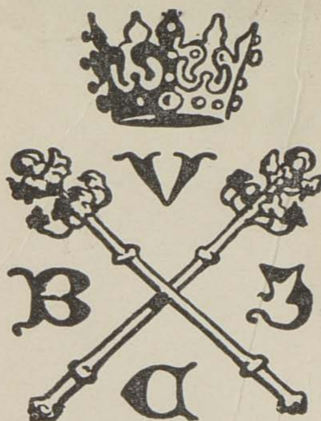
PAVLI IOVII HISTO

TOMI SECVN

V
B J
C

LIBRARIÆ COLLEGII MAIOR CRACOVI

PAVLI IOVII NOVOCOMENSIS EPISCOPI Nucerini ELOGIA virorum bellica virtute illustrium, ueris imaginibus supposita, quæ apud Musæum spectantur, in libros septem digesta.

Doctorum item uirorum ingenij monumentis illustrium ab Auorum memoria publicatis, altero tomo comprehensa.

BASILEAE.

M. D. LXXI.

3

PAVLI IOVII NOVOCOMENSIS EPISCOPI Nucerini in Elogia uirorum Bellica uirtute illustrium.

PRAEFATIO.

AD COSMVM MEDICEM Florentiæ Ducem.

VETERES PHIlosophi, qui ex Zenonis Stoici disciplina et porticu prodierunt, Magnanime COSME, tanquam contenti nuda illa horridaq; uirtute, ideoq; sua sententia felices: uel ob id agrestiores cæteris durioresq; habiti sunt, quòd de contemnēda gloria assiduè disputarent, & libros accuratè cōscriberent: tametsi eam non insulsa dissimulatione, dum libris nomen suum apponunt, obliquo ueluti uiæ compendio consequi

niterentur. Huius ego seueræ atq; adeò pertinacis sectæ ingenia, uti parum explicata, tristiq; duritie aliena à communi hominum societate minimè probauerim. Quid enim aliud est, quàm hac exitiali persuasione homines ad egregia corporis & animi edenda facinora, promerẽdamq; laudem natos, proprio innatæ uirtutis, honestiq; laboris fructu spoliare? Quando hac stultissima, uti reor, censoria lege id unum præclarè contenditur, ut gloriam ex benefactis optimè speratam, et extra præsentis uitæ inuidiam post fata cumulatè obueniẽtem funditus euertamus. Non mirum itaq;, si his multo sapientiores fuisse arbitramur eos, qui beatam uitam gloriosis ac illustribus factis ad perennem nomi-
nis

nis laudem, non in arida ſteriliqꝫ
uirtutis imagine, ſed in nobilium
operum æmulatione poſuerunt.
Verùm in toto humanarum actio
num curſu facilè euenit, ut quum
omnes eandem gloriam appetere
uideantur, non uno tamẽ atqꝫ eo-
dem itinere ad eam conſequẽdam
contendant. Eò enim quiſqꝫ uel
temerè fertur, quò naturæ genius
facilè ducit, aut impotenter trahit,
niſi præcellenti educatione, et mul
tis exactæ diſciplinæ præceptis
quæſiti, cõfirmatiqꝫ mores, uariĳs
animi morbis & perturbationib.
medeantur. Id autem liquidò per
ſpici deprehendiqúe poteſt ex his
bellicoſis, ut ita dicam, Heroibus,
qui ad ueram effigiem inſigni pi-
ctura expreſsi in Muſæo noſtro
ſpectantur. Horum enimuitas per

elogia ipsis supposita tabulis, Laconica breuitate conscriptas, tibi uni Italicæ dignitatis existimationem uera uirtute tuenti, studiosè dicauimus, ut tot diuersorum ingeniorum, humanæq; uarietatis exempla, magno tuo seculiq; nostri commodo inter sese conferantur. Scio enim quàm graui cõstantiq; iudicio, dum literis bonisq; artibus impensè faues, & pietatem in primis atque iustitiam colis, ad uerum non simulatæ, sed illustris famæ decus anheles: & quo incorrupti animi decreto scelera odisse uindicareq; soleas. Ad famosos autem quosdam, admirandis rebus gestis, sed cõdigno detestabilis uitæ exitu damnatos, idcirco descendimus, ut præclara uirtus adumbratæ laudis collatione certius at-

que

que uiuidius exprimatur. Erit enim hoc utriusque famæ monumentum his omnibus singulari documento, qui tecum rectissimo itinere ad perennem laudem aspirant: si uituperanda repudiare, sectarique laudanda, nobili salubrique æmulatione, in hac uita maximè decorum atque honestissimum esse putauerint. Vale. Romæ.

HONORATI FASITELLI.

Magnanimi Heroes saluete, haud parua supremi
Cura Iouis; docti maxima cura Ioui
Vos tulit in cœli sublimes Iuppiter arcem,
Dignatus mensa, conciliôq; Deûm:
Vos Iouius totum latè uolitare per orbem,
Romanaq; iubet uiuere in historia.
Munera magna Iouis: uerùm si dicere fas est,
Non sunt æterni dona minora Ioui.

ELOGIVM sub effigie ROMVLI.

RAESTANTISSIMO hercle (si præfari licet) incomparabiliq; merito, & lætis quidem auspicijs ROMVLI Quirini Romani Regis effigies ante omnes spectanda proponitur. Nulla enim cuiusquã mortalis uel stupendæ originis euentu miraculoq; & sancta priscæ ætatis antiquitate nobilior, uel immortalium operum uera æstimatione præstantior, uel demum tanti oris atq; habitus dignitate augustior in Vrbe extat: ut ex marmorea statua, quæ iuxta Laurentianam Damasi ædem, in fronte Gallorum Ciuium domus posita est, collato ueteri numismate, ab eruditis præclarè deprehenditur. Itaq; fas esse putamus æternæ urbis conditorem uenerari, Deo (uti ferebãt) Marte genitum, ac ideò authorem disciplinæ militaris, qua Romana res in immensum creuit, ut fatalis nec desituri unquam Imperij fundamẽta iacerentur. Hinc enim uel inuita reluctãteq; sæpius fortuna, tanquam ab augusta almaq; urbe, certißimo domicilio, liberaq; gẽtium omnium patria, à subacto quondam inuictis armis terrarum orbe, cùm Cæsarei imperij legitima iura insigniaq;, tum ueræ religionis sacra petuntur. Verè enim Romanum est dare leges, atq; item Regna ad non dubium sempiternumq; sacro sanctæ dignitatis specimen, testata uirtute merentibus elargiri. Sed Romulus institutis equitum decurijs, lectoq; ex patribus senatu, & distincta per tribus ciuitate,

quum

quum urbanas recenseret copias, oborta repente sereno cælo turbida tempestate, uti Deo satum decebat, in cælum remeans, inter mortales esse desijt. Nihil enim ei post deuictos hostes, actosq; triũphos, & templa Ioui Feretrio, Statoriq; uotis nuncupatis in Capitolio ritè dedicata, maius uel admirabilius peragendum supererat, quàm ut se ciuib. nequaquã mortalẽ fuiße ostenderet. Quũ regnasset annos XXXVII.

Iani Vitalis Panhormitani.

Fortißimorum Principem Quiritum
Vrbisq; gloriosæ, & orbis arbitræ
Quæ strauit omnes nationes barbaras
Quas Phœbus undequaq; lustrat, aspice
Genus Deorum, conditorem Romulum:
Tantum unus omnes uicit ille principes
Virtute mentis, corporisq; robore,
Quantum triumphis, prælijsq; fortibus.
Ne quære bustum bellicosi Numinis
Romane, sedes namq; uiuo contigit
Cælum, micat stellis ubi felicibus
Receptus inter cælites lectißimos
Vti decebat principem Quiritum.

Augusti Cocceiani Brixiensis.

Heroes, animæ illustres, atq; inclyta Martis
In, anientis pignora,
Aeternis properat Iouius quæ tradere chartis,
Vt clara uiuant posteris,

Aequo ferte animo, si primos carpsit honores,
Sedesq; primas Romulus:
Qui genus aetherio ducens è sanguine, terris
Semen Deorum sparserit:
Terrarum latè dominam construxerit Vrbem
Superbi ad undas Tybridis:
Regnatorem orbis Populum formauerit armis
Almaeq; pacis artibus:
Cumq; omnes hominum meritis superasset honores,
Migrarit in caelum Deus.

Sub effigie Numae Pompilij,

OMVLO ad Caprae paludem desiderato consecratoq;, Numa Pompilius successit. Hunc religiosae grauitatis atq; iustitiae fama inclytum, dißidentes inter se Romani patres, è Curibus Sabinis acciuerât, apud quos tetrica atq; incorruptae probitatis disciplina uigebat. Tum enim orbatis rege duceq;, cuius imperio per tot annos aßueuißent, absurdum erat nondum intellectae libertatis nomen: nec ex toto Senatu reperiebatur qui alteri tanquam aequali, potius quàm sibi, superba obtrectatione regium decus côcederet. Itaq; pudendo consilio, sed ab euentu demum felici, pro ciue uir externus, auditusq; tantùm, rex est effectus. Is ingenti prudentia pacatis undiq; finitimis, quos inuicta Romuli uirtus contuderat, Populi ad arma nati ferociam inuecta religione mitigauit: condito scilicet ad Argilletum, & mox clauso Iani templo, ut milita-

res animi non sine numine ad colenda pacis studia flecterentur. Hæc uerò instituì monitu atq; oraculo credi uolebat, Deæ Aegeriæ quæ ab eo nocturnis maximè congreßibus in nemorosa & perenni fonte irrigua ualle colebatur. Inde enim sacerdotia Dijs & singulos Ioui, Marti, & Quirino flamines instituit. Deæ Vestæ sacrosanctas uirgines legit: annoq; ex lunaris cursus ratione in duodecim menses digesto, qui nam fasti aut nefasti dies forent, Populo edixit. Quibus accumulatis sacrorum ceremonijs, efferi & rudis Populi mentes usq; adeò imbutæ captæq; sunt, ut facìe iustitiam, fidem, temperantiam colere discerent, nec tam ualidius qui peccarent, Magistratuum pœna, quàm Deorum metu terrerentur. At Numa quum quadraginta tribus annis imperasset, exactæ ætatis senex fato cedens, Vrbem belli gloria superbam, quod deerat sanctißimis temperatam legibus, atq; optima pace florentem reliquit. Eius effigiem marmoream diademate insignem, quam in Vrbe non uno in loco uidemus, nummi ærei cum literis, atq; eadem imagine uerißimam esse ostendunt.

Antonij Francisci Rainerij Mediolan.

Viderat armato Tybris sub rege, Quirites
Iura dare edomitis Martia finitimis:
Viderat & superis Populum pia thura ferentem,
Sacraq; sub sancto surgere Pompilio:
Cum lætus, resono hæc effudit flumine, Nostra ô
Quàm bene Roma colit, quàm bene bella gerit.

Sub effigie Artoxerxis.

AEC mitrati regis effigies superbo oris ductu, prolixaq; barba, et naso in aduncum prominente, Magni Artoxerxis fuisse conijcitur. Hoc ex antiquißimo numismate argenteo Rodulphus Pius Carpensis Cardinalis, omnis priscæ elegantiæ studiosus, eruditioribus Romanæ Academiæ interpretandā ostendit. Omnes itaq; non ambiguis coniecturis in id consentiunt: nam Persarum reges Magorum sacris initiari, ceremoniarumq; principes esse cōstat, ideoq; eos uti thiara excelsa, exornataq; gemmis & pluuiali chlamide cultu non absimili ab eo quo Romani Pontifices in sacris solennibus exornantur. Hunc autem à Persis Hebræos accepiße crediderim, à quibus demum ad nos manarit. Sed literæ Græcæ quæ in auersa monetæ parte legitur, nihil plus exprimunt quàm Regi Regum Arsaci Benefico. Teste enim Plutarcho Artoxerxi qui Cyri minoris frater fuit, & Mnemon id est Memor uocatus est, ad differentiam superioris Artoxerxis, qui Longimanus appellabatur, Arsaci cognomen fuit. Arridet etiam ad coniecturam Plutarchi problema, ex quo Persarum Reges naso adunco tanquam è stirpe maioris Cyri fuisse colligitur. Nec obstat quòd neq; Artoxerxis neq; Persarū inscriptæ literæ quicquam referant, quoniam id præclarè demonstrat imago sagittarij in solio sedentis, quæ uisitur in auersa parte numismatis: nam idem Plutarchus, Persarum

Reges

Reges pecuniam auream ac argẽteam cum nota ſagittarij ſignare ſolitos tradit, adiecto Ageſilai Regis lepidiſsimo ſcommate. Is enim in Aſia, terra mariq́; rebus contra Perſas feliciter geſtis, quum ſummæ uictoriæ immineret, à Lacedæmoniorum Magiſtratu reuocatus, amico interroganti, cur è limine ſperatæ ingentis uictoriæ tam cito rediſſet, ita reſpondit. An tu miraris qui militiæ peritus es, me recentiſsimorum triginta milium ſagittariorum impetum ſuſtinere nequiuiſſe? At ille qui nihil auxiliorum è Perſide in Ioniam deſcendiſſe audierat, quum omnino intempeſtiui reditus cauſam improbaret, ſerò falſi dicterij acumen agnouit. Notabat enim hac infamia Ageſilaus patricios ciues, quod obtrectatione laudis ſuæ à Tiſſaphierne Perſa triginta milibus aureis ſagittarijs corrupti, ipſum ab Aſia reuocaſſent. Sed ne ineptus ſim Artoxerxem deſcribendum minimè ſuſcipiam, quum is qualis quantusq́; fuerit à Plutarcho ſcriptore luculentiſsimo memoriæ tradatur. Id unum tamen quod in Principe ſummæ uirtutis locum implet, & ſi quæ ſint internatæ uitiorum labes egregiè contegit & obſcurat, præſtantiſsimæ ſcilicet liberalitatis ſpecimen inſigni præconio extulerim. In eo enim tanta in donando gratiſsimi animi magnitudo enituit, ut in referenda gratia pro agreſti ſæpe munuſculo, tenuiſsimiq́; officij genere, non ingentia modò auri pondera, ſed urbes & prouincias rependeret.

Iani Vitalis.

Quem spectas chlamyde ornatum Medaq; tiara
Regem Artoxerxem pharetratæ Persidis inter
Præclaros belli proceres, pacisq; Magistros,
Quos Iouius posuit liquidi prope murmura Lari
Hic ubi Musarum erexit de nomine uillam,
Aeternum famæ monumentum, æuiq; perennis,
Hic ille est in quem natura exempla bonorum
Congeßit, regumq; malorum immania facta.
Huius magna fuit laus exegiße tyrannos
Et claros meritis reges, & munera parua
Muneribus pensaße ingentibus, & simul urbes
Sponte dediße sua paßim, nec clarius unquam
Duxisse, insigni quàm de uirtute mereri.
Sol tamen hic proprias habuit quandoq; tenebras
Dum nimis indulget uetito inconsultus amori
Abrogat & leges naturæ, ardensq; suarum
Iungitur amplexu natarum: atq; his superaddit
Infandam nati cædem, sed splendida in illo
E tenebris uitiorum emersit ad æthera uirtus

Sub effigie Alexandri Magni.

LEXANDRVM Macedoniæ regem, qui subacto Oriente Magni cognomen adeptus imperium Indico Oceano & Riphæis niuibus terminauit, hoc honore spectatæ frontis, & rosei uultus decore præditum fuiße constat, ex ipsa fide numismatum & statuarum, Græcorumq; præsertim testimonio, qui formam

tius religiosißimè descripserũt. Tradunt enim (quod mirum uideri poßit) eum nonnunquã ex serena atq; pulcherrima facie, in trucem atq; terrificam mutari solitum, & tum maximè, quum in prælijs iracundia incensus, Martium uigorem igneis atq; minacibus oculis euibraret. Is à prima statim adolescentia, uti lectißimis moribus et literis ex Aristotelis præceptoris disciplina grauiter imbutum decebat, usq; adeò generosi & laudis amore deflagrantis ingenij aciem intendit, ut æmulatione decoris, paterna gloria uehementer angeretur: Quasi ille stratis undiq; hostibus & tot urbibus manu captis, nihil iam sibi maiora armis ausuro planè relinqueret, quo innata necdum spectata uirtus enitescere posset. Sed fortuna ut plerunq; accidit, ingentium animorum præclara adiutrix, inuictas interempti patris copias excipiẽti, multo ampliora quàm tum cuperet regni & gloriæ spatia despondebat. Itaq; maximarum uirtutum concursu inclytus, ex Europa transgreßus in Asiam, fatali suæ gloriæ destinatam, post innumerabiles præliorũ uictorias, cunctis gentibus iugum imposuit, tanta felicitate, ut ad Schytarũ Indorumq; solitudines, aras uictoriæ testes consecraret. Verùm qui supra mortales nominis famam extendisse censetur, Dijs proximus existimari potuit, si seipsum, qui cuncta deuicerat, demum uicisset, nec pro certo numine haberi adorariq; uanißimè concupisset. Mirificam enim excelsi animi indolem assentantes Persæ nimia adulatione corruperant, quòd eis Alexander regibus seruire assuetis

mortali specie formosior & augustior appareret. Ipse quoq; reputatione fortunæ suæ, quæ nusquam adversa cœptis atq; ausibus intẽperanter aspiraßet, ita gloriam ab admirandis operibus sponte nascentẽ inflato animo sentire cœperat: ut iam planè se Philippo inuictißimo rege genitum puderet, cum graui Olympiadis contumelia, postquam confeßo matris adulterio se Hammone Ioue editum mentiretur. Ideoq; exuta penitus humanitate amicorum præcipuos uanitatem superbientis animi detestantes, temulenta crudelitate trucidaret. At Græci authores, quòd infinitæ gloriæ auido iuueni totus orbis ad iustum triumphũ minimè sufficeret: ita eum congestis laudibus supra mortales attollunt, ut cæteræ gentes illum seipso admirabiliorem extitisse arbitrentur, quòd nondum alteram fortunã expertus, dum bella ex bellis sereret, in medio uitæ cursu ceciderit: non immiti hercle fato auertente eum à Romanis armis, quæ facto uirtutis & disciplinæ periculo, si in Italiam transisset, spoliare eum ante parta belli gloria, aut certè multum de fulgore tanti nominis detrahere potuißent.

Antonij Francisci Rainerij.

Quid tua te Macedo iuuit latè aucta per orbem
 Gloria, Hyperboreo quà riget aura gelu?
Quàq; pharetratæ surgunt iuga Persidis, & quà
 Ebibit Eoas decolor Indus aquas?
Victorem cum te populorum, uicerit ira:
 Noxiaq; undanti pocula sumpta mero,

Et tumid

Et tumidi fastus, Diuûm queis poscis honores,
Cogis & ingenuos flectere colla uiros.
Hæc procerum impulerunt fida olim pectora, regi
Miscere è sæua toxica Thessalia.
Fortunam reuerere, noua ô qui sceptra capeßis:
Nam Dea, regna agili datq; adimitq; manu.

Sub effigie Pyrrhi Epirotarum regis.

NTER *admiranda Romanæ antiquitatis monumẽta Pyrrhi Epirotarũ regis marmorea statua, primã obtinet claritatem. Hæc hummana statura procerior, & tota quidem incolumis galeata thoracataq; stantis & sarissæ innitentis gestu, in Angeli Maximi honestißimi ciuis domo conspicitur: non sine admiratione ingentis eius uiri uim ore atq; oculis cum laude artificis spectantium ingenijs repræsentans. Nemo enim ei maximorum Ducum aut robusta atque habili corporis forma exercitationeq;, aut indomito uigore militaris animi, aut eximiæ laudis, quæ armis peteretur, cupiditate cõparari poteſt. Quũ inter pugnacißimos imperatores propè unicus, inter magnanimos uerò reges ad gloriam anhelantes omnium confeßione præcelleret. Sed qui oblatum in acie hostem inuicta dextra sternere, castrametandiq;, & instruẽdæ aciei disciplina cæteros duces anteire, ac inter omnes bello inclytos ueri decoris famam extendere didicerat, uel perampla iam partæ affectatæq; gloriæ spatia terminare nescijt, utpote qui bella ex bellis di-*

cendo prouocādoq; sæpe Fortunam, alias atq; alias ex uictorijs, nusquam confecto bello uictorias sectaretur, quòd uolucri quodam igne ardentis animi cōcitatus ad Alexandri Magni decus aspiraret. Itaq; dum ab Epiro in Italiā, atq; inde in Siciliam, & rursus è Sicilia in Græciam uerteretur, uaga arma circumferenti Fortuna illusit, usque adeò indigno tanti Herois, ut cuius impetum & robur Romana arma uix sustinuerint, Argiuæ mulieris manu deiecta in caput tegula perfregerit.

Gabrielis Faerni Cremonensis.

Epirus mihi parua quidem, sed Martia tellus,
Et patria, & Regnum; & generosæ bellica menti
Materies fuit. Aeacides mihi sanguinis author:
Et mea cognatum uirtus expreßit Achillem.
Ipse ego præscripto docui munimine ualli
Metari castra, & tutos ad bella receptus.
Romula me pubes certamine fusa cruento
Italicæ experta est sub mœnibus Heracleæ.
Quo terrore truces animos atq; aspera corda
Fregißem Aeneadum, & statuißem fœdera uictis,
Ni pacem infamem cæci sententia discors
Dissuasisset, & ad lituos atq; arma uocasset.
Sic ego re infecta Italo de littore ceßi,
Quò me sors grauis atq; immitia fata trahebant,
Ad clarum nece nostra Argos, ubi sæua cientem
Prælia, ab excelsis ultrix me tegula tectis
(Indignum) dextra deiecta afflixit anili.

Sub effigie Annibalis.

VLlius unquam uerè inclyti imperatoris uirtus quàm Pœni Annibalis clarior atq; testatior fuit, quum admiratione ingentis animi, qui Romano nomini dirus hostis extiterat, honoris nomine statuam meruerit, scilicet ut media in urbe ad funestum & execrabile monumentum, truculēti hostis imago spectaretur: graui quidem ac apprimè nobili decreto. Nam si Romani senatus iudicium æstimare uelimus, inexpiabili profectò inuidia Carthaginenses ardebunt, qui summæ gloriæ imperatorē ciuemq; suum ab aduerso pugnæ exitu solum uertere coegerint, ut in hostium urbem gloriosa quadā adoptione transiret. Quid enim ad diuturnam laudem populo Romano honestius uel luculentius esse potuit, quàm tāti hostis nomen, postquàm ille toto terrarum orbe, & exul & profugus, epoto demum ueneno, miserè necem sibi consciuisset, erecto perenni simulacro, æternæ memoriæ consecrasse? Tantam enim uim esse præstantißimæ uirtutis intelligi uolebant, ut extrà inuidiam uel in hoste celebranda censeretur. Nec ullo hercle certiore testimonio indomita Romana uirtus niti potuit, nisi eū ubiq; uindicatis iniurijs, à se planè deuictum ostēderet, qui paulò ante bellicosißimarum gentium legiones ex Africa, Hispania, Galliaq;, ad Italiæ uastitatem trahēs, tot partis ad Trebiam, Trasimenum, & Cannas uictorijs, summum pauenti, sed inuictæ urbi terrorem admouerat. Eius ex marmorea statua integrū caput

penes Fabritium Peregrinum Parmēsem uidimus: id cacuminato uillosoq; pileo protectum erat, non absimili ab eo qui uisitur in argenteo numismate Iubæ regis, quem purpurei coloris fuisse cōstat, ex Hircianis cōmentarijs, quum rex ille barbarus superbo fastu, ut solus duorum exercituum imperator uideretur, Scipionem Magni Pompeij socerum interdicto usu purpuræ ad albū uestitum redegisset. Hac autem uillosi & purpurei integumēti turbinata forma Sulthanis nuper in Aegypto Syriaq; regnantibus, prætorianorum equitū capita ad certum pro galea munimentum et ad terrificam speciem ornabantur. Alteram quoq; Annibalis imaginem ex uetustissimo ære Isabella Gonzaga Herculis Cardinalis mater, nobilium antiquitatum sumptuosa cumulatrix, paulò ante urbis cladem nobis ostendit. Ea sedebat in elephanto cubitalis magnitudinis turbinato pileo et orbitate oculi insignis. Cui ut ab exēplo scitè picto deprehenditur, plurimùm arridet id marmoreū dimidiatæ statuæ caput, quod pro Annibale cum superioris Africani imagine apud Messanam à Decurionibus religiosè custoditur.

Faerni.

Ferus ille, dominæ terror urbis & pauor
Clarißimorum pestis & strages Ducum,
Procella Italici uastitasq; nominis
Delineatus hac tabella est Annibal,
Quem & ipsa quondam (ô testimonium graue)

Statuarum honore, Romula urbs impertijt.
Quantum ille meritus est apud Pœnos suos?
Qui in hostium urbe, ipso inquam in hostili foro,
Virtutis ergò marmore effictus stetit.

Sub effigie Scipionis maioris.

CIPIO maior, qui à deuicto Annibale atq; subacta Carthagine Africani cognomen tulit, hoc excelso ore, & promissa cæsarie, coronaq; insuper ciuica conspicuus inceßisse traditur, quum proconsul in Hispania debellatis Pœnorũ ducibus, ac Hispanis admiratione uirtutis atq; iustitiæ in eius fidem se dedentib. Patris Patruiq; cædem uindicasset. Prælio siquidem ad Ticinum non ciuis modò, sed quod incomparabile fuit, & consulis, & patris seruati decus meruerat: quod non multo pòst noua atque inusitata laude cumularet. Patricios enim in lugubri terrore Cannensis cladis desponden tes animos, & turpißimè de patria deserenda cogitãtes, uibrato super eorum capita gladio, ita à fœdo consilio seuerè deterruit, ut eo die ipse unus Vrbem præsentis animi magnitudine seruasse censeretur. Hac summæ uirtutis indole florentẽ usq; adeò populus suspexit, & arcano quodã religionis ostento, ex Draconis fabula inter incunabula cõspecto, eũ diuinæ stirpis esse putaret, quòd in Capitolio, cellaq; Iouis cum numine colloqui, atq; inde oracula excipere crederetur. Nusquam enim hac uia uadenti ad gloriam.

& triumphos cumulanti, Dij immortales defuerunt, postquàm uir omnibus integræ probitatis numeris uel apud barbaras gentes admirandus, non sine diuino numine cœlestiq; auspicio cũcta belli & pacis munia obiret. Verùm in eo maximè mirũ fuit, inter tot eximia naturæ et fortunæ dona, quæ modum excessẽrant, quòd illud atrox & summæ uirtuti semper infestum inuidiæ monstrum, non modò non perculerit, sed sua insuperabili gloria nitẽtẽ supra cæteros mortales in immensum extulerit. Quid enim ei uel speciosius uel gloriosius ad nominis æternitatẽ Dij immortales tribuere potuerunt, quàm ut immanis inuidiæ domitor, de uictore gentium omnium Romano populo triumpharet? Quum citatus ad dicendam causam peculatus, despectis elusisq; Petilijs, ab eorum infami atq; improbo tribunali recedẽs uniuersum populum in Capitolium secũ abduxerit, quòd priusquàm profano iudicio uacarent, Ioui Opt. Max. gratiæ ingentes gratis pijsq; animis agendæ censerentur, postquàm eum esse diem fastum solẽnemq; memoria repeteret, quo ipse Annibalem dirum Romani populi hostẽ, in Africa & prælio & bello deuicisset. Contriuit liuidos Tribunorum animos, ab hac generosa uoce obortus pudor, & populum repentè circũflexit, quando hic ab iniqui iudicij spectaculo, ad iustißimi triumphi pompam traheretur: illi uerò fracto erectoq; insitæ malignitatis atq; sæuitiæ successu, deserti ob omnibus & irrisi, neq; uocem impotenti magistratus imperio dignum edere, neq; oculos cõtusæ ferociæ indices attollere

tollere possent. Verũ Scipio optimi ciuis more, ut legibus parêre uideretur, ad Linternum spõte secesßit, satietate gloriæ urbanarumq; rerũ contemptu adductus, quod fortasse pro constanti credi par esset, nisi indignatus magistratuum acerbitatẽ amaruleto ore Linterni sepulchro suo inscribi iusßisset: INGRATA PATRIA, NE OSSA QVIDEM MEA HABEBIS. Quo titulo id oppidum abolito Linterni uetere nomine, Patriã appellari hodie uidemus. Sed exulanti per loca sola Campani litoris, & rerum ab se gestarum meritas laudes tranquillo animo ad felicitatem repetenti, inexpectatum supremæ gloriæ decus obuenit, quod omni alio uel de Syphace atq; Annibale triumphatis, grauius atq; nobilius, prædones humani generis hostes contulerunt. Quũ enim improuiso appulsis biremibus ad eius uillam frequentes accesßissent, & Scipionis familia repentino metu excita ad uim repellendam, tuendũq; aditum arma corriperet, se non uenisse hostes proiectis armis professi, id unum postularunt, ut sibi liceret Scipionem corãm intueri, quem apud omnes gentes uirtute & gloria celeberrimum uenerari adorareq; percuperent. Prodijt ergo interritus Scipio, & procumbentibus ad pedes humaniter satisfecit, sic ut reputatione insperati casus, non sine ciuium suorum inuidia erubesceret, postquàm extorris & penè exul se ipso triumphatore maior ac admirabilior immanibus piratis, quàm seruatis ab se ciuibus extitisset. Mortuus est eodem anno quo clarisßimi Græcorũ &

Pœnorum duces Philopomenes & ipse Annibal miserabilem uitæ exitum tulerunt.

Faerni.

Pœnorum clades, domitor Carthaginis altæ,
Asdrubalis magni uictor, & Annibalis,
Depictum cuius ueteri de marmore uultum
In claris Iouius fixit imaginibus:
Quàm te magnanime Heroum, tuaq́; ista uerenda
Ora sacramq́; libens conspicor effigiem,
Eminet in parua maiestas quanta tabella,
Quantum conspicui floret honos capitis.
Apparet lato grauitas coniuncta decori,
Et datur excelsi cernere sensum animi.
Conspiciare diu, & uim spernere temporis aude
Diuini species imperiosa uiri.

Sub effigie Athilæ Hunnorum regis.

AEC facies inhumano luridoq́; pallore, ac efferi oris mõstroso ductu, & torua oculorum nictatione terribilis, immanem Hunnorũ regis ATHILAE *sæuitiam spirat, sicuti ex ære artificis manu, et scriptorum stylo expressam uidemus. Hic siquidem ille est, funesti seculi dira clades, urbiumq́; & terrarum portentosus euastator, qui superbo atq; terrifico nomine Dei flagellum appellari uoluit: scilicet, ut totius truculentiæ suæ inuidiam, humaniq́; generis odium, ab se in iratum Dei nomen åuerteret: quasi non alio lictore opus foret, quã ipso Athila, qui acerbius lege*

agere,

agere, & uirgas, secures, ignes, ualidius exercere posset, ut damnatæ tempestatis mortales extrema supplicia meriti grauißimè plecterentur. Is Manduci filius, Bleda germano fratre, qui ad Budam Pannoniæ regnum sibi condiderat, impiè trucidato, innumerabilem Hunnorum, uariarumq; gentium colluuiem, secum trahens, per Noricum & Vindeliciam, Remorumq; fines, in Galliam irrupit. Sed in Catalaunicis campis edito longè omnium cruentißimo prælio, ita Aetij uirtute repulsus est, ut in Pãnoniam magna accepta clade redierit: unde demum post aliquot annos reparatis copijs, per Carnicas Alpes in Italiam sese uastabundus effunderet. Sed hæsit in limine aliquandiu obsessa per duos annos Aquileia, atq; eadem fame capta deletaq;. Cæterùm ab eius nobilißimæ urbis excidio, nihil mitigata rabie deflexit in Euganeos & Venetos, Altino, Concordia, Opitergio, Taruisio, Patauioq; euastatis aut euersis, quum undiq; tot oppidorum atq; urbium incolæ, metu mortis, in proximas Hadriatici maris paludes confugere cogerentur. Verùm ab hac inusitata & planè miserabili incolarum calamitate, læto quodam maximeq; felici auspicio, admiranda urbis Venetæ primordia exorta sunt, insigni quidem magni numinis prouidentia, quum munitißimo inter paludes situ stupendæ eius urbis fundamenta iacerentur: quæ una ferè omnium per mille annos inuicta, cæteris non obscurè seruientibus, in Italia incorruptæ libertatis decus tuetur. Anhelabat Athila semper sæuus & furens ad Alarici prædonis

famam, qui ante quadraginta annos Romã orbis dominam, summiq; imperij caput immaniter deformarat, eoq; iam cum tota mole barbararum gentium cruoris & prædæ auidus ferebatur: immaniq; uoto potitus foret, nisi Martianus Cæsar uiribus & belli fortuna inferior, à Deo maximo certam opem implorasset, diuino instinctu per quietem admonitus, ut positis armis Leonem Romanum pontificem uenienti belluæ obijceret. Suscepit itaq; id munus alacriter Leo, nihil reformidato periculo, quod ueræ pietatis gloriã afferret. is non dubia sanctitatis opinione, & senecta uenerabilis, cum simplici antistitum & patritiorum ordine in tiara, sacerdotaliq; amictu, & prælata argentea cruce, ad tyranni pedes proiectus, ita atrocem eius animum aliâs semper iratum & implacabilem, pijs precibus mitigauit & flexit, ut occulto perterrente numine attonitus & emollitus manus daret: nec multo pòst qui cũcta obuia prostrauerat, nec usquam sisti potuerat, modico contentus tributo in Pannoniam reuerteretur. Quid enim maius & gloriosius armis peti potuit, quàm Romanos, qui à deuictis toto orbe populis tributum exegissent, tanquam domitos alienæ uirtutis admiratione tributarios effecisse? Mirabantur Hunni proceres Romanæ prædæ auidi, quòd Athila uirtutis & fortunæ suæ penitus oblitus, ex bellicosissimo imperatore, homuncionis sacrificuli oratione fracto uigore animi, repentè alius & prorsus imbellis & timidus extitisset. Verùm is ad ea respondens, tantæ commutationis causam in duos

augustiore

augustiore specie Heroes referebat, qui à dextra læuaq; supplicantis Leonis uibratis gladijs sibi necem, nisi pijs precibus annueret, minitari uidebantur. Eos proculdubio diuorum Petri & Pauli spectra fuisse Christiani existimant. Athila uerò uel supra omnes barbaros ingenio maximè fero & agresti, ut suos itidem conuicio quodam pacem Romanis datam improbantes eluderet, lepido scommate usus fertur, quum diceret, An' non importunè miramini quòd ferarum regi, quem cuncta animantia horrent, repentè cesserim? facetè ad pontificis nomen alludens. Per hunc modum Romanis tributo imposito in amicitiam receptis, quum in Pãnoniam esset reuersus, Hildidem excellenti forma uxorem duxit: sed maturè dij prohibuerunt, ne ex eo ferali connubio proles aliqua tanquam humani generis portentum ederetur: nuptiali enim nocte temulento atq; altè stertenti, tanta uis sanguinis per nares erupit, ut qui tot cædibus paßim editis prouincias immanißimè cructarat, ad extremum subitò expirans, coniugalem thorum largißimo sanguinis sui flumine inundarit. Memoriæ autem proditum est, Martianum Cæsarem per somnium ea nocte qua Athila fato ceßit, fractum eius tyranni arcum, comminutasq; sagittas, Theodosio indicante conspexisse, quasi dijs curæ esset, ut hostile quicquam ab ea terribili fera timere desineret.

Antonij Vulpij Nouocomensis.

Quid tot conspiciens, uiator, altum
Erecta ad tumulum trophæa, totq;
Victorum exuuias Ducum, urbiumq;
Tot cadauera, totq; de subactis
Triumphos populis stupes anhelus?
Rex ille Athila, Numinum flagellum,
Tu nosti reliqua: hic iacet, uiator
Cerne, ut nunc etiam cinis superbus
Spiret imperium, minas, furorem:
Hunc casus nisi narium soluta
Vena, dum thalamis nouæq; nuptæ
Indulget nimis, abstulisset: orbis
Euersus, titulos, decusq;: monstro
Fatali cumularet, & trophæa.

Adami Fumani Veronensis.

Fax orbis ille, incendium, pallor, pauor,
Europa monstrum quem nouum genuit parens,
Matris ferus quòd carnifex foret suæ,
Qui barbaro superbo ipse spiritu
Dei flagellum nomen indidit sibi
Terris furens satelles irati Iouis,
Per quem fuêre secla facta ferrea,
Quum quaq; mores usq; fudit barbaros,
Quo se ore uiuens ferre suesset Athila,
Tabella Iouij hæc indicat planißimè.

Sub effigie Totilæ Gothorum regis.

OTILAS hoc roseo illustriq; uultu, & statura corporis eximia multoq; militaris animi uigore, Visigothicæ regiæ stirpis specimen referens, Taruisij rex est appellatus, paulo post quàm rex Vitiges Belisarij uirtute fractis opibus sese atq; Rhauēnam uictori dedidit, ut ad Iustinianum triūphali spectaculo duceretur. Indignabātur enim reliqui Gothorum proceres, qui in Venetiæ Cisalpinæq; Galliæ oppidis remanserāt, quòd inuicta antea Gothorū uirtus, Græcis homunculis imperitia Vitigis, aut certè nimis celeri desperatione succubuisset. Propterea hominem regia dignum corona animo atq; oculis requirebant, qui afflictum, humiq; prostratum Gothicum decus erigeret. Nam paulò ante Theudebaldū Vitigi suffectum, quòd Vraiam uirum sua uirtute & Vitigis propinquitate clarißimum, indignè occidisset, Bella Rogus inter epulas obtruncaret: successoremq; huius Atharicum Gothi proceres, quòd cum Iustiniano fœdè pacisci, quàm armis contendere mallet, incertum an ueneno, intra paucos menses sustulerant. Itaq; Totilas ex Theudebaldi sorore genitus, insigniq; ob id procerum fretus studio, usq; adeò animum sustulit, ut bonæ spei plenus, & gerendi belli maximè cupidus, ad ueteris imperij, Theodoriciq; regis amplitudinem aspiraret, sæpeq; ad Gothos concionaretur magnificè suadendo, ut nihil animo se demitterent, & sibi se-

cunda omnia, postquam Belisarius Italia deceßisset, obuentura sperarent. Nec opinionem fauentis populi usquam fefellit, utpote qui in omni obeundo munere mirificæ uirtutis uim ad bellum afferret: & eo quidem rerum successu, ut maximorum regum famam rerum gestarum felicitate æquasse, nec immanißimi tyranni nomen à nostris impositum, meritò tulisse censeatur: nisi in postremo uitæ actu, ut in Tragœdijs uidemus, illudente Fortuna corruisset. Primùm eius operum uictoria fuit de Bessa & Vitalio Belisarij ducibus ad Veronam parta: læto quidem auspicio, quòd profligatis copijs cuncta ad unum militaria signa in eius potestatem uenissent. Inde uictor & ferox Italiam percurrens, paßimq; præsidia confirmans, Spoletum cepit, Beneuentum mœnibus nudauit, Neapolim longa obsidione perdomuit. In ea autem uictoria tanta usus est clementia, lenitate, iustitia, ut Cononem præsidij præfectum, liberali inuitatum stipendio, & id munus renuentem, quòd sacramenti religione obstrictus sine scelere fidem mutare non posset, incolumen datis comitibus Romam dimiserit. Romanos item milites & ciues Neapolitanos inedia propè enectos, & paßim ab immoderato auideq; sumpto cibo collabentes, distributis ad uitæ & ualitudinis rationes alimentis, refouit atq; seruauit. Et quum undiq; maleficia militum puniret, armigerum suum, nobili ortum loco, & apprimè strenuum, de ui illata ingenuæ uirgini conuictum securi percußit, tanta seueritate, ut damnatì

nati bona quæ erant amplißima, nupturæ uirgini in dotem adijceret. Brutijs demum, Lucanis & Calabris admoto undiq; terrore in fidem redire coactis, satis sibi bellicæ laudis, satisq́; imperij sibi partum existimare potuit: nisi Roma urbium omnium domina ad summum gloriæ cumulum potiri cupiuisset. Nec impotentis barbari immani uoto dij iampridem Romanis infesti omnino defuerunt: semel enim ut in fatis erat, atq; iterum urbs Roma Isauris, Cilicibus, custodiæ locum prodentibus, capta, direpta euastataq́; est. Verùm auso potitus Totilas nequequam barbaro ingenio ex tanta uictoria nouæ laudis occasionem intellexit: generosoq́; consilio uiolentiæ atque superbiæ suæ modum imponens, omnes qui in templa confugissent, incolumes & liberos fore pronunciauit: usq; adeò remissa animi feritate, ut Pelagio sacrorum Principi, & pro salute publica excidium deprecanti, religioso quodam pudore placatus obediret, & in mœnia tantùm grassaretur, ut certis in locis ingentium portarum instar adaperta, & potentiæ suæ uim, & moderationis lenitatem, æterno monumento testaretur, Romanorumq́; familiæ in Campaniæ oppida relegatæ, patrij soli calamitatem diu lugerent. Cæterùm miserijs, ut plerunq; in ipsa clade accidit, piè riteq́; ad placanda numina conuersis, non omnino serus ultor Narses aduenit, ut cõmutata belli fortuna, qui à summo duce Belisario superari nequiuerat, præualidus & ingens uir Totilas, à tripalme sene eunucho uinceretur. Cũ hoc enim Totilas

postquam undecim regnasset annos in Vmbria iuxta Calles oppidum uiæ Flaminiæ impositum ad aquam (ut dicunt) Alaniam, collatis signis conflixit: eo quidem euētu, ut quum diu inter utranq; aciem phalerato equo, & auratis armis conspicuus, iaculo sæpe in auras euibrato, itidemq; excepto, equitandi artem ostentaßet, conserta demum pugna profugeret, uulneratusq; à persequentibus, intenta fuga ad uicum Capras cum tribus equitibus elaberetur. Ibi dum uulnus obligaret, nec sanguis sisteretur, expirauit: una hac fortaße fatali sorte nequaquā infelix, quòd tanti modò nominis rex, & inter strenuos milites longè fortißimus, nec unquā antea uictus, Eunuchi triūphum effugerit, quum sine ullo funeris honore, nullisq; inferijs, clam inter uepreta conderetur: ut inde post aliquot dies indicante muliercula erutus, & planè agnitus, uel ab ipso uictore Fortunæ ludibria graui animo reputante, miserationis & uerecundiæ mixtas gaudio lacrymas exprimeret.

Antonij Francisci Rainerij Mediolan.

Hæc Totilæ effigies, quo iuncta leguntur in uno
Et decor, & robur, & pudor, & pietas.
Miscetur decori robur, pudor emicat armis,
Quàm forti apparet pectore, tam pius est.
Vrbem terrarum dominam capit, attamen urbis
Seruat captiuæ templa, deosq; colit.
Semiuir ast illum ualido domat agmine Narses,
Infractum bellis omnibus ante uirum.

Flebilior

Flebilior sors nulla fuit: nam contigit illi
(Heu) propè fœminea procubuisse manu.

Adami Fumai.

Immanis ille pestis urbis, barbarus
Quæ barbararum gentium terror, sui
Ad ortum ab occidente fines imperi
Olim feroci Marte dilatauerat,
Qui nostra uastitate cuncta perculit
Vicos agrosq́;, ciuitates, oppida,
Ritu procellæ turbinisq́; acerrimi
Deo atq; hominibus abhominatus Totila
Hac in tabella pictus hospes an uides
Vt sæuus, importunus, impotens, adhuc
Stragem minatur ore, cædem, sanguinem?

Sub effigie Narsetis Eunuchi.

NARSETIS *ueram imaginem, quam argenteis & æreis nummulis minimè eleganter expressam uidemus, Græci scriptores* Procopius, Agathius *&* Suidas, *ad perenne monumentum nobis ita repræsentant, ut eam non lætis modò oculis, uerùm maximè pio gratoq́; animo & admirari & uenerari fas sit. Quid enim ex omni annalium memoria admirabilius fuit, quàm* Gothorum *gentem, indomito immanium corporum, ingentiumq́ animorum robore terribilem, ipsumq́; inuictum antea regem* Totilam, *ab homulo gracili, pusillo, & quod maximè miserum & pudendum hostes putarunt, desectæ uirilitatis eunucho, om-*

nibus ferè prælijs, ac uniuerso demũ bello superari? Sicilia, totaq́; Italia depelli, & ad internitionẽ nominis paßim deleri? Fuit hoc profectò incomparabile, & uerè summum amplißimæ laudis decus, cum longè speciosißimum de restituta urbe liberataq́; Italia trophæum Narseti erectum conspiceretur: si certis sese finibus immensæ uirtutis gloria terminaret. Acceßit enim ad ipsum excelsi trophæi cacumen, ut id noua specie nouisq; exuuijs exornaret, uictoria de Francis ad Volturnum parta. Irruperant in Italiam è Gallia Germani fratres Bulthinus & Leuthares, Francorũ principes, non contenti opulenta ea regione, quam ipsi è Germania aduenæ eiectis indigenis occupassent, ut post debellatos à Narsete Gothos, Italiæ imperium arriperent. Diuisis itaq; copijs Bulthinus à Tyrrheno, & Leuthares ab Hadriatico litore, totam Italiæ emensi longitudinem cuncta obuia prostrauerat: iamq; Bulthinus diues præda è Brutijs atq; Lucanis rediens, quartam cladem afflictæ adhuc Vrbi, & nondum planè munitæ, procul dubio allaturus erat, nisi Narses irruenti belluæ ad Casilinum occurrisset. Erant Franci inuictum & formidabile hominum genus, hamatis atq; mortiferis instructum telis: sano imperatori æquo in campo & iusta acie refutandum: nec oppugnandum quidem in castris, quum se lunata curruum serie depreßis solo ad axem rotis undiq; muniuisset. Verùm Narses uel parua manu tot barbarorum robora per moras & astus mirè ludificatus, ita perfregit, ut inusitata aciei forma circũuentos cadente

dente Bulthino ad unum omnes trucidaret, & Volturni cruento alueo ingentia cadauera in Tyrrhenũ uoluerentur. Parem quoq; profectionis & uitæ exitum, sed diuersa cõditione Leuthares tulit. Nam è Salentinis per Apuliam, Picenũ atq; Flaminiam cùm in Venetiam eßet reuersus, quòd templa omnia paßim sacris donarijs spoliasset, ultore magno Deo in horribilem incidit morbum, ex quo uesana rabie percitus suos artus dentibus laceratos, manantemq; cruorem bibens deuorabat: & Franci ad unum omnes sæuiente pestilentia delerentur. Tãtis rebus gestis Narses cũ per Italiam præcellenti pietate templa conderet, & paßim illatas à Gothis iniurias magnificè resarciret: summaq; legum æquitate populis ius diceret: id unum omnino contendebat, ut fessa tot malis Italia, secura atq; opulenta pace frueretur. Sed his artibus collecta gratia, auctis opib. & insigni gloria florentẽ, quem immensæ Gothorum uires, & formidanda Francorum arma non fregerant, oborta inuidia humanæ felicitatis cõmune malum inexpectatò ita perculit, ut incredibili dolore incensus, animum omnibus antea iustitiæ, religionis & patientiæ uirtutibus exaggeratum, ad uindictæ libidinem indignanter uerteret. Sophia namq; Augusta muliebri liuore à delatoribus concitata, quum Narseti succeßorem destinaret, ad eum contumeliosè scripserat: ut iam tandem diuitijs expletus in Italia regnare desineret, quando ei colus in Gynæceo Byzantij, quàm Romæ sceptrum aptius cõueniret. Quæ uerba usq; adeò profundè in pectus

descenderunt, ut Sophiæ respōderet se nere quidem, ordiri texereq; solitum, maturè daturū operam, ut paratis iam filis eam scitè telam ordiretur & texeret, quam nec ipsa nec uxorius imperator retexere possent. Accersendum enim in Italiam è Pannonia Alboinum Longobardorum regem, cui nemo ex inuidis resistere posset, existimauit: ut intima Romani imperij uiscera, nouæ & bellicosissimæ gētis irruptione quaterētur. Verùm omnib. magnitudine periculi terrefactis, Ioanne Romano Pontifice iustam iracundiā pijs precibus demulcente, Narses pristinæ suæ pietatis et probitatis memor, perturbatam mentem ad clementiæ decus, usq; adeò tempestiuè reflexit, ut Alboinum iam intentum ad iter, subsistere, oppeririq; alia nondum maturæ occasionis mādata iuberet. Paruerunt Longobardi, nec oblatū inuadendæ Italiæ consilium prius ad profectionem explicarūt, quàm Narses post aliquot annos cunctis quæ ab imperatore deferri possent honoribus functus, iam senex excessit è uita. Eius siquidem inclyta uirtus in postremo uitæ actu, quod summæ felicitatis fuit, immanæ illud inuidiæ monstrum magnitudine admirabilium operum & illustri fulgore suo penitus obruerat. Imbelles enim liuidiq; aulæ proceres, non obscuro ingruentis belli metu subacti, qui ad Narsetis præfecturam anhelare ausi fuerant, eum quem priuatim oderant, ut plerunq; fit, publicè miris laudibus extollebāt, ita ut mihi Narses supra omnes mortales maximè admirabilis fuisse censeatur, postquàm è Perside conditione

seruus & eunuchus, inter delitias muliebres nutritus in Regia, pretiosiorique demum gazæ fidelis custos præpositus, è tanta ereptæ uirilitatis calamitate unicus propè cùm uirtute, tum Fortuna imperator extiterit. Nemo enim eo peracuti atq; habilis ingenij uim solertius ad consilium flexit, nemo grauißimarum rerum negotia certius explicauit, nemo deniq; utriusq; Fortunæ impetum constantius atq; felicius sustinuit & auertit. Verùm quod admirationis humanæ modum excedere uidetur, nullo literarũ fretus præsidio quòd sophistæ ad parandam dicendi artem nunquam operam dedißet: eloquentia militari tantum ualuit, ut cùm opus foret, repentè summus orator, animos quò uellet facilè impelleret. Cunctas siquidem humanarum rerum actiones ad religionem reuocabat, ex qua non dubia præsensio diuinatioq; rerum bellicarum, & longa infracti animi patientia, & cuncta deniq; iustitiæ temperamenta profluerent. Nec in tenui corpusculo supra ingentis animi uigorem expetita magnis ducibus, equitandi & iaculandi peritia deerat, qua uires in hoste ad impetum ualidiores mirè contemneret & eluderet. Nobilißimum eius operum Romæ uisitur marmoreus pons, quem Totilas disiecerat, Anieni Salaria uia impositus, in quo tale Epigrãma incorruptis adhuc literis legimus, dignum utique ut non in ponte tantùm, sed toto orbe ad Narsetis gloriam celebretur.

Quàm bene curuati directa est semita pontis,
Atq; interruptum continuatur iter,

Calcamus rapidas subiecti fluminis undas,
Et libet iratæ cernere murmur aquæ.
Ite igitur faciles per gaudia uestra Quirites,
Et Narsin resonans plausus ubiq; canat.
Qui potuit rigidas Gothorum subdere mentes,
Hic docuit durum flumina ferre iugum.

Antonij Francisci Rainerij.

Non nō hac tabula semiuirum hunc fingere paruula
Fas est, marmoribus quem decuit scalpier, arduo
Aut oßa, aut Rhodope, aut aereo Caucaseo in iugo,
Si spectes animum belligeri, factaq; fortia.
Hic Narses, regio quem peperit Persidis inclyta,
Byzantiq; aluit, quem domus olim aurea Cæsaris
Eductum muliebri imperio & mollibus in iocis,
Acuto fuerant secta cui pondera forcipe.
Hic ille est ualido consilio qui quatit agmina
Gothorū, & madidum sanguine regē Totilam Italo,
Francorumq; acies, barbariemq; Ausonia expulit.
Salue, ô mactè animo semiuir & clarior omnibus
Veris Marte uiris. Nunc utinam Magne resurgeres.

Sub effigie Caroli Magni.

SALVE Heros bellica uirtute, illustri iustitia, & Christiana pietate supra omnes Augustos maximè inclyte. Salue imperator inuicte non MAGNI modò, quod consensu nostri orbis cum incomparabili gloria tibi obuenit, sed TER MAX. cognomento dignißime. Tu enim gentes

gentes immanitate barbaras, & in uestigio mori potius quàm uinci solitas, quoniam insanis superstitionibus seruirent, ita iustis armis & diuina tua uirtute domuisti, ut non opibus & libertate spoliatæ uinctas manus ad seruitium uictori darent, sed cõseruatæ incolumes à clementia pietateq; tui nominis insigne beneficium acciperent: cùm ad ueræ religionis cultũ te hortatore magistroq; ducerentur. His nempe longè optimis belli & pacis artibus, non indomitos modò Saxones & peruicaces Cantabros perpetuis uictorijs deuictos, uerùm quod ad perenniorem laudẽ nobilius fuit, Longobardos arroganter & impiè sacrosancto pontifici infestos, Deo ultore funditus excisos uidemus. Salue itaq; Christiani imperij propagator Augustißime, pontificiæ dignitatis assertor & uindex, aureæq; ætatis conditor. Te siquidẽ auspice Italia in primis, quæ iam pridẽ à Gothis & Vandalis deformata prostrataq; ferrei seculi iniurias pertulerat: sese usq; adeò felici rerum omniũ prouentu erexit, ut pristinæ amplitudinis ornamẽta reciperet, & religio ad firmiorem dignitatem ritè instaurata, clariore iam nominis sui authoritate potiretur, & singulæ propè urbes tuæ eximiæ liberalitatis atq; magnificẽtiæ monumẽta mirarentur. Verùm Etrusci nullo unquam æuo tuas laudes silebunt, quòd Florentiam omnium urbium longè pulcherrimam ad non dubiũ, si admirabile ædificiorum decus spectetur, totius Italiæ ornamentũ, in cineres à Gothis cõuersam restitueris. Itaq; magnanime Carole, nihil nobis ex tui decoris

memoria maius aut luculentius relinquitur, quàm ut hanc generosæ frontis & probi ueræq; augusti oris speciem contemplando sanctißimè ueneremur. Neq; enim dubitare fas est, quin inter priscæ ætatis Heroes mirifica pietate in cœlo beatas sedes meritos, æterna felicitate perfruare. Vel ob id te ipso in terris maior & uenerabilior, quòd pleriq; Romani imperij successores nequaquam æmulatione gloriæ tuæ deducti, & impiè & turpiter ad certum dedecus ac ignominiam neglectæ religionis imperarint. Aeream Caroli effigiem nobis dono dedit Alfonsina, Magni Laurentij Medicis nurus.

Iohannis Bellai Cardinalis Parisiensis.

Carole dum monstras aditus quibus Itala posset
Externum uirtus ferre subacta iugum,
Lene tamen ferre illa iugum sub principe leni,
(Quale fuisse tibi uidimus ingenium)
Extinxti penè unus opes Latiasq;, tuasq;,
Nec laus in lucro, ut debuit esse, fuit.
Regnandi neq; enim est, ut regni exempla secutus
Aemulus heu cœpti qui fuit ille tui:
Aemulus ille quidem, cœptiq; & nominis hæres
Sed tibi tam uicto quàm nocuus Latio.
Nam Latio est usus sic in tua uiscera uicto,
Vt sit in authorem pœna retorta suum:
Si nescis, proceres cæsos animasq; nepotum
Errantes toto consule in Elysio.

Honorati

Honorati Fasitelij.

Audistine olim magni post Herculis arma
Extremam paribus Calpen qui terruit ausis
Inuictum uirtute animi, dextraq; Rolandum?
Audistin' robusta senis tot pignora Amonis
Acteneram roseo cum primis ore puellam
Casside sub dura solitam se credere campo,
Congressamq; uiris, uictricem excedere pugnas?
Atq; alios, aliosq; omnes fortissima bello
Pectora, bis senos ex ordine Palatinos?
Quos magnis longum spectatos Gallia rebus
Euexit cœlo, & fulgentibus intulit astris,
Insignes scilicet spolijs Heroas opimis
Insignes raptis immani ex hoste trophæis?
Hoc duce, quem multo trabeatum cernis in auro,
Nunc etiam aspectu ipso, & maiestate uerendum,
Hoc meruere olli, & tantum exhausere laborum.
CAROLVS hic ille est, quẽ nec secla ulla, nec ætas
Non canet eximio Magnum cognomine regem:
Cuius ab auspicijs tum primum Gallica signa
Bætis, & infractus uictricia sensit Ibertus.
Intremuere Asiæ reges, iacuitq; subacta
Punica terribili tellus concussa duello.
Cætera ab angustæ spatijs exclusa tabellæ
Te magni diuina IOVI monumenta docebunt.

Parthenij Parauicini Nouocomensis.

Hæc uerò longè ante alias quæ fulget imago,
Quam circum densa mediam cinxere corona

Egregij bello reges, tibi maxime regum
Sacratur. priſcum reparas qui Martis honorem.
Nam uix Pipini imperio ſceptriſq; potitus
Francorum iuſta arma moues, atq; hoſte ſubacto
Ducis Aquitana celebrem de gente triumphum.
Nec mora quanquã ingẽs immani à Saxone bellum
Ingrueret, patrios fines transgreſſus & Alpes
Vix dum uictrices aquilas auguſtaq; ſigna
Expandis, cecidere hoſtes, rex captus ab illo,
Italia amiſſos primum ſperauit honores,
Et caput erexere arces, colleſq; Latini,
Relligio, Petriq; ratis iam feſſa procellis
Per te exoptatos ſubijt tutiſſima portus,
Téne adeò Auſoniæ pietas laudumq; cupido
In lituos, aræ, Romanaq; ſacra trahebebant?
Qui Longobardum ſtrages, & Bætica dicam
Agmina? perfractos Mauortia pectora Iberos
Et totum auſpicijs domitum felicibus orbem
Poſt obitos quem tot extant latoſq; labores
Iuppiter, emeritum cœli ſuper arce locauit
Heroes inter claros, ſanctumq; ſenatum.
Auſonia infelix, ecquem nunc æmula uirtus
Excierit, quis iam pro relligione tuenda
Sollicitus, ſacriſq; Deûm pia ceperit arma?
Vos ô qui ſocias odijs ciuilibus urbes
Vertitis, infandiſq; decus ſperatis ab auſis,
Si famæ uos tangit amor, laudumq; cupido,
Hoc agite, hinc iuſtis quærenda eſt gloria bellis.

Sub

Sub effigie Gothifredi Bolionij.

ELLO sacro, quod ante quadringentos annos indicente Vrbano pontifice, ab illustribus Europæ regulis pro gloria Christiani nominis, incredibili pietate susceptum, inusitata gestum uirtute, ac admirabili felicitate confectum est, GOTHIFREDVS Bolionius supremũ decus tulit. Is tum in Belgico Oceani litore urbi Bononiæ dominabatur, præq; se ferebat antiquißimam Lothoringiæ stirpis nobilitatem, quum pontifex ad Claramontem Aruernorum oppidum in Asiaticam expeditionẽ ad recuperandas Hierosolymas nomẽ dantibus, dextro humero rubra cruce religiosè obsignato, cœlestis uitæ præmia promittebat. Omnium itaq; Princeps Gothifredus Christi se militẽ professus, eam crucem, & belli tesseram de manu sacrosancti pontificis accepit: ea uerò apud uniuersos erat DEI VOLENTIS. Inerat ei præcipuum naturæ donũ proceri corporis, & grauißimi oris eximia dignitas, quam excellens bellica uirtus, et sancta promißi fides, incorruptiq; mores adornabãt. Nauarat Cæsari in Italia bellum gerenti fortem fidelemq; operam: unde trium linguarum peritiam & singularis industriæ famã bello & pace retulerat. Incredibile dictu est quo militũ cõcursu, quo ardore procerum, quo diuitiarum, penatium, uxorũ, & uitæ deniq; contẽptu rubræ cruces peterentur. Diuino enim quodã furore concitatis animis, deuotisq; corporib.

generosißimi quiq; non caducum, sed immortale decus quærebant, quum pia fortiaq; pectora occupante religione, periculorum omniũ metũ, spes unà perennis inter cœlites gloriæ discuteret: propter quam suscepto uoto, cunctis domesticæ pacis delitijs, cũctisq; opulenti ocij uoluptatib. facilè renunciarent. Id uerè pium, uereq; decorum præsentium animorum decretum, non Gallos modò, sed Germanos, Anglos, Scotos, & Danos, & deniq; Hungaros æmulatione pietatis & gloriæ in id bellum traxit. Non defuere Itali principes externæ pietatis æmuli, qui expedita arma consociarent: mariaq; traijcientes cupidißimè sequerentur. In his fuere è Transpadanis Gulielmus Longaspatha, & Otho Vicecomes, & ex Apulia Boemundus atq; Tancredus illustres Reguli, qui supra triginta millia armatorum peditum, & equitum sub signis habuerũt. Iere diuersis itineribus, diuersisq; classibus, quòd tantæ alendæ multitudini, neq; expositæ paßim, aut recõditæ fruges, neq; contracta undiq; nauigia ad traijciendum sufficerent. Petrus Eremita huius belli præcipuus adhortator, ab Hungaris ex itinere multis affectus detrimẽtis, cum primo agmine Byzantium peruenit. Hugo Magnus Francorum regis frater, qui authoritate nominis cunctos anteibat, è Bario Dyrrachium traiecit, et per Macedoniã in Thraciam iter habuit. A Brundusio autem atq; Hydrunte Boemundus cum Italicis copijs Ionium emẽsus Corinthum appulit, atq; inde per Aetoliam & Phocidem atq; Thessaliam, Byzantium est profectus, Alexio Græ-

xio Græcorum Imperatore, usq; adeò ad tantæ multitudinis conspectum metu consternato, ut postquàm iusta petentibus, & inuicto tenentibus arma, nihil negare poterat: dubio astutoq; ingenio certa pactione cuncta concederet, scilicet ut graui ea periculosaq; Thracia tot fortißimarum gentiũ multitudine exoneratut, belli ipse spectator omni prorsus timore atq; incõmodo leuaretur. Traiecerunt è Byzantio Chalcedonem trecenta milia descriptorum peditum, & cẽtum milia galeatorum equitum, qua multitudine uadentium ad insolitum decus, nusquam irrito conatu tota penè Asia quateretur. nam sicuti ab Europa terribiles tot nationum copiæ, totq; inuicti duces suscepto semel uoto, aut honesta morte, aut insigni uictoria satisfacere, perrũpereq; omnino in Syriã ad Christi sepulchrum decreuerant. Ita excitæ ad arma toto Oriente Mahometanæ gentes, Asiæ possesionem ante trecentos annos bellica uirtute partam pertinacissimè tuebantur. Sed ea nostrorum uis religiosiq; & indomiti conatus felicitas fuit, ut quum centies uarijs cruentisq; succeßibus esset dimicatum, nec ingẽtia flumina, nec inaccessæ Tauri, Armaniq; rupes, nec obiectæ paßim immẽsæ Barbarorum acies, nec sitis nec diræ famis, incidentesq; uiris & iumentis morbi properantia agmina retardarint. Scriptores nempe eius ætatis, & in primis Tyrius antistes, qui earum rerum historiam incorruptè condidit, uarietate incredibilium casuum, & magnitudine præliorum obruũtur. Hæc enim humanæ memoriæ captum exuperant, &

omnem annalium fidem antecedunt. Nec mirũ cùm totius ferè cõmoti terrarũ orbis, bellicosissimæ gentes non de fortunis modò ac imperijs: sed quod maximè animos excitat & incendit, de religione, sacrorũq; authoritate inter se manus contulerint. Ad Nicæam primò Solymanus Turcarum satrapes & clarissimus imperator ingenti prælio uictus, & latè profligatus est. Ad Antiochiam deinde in Syria Corbanam Parthorum Medorumq́; & Assyriorum innumerabiles ducentem copias, nostri Heroes ancipiti prælio dimicantes, ad Orontẽ prostrauerunt. Aegyptius uerò rex Caliphas memorabili acie uictus Christianæ uirtuti succubuit, Hierosolymæq; demũ diu oppugnatæ, acerrimæq; defensæ, magna cum cæde Barbarorũ captæ sunt: cùm ante omnes Gothifredus admota turri lignea, ex eaq́; in hostilem murum demisso ponte, ipse cristata galea conspicuus, & pedestri protectus scuto, trucidatis depulsisq; Barbaris primus in urbẽ peruasisset. Eo celeberrimo facinore edito, tot Procerum cõsensu Hierosolymorũ rex est appellatus. Sed uir sanctitate pariter atq; uirtute singularis, decorũ fortasse alijs, sibi uerò superbum regis nomen, pio inuictoq; aduersus fastum animo repudiauit: quòd nefas esset dicere, ea in urbe auream coronam ferre, in qua Christus spineã tulisset. Quo habitu delatum diadema renuentis, eius effigies iubente Leone põtifice, ex uero numismate excepta, in cœnaculo Vaticani picta est. At Gothifredus suscepto imperio, nihil antiquius duxit, quã sacrosanctæ Vrbis delubra

bis delubra ritè expiare: quassata arietibus mœnia instaurare, ac ingenti cura Ioppē expugnare, ut Christianis claßib. in proximo littore portus pararetur. Nam Veneti Liguresq; tam pia quàm decora cõtentione nouas semper copias, nouosq; commeatus, & bellica instrumenta nostris præclarè uincentibus cõuectabant, uigente & crescente ad uictoriæ famā studio piorum fortiumq; hominum, qui ad inuisendum Christi sepulchrum, urbemq; antiqua religionis claritate famosißimam, certatim transfretabant. Victores namq; proceres sacræ militiæ, uoto ad Christi sepulchrum ritè soluto, perfusi incredibili lætitia, tanquam uictoriæ compotes, ad uxores & propinquos in Europam redibant, hortabãturq; obuios, ut in supplementa gloriosæ militiæ defunctorum, arma atq; animos expedirent, & reliquũ integræ adhuc laudis decus, deletis ad internetionem impijs mererētur. Cæterùm Gothifredus Ioppe Ascaloneq; expugnatis, fusis q; non una acie paßim hostibus, mediterraneisq; aliquot oppidis in fidem receptis: quũ integrum regnasset annum pestilenti morbo surreptus, exceßit è uita: tanto Christianorum Syrorumq; omnium luctu ac desiderio, ut qui uiuens multos dignitate æquales, commendatione pietatis atq; uirtutis anteißet: post mortem quoq; in terris fælix haberetur, quòd relicta posteris gloriosa hæreditate, Balduinus frater, qui ad Edessam Mesopotamiæ urbem Tetrarcha regnabat: fraternæ amplitudinis atq; fortunæ æmulus, consensu Procerum regnum sit consecutus.

Antonij Francisci Rainerij.

Gothifrede pijs Solymos dum subijcis armis,
Et renuis capiti regia serta tuo:
Nil unquam humano diuinius exijt ore,
Regali quàm quod exijt ore tibi,
Laurea non hominem gestare nec aurea regem
Fas ubi rex Diuûm spinea serta tulit.
Macte heros tam uoce hac quàm uictricib. armis,
Quæ Babylon, omnisq; horruit Assyria.

Sub effigie Saladini Aegypti, Syriæq; Sulthani.

SALADINVM *Sarraconis Medi, qui nefario scelere summaq; perfidia interfecto Califfa Memphitico Sulthano, cuius mercenarius dux fuerat, Aegypti regnum occupauit, filium fuisse authores tradunt: tantaq; animi magnitudine & uirtute præditum, ut inuicto spiritu, altitudineq; solertis ingenij, & ui eximia corporis, peritia & fortuna belli, maximorum imperatorum gloriam æquasse censeretur. Is à ineunte ætate cunctis belli artibus instructus, uti erat præcipuus pecuniæ contemptor, uiros fortes liberalitate undiq; sibi asciscere, magno sumptu explorare hostium facta dictaq; induciarum belliq; gerendi occasiones præsentire, iustitiam, fidemque religiosè colere, uictorijs modum imponere, fortuita incidentium casuum præsenti semper ingenio, ad consiliũ rationemq; flectere, probè didicerat. Vt*

rat. Vt non mirum uideri poßit, si Ioannes Boccacius in fabulis mirus, uel in Barbaro uirtutis æstimator, eum explorandis Christianorum opibus atq; consilijs, mercatoris habitu Italiam & Galliam peragrasse tradiderit. Tum enim Aenobarbus imperator, & secundum eum Philippus Galliæ, & Ricardus Angliæ reges: Venetiq; item, Ligures, & Pisani ingentes copias & classes parabant, ut accisis Syriæ rebus opem ferrent. Verùm tanti apparatus uel incredibilis conatus, æmulatione, inuidia, infamiq; dißidio nostrorum fractus, eum tulit exitũ: ut Saladinus expugnatis Hierosolymis post octogesimum & septimum annum, ex quo eas Gothifredus manu cum insigni gloria ceperat, & Guidone demum Lusignano Hierosolymitano rege ad Tiberiadem acie superato captoq;, in Syria & Iudæa Christianorum opes euerterit. Vsus est autem ea uictoria magno ferociæ humanitatisq; temperamẽto, quum Hierosolymis Christianos incolas sua in sede relinqueret: campaniq; tãtùm æris sonitum è sacris turribus tolleret: colendũq; Christi sepulchrũ, Gothifredi etiam tumulo admiratione uirtutis inuiolato, pijs hominibus concederetur. Sed ea inuictæ uirtutis utentem fortuna occasioneq;, dissensionis & socordiæ nostræ cuncta ad Ioppem, Gazã, Ascalonem, Ptolemaidem, Berytũ, & Tripolim aßiduis cladibus proterentem, fatalis hora non planè senem eripuit, quum sedecim regnasset annos, scilicet ut debellandis Christianorũ reliquijs Saphandino filio nouæ parandæ laudis materia præberetur. Moriens uti humanæ

conditionis atq; miseriæ memor condito testamento, omnem funeris pompam abdicauit, iussitq; tantùm in lancea præferri atri coloris obsoletam tunicam, præcinente ad populum sacrificulo huius sententiæ carmen, quod à Boccatio memoriæ proditum est:

Vixi diuitijs, regno, tumidusq; trophæis,
    Sed pannum heu nigrum nil nisi morte tuli.

Huic Saladino aut certè (quod potius crediderim) Saphandino filio de Ludouico Francorum rege capto, cessit uictoria: quum ad Damiatam urbem Pelusiaco Nili ostio in Christiana castra effuso, miserabilem cladem accepisset. Ferunt Ludouicum, ut se redimeret, in pactionis fidem Christianam hostiam uictori impio tradidisse: non minore accipiẽtis quàm tradentis gloria, quãdo barbarus pro sua superstitione inanę exterhæ fidei pignus acciperet, in eam spem, ut ad perpetuum dedecus, si rex inclytus in exoluenda pecunia impiè fidem falleret, inexpiabilis inuidia maximè pio regi conflaretur. Viuens Saladinus ex linteo more gentis cõuoluto cornutum capitis integumentum gestare erat solitus, ut totidem regna uirtute parta nobili argumento spectantibus exprimeret: quod postea diadematis genus à successoribus Sulthanis usurpatum fuisse uidemus. In hanc autem habitus speciem Saladini formam nobis communicauit Donatus Lectius patritij ordinis Venetus, diu in Cypro, Syriaq; gestis Magistratibus, historiæ & omnis antiquitatis studio clarus.

Marulli Tarchaniotę Cõstantinopol.

Littore dum Phario prima Saladinus in alga
Barbara deuicto castra oriente locat,
Venit adulatrix regum comes unica turba,
E' quibus ut lingua promptior unus erat,
Nunc domitum Aegyptum iactat, nunc littora rubræ
Fractaq; pugnaci Gallica sceptra manu.
Ostentaq; uirum duris tot milia in armis,
Et iubet hinc uires æstimet ipse suas,
Scilicet hinc ille, atq; adeò ex hac inquit arena,
Quæ te semiustum littore mane tenet.

Iani Vitalis Panhormitani.

Accepit pignus uictor Saladinus Iesu,
Redderet ut regnis te Ludouice tuis,
Tu pignus redimis multo pretiosius auro,
Vtra fides maior, illa uel ista fuit?

Sub effigie Friderici primi Imper.

VLLI *Cæsarum ex his, qui Romani imperij dignitatē illustri rerum gestarum fama protulerit, nomen suum minus ad naturæ genium respondit quàm* FRIDERICO *primo, qui à colore* Aenobarbi *cognomē adeptus est. Vetere siquidem Germanorum lingua Fridericus pacis diuitem exprimit: contrario scilicet euentu, quum ingenio ferox, armorū & belli cupidus, nihil magis oderit quàm pacis nomen. Nam ab ineunte ætate in contubernio Conradi Cæsaris pa-*

trui, in Asia militarat. Vbi uerò in defuncti locũ imperator est appellatus, eo animi decreto arma induit, ut ea non prius se exuturum iuraret, quàm Romani imperij diademate ornaretur: cuius uoti Cõradus minimè compos factus, graui cum dolore animi excessisset è uita. Id uerò unum Fridericus prælato ingenio supra coronæ decus spectabat, ut quum ea potitus foret, cuncta iura imperatoriæ maiestatis ad antiquam dominatus authoritatẽ reuocaret, quòd superiorum imperatorum beneficiariæ ciuitates perampla immunitatum priuilegia consecutæ, obsoletis iam tributis aut intermißis, ingratæ & contumaces ad parendum uiderentur. Excitabant autem mirum in modum ad extendendam famam uirum integra ætate florentem Sueuæ gentis illustre & uerè Martium nomen, antiqua maiorum decora, & recens uel infelicis patrui Cæsaris exemplum, sub quo uarijs utriusq; fortunæ documentis probè obseruatam & exercitam militarium operum disciplinam hausisset. Itaq; Fridericus coacto exercitu in Italiam descendit, expugnatáq; in limine, & delata Derthona, ac Spoleto demũ in Vmbria ex itinere funditus exciso, Romam profectus tantum terrorem Hadriano pontifici intulit, ut ad mare se proriperet. Formidãdis enim stipatus copijs aduentabat, minaci ingenio aliquam lenitatis speciem ferens, ita ut se pacato agmine pontificem ueneraturum polliceretur. Clauserãt Romani portas, Aelioq; ponte erumpentes, cum Germanis ad Neroniana prata tendentibus, tumultuario cruentoq; prælio dimicarant.

earant. Verùm aduentu pontificis placatus Cæsar in Vaticano more maiorum Romani imperij insignia accepit. Nec multo pòst in Cisalpinam Galliam regressus, Mediolanensibus bellum indixit, quòd finitimis superba sæuaq; arma intulissent, ut latè imperarent, Laude Pompeia crudeliter euastata, Como graui obsidione subacto crematoq;, & Papia omnibus belli detrimentis affecta, magnam sibi iniquæ atq; intolerandæ potentiæ inuidiam conflauerant. Ceterùm eo euentu inchoatum bellum, sæpeq; renouatũ Aenobarbus confecit, ut multis uictor prælijs, semel uictus ad Calcanum uicum iuxta lacum Eupilim, laboriosa difficiliq; obsidione perdomitos acerbißima lege imposita subegerit: Mediolanenses ad unum omnes patrium solum uerterent, ultraq; centum stadiorum spatium ad uicina oppida migrantes, relegatiq; corruentis superbæ patriæ excidium ex propinquo spectarent: tanta quidem uictoris immanitate, ut urbs totius Italiæ amplißima ac opulentißima, inexorabili diri Cæsaris edicto, uix seruatis ab iniuria templis, solo æquaretur: turritaq; mœnia cum ædificijs priuatis omnibus & publicis, Circo, Arena, Theatroq; conciderent. Acerbißimo quidem luctu tanti populi penatibus excedere coacti: sed ingenti nec iniquo finitimorum solatio, qui suas iniurias conspecta hostiũ calamitate uindicaßent. Id uerò maximè crudele & cõtumeliosum fuit, quum urbs euersa funditus aratris proscinderetur in agri speciem, ut non frugis, sed ad ludibrium, salis semen acciperet. Pari propè clade

etiam hostiliter incumbens Cæsar Cremenses, Cremonenses, Soncinates afflixerat, quibus excitandis incēdijs, exortū schisma suas faces admouisse uidebatur. Hadriano nanq; defuncto quum Alexander Senēsis esset suffectus, nec Cæsari impotenter inusitata indignaq; iusto pontifice postulanti quicquam concederet: usq; adeò in eum iracundus & sæuus Cæsar concitatus est, ut urbe Roma depelleret, & Victorem pseudopontificem crearet: conuentus Antistitum indiceret, haberetq;, ut Alexandro tanquam adulterino, sacrosancti iuris potestas abrogaretur. Ea dissensione diuina humanaq; Fridericus impiè perturbauit, tantaq; ui tueri suam causam adnixus est, ut moriēte Victore, nihil imminuta pertinacia Paschalē sufficeret: & in huius defuncti tertius nomine Calistus, demumq; Innocētius quarto loco subrogarētur: quùm interim Alexander tantis iactatus fluctibus exul & inops, sed integra sēper authoritate, ab Italia in Galliam atq; inde in Siciliam, & è Sicilia Venetias confugisset: imploratis paßim auxilijs à pijs regibus, ut rei publicæ Christianæ immaniter dilaceratæ, pereūtiq; maturè opem ferrēt. Ea autem constantis & infracti pontificis felicitas fuit, ut Cæsariani pseudopontifices ab se legitimo iure execrati atq; damnati, quanquam robusto integræ ætatis habitu ualerent, Deo magno uindicante noxam, ægri senis fatum anteierint. Fauebant Alexandro duo regēs, Ludouicus Galliæ suo Pij cognomento dignus, & Guilielmus Siciliæ, ea Christianæ Reipublicæ fœda labe commotus. Idem quoq;

pietatis ſtudium inerat Venetis, quibus multo maxima Italiæ pars acceſſerat: isq; demum deteſtandæ diſſenſionis finis fuit, ut Otho Cæſaris filius in Hadriatico aduerſa nauali pugna à Venetis captus, occaſionem præberet parãdæ pacis: Friderico nanq; multis defatigato bellis, filij deſideriũ, & ultoris Dei metus inceſſarat. Itaq; pacificatore Ziano Venetorum principe, imperatorem ad pedes ſuppliciter proiectum, pontifex pro foribus Marciani templi ritè expiauit, in gratiamq; recepit: ea conditione, ut ſacro bello ſe deuoueret: quòd tum Saladinus Aegypti Sulthanus, Hieroſolymitano regi graue bellum moliretur. Tradunt ſcriptores pontificem anteactæ calamitatis ſuæ memorem, oſculanti pedem, contracta fronte, hoc Dauidicum carmen protuliſſe: Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, et conculcabis leonem & draconem: ut domitæ ſuperbi animi ferociæ nequaquã humaniter illuderet. Ad quod Cæſar tam piè, quàm grauiter renidenti vultu reſpõderit: Non tibi, ſed Petro: tanquam hominem facilè contemnere, perſonæ uerò dignitatem probè uenerari uideretur. Cæterùm Cæſar Venetijs ſummis affectus honoribus, quum in Germaniam rediſſet, pio generoſoq; animo, lectiſſimum ex ueteranis copijs exercitum coegit: & quum Henricus filius conſenſu procerum Cæſar eſſet appellatus, per Pannoniam & Triballos, Byzantium contendit. Inde uerò recreatis copijs, Emanuele Græcorum imperatore propinquo ſuo liberaliter commeatum præbente, præter Mæãdrum amnem profectus,

cum Turcis acerrimè bellum geßit: supremum uerò eius operum fuit Philomela urbs manu capta. Nam paulo pòst ad Iconium Lycaoniæ urbē, quem Ferrei amnis perspicuis undis per æstum inuitatus lauandi gratia alueum intrasset, cæco absorptus gurgite interijt: in insigni quidem illudentium Parcarum iniuria, quum uir fortißimus, & supra reges omnes bello inclytus, quem mille acies strenuè dimicātem non absumpserant, natantem ignobilis torrentis uortex abstulerit, pergraui utiq; nostrorum luctu, iacturaq;, et singulari Barbarorum commodo atq; lætitia. Delatum in Syriam cadauer Guido rex apud Tyrum exquisito apparatu funeris, et marmoreo sepulchro honestauit. Effigiem Aenobarbi Cæsaris Mediolanenses in euersam patriam remigrantes, marmoreo in arcu supra Romanam portam sculpserūt dracone stantis cruribus inuoluto, ut uirosi diriq; hominis simulacrū perpetuò spectaretur. Ad eundem quoq; ori & barbæ habitum altera ipsius effigies plurimùm arridet, quæ in aurea bulla scitè expressa, appēsaq; membranis priuilegiorū Pisanæ ciuitatis conspicitur: ea fide collata, ut tertiam quoq; eius statuā ad Volturni pontem proximo Lotrechij bello base deiectam uiderimus: quum sumptuosißimi operis turritus pons, à Friderico iuniore, huius Aenobarbi nepote Sueuæ gentis regum imaginibus ornaretur.

Antonij

Antonij Vulpij.

Excisa Italiæ cupiens pensare ruinas,
Vel saltem in pulchra quærere morte decus,
Aenobarbe, Asiæ fines irrumpis, & hosti
Eripis auectas relligionis opes.
Inuidit cœptis Fortuna inimica secundis:
Nam dum te in nitido proluis amne, cadis.
Macte animis ingens Asiæ dignißime campis,
In quibus illustres tot cecidere uiri:
Hinc uatum calamos & marmora & æra fatigas,
Hinc meritò claris annumerare uiris.

Georgij Iodoci Bergani.

Sueuus eram mea me bellax audacia cœlo
Sustulit astrigero,
Norica Pannonijs coniunxi saxa colentes
Fœdere pacifico,
Insubres domui, & Danum parêre coegi
Legibus imperij,
Europæ imposui frænos, Asiæq; superbæ,
Africa me timuit.
Ipse tamen cuius uires animosq; feroces
Sensit uterq; Polus:
Captiui tenero nati deuinctus amore
(Ceperat hunc Venetus)
Non assueta iugo submisi colla supremi
Pontificis pedibus.
Et tandem Armeniæ mersantem flumine membra
Me tulit unda rapax.

Indulgens nunc mater erat, nunc sæua nouerca
Sors mihi non stabilis.
Dic tu igitur fœlix, miser an, tibi iudicer hospes,
Qui mea gesta legis.

Parthenij Parauicini Nouocomensis.

Te quoq; bellorum decus, & noua gloria Martis,
Armatos inter Proceres, & Numina belli
Seruant uenturis Musæa palatia seclis,
Et Iouius famæ quæ docta uolumina mandat.
Nam licet egregias urbes, & maxima regna
Ceperis, & ualidum toties subieceris hostem,
Atq; etiam procul, inq; orbem tua signa remotum
Protuleris: tamen hæc olim inuidiosa uetustas
Presserat, & tecum rapidis immerserat undis,
Vt uix ulla tui superesset nominis umbra:
Ni claræ Iouius donasset munere lucis.
Sic uisum est superis iustos pensare labores:
Tu patriæ illius clades, ac diruta bello
Mœnia, & euersas reparasti funditus arces:
Ille tibi meritiq; memor, gratusq; laborum
Extinctum decus, & lapsum instaurauit honorem,
Digna quidem atq; æquanda tuis hæc præmia factis.

Sub effigie Farinatæ Vberti.

ARINATA *ex antiquissima Vbertorum familia, inter Florentinos optimates equestri dignitate, eximiaq; uirtute generosi animi Florentiæ illustris, ab insigni erga patriam pietate, æterno Dantis poete præ-*

tæ præconio celebrantur. Is per omnem ætatem sese ciuilibus bellis exercuit, quum Florentiam, sicuti & cæteras ferè omnes Italiæ ciuitates, idem pestilens factionum morbus inuasisset. Ab aduentu enim Aenobarbi Cæsaris, supra tot acceptas bellorũ clades, inducta erant Gibellinorum & Guelphorum funesta nomina, quæ horribili & diuturno quodam terræmotu, humana diuinaq; omnia concusserunt. Diducti siquidem in partes insana & crudeli dissensione ciuitates, Guelphi pro pontificibus, Gibellini pro Cæsaribus, de potentia, dignitate, uitaq; dimicabant: sed longè omnium pertinacissimè Florentini, Gibellinarum autem partium Vberti ante alios nobilitate, opibus, uirisq; præstabant. Inter Vbertos autẽ unus maximè excellebat Farinata, militarium, ciuiliumq; artium peritus, grauitate consilij, & robore uirium Guelphis metuendus. Pugnabatur in urbe singulis in regionibus, tanta utrinq; per mutuas cædes rabie, ut multæ magnificẽtißimæ turritæq; Procerum domus, alternante uices Fortuna, miserabili sæuitia delerentur. In ea contentione Florentiæ in primis & singulis Italiæ urbibus Gibellino cesßit Guelphus. Nam ea tempestate Fridericus secundus imperator Aenobarbi nepos, Guelpharum partium opes, impotentibus armis proterebat. Itaq; Vberti egregiè uincentes, aduersarum partium principes Adimarios, Bondelmontes, & Pactios ciuitate expulerũt. Sed Friderico demum in Apulia mortuo, uigenteq; rursus authoritate Pontificis, Guelphi aucti uiribus, post deuictos

fugatosq; hostes, Florientiam rediere, dignitati pristinæ restituti. Exulauit aliquandiu apud Senas Farinata, nihil suâ spe deiectus, quin moliendo satagendoq; hostibus quidem exitium, sibi uerò maturum in patriam reditum pareret: longè intentiore infracti animi cura, quàm cæteri exules, quòd audisset suas, totiusq; Vbertæ gentis magnificas ædes, nō deformatas modò repentina ciuili iracundia, sed publico decreto à fundamentis excisas, translatis marmoribus ad publicum opus, quo urbs trans Arnum ad meridiem nouis mœnibus muniretur. In area porrò æquatis ruinis, ædificatū est è subrufo marmore præcellenti structura, id quod adhuc admiramur insigne Palatium Octouiralis & summi magistratus sedes. Infesti erāt Senensibus Florentini Guelphi, quòd apud Senenses Cæsariani nominis studiosos, Gibellinis omnibus tutissimus esset receptus. Quamobrem Guelphi eorum agrum omnem, expugnatis aliquot castellis, effusè impuneq; populabantur, quòd exiguæ omninoq; ualido hosti impares Senensium essent copiæ. Tum uerò Farinata peracri uir ingenio, ut qui consilijs eorum admisceretur, graui eloquentia Decurionibus persuasit, ut à Manfredo rege propulsandis hostibus & uindicandis iniurijs, Germanorum equitum auxilia postularent. Manfredus ex concubina genitus, ut Conrado fratri legitimo adhuc impuberi Apuliæ regnum præriperet (ut authores tradunt) ægrotantem patrem Fridericum, puluino in os coniecto immaniter suffocarat, dabatq; enixè operam, uel per scelus, ut

lus, ut sese aduersus propinquos præmuniret. In legatione Senensium atq; exulum eminebat Farinata, secundis ac aduersis rebus in Italia clarus. Postulatis autem ita annuebat Manfredus, ut se non plus quàm centum galeatorum equitus alam, sed eam inuictæ uirtutis daturam polliceretur. Tum uerò Senenses, quòd ea manus exigua, & nihil omnino profutura uideretur, id auxilium tãquam inane & sumptuosum repudiare cogitabant: indignati scilicet quòd rex nouus nequaquã paterni spiritus æmulus, partes suas adeò negligenter tuendas existimaret: nisi Farinata imperiti regis incuriã stomachatus, astutè & grauiter nihil omnino opis quod rex offerret, spernendum censuisset: modò regium uexillum cum suo insigni furuæ aquilæ argenteo in campo alas extendentis, quod esset amicitiæ pignus ad terrẽdos Guelphos ab alæ signifero gestandum daret. Hac inquit Farinata uiri Senenses parua manu, si sapimus, Manfredus uel nolẽs in partes trahetur, si uti bene ominari licet, à numeroso insolentiq; hoste, pauci atq; præcipites Germani concidantur. Tunc enim negligẽtiæ suæ agnoscet culpã, & pro sua dignitate causam tueri, iustiq; roboris auxilia mittere cogetur. Dedit non alacriter modò, sed cum fastu uexillum Manfredus: Germani autem ubi cum legatis Senas peruenerunt, Florentinos ad Petronellam habentes castra non semel adorti sunt: sed intra paucos dies, uti diuinabat Farinata, usu euenit, ut quum Florentini ad Camoleam usq; portam excurrentes, Senensium iuuentutem ad erumpẽdum

irritarent canente tuba Germani ad arma exciti effu siq; porta, hostes conuersos im fugam usq; ad castra persequerentur, in eaq; uehementi impetu multis cæsis perrumperent. Erant bene prãsi meroq; & uictoria calentes Germani, ob idq; adeò intẽperanter terga uertentibus instabant, ut cruento grauiq; tumultu edito in media castra ad Carrociũ usq; penetrarent: funesto quidẽ audaciæ exitu quum à circumfusis undiq; copijs reiecti primò, mox ad unum omnes trucidati sint. Vexillũ autem Florentiam cum magno plausu relatum populus uictoria ferox, tanto ludibrio habuit, ut inuersa hasta per urbem euerrendis regionibus traheretur. Farinata itaq; uoti compos, solerter egit, ut Decuriones Manfredo perscriberẽt, qua uirtute Germani uel inconsultè erumpẽtes in hostiũ castra peruaserint, quo terrore atq; periculo & cæde Guelphorum medijs in castris dimicarint, et quanto deniq; immoderatæ fortitudinis conatu ut Aquilam defenderent, circunfusa multitudine hostiũ nõ inulti occubuerint. Illud uerò Gibellinis omnibus supra lectissimæ alæ iacturam, miserrimũ fuisse, quòd Aquilæ uexillum à Guelphis fœdissimo ludibrio habitum, suspensumq; celebri in loco ad inuersi trophæi imaginem Florentiæ spectetur. Quod proculdubio si maiore Germanorũ numero res gesta esset, ex pulcherrima uictoria Florentino in foro eiectis Guelphis fuerit erigendum. Sensit acceptũ uulnus contumelia atq; dedecore cumulatum Manfredus, accensusq; dolore & uindictæ cupidine Iordanem propinquum suum bellica

bellica uirtute illustrem cum octingentis cataphractis equitibus in Etruriam misit: quorum aduentu cognito Guelphi Senensi agro protinus excesserunt: eamq; unam renouando bello occasionem expectabant, ut Senẽses stipendiorum graui sumptu exhausti Germanos dimitterẽt, quibus cum propter eximiam uirtutis opinionem manus minimè conserendas putarent. Angebatur proinde animo Farinata, prouidebatq; Germanos exacto iam bimestri stipendio Neapolim breui redituros, quum ad suas regressus artes, nouo astu uiam inuenit, qua Florentini ad renouandum bellum elicerẽtur. Simulata enim perfidia suasit cucullato sacerdoti, ut rem longè gratissimam, ipsiq; magno futuram lucro Florẽtinis optimatibus suo nomine deferret: se diuturno exilij tædio, amoreq; & desiderio patriæ adductũ, alieno esse animo à Senensibus, quòd imperiti turbulentiq; homines Rempublicam peruersissimè regerent: propterea paratum esse cum exulum manu eam portam quæ Aretium duceret occupare, Florentinisq; prodere, si coacto exercitu, instaurato bello in conspectum urbis deuenirẽt. Nec mora Octouiri re ingenti silentio suppressa, ut cucullatus Farinatæ nomine deposcebat, conscribendas copias, euocandaq; sociorum auxilia, & Carroccium educendum decernunt. Tãta autem animorum ferocia cupiditateq; arma parata sunt, ut nonnulli uiri graues peritiq; militiæ, & in his Tegiaius Aldobrandus, tanquam nimio plus Germanorum impetum metuẽtes, ab audaculis uanissimisq; populariũ è

consilio strepitu & uocibus exploderētur: quū differendum bellum in id tempus censerent, quo Germani ab hoste inopia pecuniæ grauiter oppresso, exclusi stipendijs dimißi forent, quòd eorū uim Italicus equitatus, non nisi magno cum discrimine laturus esse uideretur. Arrisit fortuna Farinatæ dolis, ut Guelphorum insolentiam eluderet. Nam quum Florentini ad Mōtemapertum, quinto à Senis lapide supra flumen Arbiam castra posuissent, proditionis euentum expectantes, in eos uel numero superiores eductis copijs Iordanes impetum fecit, consertaq; longe omniū eius ætatis cruentißima pugna, usq; adeò crudeliter, lateq; fusos hostes cecidit, ut Arbia innumerabilium cadauerū tinctas cruore undas traheret. Steterant enim ea in acie à Florentinis triginta milia peditum, & quinq; equitum milia. Sed eius pugnæ mala sors uehementer incidit Lucensium, Pratensium, Orbitanorum & Bononiensium auxilijs: quum Germanis, qui cæsæ ad Petronellam alæ parētare cupiebant, uel in deditos & captos sæuiētibus, occurrissent. Pugnatum est propè ad internitionem Guelphi nominis, pridie Nonas Septembris anno à partu Virginis sexagesimo supra mille & ducentos. Nulla omnino Florentiæ domus cladis & luctus expers fuit: corruisseq; ciuitas uidebatur, quum miserabili eiulatu planctuq; omnis sexus, ætatis, atq; ordinis cuncta complerentur. Optimates itaq; & plebei Guelphæ factionis desperatis rebus ante uictoris aduentum urbe profugerunt: Iordanes uerò intra paucos dies Farinatam cæterosq; Gibellinos

Gibellinos in patriam reduxit. Constituta autem Republica, Guidoneq; Nouello Iordani suffecto, quòd is reuocatus à Rege Neapolim redibat, Florentini Lucensibus bellum intulerunt, quòd apud eos Guelphorum reliquiæ Tegiaio Aldobrando authore & duce arma resumerent. Cæterùm Nouellus expugnatis aliquot castellis, cum Lucẽsium exulumq; exercitu prosperè conflixit. Eo in prælio Bondelmontes cognomento Cicer, Guelphorum princeps, crudeli casu interfectus est. Hunc ereptum è media cæde Farinata in equi clunes sustulerat, ut humaniter cõseruaret, parcebantq; ei uel efferri hostes dignitate Farinatæ permoti, sed Petrus Farinatæ germanus frater, cui Asinus cognomẽ fuit, uir atrox & sanguinarius captiuo nõ pepercit, ut qui eũ clauæ ferreæ ictu in tergo fratris occiderit, detestante id fœdũ scelus Farinata, & plurimũ indignante quòd sibi clemẽtiæ laus immanitate fratris eriperetur. Nec Guelphi uel duabus attriti cladib. animis se dimiserunt. Commouebant enim se in Aemilia, & missis legationibus ad Conradum puerum in Germaniam, & in Galliam ad Carolum Andegauensem, undiq; Gibellinis & Manfredo bellum concitabant. Quibus cognitis rebus Gibellini ad Emporium oppidum Pisaniæ uiæ impositum, ut de summa sustinendi inferendiq; belli consultarent, conciliũ indixerunt. Conuenere Aretinorum, Senensium, Pisanorum & Pistoriensium legationes, itemq; Vbaldini & Alberti in Apennino præpotentes, & Sanctæ Floræ reguli Senensibus contributi. Præerat cõcilio

Guido Nouellus Mutilianæ Comes, è Guidonum Comitum gente: disputabatur uarijs sententijs de ratione confirmandæ potẽtiæ, quòd magnæ rerum difficultates deliberantibus occurrerent: cum propter rumores Gallici apparatus & Germanos in Manfredum concitatos, tum propter Turrianos Principes in Cisalpina Gallia aliquot iam partis uictorijs, Gibellinos acerrimè persequẽtes, Romanũq; Pontificem ex professo Gelphos mirificè subleuantem. Verùm supra hæc consultantium mentes grauiore metu perturbabant minores populi Florentini classes, qui ab insito studio Guelphum colerent nomen, & Gibellinum uel subactæ armis, pertinacißimè odissent. Iãq; in id consilium dictu ignobile, conceptuq; summè sæuum ac turpe sententiæ inclinabant, ut diruenda Florentiæ mœnia, urbemq; nudatam, munimento in uicos diducendam censerent. Non tulit diræ sententiæ nomen unus Farinata, prosiliensq; in medium generosa pietate peracriq; facundia contradixit: execratus degeneres, crudelesq; eorum animos, qui nobilissimæ urbis fœdo interitu lætaturi uiderentur. Habeant, inquit, eam potius incolumen Guelphi atq; in ea dominentur, si ita fuerit in fatis ut uictores euadãt, quàm ut scelesti consilij hoc immane decretum ferri patiar. Sit ueræ uirtutis præmium incolumis patria, uti decet, ex æquo omnium parens, cui nemo nisi degener atq; impius manus intulerit: quando ipse unus ante alios uel exul, dum spiritus hos reget artus, acerrimè sim defensurus. Erat Farinata corpore atq; animo ingens,

mo ingens, elato supercilio, eloquentia adeò graui uehementiáq; ut pudorem fœderatis inijceret: Florentinis uerò ciuibus, qui aderant, præ gaudio lácrymas excuteret. Atq; ita ciuitas aduersus inuidiam & rabiem execrabilis decreti, ab uno, ut decuit, optimo ciue seruata est. Sed Farinata ingruẽtibus demum Gallis, & Manfredo ad Beneuẽtum acie uicto, cæsóq;, & Guelphis ex ea uictoria Florentiæ restitutis: ab ingrata patria, quam seruarat, id præmium tulit, ut extorris Africani Scipionis exemplo in exilio moreretur: sua quidem uirtute non modò non infelix, uerùm æstimata laude maximè gloriosus. Contra Asinus frater ad Beneuentum cum Iordane captus, iussúq; uictoris Caroli ad Nicæam Prouinciæ in carcerem ductus, diu miser necatusq; demum meritas sæuitiæ suæ pœnas luit. Farinatæ effigies in Porticu Pandulphinæ Villæ ad primum lapidem extra Fridianam portam, hoc cultu atq; armatura, inter Florentinos antiquos proceres Florentiæ eleganter depicta spectatur.

Honorati Fasitelij.

Seruata per te patria quod tum maxime,
Sic quum misera casura fuerat maxime:
Nunc optimo tu iure præter cæteros
O belli, & idem pacis artibus inclyte
VBERTE, patria uiuis in superstite,
Viuesq; dum uiuent sacri annales IOVI.

Antonij Francisci Rainerij.

Tu præstans Vberte animo, tibi Dædala fandi

Vis fuit, heroisq; Ithaci sub pectore sensus.
Nam seu dextra hostem quateres, seu fulmine linguæ,
Siue astus Marti misceres, fulmina fando
Priscorumq; artes & robora Romanorum
Aequiparas, uario dum nutat Etruria motu,
Et patria insanis dum fluctibus icta labascit.
At pietas laudumq; cupido, & uiuida uirtus
Reddidit æternum, celsoq; euexit Olympo:
Cum seruas lacerandam urbem, qua nil ab Eois
Pulchrius Hesperias oriens sol cernit ad undas.
Iure igitur Latiæ Iouius noua gloria linguæ
Dat laudes, poterit quas nulla abolere uetustas:
Debet & ingenti Florentia Farinatæ,
Qui miseram uultu patriam tutatus aperto est.

Sub effigie Actiolini Tyranni.

ACTIOLINVS Patauinorũ Tyrannus, portentũ humani generis, hac obducta feraliq; fronte, hoc atroci pallore, hisq; uipereis oculis, suã indomitæ naturæ toruitatẽ spirans, in prætorio Patauij pictus spectatur: unde nobis exẽpli tabula hæc in Musæum relata est. Fuit is Saxonici sanguinis à proauo Alberico auoq; & patre Actiolinis, Italicæ stirpi ad horribilem seculi pestem insertus, ea tempestate qua Otho tertius Cæsar in Italiã uenit: eo susceptæ coronæ exitu, ut suburbanas Romanorum delicias barbaro more ferro & flammis excinderet. Nauabat operam incẽdiario Cæsari superior Actiolinus, magisterio equitum

tum insignis: tuleratq; ab eo militiæ donum in Euganeis oppidum nomime Romanũ, ut inde nouus incola, hoc horrendum immaneq; monstrum progigneret: quod maximè funestam regioni cladem esset allaturum. Nihil enim hic diri nominis pronepos à progenie uirulento sanguine infecta degenerauit: utpote quem nulla humanioris uitæ consuetudo, nullus auiti materniq; lactis affectus, nullaq; benignioris eius cœli clementia ab ingenita rabie furentẽ, mitigare potuerint. Quanquã ab adolescentia honestè ac liberaliter educatus, bonæ maturæq; frugis spem præberet: uirq; deinde factus secunda uirtutis fama, militiæ uersaretur. Adhæserat Friderico secũdo Romani Pontificis opes oppugnanti, & Guelphorũ nomen in Italia proterenti. Sed Imperator à Parmensib. graui dignitatis incõmodo fœdè fugatus, & castris exutus, ægrè Cremonam è manibus hostium se receperat: quum fortè in segni & longo obsidione munitis exiẽs castris intempestiuam ex falconum aucupio ad Buxetum oppidum uoluptatem quæsiuisset. Fuit Actiolinus ingenio peracuto, constanti, uersutoq; apprimè ualidus: corpori autem quanquam mediocri, singulisq; membris habilis inerat uigor, adeò firma explicataq; neruorum compage, ut eques pariter et pedes armorum exercitatione, cunctos æquales anteiret: nec unquam inedia, uigilijs, algore, aut æstu frangeretur. Id uerò in eo homine peculiare, maximeq; mirum fuit, mometo temporis diuersos cõmutati animi habitus quum usus posceret, gestu, uoce, oculis, emen

tiri: alieni porrò animi latebras sagacißimè perscrutari, incredibiliq; simulationis artificio, uel penitißimos astutorum hominum sensus explorare. Vir enim suspiciosus, vafer, inuidus, sæuus & semper ad imperium anhelans, modò hanc, modò illam personam induere, histrionum more didicerat. Hos tradiderant mores auus & pater, utpote qui antea graues inimicitias cum finitimis & potētibus Patauinorum optimatium familijs susceptas, per cædes, castellorumq; incendia, aliquot annis exercuissent: simultate orta ex nuptijs adulterioq; Cæciliæ Baoniæ, quā auus Actiolinus cognomento Balbus impudenti astu præreptam secundo Actiolino filio, cui Monacho cognomen fuit, in matrimonium dederat, quum Gerardo Cāposampetrio Patauinæ iuuentutis Principi desponderetur. Trahebat enim secum dotali iure opulentam hæreditatem, qua Balbi animus auaritia repentè captus, turpiter adduci potuit, ut Gerardū cōtra ius arctæ propinquitatis inexpiabili iniuria offendere minimè ueretur. Erat enim Gerardus ex sorore Balbi genit9, & de Cæciliæ sponsalibus (uti dicebat) auunculū consuluerat. Itaque iuuenis inhumaniter perfidioséque deceptus, ab iusto dolore ad vindictam præceps, ita contumeliam vindicauit: ut fœdo facinore concepto patratoq;, Cæciliam post celebratas cum Monacho nuptias fortè ad Aponenses aquas euntem interceperit, mediaq; in uia intentato ad iugulum pugione, si reluctaretur, vi illata constuprarit: non ad libidinem, sed superbo vltoreq; animo, ad perennem

Actiolinorum ignominiam. Eius abominabilis facti indignitas Actiolinos repentè armauit in Patauinos, quòd tanti flagitij iniuriam impunito Gerardo neglexissent: deditq; initium diuturnis inusitatisq; cladibus, quibus præter nobilißimas totius Venetiæ urbes, supra centum oppida, castellaq; diu uexata, & latè uastata, à stirpe propè interierunt. Cæterùm Cæcilia quanquam incorrupta animo, uti tamen polluta corpore, repudij pœnam tulit, eaq; propinquis remissa, Monachus nouas nuptias fecit cum Aldeida Etruscæ nobilitatis ex Mangania domo in Alpibus illustri. Hoc ventre infausto, hocq; diro semine editus est tertius eiusdem nominis Actiolinus, de quo loquimur: ab aliquo (ut credi par est) prodigioso malignorum syderum concursu, animi sæuitia tyrannus Phalari, Dionysijs, atque Neronibus anteferendus. Balbo auo morte erepto, & patre Monacho ad quietiorem uitam secedente: Actiolinus ex ea cruenta simultate armis uehementer exercitus, integrum bellum priore acrius atque crudelius renouauit: tantáque vi, quum in omnibus oppidis atque urbibus factiones excitaret atque aleret, vt Patauio, Vincentia, Verona, Taruisio, ex ciuili discordia potiretur. Erant ei copiæ equitum & peditum perpetuis inueteratæ bellis: & quod magno usui fuit fide, studioq; partium sibi addictæ: quibus accesserāt Saracenorū alæ formidabiles, Germanorumq; cohortes, et turmæ eximiæ uirtutis quas Fridericus imperator attribuerat, tanquā Gibellinæ factionis Principi,

atq; impigrè tuenti Cæsaris nomē. Has, ut aleret, uniuersas ciuitatum fortunas in fiscum redigere; opulentos ciues dānare atq; proscribere: fana donarijs spoliare, sacros templorum reditus intercipere: & neminem deniq; qui pecunia, authoritate, clientisq; ualeret, incolumen pati erat solitus. Ingenio siquidem audaci, auaro, impenseq; impio, & nūquam cædibus saturato, dum odiū lethale omnibus latè extenderet, ita euastarat floreutißimas urbes: ut quum aduersarum partiū sibi suspectos sustulisset, in Gibellinos demum amicorumq; præcipuos ac intimos familiares immanißimè grassaretur. Aedificarat singulis in urbibus atq; oppidis carceres tenebris horribiles, in quos inuisorū agmina contruderet: ut inedia miserabiliq; illuuie, tetro odore & lurido squalore enecti, in cōpedibus & robore crudeliter interirent, putrescentiūq; cadauerum immenso fœtore cæteris pallentibus exoptata mors contagione & metu accerseretur. Nam ea truculentia erant custodes, ut nisi ex mensium interuallo carceres stercore præalto, & multa putidorum cadauerum sanie redundantes, repurgarent: & cumulata inter semianimes enectorum corpora, uncis extraherētur. Nusquam uel spatiosißimi carceres accumulatos, etiam in strues captiuos capiebāt, non tortorum atq; carnificum numerosæ manus, edendis cruciatibus, expediendisq; laqueis atq; securibus sufficiebant. Viui homines in frusta laniorum cultris secabantur. Cateruatim alij longa serie deligati ad palos, circumuentiq; flamma torrebantur. Quod uerò
inauditæ

inauditæ crudelitatis fuit, capitale erat tortori atque carnifici maturasse supplicia, ut uita per articulos, momentaq; temporis, ad longos cruciatus extenderetur. In eos autem uel insontes, quos neci destinasset, tanquam minoris criminis delatos, ita ex summa sæuitia fictæ clementiæ laudem quærebat, ut monoculos, unipedes, & unimanos dimitteret: postremò lugentibus suorum funera, ut lugere desinerent, oculos eruebat: ex pauore circumspectantibus fugam, ut uiæ labore liberaret, amputabat pedes: alienæ porrò calamitati libera uoce indolentibus, ne diu uociferarentur, linguā præcidebat. Delatores quoq; ipsos negligentiæ incuriæq; damnatos, quum damnandorum nomina deficerent, ductos in præaltam turrim, ut certius specularentur, atroci ludibrio sed merita pœna, in fossam præcipites dabat. Immensæ autem humanitatis arbitrabatur, damnatorum atq; exulum uxoribus & liberis, ea conditione uitam condonasse, ut fœminis deciderentur mammæ, mares uerò ad non dubium inimicæ sobolis interitū castrarentur. Per hūc modum nusquam remissa atrocis animi sæuitia, sed in dies rediuiua feritate debacchantē, supra triginta milia omnis generis sexus, ætatisq; hominū, teterrimo supplicio sustulisse, eorum temporum scriptores tradūt. Iamq; immanis bellua insatiabili ingluuie uorax, humaniq; sanguinis sitibunda, Mantuæ, Brixiæ, Mediolano, & cunctis Italiæ urbibus inhiabat: deuorassetq; proculdubio, nisi Romani pontificis legatus, Actiusq; Atestinus, indomitam feri monstri rabiē ul-

tricibus armis infregissent. Innocentius enim Pontifex Actiolinum antea Friderico Cæsari impiè operã nauantem, ob idq; sacris interdictum, tanquam Dei diuorumq; numina contemnentem, furijs infernalibus deuouerat. Itaq; numeroso coacto exercitu, et positis ad Patauium castris, urbem munitißimam, Ansedisio præfecto frustra propugnante, fortiter atq; feliciter expugnant, captiuosq; innumerabiles effractis tot carceribus propinquæ neci ereptos, libertati, patriæq; restituunt, incomparabili Patauinorum lætitia acerbißimoq; dolore tyranni, qui tum aberat, capiũdæ Brixiæ intentus: adeò pertinaciter hærens, ut Patauio tantis obsesso copijs uehementißimeq; oppugnato nihil omnino timendũ, nec ferendam opem decerneret: ne irrito incepto absceßisse uideretur. Verùm eo nũcio perculsus, percitusq; ira, motis castris incredibili celeritate Patauium aduolat, exultantem uictoria imparatumq; hostem oppressurus. Sed Actius peritus belli & naturæ hostium gnarus, irruenti prouocantiq; ad prælium tyranno, obstructas portas, munitaq; defensoribus mœnia obijciens, salubri patientia furentis impetum fregit & elusit. Deiectus itaq; spe eliciendi ad pugnam hostis, gemens & fremens retro uertit iter ad Vicentiam atq; Veronam: quibus in locis Patauinos omnes custodia eductos, reliquum sæuitiæ suæ venenum effundens, varijs tormentis excruciat & interficit. Nec multo pòst initis fœderibus cum Vberto Pallauicino, Cremonensium, & Placentinorum dominatu potiẽte, iterum Brixiæ castra admouet:

mouet: nec in eo terrore implorantibus opem Brixia nis legatus deest. Verùm Fortuna optimæ causæ ita inuidit, ut legatus ad Marcariam uicũ circunuentus insidijs, & tumultuaria pugna profligatus à tyrãno caperetur, & Brixiani ab ea clade metu consternati portas aperirent: Guelphiq; Pontificio nomini fauẽtes, aut supplicio aut exilio mulctarentur. Actiolinus tanto successu elatus Vbertum uictoriæ socium (uti in fatis erat) dominatu consortẽ non diu tulit, eumq; superbus & insolens contra ius initæ pactionis Brixia excedere coegit. Is contumelia incensus cum Bosio à Douaria uetere inimico, quòd opibus potens in vrbe Cremona principatus esset æmulus, ad Actiolini perniciem uires sensusq; coniungit. Discesserat enim ab amicitia tyrãni Bosius paribus iniurijs iniquißimè lacessitus. Nec mora syncera fide coniuncti Actiũ Atestinum è Ferraria euocant Brixellũ, & cũ eo in Actiolinum coniurant: Martinumq; Turrianũ Mediolani regnantem admonent, ut diligenter ab Actiolino caueat, atq; arma paret: se enim nulli occasioni defuturos, ut cõmunem hostẽ cunctis insidias molientẽ coniunctis copijs circumsistant & opprimãt. Actiolinus per eos dies conspirantibus secum Insubrum patritijs quos Turrianus inducto populariũ dominatu in exiliũ egerat, in id consiliũ totus incũbebat, ut Mediolanũ improuiso adortus inuaderet: reductisq; patritijs & pulso Turriano põtificij nominis studioso, debilitatas iampridẽ iacentesq; Cæsarianas partes erigeret. Oppugnabat tum Vrceos oppidũ, & coniurati hostes

de Vrceanorum ſalute ſoliciti cõiunctis copijs à Soncino ad eum ferebantur. Turrianus quoq; Carrocio cum legionibus urbe educto, Abduam ponte cõſtrauerat: ut mutua tranſeũdi amnis facultate propoſita ad ſocios tranſire, aut eos (ſicut uſus ferret) ad ſe recipere commodè poſſet. Quo hoſtium conſilio cognito tyrannus inuitatus ab exulibus & uadum in amne monſtrantibus, nouum fataleq; ſibi conſilium arripit traijciendi amnis, ut improuiſo Turriani pontem inuadat & occupet. Adiuuat uim repentini impetus Fortuna, Turrianiq; præſidiũ prima irruptione deijcitur: quòd Inſubres nihil hoſtile in ſua ripa timendũ putaſſent: utpote qui ulterioris ripæ propugnaculum ponti impoſitũ, maiore cura & uigilantia tuerentur. Repentino itaq; terrore perturbati à fronte primò, & mox à tergo tumultuoſiſſimè profligantur, uictoriq; pontem relinquunt. Is ſubitario aggere nouoq; præſidio utrunq; pontis caput firmat, effuſusq; per agrum ferro ac flammis cuncta peruaſtat: fruſtraq; tentata Modoetia, ac incenſis ſuburbanis tectis, ad Sextum uſq; uicum excurrit: præmiſſis Saracenis, qui ab inuſitato cultu genereq; armorum & barbaro clamore terribiles Mediolani portis terrorem admouerent: eo quidem aſtu, ut Martinum longius ab urbe abſtraheret, ipſe autem diuerſo itineris flexu Mediolanum aduolans, Cæſarianis introrſus prodẽdæ portæ ex ſuo aduentu occaſionem aperiret. Sed Martinus nequaquam temerè progreſſus, ſuſpectansq; inſidias, & uim pugnaciſſimi furentisq; hoſtis deuitans

militum

militum suorum audaciam atq; auiditatem conseren dæ pugnæ grauißima obtestatione cohibebat, munitisq; castris intentus hosti pariter atq; urbi cuncta circum explorando cunctabatur. Nec oblatæ occasioni ad rem bene gerendam desunt Actius, Vbertus & Bosius Mantuanorũ auxilijs cõfirmati: ex templo enim conuolantes ad pontem, eum magna ui, & pari celeritatis successu quo amissus fuerat, trucidato Actiolini præsidio recuperant. De ea re fortiter atq; feliciter patrata, per nũcios Martinũ docent, hortanturq;, ut prælio tãtisper abstineat, ne explorata de intercluso hoste uictoria militum temeritate corrũpatur: quando tyrannus sine uulnere debellandus, offerri certo exitio uideatur. At Actiolinus ad primum amißi pontis nuncium, uertentis se Fortunæ uultum agnoscens, nequaquam animum despondet, aduolatq; ingenti cursu ad pontem, ut eadem ui celeritateq; bis captum recuperet. Sed peritißimi rei bellicæ hostiũ duces lunatam munitionem, usi singulari studio laboreq; militum ad pontis caput erexerãt. Eam uehementi cruentoq; certamine edito, quum tyrannus acerrimè dimicans perrumpere conaretur, ei uerutum scorpione adactum in imo crure pedem trãsfigit. Saraceni Germaniq; in primis & reliquæ copiæ, multis acceptis uulneribus repelluntur. Nec tamen sese deserit tyrannus, nec dolore uulneris, nec supremi discriminis metu superatur: indeq; cõuersis signis, ad uadũ quo trãsierat, instante iam tergis Turriano se proripit. Multi suorum profluẽtis uorticibus abrepti perierunt: ipse

alto generoſoq́; uectus equo, ita in ripam euaſit, ut madefacto uulnere ſeptuagenarius ſenex exorto intolerabili rigore quateretur: & quod indomiti ſpiritus uirum peruincere poterat, hoſtium antecurſores ad ſe opprimendũ prouolantes conſpiceret. Per hũc modum à tergo premente Turriano, & à frõte noui hoſtis occurſu pulſus, & latè profligatus, cum paucis ſe fugæ mandat Brixiana uia. Sed euadẽtem Vbertus & Actius cum expedita equitum manu conſequũtur, & capiunt. Is Vberto non multum antea amico atq; eiuſdem factionis, quàm Actio ueteri & implacabili hoſti ſe dedere maluit. Eo modo exutus armis, ignobiliq; equo impoſitus, ad Boſij tabernaculum perducitur, à quo humaniter reputatione tantæ calamitatis ſuſceptus eſt. Sed quum ferox animus obligandi uulneris faſcias, & cuncta uitæ alimenta obſtinata feritate repudiaret: nec ullas, ut bene ſperare uellet, preces admitteret, dentibus infrendens, contumaciq; ore defixis ſolo oculis ſpectabatur. Tantus autem erat militum cõcurſus, ut magno ludibrio ſingulis propè inceſſentibus, latro impius, & tortor, & carnifex crebrò appellatus, incondito circunfuſæ ad tabernaculum turbæ, clamore & fremitu, ad ſupplicium depoſceretur. Itaq; Duces urgentis iam coronæ uiolẽtiam ueriti, eum ſpectaculo repentè ſubtrahunt, intempeſtaq; nocte lecticæ incluſum ſub cuſtodia Soncinum deuehi iubẽt. Nec multo poſt in eodem pertinaci obdurantis animi decreto execrabilem animam exhalans, meritos cruciatus, quos feruida ira exulũ ſtrue-
bat,

bat, indignabundus effugit. Verùm Albericus Taruisinorum tyrãnus, nequaquam uirtute bellica, sed naturæ immanitate Actiolino fratri comparandus, pro se fratreq; cumulatas scelerum pœnas persoluisse uisus est: quum Taruisio pulsus, & in Zenonis arce obsessus, & captus, uxores filiasq; in oculis uiuas cõburi, filios mẽbratim dissecari, sese demum diu tortum, attractumq; pedibus equorũ iugis, per salebras & uepreta ad necẽ raptari, laniataq; membra feris atq; uolucribus destinari, omnium miserrimus spectarit.

Antonij Francisci Rainerij.

Sylla, Nero, Caius, Marius, Mezentius: his tu
Azoline, ipso & sæuior es Phalari.

Sub effigie Martini Turriani.

VRRIANAE familiæ nomẽ Belgicæ stirpis fuisse annales tradunt: quòd Tacius Regulus opibus potẽs in Saxina ualle, quæ est supra Larium lacum, argentifodinis clara, geminos externos fratres sibi generos adsciuerit: datis in matrimoniũ geminis filiabus, quibus totius patrimonij hæreditas nomine dotis obueniret. Erant Belgæ iuuenes bellica indole, honestisq; moribus & gẽtis prosapia clari. Cæsarum enim sequentes castra, pro insigni gentilitio, Turrẽ in scutis depictã gestabant, ex cuius fenestris hastæ geminæ singulis aureis lilijs ferreæ cuspidis modo præfixæ ad uexilli speciẽ protenduntur. Ab eo scutorũ argumẽto Turriani sunt appellati. Hoc sanguine progenitũ fr-

runt Martinū superiorē, quem ab inusitata corporis atq; animi magnitudine, Gigantē appellabant. Huius eximia uirtus Sacro bello sæpius spectata, eum habuit uitæ exitum: ut ad Antiochiā à Barbaris captus, omnibusq; excruciatus tormentis, beatorū martyrum exemplo, cœlestis uitæ felicitatem sit consecutus: relicto Iacobo filio, qui numerosa prole præstantissimorum iuuenum felix, Paganum, & hunc de quo scribimus, MARTINVM gloriosi aui referentem nomen genuit. Paganum paulò antea uirum excellenti uirtute prudentiaq; Mediolanenses ciuitate donauerant, honoreq; Præturæ auctū publicis consilijs præfecerant: quòd multa cū laude liberalitatis & pietatis ipsorum copias à Friderico secūdo Cæsare cruenta acie profligatas ad se recepisset, singulariq; benignitate omni humana ope adiutas fouisset. Is autem ita gessit Magistratum, ut nemo temperantia, æquitate atq; industria potior uideretur. Hoc tenore consilij moriens Paganus, Martino fratri ad summam potentiam iter muniuit. Erat Martinus ingenio perspicaci erectoq; ad laudem, & imperij maximè cupido, & (quæ erant ad id opportunæ artes) multa ciuili prudētia & astuta lenitate temperato. Volebat enim existimari popularis, dum suscepto mediæ ciuiū classis & infimæ plebis patrocinio nobilitatis superbiā, specie liberalitatis atq; superbiæ cōtunderet. Paulum siquidem Sorecinam Optimacium principem, eiusq; sectæ aliquot ciues opulētos, quòd immodici prægrauesq; essent populo, urbe eiecerat, bonisq; multarat: & quòd

& quò maximè potentium fregerat spiritus, Leonè Perego Mediolani Archiepiscopo, quòd is à Patritijs ad eum honorem esset euectus, alterum è Septaria familia cōmendatione plebis opposuerat: persequebaturq́; iam apertè nobilißimos quosq́;, & præsertim Gibellinos: uerùm id dißimulanter. nam eorum magnus erat concursus ad Othonem Vicecomitem, qui Pontificia authoritate creatus Archiepiscopus, aduersus duos pseudo archipræsules, sacri imperij sui sedem & patriam armis repetebat: ea infracti animi perseuerantia, ut sæpe acie uictus, tanquam optimæ cōfisus causæ bellum singulari alacritate renouaret. Cæterùm Martinus eum occupata ad Verbanum Arona, copias promouentem: commissa pugna profligauit, magno quidem detrimento Patritijs exulibus illato. Hic est ille Otho qui ex sacerdotij contētione quinquies à Turrianis repulsus, post uiginti annos, uictis acie, captisq́; eius familiæ principibus ad Decimum uicum, in Vicecomitum domo Mediolanensis imperij fundamēta iecit. Exinde Martinus prostrata aut redacta in ordinem Insubrum nobilitate, ita principis munia usurpabat, ut prætoria potestas ad non obscurum tyranni nomen transiret. Idcirco uitandam sibi inuidiam ratus, egregiè simulando Patritiorum ordines æquioris & tranquillioris status spe sustentabat. Ne uerò infensus optimatibus uideri posset, uetustißimæ stirpis familias per connubia Turriano sanguini inseruit: ex Castellionea scilicet gente, Biragaq́;, & Pusterlea delectis uxoribus. Callebat enim artes con-

firmandi principatus & captandæ popularis auræ. Nam ad has opportunè quæsitas affinitates, accesserant faciles aditus, miraq; patientia in audiendis dissoluendisq; improbæ & semper ineptæ plebis querelis: & Turriana domus cuiq; expositis penuarijs copijs liberaliter adaperta. Quod uerò tuendæ popularitatis intererat publicè etiam epulum dare, & spectacula decurrentium equitum, honestaq; exercendæ iuuentuti certamina propositis præmijs, & magnifico apparatu edere erat solitus. Quibus etiam ludis per solennes festos dies, ut populi mentes ad religionem reuocaret, Christianæ historiæ actiones intermiscebat, diuorumq; Martyrũ exempla personis Comico & Tragico more, decẽtissimè repræsentatis. Quo simulationis artificio collecta sensim gratia, confirmataq; authoritate, non obscurè ad principatum euectus est: tanto omnium ordinum studio, ut Populi defensor, Pater patriæ, Prætoriæq; potestatis Dictator perpetuus uocaretur. Sub id tempus, nobilitas ferè omnis, in primisq; proceres Gibellinæ factionis extorres & profugi ad Actiolinum confugerant, Cæsarianarum partium principem, impotentemq; execrabilis sæuitiæ tyrãnum: ut eius ope reducti in patriam aduersarios Mediolano pellerent. Itaq; Martinus exploratis hostium consilijs, socijs ad capiẽda arma excitatis, & populo multis concionibus ad tuendam libertatem concitato, Carrocium & legiones equitatumq; omnem sub signis eduxit. Actiolinus autẽ, qui superato Abdua igne ferroq; obuia uastabundus, in-
censo

censo Tritio, Vicomercatoq; direpto ad Sextum oppidum excursiones fecerat: ubi Carrocium educi, secus ac putarat, nec lōgè abesse Martinum didicit, retro uertit iter ad Cassanum: nam in tergo aduentare nouos hostes audiebat. In unum enim coierant Actius Atestinus à Ferraria, Vbertus Pallauicinus à Placentia, Bosiusq; Douariensis à Cremona, qui præmisso equitatu, pontem quo tyrannus transierat ad Ripaltam occuparant. Itaq; premente Martino duplici terrore ancipitiq; periculo circumuentus, supremū temeritatis suæ consilium sumpsit, tranādi amnis, ut in aduersam ripam, quòd uadum ibi reperiretur, cum equitatu se proriperet. Sed dum trāsit uerutum scorpione adactum pedi incidit, grauatusq; eo uulnere septuagenarius senex ultro citroq; Abduam trucidatis eius copijs, uiuus in hostium potestatem uenit. Nec multo pòst truculenta obstinatione repudiatis remedijs atq; alimētis, ferino cum gemitu accersita morte, meritos ad pœnam suæ immanitatis cruciatus effugit. Ab hac uictoria Martinus clarus magnusq; habitus, cuncta ad arbitrium Mediolani moderari, & Principem agere cœpit: ita ut magnificentiæ operum ad alendam plebem plurimum studeret, ædificatis amplissimis ædibus in regione Nouæ portæ, & ad publicam commoditatem excepta Ticini amnis parte, quæ iuxta Abiatum oppidum nauigia ad Ticinensem portam perducit. Id emissarium sumptu cum antiquis operibus comparandum, ingentium lintrium est capax: incredibilemq; importandorum ex agris fru-

ctuum facultatem, cum uoluptate hybernæ ac æstiuæ nauigationis, ad perennem Martini gloriam hodie præbet. Sed Turrianas ædes laxitate, uiridarijs, & præcellenti structura pulcherrimas, Otho uictor, iusto (ut ille putabat) dolore compulsus solo æquauit: tanta exacerbati animi rabie; ut in ruinis diuo Ioãni decollato tẽplum conderet, dicaretq; ad ignominiam dãnati soli, sepulturæ ac inferijs noxiorũ hominum, qui tetro affecti supplicio, è furcis ad id infame sepulchretum perpetuò deferrentur. Inexpiabile siquidem odium sibi concitarant, dum superbè rerum potirentur Napus atq; Franciscus fratres, quòd acie ad Angleriam uictores, captis uiginti duobus Patritijs, & in his Theobaldo Magni Matthæi patri, Othonis fratre genito, capita attracta crinibus, ad plaustri temonem rustica secure crudelißimè detrũcassent. Regnauit Mediolani Martinus annos quatuor post partam de Actiolino uictoriam sua uirtute, ac immẽso populi fauore gloriosus. Obijt non planè senex, elatusq; ciuium humeris ad Claræuallis Cœnobium, sepulchro maiorũ illatus est. In quo eius effigies sub abside marmorei fornicis depicta, hodie etiam incolumis spectatur, in purpura & pileo armelinis pellibus suffulto, ut tum erant summi Magistratus insignia. Sed Martinum illustri prudẽtia insignem non multo pòst longè clarißimum fecere Philippus & Napus successores, quũ ille fraternæ potẽtiæ hæres, immodico principi tyrannoq;, quàm prætori propior esse maluerit: hic uerò bello acer paceq; intolerandus & atrox,

sese

ſeſe & familiæ fortunas omnes Decumana acie uictus euerterit.

Adami Fumani.

Ruebat Eccelinus acer Italus,
Fretus tremenda militum ferocia,
Tremendus ipſe diritate barbara
Vrbem ſuperbam, maximam, perlucidum
Sydus, togatæ ut perdomaret Galliæ
Tyrannus Eccellinus ille peßimus,
Illud Deo atq; hominibus infeſtum caput,
Quotquot fuere, quotq́; ſunt, quotq́; unquam erunt
Longè tyrannus omnium teterrimus:
Ab corde cuius exulerat funditus
Fas, ius, pium, rectum pudorq́;, æquum & bonum,
Qui tenera membra paruulorum ab ubere
Matrum reuulſa, diſſecare per ſcelus
Mucrone duro, fuerat ipſe durior.
Quin (proh nefas) & mulierum prægnantium
Exenterare amabat (ô dirum nefas)
Exenterare amabat aluos impius
Horrente ſcalpro: te nihil mater uerens
Lucina, iuſtis quæ uocata partubus
Nitentium audis pia lacrymoſas preces,
Quæ ſæpe ſæpiuſq; repetita illius
Nunquam feroces ſpiritus, nunquam feri
Durißimum mollire pectus quiuerunt.
Et hoc Pataui nouit alma ciuitas,
Vicinaq; illi fertilis Vicetia,

Taq; urbs frequens, uetusta, magna, nobilis,
Verona mater urbium pulcherrima
Nouisti, & ante tu beata Brixia,
Tum facta ab illo urbs omnium miserrima.
Ruebat Eccelinus acer Italus,
Qualis sonantis uis corusca fulminis,
Cum Turrianus ecce uir fortißimus
Martinus, indignatus ut spumans aper
Lucanus, aut Sabellus, aut Libys leo,
Getula pubes quem ueruta perpulit
Exire notis saltuum receßibus
Clamosa pubes, & Numidicorum canum
Animosa uis latratibus sæuis ferit,
Cum colla & armos uestientibus iubis
Caudæ flagello identidem graues sibi
Villosa terga uerberans iras ciet,
Secumq; cæco murmure dubitat ferus,
Quæ prima mordens obterat uenabula:
Sic ille, acerbæ ut seruitutis imminens
A ciuibus propelleret iugum suis,
Formidoloso & ipse cinctus agmine,
Virtute fretus exilit mirabili
Seni incitatus obuiam acerrimo,
Primaq; pugna vulnerat, uiuum capit,
Asportat, inq; claustra cæci carceris
Contrudit, ubi post dirus is, diris modis
Squalloreq; ac pedore tetro, peßimis
Suis sceleribus debitas pœnas luit.
Quo peruagante tam beato nuncio

Latè per agros Italum, perq; oppida,
Paßim puellæ uirgines ductis choris
Læta canebant uoce tinnula simul:
Martine Turriane, Martine inclyte,
Tu liberator urbium, tu Patriæ
Seruator extitisti, & omnes omnium
Laudes tulisti: nempe nostra tu omnibus
Nobis dedisti habenda cum nefarios
Latronis ausus contudisti, & omnibus
Mentem addidisti ciuibus trepidis tuis:
Tibi & mariti coniuges, & coniuges
Debent maritos, atq; utriq; liberos,
Debent parentes liberi tibi quoq;,
Tibi nos pudicitiam, tibi decus, tibi
Nostram incolumitatem, tibi iam deniq;
Nos nostraq; en debemus hæc tibi omnia.

Sub effigie Sarræ Columnæ.

OC toruo subagrestiq; uultu SARRA Columna præclarũ maximè generosi infractiq; animi specimen prætulisse uideri posset, quũ Bonifaciũ pontificem probè ultus, peracris iniuriæ contumeliã, uel nefario ausu uindicauit: nisi merito secũdoq; euentu patrati tanti facinoris integra laus, spretæ ac immaniter uiolatæ religionis infamia premeretur. Quid enim æquo iure uel atrocius admitti, uel scelestius cogitari potuit, quàm sacrorum principem diuinitatis opinione uniuersis gentibus religiosißimè ueneran-

dum insidiosis oppugnare armis, sacrilega manu capere, & dira crudelitate ad mortem adigere? Nulla siquidem dicta factaúe in pōtifice quantūlibet factioso, impotente, auaroq́; diuini iuris authoritatem, & uim sacrosanctæ potestatis elidunt & eleuant. Nam ubi semel consecratus, & nouo desumpto nomine lustratus est, pastoralemq́; lituum præfert, ac in eius deraso atq; sacro capite gemmatus apex refulget, tanquam exuta humanitate, augustus & planè diuinus efficitur. Inuaserat Pōtificatum Bonifacius peruersa ambitione præceps, Cælestino miris usq; adeò artibus infatuato deceptoq́;, ut uir ille ingenij captu simplicißimus, humanarumq́; imperitus rerū, & religioni impensè deditus, Pontificatu se abdicaret, priuatæ (ut aiebat) tanquam sanctioris uitæ desiderio, postquam tanti principatus ferendo oneri se imparem fateretur: & resumpta cuculla ad syluas & specus Gargani montis, ad contemplationem diuinorum operum contenderet. Itaq; uoto suo potitus Bonifacius intra paucißimos dies, prensando, largiendoq́; in uacuam sedem irrepsit, renunciatusq́; Neapoli Pontifex Romam se contulit. Quum uerò diadema triplicis tiaræ suscepisset, ante omnia atroci concilio operam dedit, ut Cælestinus sacro secessu eductus, in carcere Fumoniæ arcis necaretur. Integer enim uitæ, ac omnis sceleris impollutus, quòd è tanto fastigio religionis amore in eremum se demisisset, admirantibus cunctis pij animi decretum, tantam conceptæ diuinitatis opinionem fuerat consecutus, ut à uicinis primò, & à remotioribus

tioribus demum populis inuiseretur: & pleriq; ab eo uel occursus & colloquia deuitante, delictorum expiationes, & rerum futurarum oracula deposcerẽt: & iam pro sancto gliscente diuinitatis fama coleretur, Vestiniq; nonnulli primores reducendũ in suam sedem censerent, quam impudẽti ambitu uersatus impostor pro optimo atq; innocentissimo damnatis artibus inuasisset. Emanarat enim in vulgus qua malignitate astutæ simulationis, quo nefario ambitu, cum Carolo rege & Senatoribus esset transactum, ut Cælestinus deceptus et proditus Pontificatu deijceretur. Per hunc modum Bonifacius acri cura & uehemẽti metu liberatus, usq; adeò superbè sustulit animum, vt quum genere illustris, & erecto præstantiq; ingenio pollens, & diuini iuris intelligentia clarus haberetur: in administranda Republica imperioso & factioso principi, quàm æquo & temperato Pontifici propior euaderet. Metui siquidem quàm amari, ac adorari potius quàm coli & suspici malebat. His moribus Pontificatum gerens grauem primò simultatem, & mox asperrimum bellum cum Columnẽsibus Romanæ nobilitatis principibus contraxit, quòd eius familiæ duo Cardinales, Petrus atq; Iacobus, Ioanne summo ciue geniti sæpe in senatu libero Romanoq; ore loquentes, ab eo grauissimis in rebus sententia dissentirent, ut priuati nominis sui decus, & totius familiæ clientelas tuerentur, aduersus eũ Pontificem qui Christianæ æquitatis oblitus, & Guelphi generis memor, quòd ita firmando imperio expedire uideretur, Gi-

bellinorũ acerbißimus hostis extitisset. Itaq; Bonifacius dicto non audientes, secedentesq́ in paterna oppida ad Præneste, hostes iudicat: in eos anathematis tela contorquet: purpurei galeri honore spoliat: cæterosq; eius familiæ proceres aqua & igni interdicit: & quòd ea religionis arma tanquam ab iniurioso factiosoq; Pontifice profecta, contemnerentur, conflato ualido exercitu eos iusto bello persequitur. Cardinales maturè fuga se eripiunt, è duobus uerò patruis Stephanus Petrarchæ carminibus celebratus, in Galliam ad Philippum regem confugit: alter hic de quo loquimur, SARRA in Ardeatinis syluis erepta spe fugæ se occultat. Oppida autẽ septem, Prænesteq; in primis, & sub Algido Columna expugnantur, inexorabiliq; Pontificis rabie flammis absumuntur. Nec eadem iracundia vrbanis Columnẽsium domibus pepercit, quæ sunt sub Quirinali & in uia Lata: sicut eorum etiam turres in foro Romano perfossæ deformatæq; sint. Errabat in nemore Sarra uestigia hominum deuitans, agrestibusq; pomis uescebatur, quum magno casu à prædonibus Maßiliensium, qui biremes aquandi causa, ad Antiate littus appulerant, interceptus est: catenatusq; in transtro ad remũ adigitur, & post durißimos maritimi cursus errores, Maßiliam est deuectus. Is inopinato oppressus infortunio, tanta infracti animi patientia, indignam ærumnosamq; seruitutem aliquandiu pertulit, ut nomen suum non proderet, & se pascentium bubalorum gregi à Priuernate ciue præpositum mentiretur: Ar-

chipi-

chipiratæ ſcilicet auaritiam ueritus, à quo ingenti pretio Pontifici diuendi, & ad ſupplicium tradi facilè poſſet. Sub id quoq; tempus Bonifacius Philippum Galliæ regem profano iure inducto pontificiam exiſtimationem in adiudicandis ſacerdotijs inſolenter offendentem, & impium, & regno indignum iudicarat, concitabatq; in eum Albertum Cæſarem, & Germanos & Belgas: ad id rerum diſcrimen magnopere tumultuantibus Galliæ populis. Vtebatur tum Philippus Stephani Columnæ conſilio, uiri prudentia authoritateq; præſtantiſsimi: iamq; eò ſimultas proceſſerat, ut Pontifex grauiſsimorum criminum infamiæ notatus, ad dicendam cauſam uocandus in concilium, exauthorandusq; Chriſtiana ſeueritate cenſeretur. Sed retundendæ ſuperbiæ expeditiorem uiam monſtrantib. fatis Sarra uel exul adinuenit. Is enim quũ è portu Maſsilienſi Stephanum fratrem de ſua calamitate docuiſſet, extemplò redemptus ad Regiã contenderat, initisq; cum fratre conſilijs, & cum Rege communicatis, accuratè perſuaſerat, ut ad parandæ arma in Italiã mitteretur: Muſactus uerò Franceſius nobilis eques Florentinus, multis fidelis induſtriæ & bellicæ uirtutis experimentis Regi carus in Etruriam præcederet, molientiq; arma Sarræ pecuniam qua abundè inſtructus aduenerat, opportunè ſuppeditaret. Conuenere igitur noctu in oppido Stagia, quod erat ditionis Muſacti in Senẽſium finib. Romanæ uiæ impoſitum, depromptaq; pecunia cõductus eſt Nogaretus Gallus uir impiger cum ala Gallorum equitum,

ex his qui stipēdia sub Carolo Valesio Philippi regis fratre in Italia meruerāt. Hac expedita manu uetera nis suis, & clientibus adiuncta, nocturnis auijsq; usus itineribus Sarra ad opprimendum Bonifacium Anagniam contendit. Aestuabat libenter patrio in solo quotannis Bonifacius, & quod ei ad uoluptatem iocundißimum erat, in ipsa etiam paterna domo, metu uacuus tenuiq; septus custodia, et tum rumores fatali fastu contemnens, qui nequaquam ex uano de exulibus afferebantur. Nec defuere neminem timenti, domestici hostes, qui ex composito perfidiosè portā aperirent. Diluculo itaq; Sarra urbem irrumpit, Galli equites sui regis nomen ingeminant, Columnij atrocem clamorem tollunt: Cardinales cum imbelli totius aulæ comitatu repētino terrore perculsi undiq; in fugam se proripiunt: terribilis tumultus tota urbe excitatur: Pontificem hostilis turba domi obsidet, & pro Benedicto Maledictum, pro Bonifacio Malefacium appellat, & quòd Cælestinum occiderit, truculentis uocibus ad supplicium deposcit. At ille quanquam supremo metu doloreq; perculsus, seipsum tamen præsenti animo non deserit, constantiq; vultu Pontificatus insignia deposcit, aurataq; in sella irrumpentes expectat, adeoq; se cùm sacro cultu, tum maiestate oris uenerabilem præbet, ut mirabūdus Sarra uel iusta ira turgidus, internecinoq; incensus odio, à contactu manus abstineret. Sed Nogaretus Gallicam effundens bilem insultanti similis, ita acerbè in eum est inuectus, ut se eum in catenis ad Lugdunense concilium perductu-

perducturum minaretur, ut ibi arrogãtiæ pœnas daret, qui Christianissimum Regẽ summa iniuria lacessisset. Cæterùm direpta domo eum non multo pòst arctè custoditum Sarra Romã perduxit, ubi intra paucos dies ex dolore animi actus in furorem, inusitataq́ inflammatus rabie excessit è uita. Illatus autem est sepulchro marmoreo ab se condito iuxta portam Argẽteam basilicæ Petri. Ingens enim ei uiuo omnis honoris & gloriæ cupido, & sumptuosa quidem fuerat ornatissimi sepulchri cura: in quo mitrata eius effigies supra arã sculpta marmore, & tessellato opere picta spectatur. Benedictus autẽ eius nominis Vndecimus in defuncti locum suffectus est, qui Sarrã & Nogaretum tanquam detestandi facinoris nota consperso exilio mulctauit. Sed Sarra uel iterum exul nominis fama clarus, & pulcherrimi facti consciẽtia felix fuit, quũ multum ante quàm planè senex apud Præneste fato cõcederet, Petrum & Iacobum Cardinales Senatorio ordini restitutos, & Calestinũ grauissimo atq; æterno Bonifacij probro inter diuos relatum uiderit. Formam Sarræ in uetere tabula pictam exceptamq́; per manus à maioribus & religiosè custoditam, Martius Colũna nobis ostendit, ut ex ea æmulante pictore, exẽplum exactæ similitudinis duceretur.

Parthenij Parauicini.

Hos ne animos pulsi Reges sæuæq; securis
Gloria, & imbuti natorum sanguine fasces,
Aeternumq́; decus Brutiq; ultoris honores

Hunc acuere tuo tam cæcum in corde furorem?
Vt dirum usq; adeò in facinus crudeliaq; orsa
Irrueres præceps? proh te non perculit horror
Attonitum? non maiestas ueneranda uel ipsis
Cœlicolis, illa & triplici redimita corona
Infula, tam fœdis tremefactum absterruit ausis?
Si qua tamen scelere immani atq; è crimine tanto
Surgere fama potest, illud te fortè leuabit
Inuidia, quod non Regni uesana cupido,
Sed patriæ pietas, ad factum hoc impulit atrox;
Pro re Romana, pro libertate tuorum.

Sub effigie Vguccionis Fagiolani.

FORTVNA per se inconstans & sæpe ludibũda, in attollendo premendoq; VGVCCIONE Fagiolano mirabiles ludos fecit. Is Massa Trebaria Togatæ Galliæ oriundus, in eo Apennini tractu, qui ad Aretinas Alpes extenditur, quum nobiles agrestesq; familiæ ob factiones inter se contenderent, apud Gibellinos per totam ferè ætatem arma tractauit: insigni quidem cũ laude, quòd per cædes, incendia, uastationesq; pagorum, ubiq; uiolentus & maximè pugnax enituisset. Nam robusto ingẽtiq; corpore firmißimus, ualidisq; ideo & prægrãdibus utens armis, sicuti ingenio uigilanti acutoq; maximè præstabat, ita ante alios aspera audacter aggredi & pugnam impigrè ciere erat solitus: usq; adeò enim in omni discrimine & ferox & pertinax, ut quadã in pugna ad Cæronium

pagum,

pagum à suis desertus, & ab hostibus propè circunuentus, quum sese fortiter reciperet, uulnerato altero crure, & collisa uehementer galea, in oblongo pedestri scuto quatuor tragulas, & tredecim ueruta ex minorib. balistis infixa ad suos retulerit. Exinde multis facinoribus clarum Guelphisq; terribilem, Tarlati Aretij principes oppugnati à Florẽtinis liberali stipendio conduxerunt: cuius ductu secundis aliquot prælijs hostes ita repreßi sunt, ut agro excedere cogerentur. Sub id uerò tempus quo Henricus Cæsar frustra obsessa Florentia ad Bonconuentum fato cessit: Pisani Cæsare ciuitatis patrono defensoreq; orbati, quòd Lucenses infesta arma intulissent, neminem Vguccione gerendo bello potiorem rati, eum qui copijs præesset ab Aretinis impetrarunt. Eius aduentu Pisani quòd ueteranum militẽ & Germanorum alas adduxerat, ita sunt cõfirmati, ut latè summotis hostibus, non modò amissa paulo antè oppida reciperent: sed expugnatis etiam aliquot castellis ad portas usq; Lucensium delitias popularentur. Itaq; exultans uictoria Pisanus, nec studio suo modum imponens, nè parum gratus in referẽda gratia uideatur, Vguccionem ex duce dominum creat, honesto quidẽ merito, nisi uir immodicus ex moderato dominatu sæuam tyrannidem inuexisset. Cuncta enim sibi licere fortunisq; omnium pro libidine sibi utendum ratus, antè omnia Boncontem summæ nobilitatis patritium, nec immemorem pristinæ libertatis, ideoq; nefarijs decretis aduersari ausum interficit: alios spiritu opibusq;

ualentes detrudit in carcerem, multoq; plures exutos bonis proscribit. Hoc terrore ciuitati illato auctisq; uiribus Lucenses intestino laborantes morbo repentinus aggreditur. Gerardum Lupidium Picentem militiæ peritum, qui Lucensibus copijs præerat, tumultuario prælio profligat, factiosorũq; proditione adiutus in urbem irrumpit: cæde, luctu, terrore, cuncta complentur: nec sacrosanctis templorum thesauris Germanus miles parcit: pulsisq; Guelphis, Gibellini qui diu exularant, patria potiuntur. In his eminebat Castruccius animi magnitudine armorumq; peritia, antiquis ducibus æquatus. Tanta re patrata Vguccio Lucæ princeps effectus, Guelphis omnibus Florentinisq; præsertim terrori esse cœpit: quòd eo duce Gibellini ab Henrici morte deiecti spe, debilitatiq; uiribus animos rursus attollere uiderentur. Itaq; Florentini sociorum Robertiq; regis auxilia in unum cogunt. Vguccionẽ occupandi Pistorij auidum & Montecatinum oppidum magno apparatu oppugnãtem, collatis castris adoriuntur. Ille belli peritus, loci & tẽporis occasionem excipit, editoq; memorabili prælio, uictor hostium castris potitur. Eius diei cædem usq; adeò latã scriptores tradũt, ut Nebulam fluuium cadaueribus stratum longè cruento alueo decurrisse affirment. Ea insigni uictoria Vguccio non multum lætatus est: nam in ea Franciscum ex filijs natu maiorem, summæ spei iuuenẽ amisit, & Luchinus Vicecomes, qui Magni Matthæi patris auxilijs præerat, Castrucciusq; grauiter sauciati sunt, Dux uerò hostium

Petrus

Petrus cognomento Tempesta, Roberti regis frater in flumine perijt, & Carolus cui Robertus erat patruus, inter cadauera repertus est. Hæc est illa infausta Guelphis pugna, propter quam Florentiæ, Bononiæ, Senis, Perusiæ atq; Neapoli, ex luctu amissorum ciuium populus uestem mutauit. Hac uictoria subnixus Vguccio, ut Nerio filio Lucæ principatum cōfirmaret, suspicacis tyranni more, Castruccium gratia authoritateq; pollentem tanquam Nerij æmulum tollere constituit. Ita compositis insidijs eum Nerius ad cœnam uocat, & nihil tale ueritum comprehendit; reumq; mox homicidij factum capitis pœna condemnat. Nec tamen ad tanti uiri supplicium descendere audet, indignantis & frementis populi tumultum timens. Ob id accitus Vguccio, maturandæ necis auidus cū militari præsidio Lucā aduolat. Tum uerò Pisani tyranno discedente arma corripiunt, Vguccionis familiam trucidant, domumq; diripiunt, ac eo impetu urbis portas occupant. Iam Lucam peruenerat tyrannus, & à filio maturè instructis mensis pransurus discubuerat, quum Pisis excitari ad arma populum nunciatur. At ille nihilo secius tanquam primo nuncio parum credens, nihil se commouet; & uti erat cibi capacissimus, & maximè uorax, per singula tempestiui eius conuiuij dapes usq; ad bellaria cōuesci pergit; eo quidem atrocis animi decreto, ut remotis demum mensis Castruccium securi percuti iuberet, atq; inde Pisas ad seditiosos opprimendos properāti agmine reuerteretur. Sed quum à secundis mox ter-

tijsq; nuncijs increbescente fama, Pisis res perditas esse, ciuitatemq; miro consensu rebellasse renunciaretur. Lucenses ad tanti exempli nomen, pari studio recuperandæ libertatis, liberandiq; Castruccij ad arma concitantur. Carcerē refringunt; uinctum adhuc compedibus Castruccium educunt, & quod eius fato debebatur, principem ciuitatis salutant. Tum uerò Vguccio quanquam aliàs egregiè fortis duplici malo circūuentus animum despondet, & cum prætorianorum satellitum manu, incertus an Pisas contenderet desperatis rebus urbe profugit; nec usquam ex ea fugæ deformitate prius cōstitit, quàm à Spineta Malespina Gibellino ad fossas nouas, quæ Papirianæ olim fuerant, supra Macram amnem receptus est. Ibi labore fessus & dolore propè exanimatus paululū se recreauit, atq; inde cùm atrociora à persequentibus sibi timeret, ad Canem Scaligerum Veronam est profectus. Ea enim tempestate Scaligeri domus exulum omnium insigniumq; uirorum liberalis erat receptrix. Fuit apud Canem summo in honore Vguccio spectabaturq; procerus & uentricosus senex tyrannico uultu ferociam retinens, tanquā admirabile insolentis fortunæ documentum, quum paulo antè rerum bello gestarum fama illustris, semihoræ momento geminati principatus fastigio præceps datus, et miserabilis & ridendus euasisset. Ad eam enim calamitatem fortuna immitis id quoq; adiecerat, ut contemptus, mordacibus dicterijs incesseretur: ut tum accidit, cùm in conuiuio Canis de edacibus illato sermone loque-

ne loqueretur: & Vguccio se iuuenem quaternos altiles capos, & totidem perdices, aßos item hœdi clunes, & elixum uitulæ infarctum pectus, præter salsamenta, recta in cœna exedere solitum narraret; Petrus Nauus è cõuiuio uir salsus: non est, inquit Vguccio cur hæc à te iuuene comesta multum admiremur, postquam senex, nec planè dentibus instructus, duas urbes integras uno prandio absumpseris. Erat enim fama Vguccionẽ si ab inchoato prandio temperaßet, satis in tempore ad sedanda nascentis tumultus initia Pisas regredi, & utrãq; urbem sibi incolumen seruare potuisse. Sub id uerò tẽpus quo Canis comparato exercitu Patauium obsidebat, quum Vguccio dux uetus eo bello mirificam operam nauaret, ad paludes Medoaci amnis correptus morbo, Veronamq; delatus, exceßit è uita, non omnino miser, quòd uel uicario nomine militari imperio honestatus, splendidißimam funeris & sepulchri pompã retulerit. Effigies eius equestris adstante ei Castruccio, & falconem ad aucupium læua gestante, Pisis in sepulchro cui Campo sancto nomen est, pretiosis ex uero picta coloribus conspicitur.

Angeli Perotij Camertis.

Quem latis humeris, quem lato pectore spectas,
Quem Martem dicas ore referre truci;
Ille olim emergens ab obscuro ac paupere tecto,
Militiæ primum munera dura tulit;
Fortibus inde ausis fortunaq; auspice, summum

Littoris Etrusci est uectus ad imperium.
Illum eadem geminas urbes ditione tenentem,
Præcipitem subitò sors inopina dedit.
Scilicet haud quenquam dubiæ fas fidere sorti,
Quando ea, regna uno datq; adimitq; die.

Sub effigie Castruccij Castracanis.

POST conuulsas secordia Græcorum Cæsarum, Romani imperij opes, quum Gothorum impotentes impetus nemo tulisset, egregiæq; artes & literæ cum Vrbe rerum domina concidissent, disciplinam militarem interijsse constat, qua una coaluerat imperium & sese ad omnes gentes perpetuis uictorijs extenderat. Nã per mille fermè annos, quibus Italia externis gẽtibus seruiuit, multitudine potius, inconditisq; uiribus, quàm ingenio & ratione certabatur; quando omnia diuersis barbarorum irruptionibus terribili motu quaterẽtur: sed ita populi Romani fortuna demum tulit, ut bellicæ artis decus non diu modò neglectum, sed planè sepultum, à nouo homine tãquam ab inferis excitaretur. Is fuit Castruccius Castracanis ex nte Iminella nobili familia Lucẽsis ciuis, qui ex mercatoris institore miles, ex milite dux insignis factus, pertinaci uirtute ad principatum contendit, nusquã eius uestigia uadentis ad præclarũ decus fallente fortuna. Adolescens cum Gerio patre & matre Puccia, ob Gibellinæ factionis nomẽ patria pulsus, & breui apud Anconam parentibus orbatus, in Galliam ulteriorem

teriorem eo animi decreto transiuit, ut alieno sub cœlo fortunæ uim experiretur. Cùm aliquandiu Lugduni apud negotiatorem Lucẽsem subsedisset, equo, ueste, uiatico, honestè adiutus in Britanniam ad Aldericum gentilem propinquum suũ, Londini ex mercatura diuitijs affluentem traiecit. Is iuuenem decore formæ, morum elegantia, & corporis dignitate præstantem, non modò benignè cõplexus est; sed eum nõ multo pòst Odoardo regi, paruæ pilæ lusu oblectari solito insinuauit. Erat enim Castruccius in eo ludo usq; adeò habilis & mirus, ut nemo iam ei ex regia aula conferretur, ac ideo regi iucundißimus euaderet. Sed totum quod à beneuolẽtißimo rege promereri poße sperabat, inopinatæ sortis casus eripuit. Quum enim in ludo ex altercatione à superbo quodam regulo alapam sustulisset, contineri non potuit, quin uel spectante rege contumeliam districto pugione, percussoreq; traiecto uindicaret; eo felici euentu, ut statim seminudus scapham insiliret, et per Tamesim amnem imminentium manus effugiens, in Belgicam oram ad ueheretur. Ardebat tum crudele bellum inter Gallos & Flandros, quibus Britanni se consociarant; apud Philippum autem Galliæ regem secunda fama militabat Albertus Scotus nobilis Placentinus, qui ab Italia quingentorum equitum ornatißimã alam, & peditum ueteranorum legionem adduxerat. Sub hoc Scoto Castruccius ordines duxit; tantaq; uigilantia, consilio, & ui corporis nomen optimi ducis promeruit, ut eo bello consentientis famæ nomine esset cla-

rißimus, & à Gallis scriptorib. postea celebraretur. Verùm confectus bellis, à Philippo opimis excultus muneribus rediјt in Italiam, armis & equis optimè instructus, destinatam sibi fato repetendæ patriæ occasionem quærẽs. Euaserat tum Pisis princeps Vguccio Fagiolanus, & cum Lucensibus bello contendebat. Huic igitur parante aditum fortuna adhæsit, ab eoq́; post debellatos Lucenses, & fractas ciuitatis opes, patriæ restituitur; ea tamen sorte, ut qui uirtute inter ciues princeps erat, ad summum dignitatis gradum tacitè atq; ægrè prorsus aspiraret. Nã Vguccio Nerium filium prætoriæ potestatis simulatione dictatorem Lucæ præfecerat; utpote qui post cladem ad Montecatinum Guelphis illatã, & ferox & ualidus Pistorium & Volaterras, Pisis Lucæq; finitimas urbes occupandas animo agitaret; ut principatus in Etruria uiribus potens contra Flotentinos conderetur. Hoc innixus cõsilio Castruccium confirmata authoritate, & populari gratia Lucæ præpotentem, ideoq́; formidatum, tollere cõstituit. Verùm fortuna (ut in Vguccione diximus) alternis suo more lusibus iocabunda, ita Castruccium è summo turpißimæ necis periculo eripuit, ut miserum ex damnato & sæua securi propè percusso, ad urbis dominatum admirabili sorte proueheret, & diri obiter infortuniј grauis ictus ad Vguccionem uerteretur. Suscepto in patria dominatu, atq; inde urbe Pistorio in potestatem redacta, statim se Gibellinæ factionis principem professus, ideoq́; in omnem rerum occasionem aduersus

Guelphos expedita arma conuertens, ita fortunam innatæ crescentiq; uirtuti suæ bonis & malis artibus conciliauit; ut nemo eo domi consultior princeps, nemo dux in castris exactæ disciplinæ præceptis instructior in Italia censeretur. Inierat fœdus cum Guido Tarlato, Galeacio Vicecomite, Scaligero Veronẽse, Passarinoq; Mantuano, qui Cæsarum partes in Italia tuebantur. Contra autem Florentini cũ Romano põtifice Robertoq; rege consociatis uiribus, grauißima bella in Insubribus, in Liguria, in Bononiensi & Togata Gallia gerebant. Sed cruentæ diuturnæq; contentionis exitus fuit, ut Guelphi ad Altopaßum memorabili pugna uincerẽtur, uictoresq; inde Castruccius atq; Actius Vicecomes, ad Florentiæ statim portas usq;, infesta populatione percurrerent. Fuit ea clades, si cæsorum numerum species, Montecatinensi aliquanto minor, sed fortißimarum gentium externorumq; ducum captiuitate nobilior. Inusitati enim spectaculi celeberrimum ab ea uictoria triumphũ Castruccius duxit, tãto rerũ omnium ordine apparatuq;, ut priscorum temporum & Romanæ superbiæ felicitatem æmulatus, è tota Italia splendidißimi quiq; ad tantæ famæ spectaculum liberaliter inuitati Lucam confluerent. Inuectus est urbem quadriiugo curru in Trabea laureatus; antecedebant agrestes gregariiq; milites nudo capite nudisq; pedibus incertã libertatis spem præferentes; sequebatur Carrocium hostilis prætorij insigne, bubalis prætextatis tractum, in quo antennæ prealto in malo suspensa uexillum populi Florentini

inuersum expandens, superstante campani æris tintinnabulo maximè sonoro; sed cui ad ignominiam uictores, ut mutum esset, ferream linguam detraxerāt. Exinde uerò Guelpharum partium uexilla Draco scilicet aquilæ unguibus constrictus, liliumq́; ingens puniceum, aureaq́; item lilia cianeo in campo, & rubentia Roberti regis rastrella inuersis hastis solum uerrentia trahebantur. Succedebant ductores ordinum hostilium, præfectiq́; equitum; sed hi sine calcaribus ille sine gladijs discincti. His coniunctum erat nobile militarium equorum agmen, armigeris pueris cristatas caßides, uersicoloresq́; lacinias captorum aut occisorum hostium gestantibus. Sed ante aliostres grauißimi uiri Florentinorum legati, & secundum eos traducti duces, supraq́; cæteros maximè conspicui Gulielmus Narseius Gallorū, Vrlimbaca Sueuus Germanorum, atq; ipse demū cum adolescente filio Raimondus Cardonius imperator captiuam Hispanorū procerum turmam calamitatis consortem trahēs, ita pompam tristi aspectu, & suis insignibus nobilitabant, ut multis ex eo præcipitis Fortunæ ludo lacrymæ manarent. Dum eo modo Castruccius uirtutis & gloriæ suæ meritum fructum ferret, Florentini socijq́; eorum Pontifex & Robertus, nihil uel à tanta clade demißis animis uel attritis opibus, bellum priore uehementius repararunt, usq; adeò ardenti uel insano Florentinorū studio, ut pro tuenda libertate externum sibi dominum Roberti regis filium recipere minimè recusarint. Huius aduentus quòd amplißimum equi

equitatum in Etruriam adduxerat, ita afflictas spe Florentiæ erexit, Gibellinosq; conterruit, ut Castruccio & Galeacio Insubrum principe præcipuis autoribus, Ludouicus Bauarus Cæsar designatus, in Italiã accersere.ur: qui insigni authoritate potentiaq; partium opes confirmaret. Sed uir rapaci feroq; ingenio nullo pudore inita consilia præuertens, ubi peramplis excultus munerib. Mediolani ferreo diademate coronatus est; ex defensore patronoq; crudelis oppugnator, & truculentus hostis euasit; quum Galeaciũ fratresq; eius tantæ dignitatis principes, & nihil tale meritos, in carcerem detruderet. Inde uerò expilata ciuitate, quam liberã reliquisse uideri uolebat, Lucam profectus, Pisanos obsedit, quòd portas ingressuro clausissent, & ab urbe auari sæuiq; hominis pestẽ auerterent. Sed Pisanæ consternationis is exitus fuit, ut Castruccio copias, pecuniam, commeatus ad id bellum conferente, & diuersis castris citra Auserim amnem positis, Pisani multis exuti oppidis, Cæsari portas aperirent, & prægrãdi pecunia mulctarẽtur. Ab hoc insigni studio apprimeq; forti & fideli opera Castruccius à Cæsare Lucensium & Lunensium dux est appellatus; prætulitq; demum decora insignia & ornamenta nouæ dignitatis, atq; inde Pisanos recenti factionũ æstu iactatos, nec idem in Republica sentientes, uarijs occultæ largitionis artificijs aggressus, ita eorum decuriones circumegit, ut fauente Cæsare, nec abnuente populo, ciuitatis princeps salutaretur. Ludouico autem Romam contendenti ad id solenne offi

cium suscipiẽdi diadematis inuitatus, cum delecto equitatu & sagittariorum cohortibus comes fuit. Eo autem in urbem nonis Ianuarijs recepto insigniq; demum studio Sacræ columnæ, Iacobiq; Sabelli ad Vaticani templum coronato, creatus est pseudopontifex Petrus Corbarius, ut diadema Romani imperij saluis auspicijs traditum atq; susceptum uideri posset. Id enim unum Cæsar contendebat, ut Ioannis legitimi Pontificis authoritas, tanquam omni iure existimationeq; spoliati, in urbe aboleretur, imperatoq; & exacto undiq; auro aduersus Robertũ regẽ & Guelphorum tuentem partes, graue bellum pararet. His cõparandis rebus intentũ Gibellini proceres Sabellus & Sarra, ipseq; ante alios Castruccius uehementer orabant, ut Vicecomites regulos importunè principatu fortunisq; deiectos custodia educere uellet, neque diutius Guelphos eorũ calamitate lætari pateretur. Verùm Cæsar dũ in explicando consilio, uti rerũ imperitis plerunq; accidit, & durus & pertinax, neque id concedit, neq; omnino negat, ut inanis constantiæ nomen pareret, amicorum omnium animos grauiter offendit. Interea Castruccium tot accumulatis honoribus clarum, & cũcta propè apud Cæsarem præstanti ingenio administrantem, atrox ab Etruria nũcius magnopere perturbauit. Is mari delatus afferebat, Pistorium Guelphorũ proditione in Florentinorum potestatem deueniße: deletum fuiße præsidium, sed adolescẽtes filios magno ausu euasiße incolumes, cũ à præsidio acerrimè repugnãti, usq; ad lucem no-
ctuno

ƈturno prælio certaretur. Itaq; subiratus Cæsari, quì maiore Guelphorũ quàm Gibellinorum emolumento in Italiam uenißet, commeatu uix impetrato Pisas per Aureliã uiam magnis itineribus contendit, tanta celeritate, ut Vmbrone fluuio fortè à pluuia prætumido transitum morante, dum male fidum alueum properè tentaret, penè mergeretur, & cum paucißimis equitibus inexpeƈtatus portas intraret. Ea celeritate Pisanos, quòd essent ambigua uoluntate repentè oppreßos, & præsentis principis uim, & subsequentis præsidij robora timentes, in fide continuit, confirmatoq; dominatu, ac impetrata pecunia, quantas potuit copias, accitis undiq; auxilijs coegit, & ad obsidẽdum Pistorium est profeƈtus. Florentini Simonem Tosam militaris industriæ ciuem, præsidio urbiq; præfecerant, nouas munitiones ueteribus adiecerant, singulariq; diligentia ædificatis ligneis propugnaculis, murum omni telorũ genere compleuerant. At Castruccius priusquam succìdi frumenta possent, inclusos obsidere constituit, quòd non magnam commeatus copiam uix per duos menses suffeƈturam intus paratam esse didicerat. Itaq; inusitata eo seculo belli ratione, duplici uallo, dupliciq; fossa urbem circumuallare pergit, ut omnem uel erumpendi uel importandi commeatus hosti spem præcideret. Erexerat in utraq; munitione ligneas turres maioribus balistis & catapultis instruƈtas; suburbani agri arbores succiderat, ut aduentantibus Florentinis ad opem ferendam inaccessa pediti atq; equiti munimenta obijce-

rentur. Venerat Mediolano Galeacius Vicecomes, à Cæsare post Castruccij discessum certa cõditione carcere emissus. Is ingentium præliorum uictor, peritissimi ducis nomen assecutus, amicissimo principi, & preclaro suæ libertatis authori eo bello operã præstabat, quum interiores munitiones defendendas suscepisset, Castruccius in exterioribus uersabatur. Nam fama erat Florentinos ad soluendam obsidionem aduentare, ingenti coacto exercitu ex pontificijs copijs, quæ è Bononia submittente legato in Etruriam descenderant, cæterisq; fœderatis ciuitatibus quæ publicæ Guelphorum causæ nunquam antea defuissent. Præerat omnibus Philippus Sanguinettus Gallus, cuius opera Pistorium noctu captum fuerat. Censebantur autem sub eius signis ad tria milia galeatorum equitum, & ad triginta milia peditum. Sed Philippo in conspectum se dante, nec tamen subire aggeres auso, Castruccius nihil se cõmouit, & per Galeacium erumpentes hostes multis illatis uulneribus retro in urbem compulit. Itaq; Philippus tãtos aggeres, tantiq; artificij & nouæ disciplinæ munitiones admiratus, frustra ad pugnam Castruccium magnis tubarũ clangoribus compellans, alio quàm statuerat suscepto cõsilio, castra inde mouit in Pisanum & Lucensem agrũ populabundus ire pergẽs, ut hostis rerũ suarum calamitate & uillarum incendijs permotus, incæpto abscedere, sua tueri, & uiribus inferior prælio decertare cogeretur. Sed ille tot detrimenta, quanquã suis luctuosa contemnens, in obsidione constãtissimè permansit.

mansit. Nec multo pòst Simon Tosa desperatis auxilijs, uti erat ad extremam commeatus inopiam redactus, ea conditione post tres menses deditionem fecit; ut cùm præsidio incolumis emitteretur: magna quidem cum ignominia tanti exercitus, & singulari Castruccij gloria, qui eo bello priscorum Romanorum magnitudinem, & bellicæ rationis ingenia diligẽter æmulatus, tantarum uirium impetum elusisset. Sed quum supremo inusitatæ uirtutis opere edito, ac ob id incredibili affectus lætitia, ad triumphum Lucam reuerteretur, pestilens eum inuasit morbus, & paucißimis diebus eripuit, pari fato puæeunte Galeacio, qui eadem autumnalis cœli inclemẽtia correptus, ad Pisciam oppidum è uita migrarat. Italorum enim omnium duo maximi duces, ætate, forma & magnitudine animi pares, ita corpora atq; animos in ijsdem castris longo & pertinaci labore defatigarant, ut in magnis Augusti mensis feruoribus, cũcta ad accersendam ualetudinem incommoda perpeßi, uictoriæ decus ante salutem posuiße censerentur. Moriens Henricum filium testamento imperij reliquit hæredem, quod nequaquam paternis artibus postea tutatus est. Pater enim admirabili naturæ munere ferreum corpus, inuictum animum, expeditamq; præsentis ingenij uim, & certum infinitæ prudentiæ robur ad condendum principatum attulerat. Quarum uirtutũ imbecillus adolescens uertente se fortuna æmulus esse non potuit quoq; Pater (quod difficillimum fuit) uitia insolentis auaritiæ & efferæ crudelitatis, aut con

genita tyrannis, aut necessitate inducta, usq; adeò liberalitate, magnificentia operum, eloquētia, & multa religionis simulatione temperabat, ut optimo principi quàm impotenti domino propior atq; similior haberetur. Castruccij effigies (ut in Vguccione diximus) Pisis elegantissimè conspicitur. cui similem ex candido marmore nobis ostendit Nicolaus Tegrimius Lucensis patricius, à quo Castruccij uita Latinè atq; integerrimè scripta ac impressa extat: ut hinc quoq; liuorem & petulantiam Nicolai Macciauelli magnopere detestemur; qui dum commentitiam Castruccij tanquam patriæ suæ hosti, extra rerum fidem impudenti libidine uitam describeret; reliquæ quoq; historiæ dignitatem improbè defœdauit.

Gabrielis Faerni Cremonensis.

Qui iam obsoletam bellicæ artis gloriam
Castruccius Lucensium dux, Italis
Restituit, & pro factione Cæsarum
Etruriam quatefecit armorum sono:
Nunc hic quiescit paruus è tanto duce
Puluis cinisq;, & nudula umbra mortui.

Sub effigie Canis Scaligeri.

NTER Scaligeros Veronæ dominos, qui fuere oriundi è Vindelica, CANIS superior bellica uirtute clarissimus constanti meritò Grandis cognomen tulit; non à proceri quidem corporis statura, quæ uix in eo erat mediocris: sed à magnitudine

gnitudine inuicti, liberalisq; animi, & perpetuò illustris uitæ splendore, quo uel opulentißimos eius ætatis principes antecesßit. Canis autem nomine non latratu insigne animal, sed Tartarorum lingua imperator exprimitur. Ea siquidem tempestate Sacro bello spectatæ uirtutis proceres Barbarorum captorum, aut à se occisorum nomina ad testimonium honestißimæ laudis desumebant; quippe qui Gothifredum Bolionium, aut maximos postea Europæ reges æmulatione gloriæ in Syriam transfretantes secuti sunt, nullum omnino opimius & speciosius trophæū referri domum poße arbitrabantur, quàm ut impiorum hostium nomina, ad perenne decus familijs suis insererent; sicuti in Vicecomitum & Turrianorum domo usurpatum uidemus, quum sæpius Sulthani, Mustæ, Cassoni, Amurathis, & in fœminis quoque Antiochiæ nomina repetantur. Canis acceptum ab Alberto patre dominatum, tanta animi moderatione iustitia, humanitate, tantoq; exactæ disciplinæ ordine, cùm domi, tum militiæ exercuit; ut gratia, authoritate, clientelis & apparatu armorum pollens, suo prorsus nomine, & maiore imperio dignus haberetur; utpote qui admirabili iudicio clementiam & seueritatem procul ab inuidia atq; odio commiscere, sine fuco pietatem colere, comitatem sine dedecore, sine fastu dignitatem tueri consueßet. Eum enim recti constantisq; animi habitum ad expeditam commutationem uti oporteret, ita paratam & habilem præferebat, ut domi remisso ad lenitatem ingenio sem-

per placatus, in castris autem elato, feroci, acerbo in puniendis præsertim militum delictis, inexorabilis & ferè sæuus euaderet. Quibus institutis & moribus, neque domi coniurationes, intestinaq́ue mala, neq; in castris seditiones militum, aut aduersos nomini suo rumores sensit. Sæpißimè prælio uictor, semel tantùm aduersæ pugnæ euentum expertus est; quum graui & diuturna obsidione Patauinos premeret, & in segnem eius stationem Illyrij & Norici equites, qui Patauinis auxilio uenerant, subita eruptione facta, oppreßis & fugatis custodibus in castra penetraßent. In ea rerum perturbatione Canis acerrimè resistens atque dimicans, uulneratus, & equo deturbatus, maximum uitæ adijt discrimen; sic ut eum prætorianæ turmæ magna ui depulsis hostibus uix seruarent. Tanto accepto incommodo custodiæ cohortem, quæ irruente hoste trepidè locum deseruerat, exutam armis ignominiaq́ue notatam præfecto capitali pœna damnato, integram dimisit. Nec multo pòst renouato bello Patauini magnis affecti detrimentis, pertinacißimeq; machinis oppugnati, ad clementiæ famam uictori se dediderunt. Tanta urbe in potestatem reducta, & Vicentinis ditioni suæ adiectis, ad opulentius & maius imperium aspirans, in spem uenit occupandæ Brixiæ, quòd ea urbs cruentis factionibus laboraret: potiundiq; inde Mediolanensis imperij, cũ Ludouicus Bauarus Cæsar, tum fortè Galeacium Vicecomitem nihil tale ueritum custodiæ tradidisset. Erat enim Cæsar auri cupidißimus, ideoq; paratus ad omne

omne uenalis ingenij facinus obeundum. Hunc Canis officij atq; honoris causa Mediolani ferrei diadematis insignia suscipientem, cum nobilißima ala equitũ fuerat comitatus, consiliariosq; eius opulentis muneribus & præsenti pecunia sibi conciliarat. Sed utrobiq; conatus succeßu caruit, Cæsare scilicet in Etruriam profecto; & Brixianis prospero ad Benacum nauali & terrestri prælio, libertatem suam egregiè tuentibus. Mutato itaq; consilio Canis ad expugnandum Taruisium se conuertit, cupiditate proferendi imperij Actiolinum æmulatus: nisi diuersißima progreßus uia pro immanitate atq; perfidia, pietatem et fidem; pro sæuitia lenitatem, ac in omni re cùm publica, tum priuata, honestißimi decoris nomen pro turpißima & execrabili fáma tot scelerum ostendißet. At Taruisini asperrimo fatigati bello quum auxilia desperarent, affectæ eneruatæq; libertati, quam difficilimè tueri poterant, potentem armis & consilio, clementiæq; laude illustrem dominum prætulerunt. Sed Canis uictor acceßione opportunæ urbis diu lætari nõ potuit; cõcepto enim supremo morbo, quòd armatus & æstuans ex frigidißimo fonte auidius bibisset, Iulio mense non planè senex exceßit è uita, celebrãteq; funus toto exercitu è Taruisio Veronam delatus est, quem postmodum Mastinus fratris filius ac imperij hæres marmoreo sepulchro quod uisitur honestauit. Regiam Canis cũctis hospitibus, qui ingenio ualerent, hisq; præsertim qui domo pulsi ab infesta fortuna iactarentur, liberale atq; illustre domicilium

fuisse scriptores tradunt: & ante alios Gazadius è Regiolepidi, qui uti erat eius familiaris, adeò distinctè totius hospitalis disciplinæ rationes, diuersorũq; cœnaculorum & cubilium sumptus institutaq; ornamenta descripsit, ut peculiarem dispensatorum cultũ & uariorum ministrorum officia, titulosq; singulis ianuis præscriptos, & augmenta utriusq; Fortunæ, aulæis & picturis expreßa persequeretur. Diuersæ siquidem ædium partes conditione dispari oblatos hospites sic accipiebant, ut magnanimos & uictores triumphis; exules bonæ spei; profugos securæ confidentiæ; Poetas Musarũ umbraculis; præcellentes artifices Mercurio; sacratos uerò concionatores terrestri Paradiso aßignaret. Hæc autem tanta diligentia, iucunditate, nitoreq; administrabantur, ut cuncta aptißimè ad geniũ hospitum responderent. Nam præter Musicos concentus festiui etiam sanniones & plani, & non insulsi moriones alterna uarietate cœnacula circuibant. Ipse quoq; interdum quos committere uolebat, graui iucundoq; delectu mensæ suæ adhibere erat solitus, in queis sæpius erat Danthes exul, eruditi quidem, sed nimis aculeati sermonis, libertate admirabilis potius quàm iucũdus, & Vguccio Fagiolanus ex tanta principatus fortuna deiectus, quem summo in honorẽ habebat; quanquam ingentis onerariæ nauis fluctibus in littus eiectæ admirandum cadauer præ se ferret. Nihil enim Canis in hac uita nobilius atq; beatius esse prædicabat, quàm inuicto animo suæ pariter atq; alienæ fortunæ obuiam ire, perpetuis

petuisq; beneficẽtiæ & liberalitatis operibus, insitæ uirtutis famam extendisse. Eius imaginem in tabula egregiè pictam, Achillinus Bononiensis rerum antiquarum studiosus, uiris elegantibus ostendit.

Adami Fumani.

Scaliger, an ne tua isthæc Canis inclyte imago est?
O cari capitis, cara mihi effigies.
Illé ne tu profugis quondam qui uatibus unus
Portus eras, arx, spes, præsidium, columen?
Gaude Heros rediuiue, heros belliq; domiq;
Illustris, iuncto uiribus ingenio.
Ecce tibi ut ueteres Iouius renouauit honores,
En te ut honoratis iunxit imaginibus,
Macte tuum tersa nitidum rubigine nomem
Factum, iam poterit nulla abolere dies.

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI PRAEFATIO

tio in secundum librum Elogiorum suorum, ad Cosmum Medic. Florentiæ ducem.

ECVNDVS hic liber Elogiorum meorum nomini tuo dicatus Magnanime Cosme, vt instituti ordinis series postulabat, rectè & apposité initium cepit à Roberto Neapolitano rege. Eius namq; optimi regis memoria grata multis, tibi verò præcipuè iucundissima esse debet. Nam amore quodam mirifico, & partiũ studio incredibili Florentino nomini coniunctissimus fuit, vtpote qui ciuitatẽ aduersus imminentes tyrannos inuictis armis defenderit, pulcherrimisq; belli & pacis artibus exornarit, tanta gratissimi populi propensione, vt abdicato libertatis nomine, ei & Carolo filio dominatum Etruriæ defer-

deferret: quoniam ea clementia, moderatione atq; iustitia summi imperij potestate vsurus existimabatur, vt minimè dispuderet eum in libera patria dominũ appellare, venerariq;: sub quo vera libertas reiecto inani titulo, ad tranquillitatem atq; opulentiam ciuium pararetur. Hæc eadem benigni & longè æquissimi principatus iura in te hodie ciues agnoscunt: eoq́; præclarius atque felicius, quòd pro externæ stirpis rege, te eundem & perhumanũ ciuem, & sanctissimum principẽ intuẽtur. Sed hunc profectò regem, quem dissimulanter æmularis, ita omnib. numeris absolutè refers & effingis, ut augustius etiam exuperes: quando id totum optimarum literarum atq; artiũ decus, quod in eo rege præclarum spectabatur, tot editis eruditæ liberalitatis monumentis, ad vberiorem laudem complectaris.

Vale.

ELOGIORVM LIBER SECVNDVS.

Sub effigie Roberti Neap. Regis

N ROBERTO *Neapolitano rege bellici ſpiritus indeſeſſa uis, quæ in Carolo auo ſumma fuiſſe traditur, plurimum enituit. Sed Carolum inimicorum cædibus gaudentem, ſæpeq; ſæuum & inexorabilem, moderatione, clementia, lenitateq; animi Robertus omnino ſuperauit; cùm ille enormi rubenteq; naſo terribilis, bello captis uel ſupplicib. nũquam parcere didiciſſet; eſſetq; adeò in exercenda crudelitate inhumanus & peruicax, ut non modò Manfredo regi ad Beneuẽtum acie interfecto, ſupremum funeris & ſepulchri honorem, tanquam Pontificis hoſti denegarit: ſed Cõradinum duorum imperatorum ſanguine progenitum, dum is regnum quod ſuum iure putat, armis repetit; ex aduerſa pugna captum, cum regulo Auſtriæ, in foro ſecuri percuſſerit. Patrẽ quoq; Carolum Robertus pari uirtutum temperamento, cũ magnitudine animi, tum munificentia & ſplendore uitæ anteceſſit; quando & eum continentia, grauitate, & regij cultus ornatu, maieſtateq; oris ſupergrederetur. Pater enim per omnem ætatem intemperãter mulieroſus, corpore deformi diſtortoq; cultu adeò breui*

eò breui subductoq; uti solebat, ut uix pudẽda natesq; contegeret, indeq; spectantibus moueret risum; cũ alioqui magnis uirtutib. esset admirabilis. Cæterùm Robertus auo patreq; illustrior extitit, cum nobilitate ingenij, studio literarum, singulariq; memoria, tũ incomparabili Christianæ pietatis præconio: in hoc Ludouicum Galliæ regem maiorem patruum æmulatus, qui in Africa in obsidione Tuneti, cum morbo absumptus iuierijsset, inter diuos referri, spectatæ sanctitatis ergò promeruit. Hoccertè de Roberto dici potest, neminẽ ex his qui antea Neapoli regnarint, aut postea per ducentos annos regnauerunt, maiora præclarioráue exactæ religionis monumenta reliquisse. Non petebat enim ex templis magnificè à se conditis inanem famam, sed Christianæ uirtutis exempla imitanda posteris relinquebat; quanquam ex publicis operibus, quæ ciuitatis commoditatem decusq; respicerent, laudem non respueret. Vtpote qui munimenta mœnium & turres educere; curare portum, molemq; eius proferre; instaurare aquæ ductus; annonæ liberaliter studere; tollere latrocinia; & iustißimè atq; sanctißimi regis muniáq; obire eßet solitus. Benigni namq; amantisq; patriæ, quàm pecuniosi, populoq; prægrauis, & imperiosi regis nomen malebat. Nec enim laudem aut gratiam alicunde expectãdam arbitrabatur, nisi in ea pietatis atq; iustitiæ studium emineret. Geßit perpetuò bellum aduersus Gibellinos, quum authoritatem Romani pontificis contra infestos Cæsares uteretur, Florentinorumq; liber-

tatem enixè defenderet. Ab hoc suscepto studio dum in Etruria prostratas Guelphorum opes erigere conaretur, cruento Montecatinensi prælio Petrum fratrem, duosq; item fratrum filios summæ spei iuuenes amisit. In Gallia porrò Cisalpina quum Vicecomites Mediolani principes ualidis urgeret armis, duplex insigne uulnus accepit; alterum ad Alexādriam, ubi Vgo Baucius equitum magister fusus atq; interfectus est; alterum ad Abduam non longè à Mediolano, ubi fractis aduersa acie partium copijs uexilla regia, ducesq;, cum magno numero insignium equitum in potestatem Galeacij uictoris deuenerunt. In Liguria uerò Genuam acerrimè defendit, quam Marcus Vicecomes obsidendo atq; oppugnando propè ad rerum desperationem abduxerat. Eo enim bello cùm hostis mœnia perfregisset, unus ante alios Robertus egregiè dimicans, ita locum tutatus est, ut magno suo periculo, & multa cum cæde hostes repulerit. Ludouicū uerò Bauarum Cæsarem, qui Nicolaum pseudopontificem in Ioannis contumeliā Romæ creauerat, terrore præmissi ab Aquila exercitus, & urbi per Latium admoti, Roma excedere coegit. His reb. gestis Ioannem pontificē apud Auinionē adijt, initisq; fœderib. tantam consecutus est nominis authoritatem, ut Florentini ab eo Carolum filiū in dominum postularent, & acciperent. Ea enim tempestate Florentini acerrimi hostis Castruccij armis uexabātur. Itaq; Carolus optima stipendia accepit, suscepitq; liberæ ciuitatis dominatum; tanto Guelphorū studio, ut omnes Magistratus,

gistratus,

gistratus, ærarijq́; opes, cunctæq́; copiæ ad eius authoritatem, decreto publico conferrētur. Sed iuuenis eo inito principatu, nihil quidem memorabile in Etruria gessit. Illud tantùm cum magna sui nominis inuidia admisit, quòd Ciccum Asculanum acutissimū philosophum, eundemq́; Etrusco carmine Empedoclis æmulum; quum Magicæ artis peritia famosus, coniuratione cucullatorū hæreseos accusaretur, damnari, & in foro comburi iusserit. Exinde regressus Neapolim morbo surreptus, Robertum patrē orbitatis dolore perculsum, perpetuis in lacrymis reliquit. Quāquam is mira animi firmitate unici filij casum ferret, consolatus seipsum numerosa nepotum sobole, & optimarum literarū præsidijs; in quibus tantus euasit, ut sibi literas regni possessione cariores esse prædicaret. Fauebat ardētissimè optimorum studiorum professoribus, oblectabaturq́; amœnioribus Musis, adeò liber aliter, ut Franciscum Petrarcham multis à se ornatum muneribus, quòd Africam nobile (ut ætas illa ferebat) poema, regio iudicio subiecisset; laurea ornare cupiuerit, quam ille postea Romæ in Capitolio accipere maluit. Obijt Robertus planè senex, quum regnasset annos XXXIII. Visitur eius sepulchrum cum effigie marmorea in templo Diuæ Claræ à se dicato, cum hoc titulo: Aspice Robertum multa uirtute refertum.

Antonij Francisci Rainerij.

Adsitis teneræ Parthenopes decus
Syrenes, sacer & Pieridum chorus
Et Tuscæ Charites, &
Flaui numina Tybridis.
Dum regem tunica tectum adamantina
Robertum canimus, Cæsaris impij
Pellentem agmina, ut alto
Nimbos exiliens notus.
Ille ille horrisono barbarus impetu
Terrarum dominam hanc & super um domum
Ferro perdere, & igni
Tentabat facinus ferum.
Ast illum impauido rex pius agmine
Sistens indomitæ frena licentiæ
Iniecit, trepidam urbem, &
Seruans purpureos patres.
Quin & præcipiti plenum opus aleæ
Ciuilesq; acies, scißaq; Etruria
Sedans pectora, dictus
Dux est, & Patriæ pater.
Vnde his pro meritis, impatiens iugi
Quæq; alte innumeris iura dat urbibus
Gens Etrusca, secures
Nato, atq; imperium dedit.
Salue ô bellipotens, progenies Deûm,
Templa immania qui marmoribus sacris
Condis thuricrema, alti
Aequent quæ iuga Caucasi.

Tu Pindi

Tu Pindi auricomum è uertice Apollinem
Sebethi irrigua ad murmura uitrei
Ducis Parthenope alma ut
Discat Pierium melos.
Cum uatem cithara nobilem eburnea
Petrarcham, thalamo suscipis aureo,
Quem mox Delphica laurus
Cinxit Romuleo in foro.
Hæc illi, auspice te, munera contulit
Roma altrix studiorum, & Latium ferox,
Vnde Arnus uaga claro
Lambit sydera uertice.

CVm hoc Roberto rege, Vicecomites Mediolani principes continenter bella gesserunt, cùm ij pro Gibellinæ factionis dignitate, illi de Guelphorum salute atq; potentia dimicarent. Horũ itaq; principum ueras imagines suo ordine libuit collocare, ut tot formarum uarietas sub unum aspectum exposita, iucundiorem spectantibus afferat uoluptatem. Nullis alijs ex ipsa temporum serie permistis, scilicet ut æstimatione ingeniorum, rerumq; à singulis gestarum quid Physiognomus ex lineamentis iudicet atq; promittat uiri elegantes ex tanta uultuum diuersitate coniectando deprehendant. Ob id uerò imagines breuißimis elogijs demonstrabuntur. Quoniam singulorum uitæ peculiari uolumine iam pridem à nobis perscriptæ editæq; sunt. Ab Othone siquidem qui huius imperij fundamēta iecit, usq; ad Philippum in quo familiæ legitima progenies defecit, enarratis

rebus gestis expreßisq; moribus, nihil interciso temporum tractu, accuratè descendimus.

Sub effigie Othonis Archiepiscopi.

IC uir prææalto ingenio & incredibili constantia ad nullas aduersæ infestæq; fortunæ contumelias infracti animi uigorem unquam dimisit; quum inimicorum atq; hostium insolentiam longa patientia superaret; sæpeq; bello uictus, & diu exul & inops, una indomiti animi magnitudine spes suas uel maximè prostratas erigeret. Post summas autem ærumnas uictoriæ compos factus, felix uideri potuit, quum aduersarum partium duces bello captos in potestatem redegerit; & condito atq; egregiè confirmato in nobilißima ciuitate principatu, Matthæum ab insigni uirtute Magni cognomen meritum, numerosa militariũ iuuenum prole florentem, succeßorem reliquerit. Visitur eius imago sumptuosè depicta in magno conclaui Anglerianæ arcis, ubi Decumana uictoria de Turrianis parta, picturis adhùc incorruptis expreßa hodie spectatur.

Iani Vitalis.

Magnaimi Heroes Latij armipotentis Othonem
Illustre sydus Insubrum,
Accipite inter uos cristisq; comantibus umbret
Augusta caßis tempora.
Et dextram diuis operatam armate superbi
Ensis corusco fulmine.

Fortibus

Fortibus ut Fabijs mixtus, magnisq; Camillis
Stet inter alta sydera.
Ille quidem summis decorauit honoribus orbem
Dux fortium fortissimus.

Sub effigie Matthæi Magni.

ATTHAEVS *cognomēto Magnus, summam ingenij grauitatem indomitum præstantis animi uigorem, & prudentiam in explicandis cum ciuilium, tum bellicarum rerum difficultatibus incomparabilem prætulit, per omnem ætatem* Othonis *maioris patrui uirtutes æmulatus.* Hic *multo plura cōsilio, quā ui aut armis feliciter gessit. Sed qui inuictus erat aduersus omnes auaritiæ & uoluptatis morbos, uni inuidiæ uir fortissimus ita succubuit, ut occultorum inimicorum dolos & propinquorum insidias non effugerit. Eiectus enim patria & principatu ad* Benacū *lacum egestate quidem miser, sed rediuiua spe & rectè factorum conscientia beatus, expectauit* Henrici *Cæsaris aduentum: à quo reductus in patriam eiectis* Turrianis *dolo an casu incertum, pristinam principatus atq; potentiæ fortunam recuperauit. Cæterùm prolatis imperij finibus, partoq; spectata uirtute* Magni *cognomēto, in extremo uitæ actu senex, oppressus ingenti cura atq; periculo, eiurauit imperiū, idq; liberorum uirtuti regendū reliquit.* Ingruebāt *enim tum arma* Roberti *regis,* Ioannisq; *pontificis maximè metuenda.* Inde *secessit in suburbanū dolore con*

tumeliæ, quòd eum pontifex sacris interdixisset, cũ alioqui Christianæ pietatis obseruantißimus haberetur. Deceßit ibi integris sensibus, claudẽtibus illi oculis quinq; liberis, quod migranti è uita incomparabili solatio fuit. Caruit tamen honore funeris & sepulchri; quia nefas esset, damnatum à pontifice palàm sacrato in loco tumulare. Eius effigies Modoetiæ in templo maximo spectatur, habitu porrigentis templi imaginem, quod diuo Io. Baptistæ uouerat.

Iani Vitalis.

Tu iure optaris fortißime uiuere felix
  Nostris uenenis pharmacum.
Cur Matthæe negant te fata ingrata renasci,
  Coruscus ensis Insubrum?
Consilijs fudisti hostes, uictorq; sedendo
  Finisti dura prælia.
Te Mediolani turres, te mœnia macte
  Virtute, te Respublica
Cum desiderio memorant, qui ferrea fuluo
  Mutaris auro sæcula,
Fortunæ cedens, mox tempestatibus atris
  Grauis senectæ pondere
Imperium natis liquisti, atq; otia nactus
  Et Tempe amœna fontibus;
Scipiadæ longos superasti inuictus honores,
  Syllanam & abstinentiam.
Ergo te meritò Magni cognomen adeptum
  Magnus celebrat Iouius.

Sub

Sub effigie Galeacij primi.

GALEACIVS *Magni Matthæi filius hoc roseo & corusco ore spectabilis, staturæ dignitate, illustri facundia, liberaliq; uitæ splendore, suæ ætatis principum famam obscurauit, militariq; laude usq; adeò floruit, ut post egregias uictorias, profligatis sæpe hostibus, dux bello strenuus & fortunatus haberetur. Ab hoc Placentiam, Cremonam, atq; Vercellas paterno regno adiectas constat. Quum uerò Roberti regis, atq; pontificis, & Florentinorum copias, captis eorum ducibus & signis ad Abduam deleuisset; magno consilio ita uictoriæ motum imposuit, ut pacē æquissimam, singulari artificio à potentißimis hostibus expresserit. Verùm partæ pacis fructu diu non est lætatus. nam Marci fratris & Leodrisij propinqui sui malignitate atq; perfidia Ludouico Bauaro delatus, grauißimisq; oneratus calumnijs, extremū propè subijt infortunium. Ab ingrato siquidem auaroq; Cæsare inter hospitales mensas inopinata fraude captus, & cum filio reliquisq; fratribus, qui Marci scelus detestabantur, in Modoetianum carcerem coniectus est. Verùm tantam eius iniuriam deprecante Castruccio, è custodia post nouum mensem ea conditione eductus est, ut Actius filius fidei obses, ad authoritatē Cæsaris Pisas se conferret. Cæterùm eo beneficio diu uti non potuit: nam paulo pòst, quū operam Castruccio libertatis & salutis authori enixißimè nauaret,*

in circumuallando expugnandoq; Pistorio pestilenti correptus febre apud Pisciam exul, tantoq; exutus principatu fato cessit; non planè miser, quum uir ad arma natus, in ipsa lætitia insignis partæ uictoriæ è uita migrauerit. Eius effigies in sepulchro Actij filij egregiè sculpta; depicta autem in templo ad Viboldonum Romana uia dextrorsum ad septimum lapidem conspicitur.

Iani Vitalis.

Ductorem ecce Itali nostrorum belli potentem,
Lectissimorum principem.
Cui fortuna minor post facta ingentia tandem
Inuidit inuictissimo.
At tu cui struis insidias Bauare improbe tectas?
Cui tecta tendis retia?
Ah scelus arreptum ex epulis nihil tale timentem
Ligas tenaci compede.
Armatus poteras medio concurrere campo,
Serens aperta prælia;
Sed timor & pietas non hærent fraude ligatum
Pedore uincis carceris.
Vincere quem reges, quem non potuere tyranni,
Magnis coactis uiribus.
Nunc te pro tali scelere atq; immanibus ausis
Euiscerande Barbare,
Infamem eijciunt Furiæ sub manibus imis
Inter Simones perfidos.
Hic aliquis Galeacij ultor Polyphemus & Antheus
Vel

Vel alter ex gigantibus
Appetit aßiduis tormentis, & tua crebris
Contundit ora calcibus.
Interea Elysijs gaudet in saltibus ille
Inter piorum maximos.

Sub effigie Actij.

CTIVS *Galeacio genitus à prima iuuentute gemina uictoria nobilitatus, quum egregij ducis atq; optimi principis indolē præferret, paternæ calamitatis cōsors fuit. Sed eam demum iniuriam Cæsar magna ui pecuniæ expugnatus, ingenti beneficio ita rependit, ut Actius Gibellinorum principum amicitia atq; auxilijs confirmatus, conuulsæ domus, ac euersi principatus fortunam restituerit. Is primus suæ gentis à magnificentia nobilium operum laudem quæsiuit: Mediolano turriculis, & lateritijs mœnibus circundato; extructaq; amplißima curia cū tēplo & sacra turri ad fastigiū coronata marmoreo peristylio summæ pulchritudinis, iuxta arenam antiquorum spectaculis dicatam. Verùm Actius omnibus insignium uirtutum numeris felix uideri potuit, nisi Marcum patruum, qui immani uecordia Galeaciū cum uniuersa familia, in extremas calamitates præcipitē dederat, ui illata necauisset. Receptū enim in gratiam, & mox pari insania atq; perfidia res nouas molientem, Luchinus & Ioannes patrui, tanquam ipsis totiq; familiæ pestilentem omnino opprimendum censuerant. Leo-*

drisius quoq; eodem liuore atq; odio quo patrem auumq; Matthæum fuerat persecutus, Actium conductis Barbarorum auxilijs in magnum discrimen amittendi principatus adduxit. Verùm ille cruento prælio fusus ad Neruianũ diuturno carcere cum liberis, malignitatis suæ pœnas dedit. Sed Actium quem nulla aduersa Fortunæ uis unquã fregit, articularis morbi dolores, iuuenem ætate florentem, miserabili cruciatu ita fregerunt, ut singulis captus membris, ante quadragesimum annum uita excedere cogeretur. Visitur eius effigies elegantißimè depicta ad læuam diui Gothardi templum intrantibus.

Ptolomei Gallij Comensis.

Vna hic podagra uictus in pace occidit,
Qui uictor omnium Actius bello fuit.

Sub effigie Luchini.

CTIO successere duo patrui Luchinus atq; Ioannes, ea conditione, ut hic quòd esset Mediolanensis Archiepiscopus, sacra procuraret; ille uerò integris belli & pacis muneribus uteretur. Cæterùm qui antea omnib. bellis pugnacißimus imperator extiterat, principatũ adeptus per legatos bella semper gessit, insigni prudẽtia Fortunæ aleam deuitãs, quum septẽ maximè cruẽtis prælijs, uel parta uictoria grauissimè uulneratus discessisset. Sed qui iustißimi indulgentis, & nusquã factiosi principis laudẽ ferens à populo

pulo Pater patriæ & Pacis conditor appellabatur (uti maioribus acciderat) propinquorum ac inimicorum coniuratione summum uitæ discrimen adijt. Detectis autem insidijs cõiuratos meritis affecit pœnis, fratrisq; filios Galeacium & Barnabam eius concepti sceleris conscios, in urbes Belgici Oceani relegauit; tanta indignãtis animi acerbitate, ut eorũ nomen per epistolas euulgata conspiratione, apud principes Christianos perfidiæ nota suggillarit. Parmam auro coẽptam imperio adiecit. Regnauit annos octo, corpore æger atq; animo maximè seuerus & tristis, quandoquidem amicis necatis, relegatisq; propinquis, & uxore adulterijs atq; incestu suspecta, inter podagræ cruciatus uitam sibi tædio atq; oneri esse fateretur. Sed impudica uxor pœnam flagitij uerita, non matura adhuc Fata, misto poculis ueneno facilè præcipitauit. Effigies eius in Actij sepulchro marmore sculpta prospicitur.

Iulij Feroldi Cremonensis.

Te ciues fleuere tui Luchine peremptum,
Quòd tecum extincta est iustitia & pietas,
Talibus exequijs, partisq; tot ante Trophæis
Visus eras felix, quum morerere mori;
Si non crudeli miscente aconita Megera
Mœstam exhalasses (heu miserande) animam.

Sub effigie Ioannis Archiepiscopi.

VCHINO erepto Ioannes Sacri & Profani iuris potestatem complexus, incõparabili magnitudine animi principem egit, pietate, iusticia, splendore uitæ, & clementia, antiquis Heroibus comparãdum. Ore probo semperq; hilari cum maiestate grauitatis synceri animi candorem, iustæ liberalitatis spẽ & facilitatem cunctis adeũtibus pollicebatur. Inimicorum uoluntates beneficijs ac humanitate flexit; hostium uerò spiritus summa uirtute contriuit. Fratrum filijs quos Luchinus relegarat, humaniter pepercit, totiusq; imperij designauit hæredes. Genuenses cũ uniuersa Liguria huius imperio paruerunt: is quoq; Florentinos quum ipsorũ urbi immißis per Apenninum ingentibus copijs, magnum terrorem admouisset, pacem ea lege coegit, ut Lucensibus, Pisanis, & Senensibus bellum inferre desinerent. Actianæ uerò magnificentiæ studium æmulatus, luculentißimam domum contra templum maximum iuxta Actij curiam condidit, & Abduam amnem quà desinẽte Lario ad Leucum coarctato exitu emittitur, sumptuosißimi operis lapideo ponte iunxit. Singularem demum animi moderationem tum maximè ostendit, quum apud Pisas à Iacobo Corbario pseudopontifice Senatorio galero honestatus, totum id purpuræ decus, uel cohortante Cæsare, ut beneficio uti uellet, constantißimè renuit; ne his susceptis insignibus, legitimi Pontificis maie-

stas

stas lædi uideretur. Obijt scalari anno, natus annos LXIII. Effigies eius nullo uitiata situ, in superiore conclaui Pontificiæ domus in cyanea chlamyde egregiè picta conspicitur; ante Deiparæ Virginis imaginem habitu supplicantis.

Antonij Francisci Rainerij.

Cærulea chlamyde insignem, niueisq; nitentem
Pellibus, & Scythico maculis sub tegmine fusis,
Stellanti Regum ornatu, Heroumq;, Deumq;
Insubrum uenerare ducem, Ligurumq; pontentem.
Hic uir, hic est, uiden' ut generoso effulgeat ore
Maiestas? uiden' æthereas elapsa per auras
Pulsa Astrea olim, fronti ut consederit altæ,
Diuinosq; oculis Venus alma afflarit honores?
Olli quà tenero nimbosa per auia lapsu
Serpit humi Eridanus, quàq; altior exit, & auctus
Centum fluminibus, gemino sternit sata cornu,
Quàq; assueta malo, ueterumq; exercita bellis
Romulidum, gens dura, animisq; elata superbis
Auro inhians Tyrrhena agili uerrit uada puppe.
Olli alacres cessere omnes; quàq; arduus almam
Principio Ausoniam secat Apenninus, utrunq;
Cum mare prospectat, subiectisq; intonat undis.
Ille ille imperij fortunarumq; suarum
Consortes mira amplexus pietate nepotes
Constituit pulsos, solijsq; locauit auitis.
Marmoreasq; ædes, Phrygijsq; innixa columnis
Atria, regalemq; aulam laquearibus aureis

Condidit, & patriæ æternum decus addidit urbi.
Iunctus & ante tuos operoso est Abdua ponte
Maxime Lari oculos, uiolenta ut flumina discant
Ferre iugum fremitu neu quisquam assurgat iniquo.
Purpureum ille etiam decus, atq; insignia dona
Coralio è fragili trabeam fascesq; superbos
Respuit, et quæ quisq; ambit, pede repulit alto.
Ergo iterum uenerare, ducemq; patremq; sororum
Et gladio, & lituo, sceptrisq;, animisq; potentem.

Sub effigie Galeacij secundi.

HIC est ille Galeacius Stephano Matthæi magni liberorum ultimo genitus, qui decore formæ cunctos suæ ætatis mortales antecessit. Is defuncto Ioãne patruo, sicuti in testamenti tabulis erat præscriptum, Mediolanũ, et uniuersas principatus urbes, cum Barnaba Matthæoq; fratribus trifariam diuisit. Sublato autem Matthæo mira concordia cum Barnaba duos & uiginti regnauit annos; sic ut per omnem ætatem communibus copijs atq; consilijs imperij fines tuerẽtur. Magnificentia autem operum cum fratre certabat; quo nobilissimo ædificandi studio, quum maximos Europæ reges constitutis admirandis ædificijs æquasset; authore Petrarcha, seipsum conditum Ticinensi arce facilè superauit, quòd Ticino urbis mœnia præterluenti lapideum montem imposuisset, perpetua protectum contignatione, munitumq; propugnaculis ad utrunq; caput excitatis. Quo opere ornanti

bus

bus peristylijs nullũ præstantius aut iucundius in Italia uidemus. Ad nobilitandam quoq; urbem cœli clementia, ubertate agri, duorumq; amnium omnis generis fructus admirabilem copiam inuehentium, opportunitate clarißimam, quæ Longobardorum regum sedes olim fuerat, Gymnasium condidit, ex authoritate Caroli IIII. Imperatoris, accitis uberrimo stipendio disciplinarum omnium professoribus, cui permagno eruditoq; munere accesit bibliotheca adhortante Petrarcha, quam nos nobilißimis codicibus refertam, & demum ingruēte bello, immaniter spoliatam in arce uidimus, pari militum externorum licentia euastatis uiridarijs, quæ septa ferarũ à parcendo Parcos uulgus appellat. Ea lateritijs mœnibus cincta uiginti miliarium spacium complectuntur; paratis semper ad principium uoluptates omnis generis uenationibus & aucupijs. Ab hac opulentia, ambitiosa sumptuosaq; libidine, cũ magnis regibus affinitates quæsiuit, regis Galliæ filia Ioanni Galeacio filio nuptui data, & Leonato Britanniæ regis filio in generũ adscito. Summis autem podagræ cruciatibus affectus, quinquagesimonono ætatis anno excesit è uita. Effigies eius pluribus in locis in arce elegantißimè depicta; hoc uerò habitu conspicitur in inferiore porticu quæ ad læuam intrantibus occurrit.

Iulij Feroldi.

Musis hic Galeacius beatis
Augusta atria, nobilemq; sedem

Ticini ad liquidum dicauit amnem,
Illic ut coalesceret iuuentus,
Bonisq; imbueretur artibus, quas
Mox diffunderet usq; quaq; in orbem.
Musis & Iouius senex beatis
Ticini ad liquidum institutus amnem,
Augusta atria nobilemq; sedem
Vdo in margine Larij dicauit.
Hic armis Galeacium nitentem,
Virtutis memor inclyte locauit,
Vt fortißimus optimusq; princeps
Formosißimus omnium uirorum
In Heroibus emicet, uirosq;
Inter fulgeat ille bellicosos.

Sub effigie Barnabæ.

ARTII spiritus uis ingens, et ea semper indomita, crudelis, maximeq; superba, in hoc principe usq; adeò uiguit, ut innata immodico eius animo, proferendi imperij libido, neq; secundis, neq; aduersis prælijs frangeretur. Is enim natura pugnax & intrepidus, dum Fortunæ alea plurimum gauderet, nec uectigalia bellicis sumptibus sufficerent, populos imperio subditos in cogenda pecunia acerbißimè uexare, expilareq; erat solitus. Quanquam per idem tempus insano propè studio ædificandi teneretur, imperatisq; operis apprimè iniuriosus, & supra quàm dici potest, aduersus agricolas immitis euaderet. Venatio-

tioni siquidē perditissimè deditus, totū eius uoluptatis instrumentum, quod duobus insignium canum milibus constabat, custodiēdum alendumq; per familias uicatim distribuerat, graui miserorum agrestium detrimento, metusq; solicitudine, quum pœnas atrociter exigeret, uel minimæ negligentiæ: integramq; aliquando familiam, quæ aprum occisum sale cōditum comedisset, suspendio punire non ueeretur. Ab hoc stastu fœdè prodigus & rapax, eo minimè auaritiam ostendit, quòd decem filiabus per omnem Europam nobilissimis regulis nuptui datis, innumerabiles pecunias in earum dotes contulisset. Ab ultima enim Britannia & è Cypro regiæ stirpis generos ambitiosè sibi asciuerat. Sed in dies magis ac magis ærariū exhauriebant, septem liberorum ætate florentium inconditus luxus, & paterno exemplo nihil intermissæ uoluptates. Hinc Barnabas prolem suam modico imperio si per partes diuideretur minimè contentam fore existimans, circumspicere fortunæ suæ modum qui erat exiguus, si in singulos diuidūdus foret, & fratris filio tantæ opulentiæ dominatum inuidere cœpit. Ioannes enim Galeacius sopito atq; inerti ingenio putabatur, quòd literis potius quàm armis uacaret, deditusq; religioni, nulla propè cōtra ac illa ætas ferret, uoluptatum intemperie caperetur. Idcirco patruelibus luxu diffluentibus facilè erat contemptui atq; odio, sic ut de eo intemperanter obloquerentur, atq; ei uitam inuiderent, nefarij consilij cogitationes cum patre miscētes, usq; adeò atrociter, ut eum quoquo modo tol-

lendum decerneret. At Ioannes Galeacius explorata per speculatores propinquorum malignitate, anteuertere uitæ discrimen statuit, magnaq; simulatione contecto consilio, quum profiteretur se iterum religionis causa ad Deiparæ Virginis templum, quod in montanis est, exeuntem sibi obuium extra Ticinensem portam Barnabam patruum nihil tale timẽtem comprehendit, statimq; cum globo armatorũ urbem irrumpens patrui domũ atq; arcem populo diripiendam præbuit, sic ut puncto temporis & principatus, & tantæ opes conciderẽt, nec quisquam capto opem ferre auderet. Paucos uerò post dies eum in carcerẽ Tritianæ arcis coniecit, ubi uir omnium miserrimus, qui armis totam propè Italiam concusserat, acerbitateq; morum magnum sibi undiq; odium conciuerat, sexagesimo sexto ætatis anno Fato cessit: paremq; propè exitus sortem tulerunt eius liberi, magnis exilij & egestatis iactati fluctibus. Effigies Barnabæ in Concano templo picta spectatur, quum adhuc extet marmorea statua equestris, qua sepulchro eius superposita Ioannes Galeacius, ut tanti admissi facinoris atrocitatem leniret, eundem & patruum & socerum honestauit.

Francisci Manfredi Cremonensis

Quæ'nam te in medio grauis senectæ
Vexauit mala Barnabas libido?
Quis dirus furor, aut cruenta Erynnis
Egit præcipitem, feroq; corde

Tantas

Tantas protinus excitauit undas?
At non hæc eadem Deis, Deûmq;
Rectori placuere; concidisq;
Tuis consilijs miselle, quodq;
Insonti scelus extruis nepoti,
Fatales tibi destinant sorores.
Felix heu nimis ac nimis beatus,
Si tam turpia, tam nefanda nunquam
Aegro pectore facta cogitasses,
Ac diram ingluuiem rapacis auri
Expellens niueum integrumq; semper
Vsq; ad funeris ultimas fauillas
Seruasses animi tui nitorem.

Sub effigie Ioannis Galeacij.

PAREM, ut spectare licet, tanto imperio grauissimi oris maiestatē tulit Ioannes Galeacius, idem in Italia tot in unū dominatum coactis urbibus longè maximus; & ui prudentis ingenij, & belli Fortuna omniū qui in Italia regnarint, post Theodoricum Gothorū regem præstantissimus. Nemo eo neq; ærarij facultatibus firmior neq; ualidior copijs, neq; fide atq; uirtute ducum suorum felicior fuit. Alebat enim lectissimas copias, & quosq; nominis fama inclytos duces, magnis præmijs sibi adsciuerat, per quos bella gerebat. Opulentissimæ urbes stipendia suppeditabant, ratio & disciplina expeditaq; liberalitas cuncta regebant. Domi siquidem intentus consilijs assiduè uigila-

re, quàm foris arma exercere malebat, quòd patre uiuo non semel belli Fortunam expertus, multa ei aduersa obuenissent, adeò ut ab Acutho Britanno Florentinorum duce tumultuaria pugna in Brixiano agro profligatus, uix circunfusorum hostium manus effugerit. Serendo bello contentionis causas quærebat, serpendoq; & urgendo, Scaligeros Verona, Carrarios Patauio expulerat, Gõzagis penè Mãtua pulsis. Quo rerum successu Bononiam Pontificijs copijs ad Casalecium magno prælio superatis receperat. Lucensibus demum, Pisanis atq; Senẽsibus in ditionem acceptis, Perusia, et Aßisio in Vmbria potitus, graue bellum Florentinis intulerat, eo quidem acerbius quòd insignes iniurias ultum ire properabat. Nam Florentini præpotentis ac immodici hostis Etruriæ iugum superbè comminantis, nequaquam insulsè reformidãtes, in eum bellicosißimam Galloru gentem & Germanorum Cæsarem grandi pecunia concitarant. Sed uirtute ducum, & Galeacij fortuna, Gallicum Armeniaco duce ad Alexandriam cæsi deletiq; sunt, & Brixiano in agro Germanorum alæ aliquot equestribus prælijs superatæ, in Germaniam sunt repulsæ. Parabat itaq; uictor supremam cladem Etruriæ, proculdubio totius Italiæ regnum inuasurus, nisi Fata id supremum ei decus inuidissent; æstuanti enim ad Lambrum amnem pestilenti morbo an ueneno incertum, properãtia Fata tanti consilij spem eliserũt, anno ætatis quinquagesimo quinto, quum paulo antè è Ladislao Cæsare Mediolanensis imperij susceptis

insignibus,

insignibus, primus suæ gentis dux & princeps fuisset appellatus. Nemo regum ornatiore aut sumptuosiore exequiarum pōpa elatus est, quum singulorum oppidorum legati, & tota ferè urbana nobilitas, atra ueste ex ærario donati sint, & in prodeundis sacerdotum ordinibus, illustrandaq; pyra supra uiginti milia cærea funalia eo die arserint. Effigies eius Carthusiano in templo prope urbem Ticinum marmore sculpta multis in locis, præcellenti autem habitu depicta ad Cœnobium Castellatij iuxta Mediolanū spectatur.

Iulij Feroldi.

Huic primo nomen ducis atq; insignia Cæsar
Detulit Insubrum, eximio dignatus honore.
Hic ille est bello fortunatißimus heros,
Barbaricis populis & formidatus Etruscis.
Cui Verona potens, diuesq; Bononia ceßit,
Atq; Antenoridæ, atq; Alphææ ab origine Pisæ,
Innumeræq; urbes aliæ, populiq; feroces.
Ille etiam Gallos, Germanorumq; phalanges
Reppulit, haud passus nostris considere in oris,
Et Florentinos obsedit milite colles,
Armipotens illum donec mors abstulit atra
Et regnum Italiæ inuidit Fortuna potenti.

Sub effigie Ioannis Mariæ.

PERTO defuncti patris testamento duo filij impuberes Ioannes & Philippus, quibus Mariæ cognomentum fuit, ea conditione hæreditatem adiuerunt,

ut Ioannes Mediolani ducis nomen obtineret, Philippus Ticini Comes appellaretur; quibus bifariam diuisæ imperij urbes accederent. Gabrieli uerò ex nobili concubina suscepto, qui his natu maior erat, Cremona et Pisæ in dominatũ obuenirent. Cæterùm euulgata Galeacij morte, copiarum duces, nullo pudore perfidiæ, opportunas ipsis urbes inuaserunt; sic, ut immensa moles opulentißimi principatus, quum ab imbecillo adolescente regi non posset, inusitata ducũ proditione undiq; concussa & dilacerata corrueret, & cũcta paßim singulis in urbibus atroci factionũ malo & cruẽtis dissensionibus quaterentur. Nam Pandulphus Malatesta à fide impudenter discedens, Brixia & Bergomo potitus fuerat; Cabrinus Fondulius Cremonæ; Ioãnes Vineatus Laudi Pompeiæ: Otho Bontertius Parmæ; Placentiæ Arcelli; Tornielli Nouariæ; Francinus Rusca Comi; & Facinus Canis Papiæ atq; Alexandriæ, armis & factiosi populi studio dominatum arripuerant; eoq; ærũnarum imbellis adolescens deuenerat, ut diuersos gubernatores, qui armis authoritateq; Mediolani seditiones pacarent, accersere cogeretur, sæpeq; eos fremẽte populo tanquam factiosos exauthoraret; & postremò Buccicaldus uir Gallus, qui nomine regio Genuæ præfecturam gerebat, ut cuncta ad arbitrium regeret, Mediolanum euocaretur. Is corpore atq; animo uastus quum ambitiosè atq; superbè ad principatum Cisalpinæ Galliæ palàm aspiraret, graui Gibellinorum impetu Mediolano exturbatus est. Sæuus autem

princeps

princeps in ciues, post multos ex amicis paternis securi percussos, inauditæ crudelitatis carnificinã exercuit; prægrandes enim & uoracißimos molossos, noxiorum primò, & mox innocentum carne nutritos, magister eorum Giramus fera immanitate ita alebat, ut eis quos odisset princeps discerpendos obijceret, incredibili horrore gemituq; pauentis populi. Hæc effecere ut nobiliũ ciuium utriusq; factionis generosa cohors, duce Paulo Baucio, hanc immanem belluam in ipsa curia adoriendam, mactandamq; inita cõiuratione susciperet. Atq; ita abominãdus princeps dum in templum Gothardi sacrorum causa descendit, trucidatus est; media fronte ad oculos usq; discissa, & altero crure detrũcato. Nec quisquam cadenti opem tulit. Deserto autem ab omnibus, & maximè crueto cadaueri, una omnium humanitatis non oblita ignobilis meretrix, supremũ officium piè exsoluit, quum iacẽtem ad tegendam uulnerum fœditatem, recentium rosarum aceruo cooperuerit. Effigies Ioannis uno in loco quod uiderim, uiperijs oculis uenenum spirãs, patre uiuo picta, in altaris tabula quæ est contra aram templi maximi, ad extremum testudinis posita, Mediolani spectatur.

Io. Pauli Amanij Cremensis.

Quæ'nam torua leæna, quæ uel ursa,
Duro in uertice Caucasi creauit
Tam duro ingenio uirum, impioq;
Humanum in genus, ac deos in ipsos?

Ille ut ſcilicet Inſubres cohercens
Infando imperio (nefas) iuberet
Immaniſsimus omnium tyrannus
Impaſtis canibus feris uorandos
Inſonteſq; dari, ſimulq; ſontes?
Illum at quàm miſerè reor uiciſsim
Aequis ut crucietur uſq; pœnis;
Nunc diſcerpere Cerberum furentem,
Vltorem ſceleris maliq; tanti?

Sub effigie Philippi.

O ipſo die quo Ioannes Maria Mediolani trucidatus eſt, nuntio cædis accepto Facinius Canis Ticini podagra oppreſſus, exceſsit è uita; eo ſpiritu, ut duces ſuos ſuprema obteſtatione cohortaretur ad uindicandam coniuratorum perfidiam, attollendumq; Philippum, ut paterno imperio potiretur. Erat tum Philippus in arce Papiæ, morientiq; aſtiterat captiuo ſimilis, imperij uiriumq; expers & auri ualde inops. Nam Facinius prodente Caſtellino Becaria urbē ſuis copijs occuparat. Adiuuat Philippi Fortunā Beatrix Tenda Facinij uxor, quæ in ipſo mariti funere cum Philippo adoleſcēte nuptias appetebat. Ea muliebri ambitione atq; libidine incenſa, quanquam dignitate impar, annis autem ſuperior, opportuna tamen dotalibus Theſauris Philippo uidebatur. Itaq; raptim inauſpicatæ fiunt nuptiæ, conciliantibus ducibus qui Faciniano auro oculos adiecerant. Nec mora inſtru-

ctis copijs numerataq; pecunia Philippus Mediolani reducitur, pulsisq; Sacramoro & Carolo Barnabæ filijs, qui regnum arripuerāt, uehementi populi studio dux acclamatur. Pleriq; ex coniuratis per tumultum capti supplicio afficiuntur. Venit & in potestatem noui principis Modoetiana arx Sacramoro tormēti ictu interfecto. Fuit illi in recuperando regno persequēdisq; hostibus mira felicitas; utpote qui singularum propè urbium tyrānos ceperit & occiderit, reliquos exturbarit. Sed uideri potuit & sæuus & ingratus erga uxorem, quæ thesauris suis desertum ab omnibus & egētem ad imperium euexerat. Circumuentam enim dubijs indicibus, damnatamq; adulterij uel nihil tale in tormentis confitentem refellentemq; indices pudica fronte securi percußit, ut Allobrogum principis filiam duceret. Geßit uaria fortuna, uariaq; morum fama bellum cum Venetis & Florentinis, eo exitu, ut Bergomum, Brixiam, & Veronam amitteret; moriensq; Franciscum Sfortiam cui Blancam filiam ex nobili susceptam concubina in matrimonium collocarat, ex testamento totius imperij reliquit hæredem. Fuit Philippus adeò hebetibus oculis, ut factus senex, obuersantium ante se uultus non planè discerneret, aßiduo secretoq; monitore uteretur in responsis dandis, ne pupillæ uitium detegeret. Sed magnitudine generosi animi, maximos suæ ætatis reges facilè superasse censetur, uel reparando bello inexhaustis opibus, uel in paranda laude præstantißimæ uirtutis. Solus enim incōparabile ueræ clemen-

tiæ decus tulit, cùm Alfonsum regē cum fratribus, & Nauarræ item regem bello nauali ad Pōtiam captos, & ad se Mediolanū perductos, non cunctis modò humanitatis officijs, sed amplißimis muneribus & copijs instructos liberaliter dimiserit, ad recuperādum Neapolitanum regnum, de quo cum Ioāna & Andegauensibus armis contendebat; ut non receptæ modò libertatis; sed parti regni beneficio commutata repentè fortuna lætarentur: quanquam hæc tantæ clemētiæ, magna quidem, sed intempestiuè quæsita laus, singulari ei cesserit detrimento. Non tulere enim contumeliam Ligures qui regem ceperant, quod inimicæ gentis rex aliena gratia liberatus, implacabile erga se odium seruaturus crederetur; ipsiq; propterea interfecto Opicino Genuæ Philippi præfecto continuò rebellarint. Philippi effigies Mediolani multis in locis picta, sed lōgè elegātißimè in domo Francisci Tabernij Epistolarum magistri in frontispicio inferioris magni conclauis ex arte plastices efficta spectatur.

Iani Vitalis.

Clementißimus atq; liberalis
Iusubrum dominus Philippus hic est,
Victis regibus unico duobus;
Qui bello, manicasq;, compedesq;,
Leuari iubet, in suasq; abire
Donatos opibus Lucullianis
Sedes, & sua regna, liberatos
Tetro carcere. Discite hinc tyranni,

Sunt hæc munera principum, superbos
Debellare, pios & esse uictis.

Sub effigie Ioannis Vitellij Cornetani patriarchæ & cardinalis.

AGNVM *& memorabile insolentis Fortunæ exemplum inusitato sacratis uiris exitu, præbuit Ioannes Vitellius, Corneti in ora Tuscorum nobili genere natus. Is ab adolescentia mediocribus instructus literis; sed eis ab excellēti memoria expeditaq; facundia, in omnem casum serij sermonis adeò promptis, ut magnæ doctrinæ speciem præberet; uir factus cum hac ingenij indole contulit se ad finitimum Tuscanellensium tyrannum, cui ob hæsitantiam linguæ, Tartaliæ cognomentum fuit. Hic ea tempestate inter claros duces, ualidas equitum copias ductabat, utebaturq; Vitellio in perscribendis epistolis, obeundisq; apud diuersos principes & duces legationibus. Quibus in rebus suam adeò efficacis industriæ exactiq; iudicij operam probauit, ut secretioribus negocijs tanquam consilio optimus adhiberetur. In eo quippe uis ingenij mirifica eminebat, & natura erat aduersus laborem & somnum indomitus, periculorū despector, imperij & militaris laudis auidus. Itaq; arma sæpe induere, & bellicis discriminib. audacter misceri, sæpeq; inter milites, fretus quibusdā iuris ciuilis flosculis, cōtrouersias minuere, magnoq; usui in asperis reb⁹ Tartaliæ esse. Sed postquā Martini iussu, iudicioq;*

Sfortiæ Tartalia cõmutati studij accusatus, tanquam ad Braccium aduersarum partium ducem transiturus, Auersano in foro detruncata ceruice conceptæ perfidiæ pœnas dedit. Vitellius Romam se contulit, breuiq; uir solers, & aulæ moribus idoneus Martino innotuit, à quo Protonotarius est factus. Creato autem Eugenio, Vitellij studium, uti erat uehemẽs, expeditum, & comprobante fortuna rerum euentibus felix, in senatu adeò miris laudibus extollebatur, ut in eo uno Reipublicæ salus & dignitas niti uiderentur. Itaq; quum fortem fidelemq; operã difficillimis Reipublicæ temporibus nauaret, tanto Pontificis studio singulos honorum gradus adeptus est, ut legati quoq; potestate, copijs Põtificijs sit præfectus. Ab hac enim secunda rerum gestarum fama, eum Pontifex maturata liberalitate, è Protonotario Racanatẽsem episcopum, nec multo pòst Patriarcham Alexãdrinum, & mox Florentinum Archiepiscopum, demũq; ad nuntium exoptatæ uictoriæ, Cardinalem creauit. Tanta itaq; Vitellius Pontificis gratia insignis & potẽs, inimicos & inuidos gloriæ suæ obtrectantes facilè contemnebat. Erant enim magna quæ ad insigne Reipublicæ commodum gesserat, quum tyrannos Pontificij imperij ditionem impudẽtißimè lacerantes, ad unum propè omnes deleuisset. Nec si quid paulò acerbius & uiolẽtius gerẽdo bello patrasset, quod sacrato uiro indignũ foret, ullas earum rerum querelas, tanquam ab inuidis malignè delatas, ad aures Pontifex admittebat, quum responderet, hunc esse morem factioso-

rum,

rum, imperitorumq; hominum, ut seueritatis atq; iustitiæ nomen odio haberet: publicasq; iniurias extrema pœna minimè uindicandas arbitrarentur. Principem quidem Salernitanum Martini pontificis fratris filium, cæterosq; Columniæ familiæ proceres, qui armati antea in urbem occupata Capena porta irruperant, persecutus armis, omnibus auitis paternisq; oppidis cuncta populatus exuerat; Iacobumq; item Vicanum urbis Præfectum multis circa Vetrallam oppidis imperantem, redactum in potestatem, & cum eo Trincium Fulginatium tyrannum in arce Suriana securi percusserat. Antoniumq; deinde Pisanum ab Etruriæ oppido Pontaderam appellatum, uirum militia clarum, & multis literarum ornamentis insignē, quòd Priuernum in Volscis occupasset, tumultuario prælio fusum captumq;, indigno miserabiliq; supplicio ad oleam suspenderat. Qua necis atrocitate, uel ob id magnam inuidiam subijt, quòd Antonio id mortis genus, tanquam honestißimo uiro, & diu cum laude militiæ uersato indignum, deprehensisq; tātum latronibus meritum, suppliciter deprecanti, non modò non indulserit; uerùm crudeli usus Ironia in carnificem uersus dixerit, Lege ergo age & æqua postulāti, uiro forti præclaroq; geminum innecte laqueum, altioremq; ramum delige, ut honestius ac splendidius pendeat; atq; ita miserabiliter duplici capistro, uir alioqui tam fœdo supplicio indignus, in arbore strangulatus pependit. Eādem etiam Etrusco bello supplicij sortem tulerat Armalerius Asculanus, egregij no-

minis Centurio, quum ad hostes ex leui coniectura transiturus putaretur. Romæ autem acerbæ conquisitis & raptis ad supplicium, qui excitato tumultu pōtificem in fugam per Tyberim coniecissent; Lateranensisq́; templi sacraria direptis quibusdam donarijs impiè uiolassent. Carnificinam in campo Floræ exercuerat, horrentibus trementibusq́; Romanis eius uiri aspectum, properatáq́; et nimis sæua iudicia, quæ uel summæ dignitatis deprecatores, omni misericordia atq; humanitate semper uacua reperissēt. Verùm nō multo pòst Vitellius opinione gratiáq́; Pontificis decidit, quum aduersus Alfonsum regem missus pro Renato Andegauense ad Neapolim eo euentu bellum gesßisset, ut post profligatum captumq́; Vrsinum principem Tarētinum, & mox dimissum, parta uictoria uti noluisse parum fideli aut importuna cunctatione crederetur; sicuti antea Picenum agrum occupanti Francisco Sfortia, nec tum uiribus aut incolarum studijs præualido, repētè petita mari fuga, simulatoq́; salutis suæ periculo cōcesßisset. Onerauit demum immani nefarioq́; ausu cùm suam, tum Pontificis famam, quum inita coniuratione Alfonsum regem sub fide induciarum opprimere cogitasset. Ab eo siquidē rege ad Salernum obsessus, ut instantis periculi casum effugeret, uir æquè fallax & uafer, cum rege inducias in tres menses pepigerat, quo spatio turpisßimè fidem abrumpens, coniunctis cum Iacobo Caudola censibus & copijs, ad regem tum fortè hyemantem ad Iulianū Vicum Auersani agri improuisus aduolauit. Nec regem

gem aliares seruauit, quàm religiosè excultū eo die numen; solenni enim tum fortè festo die Christi natalis, paulò post auroram triplici sacro intentus, ante aram prociderat, quum Vitelliani improuisi, inexpectatiq; hostes adesse nunciati sunt. Tanta autem fuit irrumpentium celeritas, ut ferè capto regi breue spatium ad elabendum non planè peractis sacris relinqueretur; & impius hostis omnem sacrorum apparatum, & expositam ad celebre epulum regij abaci supellectilem auidè diriperet. Id facinus ingratū pontifici, odiosumq; sacrato ordini & cūctis execrabile, uehementer Vitellij existimationem labefecit, quum in eius industria quanquam singulari atq; mirifica, fluxa fides, & atrox uiolentia damnarentur. Eius autem improbi atq; audacis animi notā Patriarcha salso dicterio diluebat, quum diceret se, uti rex expetisset, quod pollicitus fuerat, bona fide præstare uoluisse. Paulò enim antè, Alfonsus per præconem Patriarchæ cū iactantia nūciarat, se Marte iudice illum indecenter arma tractantem, eò redacturum, ut tanquam infimi ordinis sacrificulus, missarum sacra uno denario sibi perageret. Ad quod insolens dictum Vitellius sua usus ironia responderat, non abnuere conditionem, ut magni regis capellanus efficeretur. Verùm se non prius quàm inchoante anno, ipso Christi natali die munus hoc susce pturum, ut auspicatò et gratuitò quidem ei sacra solennia celebraret. Sic, ut postea rex periculo ereptus in magna suorum frequentia, acutissimi sacerdotis ironiam agnoscens, se eo scommate

probè elusum fateretur. Sed is nõmulto pòst malo genio animum eius uastum & insatiabilem impellente, maximum imperium & summum deniq; Pontificatum affectare cœpit, aut uiuo Eugenio, si ille sub censura concilij exauthoratus concideret, aut certè mortuo, quando iam difficilem morbum animi languore concepisset, ab aduersi Basiliensis concilij decretis. In eam spem adipiscendi pontificatus uenerat, quòd ualidißimis copijs subnixus, singulas Pontificiæ ditionis arces perfidos sibi atq; obnoxios clientes in potestate haberet. Nec defutura sibi patrum studia atq; suffragia, uel primo comitiorum die arbitraretur; quoniã sibi opulento pecuniosoq; ad opportunas largitiones expedita facultas foret. Oderat Florentinos tãquam ingratos, quòd eorum Rempublicam ciuili seditione perturbatam, se sua authoritate compositis rebus cõseruasse prædicabat: illi tamen in ipsius cõtumeliam Rainaldũ Albicium primarium ciuem, ab se uehemẽter commendatum exilio mulctauissent. Venetis autem indignabatur, quòd per legatos apud Eugenium omnem suum gratiam & dignitatem conuellere contendissent. Noua itaq; consilia cum Nicolao Picinino suscepit. Is tum clarißimus bello dux, Philippi Mediolanensis exercitibus præerat, defendebatq; acerrimè eius ditionem aduersus Venetos Florentinis fœdere cõsociatos. Summa cõsilij erat, ut Picininus in Etruriam accerseretur, ipse è Latio promotis copijs cum eo se coniungeret. Id consiliũ interceptis ad montem Politianum literis, planè detectũ est. Scribebat enim

Vitellius

Vitellius ad Picininũ notis arbitrarijs quæ fieri uolebat: quæ tametsi ab interprete explicare non poterant, magnam tamen commutatæ fidei suspicionem afferebant. Erat apud Eugenium omnium consiliorũ arbiter Ludouicus Patauinus Patriarcha Aquileiensis, ex Medico Cardinalis factus, uir astuto peracriq; ingenio, Vitellij potentiæ uehemẽter infensus. Is quũ graui facundia in Vitellij mores atq; consilia criminosè inuectus disseruisset, Eugenium nunquam integra Pontificij imperij potestate Vitellio uiuo potiturum, illius opprimẽdi consilium obtulit atq; perfecit. Præerat arci molis Hadriani Antonius Rido, uir militaris, & ad omne patrandum facinus paratus, quòd commendatione Ludouici ad eam præfecturam peruenisset. Hũc quæ Pontifex peragi imperet, atq; ipse cupiat, secreto edocet, & quæ in negocio opus forẽt sedulò constituit. Igitur ad calendas Apriles moturus castra Vitellius Antonio significat, ut sibi Hadriani pontem transeunti adesse uelit, ut de custodia, munitioneq; arcis & profectione sua quædam cum eo cõmunicet. Eam occasionem excipit Antonius tendẽdis insidijs idoneã. Præmittitur prima luce à Vitellio Comes Auersus Anguillarius cum quatuor milibus equitum, duobusq; milibus peditum; ipse postremus cum familiaribus agmen claudit. Tum uerò Antonius porta arcis egressus præteruectum totius pontis longitudinem, inermis, & cõposito uultu salutat; accedẽsq; propius simulatione secretioris colloquij, præcedentem comitatur pedes equitum, habenas molliter tra-

ctans; tandiu de annonæ supplemento, de instaurando tormentorum & telorum apparatu uerba produ cit, quoad contra arcis portamperuentum est. At Vitellius se maturè curaturum pollicetur, ut nihil earũ rerum indigeret, se Reipublicæ causa in Etruriam du cturum, tãtisperq; Cornetum ex itinere diuersurum, ut ædificatam ab se magno sumptu domum inspiciat. Eodem uerò puncto temporis Antonius equi frenum arripit, signum dat, cataracta dimittitur, quæ extremum pontis caput excludit; erumpunt satellites, perturbatumq; inopinato malo Vitellium circunsistunt. Ille nihil se deserit, calcaribus equum, sed frustra, incitat, atq; incuruum gladiũ quo militari more cinctus erat, ferociter educit. Sed obluctantẽ satelles falcato hastilis unco, quod hodie Roncham uocant, per ceruicem corripit; alter dextrum brachiũ, quo districto gladio in Antonij caput ictum minabatur, grauiter vulnerat, atq; ita cruentus intra portam arcis pertra hitur. Hunc supremæ calamitatis malo pertubatum, & se ingratè proditum profundo suspirio conquerẽtem ornatissimo in thoro collocant, obliganturq; ei vulnera, et Antonius ut bene speret cohortatur, quòd in posterum Eugenius non militari, sed senatoria eius opera uti uellet. Ad id Vitellius anxiè æstuans, se non esse adeò rerum imperitum respõdit, ut temerè crederet summæ dignitatis uiros, uel iniquo iure captos dimitti solere. A summa autem arce per præconẽ Vitellianis pronunciatur, ut timere tumultuariq; desinant; quando iussu Pontificis graui de causa, Cardi-

nalis

nalis esset interceptus. Atq; ita Comes Auersus sub signis iter extendens opulenta Vitellij impedimenta in arcem Roncilioni suæ ditionis, tanquam suã prædam abduxit. Nec multo pòst, ut nonnulli tradunt, siue acerbitate vulnerum, siue indito ueneno, fato functus est, caruitq; honore funeris & tumuli, quanquam ei postea propinqui Corneti, marmoreum cenotaphiũ extruxerint, quod hodie cum rudi elogio uisitur. Sed munificentißimæ domus structuram atq; amplitudinem, pontificũ hospicio dicatæ admiramur. Antonius autem Rido tanti patrati facinoris præmium uel in morte tulit, marmoream equestrem statuam, quæ in uestibulo templi diuæ Mariæ nouæ ad arcum Titi cõspicitur. Ludouicus uerò in demortui Vitellij locũ, ut copijs præesset, suffectus est. Vera Vitellij effigies depicta in magno cõclaui eius domꝰ Corneti spectatur.

Faerni.

Quis tua facta potis, laudesq; æquare canendo
Purpuream succincte togam, generose Vitelli?
Maiestas tibi Romani pastoris, honorq;
Debet, & antiquum tibi disciplina uigorem
Acceptum seruata refert. tu sontibus æqua
Supplicia, & meritas tribuis iustißimè pœnas.
Dispersos tu syluarum per lustra latrones
Non secus ac uenator apros, indagine cingis.
Tu diros Latio dominos, tu triste repellis
Seruitium, sæuosq; sua quenq; urbe tyrannos
Exigis, & iusta populos ditione coherces.

Infandæ plebis tu seditione fugatum
Pontificem sacrum, iustis ulcisceris armis;
Stringis & horrendas in noxia colla secures.
Salue purpurei decus & tutela Senatus,
Priscarum uirtutum imitator, & æmule laudum;
Imperio quod seruaras dignißime; ni te
Præpropera ambitio tentaßet manibus duris,
Iactaßetq; auidam transuerso turbine mentem.

Sub effigie Iuliani Cardinalis Cæsarini.

AESARINA familia inter illustres Romanorũ procerum ætate nostra honoratis uiris atq; opibus florens, summam, ut aliqui uolunt, claritatem cepit à IVLIANO sancti Angeli Cardinale, cuius hoc loco uera effigies spectatur. Vetustatem eius originis nequaquam altè repetunt, uel qui Cæsarinorum nomini fauent, quum fateantur ex gentilitijs insignibus eos Columnijs & Vrsinis fuisse recentiores, quòd ex alienis argumentis sua insignia condiderint. Scutum enim gestant, in quo ursus ad columnam cathena deligatus pingitur, superstante tamen aliqua nigra quæ à Cæsaribus præclara nobilitatis testificatione, studiosis partium suarum, & clientibus dono dari consueuit. Narrant autem superiore seculo cruentis factionibus infami, quum Vrsini cum Columnijs de dignitate armis contenderent, Cæsarinos tanquam Gibellini nominis adhæsisse Columnijs, insigniq; edito faci

nore,

nore, uicisse Vrsinos hostes; ideoq; Cæsarinos tãquam præclaræ eius uictoriæ authores, uinctum & columnæ cathenatum ursum ad memoriam clarissimi facti in scutis expressisse. Sed hæc ex fama potius tradita per manus, quàm ex annalium fide referũtur; quum per quadringentos annos res Romana ciuilibus discordijs & Germanorũ Cæsarum sæuitia à stirpe prope excisa, certo historiarum lumine caruerit. Verùm Cæsarinæ familiæ dignitatem, facilè demõstrat prærogatiua insignis, qua præclaro populi Romani munere à Paulo III. amplissimis codicillis cõfirmato eius familiæ princeps, inueterata consuetudine maximum uexillum gestat, cum bello (si incidat) tum pace in spectaculis Agonalium ludorum, quæ ad normam ueteris disciplinæ, Lupercalibus edi solẽt, ut armata iuuentus in equis simulacra præliorum repræsentet, & legiones per singulas tribus composito ordine decurrãt. Fuit Iulianus honesta facie, statura insigni, ingenio excelso, eloquentia singulari, & moribus candidissimis, in gymnasijs accuratè uersatus; Ciuilis & Diuini iuris sciẽtissimus euaserat. Qua facultate ad parandam sibi Senatoriam dignitatem opportunè gradum fecit. Nam ea tempestate eius scientiæ professores, præcipuo erant in honore propter grauissimas de Pontificia dignitate disceptationes, quum dira diuisione tres uno tempore summi Pontifices fœdissimo exemplo Christianis præessent sacris. Fuerat adscriptus in numerum eorum iudicum, qui in consessu Pontificis de supplicibus libellis referunt & sen

tentiam dicunt. Quo in obeũdo munere Iulianus lon gè omnium subtilißimè atq; rectißimè referebat. His itaq; instructus literis à Martino lectus est in senatum tanto omniũ fauore, ut paulo pòst in Bohemiam legatus sit missus, ad sanandos eius gentis animos Hussitana opinione laborantes, constantißimeq; etiam tum in sententia peruicaces, quanquam nuper Hieronymus à Praga eius doctrinæ nomine damnatus Constantiæ, & combustus, concidisset. Ea enim erat de Iuliani uirtute constans opinio, ut uni illi ea prouincia demandanda cẽseretur. In omni siquidem Senatorio munere apud eũ uigebant dignitas sine fastu, doctrina sine ostentatione, sine fuco probitas, & studiũ sine factione. Qui mores non modò factiosa in urbe, aulaq; maximè superba, sed apud omnes, quibuscũq; serio acturus congrederetur, gratiam conciliabant. In Germaniam autem profectus Bohemos opinione sua reperit duriores, & mortem cum cruciatu potius pati paratos, quàm ut à sentẽtia susceptæ semel, quanquam nondum inueteratæ superstitionis, discedere uellent; sic ut nequaquam adhortationibus sacrarum concionum, sed planè ualidis perdomandi armis essent; quod uictis pariter atq; uictoribus maximè calamitosum foret. Aditis itaq; Germanorum procerib. & pertentatis eorũ animis, quum arduum atq; difficile, maximeq; sumptuosum esse prospiceret conflare exercitum, qui ex diuersis auxilijs par esset bellicosæ munitæq; syluis atq; fluminibus genti subigendæ, Basileam se recepit, ad obeundum secundi muneris officium,

cium, scilicet ut indicto inchoatoq; Concilio legatus præesset. Sancita enim lex fuerat Constantiæ, ut post quinquennium renouata sacrosancta Synodo, antistites, sacratiq; uiri totius Europæ conuenirent, ut controuersiæ de diuinis placitis morumq; censura suprema disputatione finirentur. Eam autem promulgatam legem mortuo Martino, Eugenius ei suffectus ita probauerat, ut Iulianus continuato legationis honore, toti Basiliēsi negocio præficeretur. Cœptum itaq; excitatūq; Concilium concursu sacerdotum eum habuit euentum, ut Eugenius ad id celebrandum uocaretur, inuidia principum & quorundam antistitum, qui ei specie religionis parti Pōtificatus felicitatē inuidebant. Erant in eo Concilio multæ grauißimæ res commodo Reipublicæ à pijs hominibus peragendæ; quòd Bohemorū doctrina magnis artificijs sepelienda uideretur; quòd Turcæ Mysorū & Hungarorum fines uastarent; quodq; explicanda essent ueræ fidei dogmata, in qua Reipublicæ Christianæ episcopi sublata discordia cōsentirēt. Quæ omnia ut ritè discuti, recteq; decerni possent, præsentis Pōtificis personam efflagitare uidebātur. In hac re deposcenda adeò multus fuit Iulianus, ut appareret nimio pietatis studio, aduersa & planè aliena Pontifici postulare. Ponebat enim decus suum quod probitate Christiana niteretur, ante commodum salutemq; Pontificis, qui in seuerißima Synodo dignitatis, & totius fortunæ suæ periculum esset aditurus. Extāt duæ à Iuliano scriptæ epistolæ ad Pontificem, quibus eum graui cum obiurga-

tione reprehēdit, quòd citatus laboranti Reipublicæ non subueniat, & contra iusiurandum indicto concilio non intersit; usq; adeò intemperanter, ut seni, & articulari morbo laboranti, lecticam ad iter non defuturam scribat. Nec excusandus cēseretur, si parum pia parumq; generosa tergiuersatione, hominū probatissimorum opinionem falleret. In ea expostulatione Iulianus planè impudens & ambitiosus quibusdam uideri poterat, nisi in eo mirum communis cōcordiæ studium, & cura religionis præclara extitisset. Cæterùm Eugenius uti aliàs profunda prudentia uetus Senator, & Pontifex quanquam nouus, sui muneris & personæ nusquam oblitus, eam cōtumeliam lenissimè dissimulauit. Synodum enim tanquā immanē & multorum capitum belluā ad exitium maximorum Pontificum cæca rabie cōcitatam esse differebat; ratus his adimi libertatem & uitam, qui in externis terris ei belluæ se committerent. Non reformidabat tamē Concilium, sed eius locū deuitabat, Balthasaris Cossæ exitum perhorrescens. Igitur Eugenius cōmonefacto Iuliano, ubi sensit insidias sibi parari, Concilij locum damnat, tanquam Hispanis, Gallis atq; Italis antistitibus incommodum; earum actionum decretis fidem abrogat, solenneq; concilium in urbe Ferraria futurum edicit; accersiturq; è Constantinopoli Ioannes Græcorum Imperator, ut ex eius authoritate, Græcæ gentis controuersiæ cum Latinis componantur. Nec multo pòst pecunia Pontificis conducta aliquot Triremium classe, Imperator cum lectissimis suæ gentis episcopis

episcopis atq; proceribus emensus Hadriaticum Ferrariam aduehitur, comitante ipso Iuliano cardinale legato. Is enim Basileæ malignitatem quorundam detestatus, qui non studio instaurandæ religionis, sed circunueniendi Pontificis, inaudita libidine ducebãtur, ad Eugenij uoluntatem se contulerat. In Cõcilio nãq; Eugenio, quòd citatus non uenisset, cõfestim exauthòrato, creatus fuerat pseudopontifex Amideus Allobrogum princeps, qui filijs natu iam grãdibus senex, Eremitarum more in abdita & nemorosa loca, tædio publicarum rerum secesserat, Felixq; appellatus magna celebritate Basileæ fuerat coronatus. Sed aduẽtu Græcorum quum Synodus metu pestilentiæ è Ferraria Florentiã translata maximè floreret, actiones Basilienses magnopere refrixerunt. Felix autem eam intempestiuæ dignitatis tulit sortem, ut exutus Pontificatu cardinalis à legitimo Pontifice crearetur, quòd seni uenerando atq; innocentißimo, honos purpuræ ad solatium relinquendus esse uidebatur. In his grauißimi negocij disceptationibus Iulianus eximiã cum præclari studij & generosæ industriæ, tum multiplicis doctrinæ laudem tulit, quum malesanam de proceßione Spiritus sancti Græcorũ opinionem Romano dogmati conciliasset. Interea compositis apud Flòrentiam Græcorum & Latinorum cõtrouersijs, peractoq; cõuentu, Ladislaus Polonorum & Hungarorum rex, prosperè cũ Turcis ad Hemum montẽ conflixit, Carambeio Amurathis primario duce capto. Verùm Ladislaus suarum & hostilium uirium æquus

æstimator, ab ea uictoria prudenti consilio non iniquam pacem quæsiuit, cõcedente eam Amurathe, qui explicare se Hungarico bello, & aduersus Ciliciæ regem sibi ad iniuriam opportunum, maturè proficisci cupiebat. Ea pax Pontifici & Christianis principibus post insignis uictoriæ prouẽtum nunciata, tanquam intempestiua, inutilis atq; indecora displicuit; iãpridem enim Christiani ferè omnes, collatis uiribus, ingens bellum in Amurathem decreuerant, orante & uehementer expetente Græcorum imperatore, ut sibi à ferocißima gente circumuento opem ferre maturarent. Georgius quoq; Castriotus, cui Scanderbego cognomen fuit, qui in Epiro Amurathem eiusq; præfectos magnis detrimentis affecerat, se cum ualidis copijs regi Hungarico Thraciã inuadendi affuturũ pollicebatur. Eo modo rex iuuenis secundæ uictoriæ spe incitatus, adhortatione principum pacem uiolat, bellumq; suscipit, maiore quàm antea apparatu, conatuq;. In ea rerum occasione Eugenius Iulianum, quo nemo potior uidebatur, legatum ad regem misit, qui eum eiusq; gentes ad sacrum bellum concionibus incitaret. Retardabat tamen regem pudor ingenitus, aduersus imminentẽ uiolandæ pacis infamiam. Sed unus religionis respectus uerecũdiam discutiebat, pronunciante legato fidem infidelibus Mahometanis nequaquam esse seruandam; quando ipse eius conceptæ fallaciæ inane piaculum, authoritate Pontificia cõtinuò esset deleturus. Iurarant pacem solenni cerimonia, hinc Ladislaus, & illinc Sannoceus Amurathis legatus.

tus.

tus, ea stipulatione, ut utriusq; legis instrumenta proferrentur; hinc scilicet Euangeliorum liber consecratus; illinc Alcorani religiosum uolumen, quo Mahometis dogmata continētur. Ladislaus per hunc modum à fide data nequaquam regio more discedēs, inauspicatò motis signis, ad Varnam Pontici litoris urbē infesto exercitu penetrauit, ut in ora Christianam classem expectaret. Quibus cognitis rebus Amurathes Christianorum leuitatem atq; perfidiam grauissimis uerbis detestatus, è Cilicia rediēs, magnis itineribus ad Hellespontū traductis copijs, septimis castris peruenit ad Varnam. Eius aduentus nostrorum opinione celerior regem in primis & Ioannem Huniadem Turcico assuetum bello uehementer perterruit. His autem animis utrinq; in aciem est descensum, ut primo congressu Amurathes de uictoria desperasse tradatur; nisi noua & recentissima Turcarum ala, nostris imperitè laxantibus aciem uictoriæ occasionē ademisset. Ladislaus enim acerrimè pugnans stratis nobilioris alæ equitib. ad Ianizaros prætorianos pedites penetrarat; sed sinu facto in medium receptus, suffraginibus equi succisis, rex corruit, atq; ita trucidatus est, Huniade frustra interfecti cadauer è manibus hostium eripere conāte. Rege interfecto, caput eius Barbari lanceæ præfixum circumferentes, sublato clamore nostrorum fugientium tergis institerunt. Huniades intactus effugit. Iulianus uerò legatus qui prælata cruce hortabundus regia signa sequebatur, quum ad lacunam sitienti equo habenas laxasset,

superuentu hostium, aut, ut pleriq; existimarũt, Hungarorum sæuitia trucidatus interijt, multa eum cõtumelia onerantibus Barbaris, quòd sacerdos cõtra ius Gentium fidem uiolandam abrupta pace fœdè censuisset. Vir certè tam tristi uitæ exitu indignus; nisi eo Fati genere aditum sibi ad cœlum perẽni cum gloria muniuisset. Præclarum autem uiuidæ gloriæ lumen, quod æternum luceret, hoc uerè pio atq; honestissimo uitæ exitu, posteris suis reliquit. Nam post multos annos, ab hac optimi Senatoris memoria, qui pro salute Christianæ Reipublicæ se deuouisset, Alexãder sextus Iulianum Cæsarinum huius nomen referentem, generosis ornatum moribus, & Leo decimus Alexadrum eruditi ingenij, uirtute insignem, ad instaurandam familiæ de Republica bene meritæ dignitatem, in Senatum legerunt. Eius effigiem eleganter (ut illa ferebat ætas) in tabula pictam Iulianus Cæsarinus abnepos, qui hodie familiæ nomen cum dignitate sustinet, exscribendam tradidit. Vixit annos XLVI. Obijt anno à partu Virginis quadragesimo quarto supra Millesimum & quadringentesimum.

Antonij Francisci Rainerij.

Te decorant magni cognomina Cæsaris, unde
Ducis auos, atauosq;, & priscæ exordia gentis;
Quiq; lacertosus uexilla Patrumq; Quiritumq;
Extollit sinuosa auro, atq; asperrima signis
Vestrorum decus heroum, columenq; nepotum.
Te decorant ostro insignes duo lumina, patres

Conati

Conati euerso pariter succurrere seclo,
Qui tecum æthereis potiuntur nectare mensis.
Te decorat tua te pietas immensa labentem,
Quæ ruit (heu pietas miseranda) ut fulciat orbem.

Sub effigie Tamerlani Scytharum Imperatoris.

AMERLANES Scytharum Imperator, qui propter inauditam animi seueritatẽ atq; sæuitiã portentosasq; uires, orbis terror, et clades Orientis appellatus est; ex humili militiæ loco per omnes honorum gradus ad eximiam bellicæ uirtutis opinionem, & deniq; ad summum imperiũ ascendit, insigni præsertim applaudentiũ militum studio, quum adulatione quadam Temir Cuthlus uocaretur, quæ uox Tartaricè, fortunatum ferrum significat. Eum Samarcandæ urbis, quæ est ad Iaxartem amnem Sogdianæ regioni finitimum, infimæ classis ciuem fuisse tradunt. Quam urbem usq; ab Alexandri magni temporibus Q. Curtio notam uidemus, testanturq; Persæ homines, historiæ non ignari, quibus cum nos collocuti sumus, Samarcandam à Tamerlane tanquam patriam suam totius subacti à se Orientis opibus & spolijs mirè auctam atq; exornatã fuisse. Erat Tamerlanes ore truculento, recedẽtibusq; oculis semper minaci, corpore autem ingẽti, ualidisq; neruis adeò firmo lacertosoq;, ut Scythici ingentis arcus chordã, quod paucissimis præstare licebat, ultra aurem extenderet, cu-

preumq́; mortariũ pro ſcopo ſagittarijs in ludo propoſitum, emiſſæ harundinis ſpiculo perfoderet. Sed cum nõnulli authores altero crure debilitatũ, ideoq́; deformiter incedentem ſcribunt. Cæterùm acclamatus imperator, una præſertim nominis authoritate ex innumeris gẽtibus belli prædæq́; auidis, tot copias contraxit, ut proficiſcentibus alimenta uiris, & herbida paſcua iumentis defutura crederentur. In eius exercitum coiuere Sogdiani, Aracoſij, Bactriani, Hircaniq́;, qui hodie uno nomine à Barbaris Zagatai appellantur. Præterea Scytharum etiam Hordæ, quæ à Iaxarte ad Volgam amnem, & ultra id flumen uſq; ad Moſcam ſedes habent. Hordas enim agmina Tartarorum uocant, quæ incertis ſemper ſedibus per immenſas ſolitudines uſq; ad Imaum montem euagãtur, Amaxobij ab Antiquis uocati, quòd in curribus centone protectis aduerſus frigora uitam degant. Harũ Hordarum maximè potentes & bellicoſæ Caſſania, Sciabania, Nogaiaq́;, Moſcouitis commercio familiares Tamerlani paruerunt. Nam reliquæ remotiores à magno Cane Cathaino, qui in ora Oceani regioneq́; Sinarum potentiſsimus regnat, imperia accipiũt. Sublatis itaq; ſignis Tamerlanes eã multitudinem tranando Volgam traduxit, curſus rapiditate & multitudine aquarum poſt Nilum & Iſtrum fluuiorũ ampliſsimum. Sed is deductus in ſeptem cornua, quib. in mare Caſpium turbidus & lenior erumpit, commodiorem trãſitum præbet. Itaq; humilioribus repertis uadis, infra Citracham celebre Emporiũ omnis multitudo

titudo tutißimè transuecta est. Fuere in ea tot gentiũ colluuie centum myriades peditum & equitum, ingensq; maioris & minoris pecoris numerus; quod partim ceruicibus tranantium equorum, partim subitarijs ratibus sustinente atq; excipiente in medio profluentis amnis equitatu traductum est. Singuli porrò equites peditem in equi clunes sublatum transportarunt. Auolga demum qui Rha antiquitus appellatus est, Tamerlanes per Hiberorum Albanorumq; nemorosas conualles, ad Derbenthi oppidi angustias peruenit: quæ ferreis portis, & lapideis antiqui operis propugnaculis præcluduntur. Nec satis constat an metu tanti hostis præsidiarij Persæ loci custodiam deseruerint; an ui depulsi fuga salutẽ quæsierint. Tum uerò effusa multitudo omnem Armeniam inundauit, eodẽ itinere, quo Hyelon & Absaga Christianis de Hierosolymitano regno cum Aegyptijs certantibus centum fermè annis ante aduentũ Tamerlanis in Syriã penetrarunt, incertum socij an hostes forent; quũ religiones Idololatrarum sequuti neq; harum, neq; illarum partium uiderentur. Verùm illi frustra muneribus Balduini regis inuitati, repudiatis Christianorũ sacris ad Mahometis superstitionem declinarunt. At Tamerlanes aliquot maioris Armeniæ urbibus captis & Sulthania Persarum olim regia direpta, atq; incẽsa, dextorsum iter flexit, Eufrateq; ad Arsengam superato, in Cappadociam sese effudit; quo Baiazetem Turcarum regem soluta obsidione Byzantij magnis instructum copijs, ut fines tueretur, aduentare didi-

cerat. Peruenere itaq; duo maximi orbis imperatores, duobus longè maximis subnixi exercitibus ad Stellã montem, memorabili Pompeij Magni uictoria & Mithridatis calamitate celebratũ. Huic ab Antitauri radicibus exporrecto uasta planities subiacet, cãpis undiq; ad conserendas manus latè patentibus, qui hodie Turcarum lingua Cassouasi, id est campi Anserũ appellantur, quòd id uolucrum genus statis anni temporibus eò cõueniat, ut in Europam agminibus atq; imperio ducum prouolet. Congressuris itaq; summis ducibus, & in unius prosperæ uel aduersæ pugnæ euentum, de uita atq; Asiæ imperio certaturis, suæ artes utriq; non defuerunt. Tamerlanes enim peculiaribus gentis suæ confisus armis edixit, ut unis sagittis ineũdum prælium, idq; indefessè instaurandum, & deniq; conficiendum esse existimarẽt. Se enim daturum operam, ut ab aurora ad occasum solis strenuè rem gerẽtibus sagittæ non deficerent. Instituerant siquidẽ plures camelos qui per agmina circumducti sagittarum fasces, pediti atq; equiti suppeditarẽt. Ex aduerso Baiazetes Scythicæ non imperitus pugnæ, quod unum ratione prouideri poterat, cohortatus milites, pronũciari iusserat, ut equites elatis supra capita scutis, primum sagittarum imbrem cõstanter exciperent, inclinatisq; repentè hastis, in hostes procurrerent; quòd fœda inermisq; hostium multitudo, hastarum cuspidibus transfodi, & gladijs concidi facilè posse uideretur. Imperata igitur fecere fortißimæ Turcarum alæ, contemptisq; intrepidè sagittis, ingẽti procursu, gra-

uiq;

uiq; impetu in confertos irruêre, tanta ui, ut magna ocreis & galeis carentium strage edita, uix hosti ad expediendos abiectis arcubus acinaces spacium relinquerent. Sed tanta erat sagittariorum circumfusa undiq; multitudo, ut posteriora Turcarum agmina, densissima atq; perpetua cadêtium sagittarum grandine sternerentur. Tartari enim more suo in cœlum sagittas emittunt, ut grauiore casu decidentes, ceruices equorum & terga perfodiant. Neq; enim oblongæ & inflexæ Europeorum peltæ, neq; rotundi Asiaticorũ clypei, infixas perforantesq; sagittas sustinebãt. Nusquam ab ulla annalium memoria, numerosiores copiæ, tumultuosius & acrius uel efferatis in mutuum cruorem animis, obstinatius inter se manus contulerunt; reciprocante siquidem magno æstu urgentium propellentiumq; agminum uictoria incerta per multas horas, instar pelagi aduersis agitati uentis modò hac, modò illac iactata est. Sed ea demum inclinante sole, quanquam multo parta cruore, penes Tartaros stetit. Baiazetes equo pluribus sagittis confixo, cadenteq;, quum strata suorum uexilla conspexisset, captus est, seruatusq; ad ludibrium satietatemq; alienæ superbiæ, immani scilicet Tamerlanis animo nullis in miserum, & tanti modò nominis regem accumulatis contumelijs unquam exaturato. Victori nanq; uictus ut gradum faceret, ascendenti equum, dorsum præbere cogebatur; exemplo uti credi par est, Saporis Parthorum regis, qui Valerianum Romanum imperatorem indignis huiusmodi iniurijs insolẽter oneratum

ad mortem adegit. Sed eadem fati uis nequaquam maturè Baiazetem suis ærumnis eripuit, quum prius in cauea ferrea per Asiam circũductus, diu fortunæ suæ miserabile spectaculum præbuerit. Sed ab hoc inexorabili barbaroq; Tamerlanis ingenio, singulare iustæ seueritatis exemplum prodijt. Quum enim homo Ligur gemmarum insignis mango, ob idq; Tamerlani qui magnopere gẽmis oblectabatur, familiaris, inducto sermone de Baiazetis miseria, illum humanitatis atq; clementiæ blandè admonuisset, & ut meminisse uellet Baiazetẽ inter Mahometanos reges uictorijs & opib. fuisse clarißimum: Tamerlanes obducta frõte, contortisq; in illum oculis, uerbum redarguẽs respondit: se non regem nobilitate atq; potentia superbum, sed hominem improbum, impieq; nefarium digna pœna plectere, qui maiorem natu fratrem inhumaniter occidisset. Cæterùm Tamerlanes ea uictor acie, qua supra centum & quadraginta milia hominũ cæsa referuntur: spolia legit, exercituiq; æquißimè distribuit. Victores porrò largiter ac opiparè per triduum epulati sunt: nam equi propè innumerabiles aut ceciderant, aut ita vulneribus debilitati fuerãt, ut quum usui esse non possent, paßim ad instruenda cõuiuia mactarentur. Tartaris enim mos est equina carne populariter uesci, & quum cætera alimenta defecerint, incisa sub aure equorũ uena, epotoq; inde sanguine inediam tolerare. Trasgressus autem Taurum montem Tamerlanes, in Mesopotamiam irrupit, tanto armorum strepitu terroreq; hominum, ut paßim omnibus

omnibus urbibus reciperetur: tendi enim prætorium sibi iubebat primo die, quo in conspectum urbium se dabat, colore candido: ut intelligerent homines clementiam & salutem se statim dedentibus syncera fide promitti. Secundo die rubro tentorio utebatur, quo denunciabat in cunctabundos gladium esse districtum. Tertio porrò die atri coloris papilione extenso, indicabat se cuncta ferro et flammis absumpturū. Enimuerò truculenta uoce profitebatur se Dei maximi iram esse, quæ deprauati seculi mortales ulcisceretur. Nulla fuit nec in Mesopotamia, nec in Comagena, nec demum in Syria ciuitas, quæ portas non aperuerit. Nam superato Eufrate usq; ad maris Syriaci oram signa promouerat. Hæsit tantummodò aliquā diu in Damascum in expugnanda arce, quum ea in nostrum morem à Florētino architecto munitissimè ædificata, tāti uictoris impetum retardaret. Sed cæsa in Libano mōte materia, arcem erecta munitione circumuallauit: ea altitudine, ut Scythæ sagittarij mœnium coronam superantes ad unum custodes omnes interfecerint. Exinde quum Sulthani Memphitici copias per duces non longè à Pelusio profligasset, Aegypti regnum, & Memphis immensæ urbis opes insatiabili animo meditantem, una sitis auertit, quæ per arenosas solitudines aquæ indigas timebatur. Itaq; uictorijs suis modum imponens, quū & exercitū eius atrox pestilentia popularetur, spolijs onustus Samarcandam redijt, ubi fato functus est, anno à partu Virginis quinquagesimo secundo supra Millesimum.

Antecesſit autem eius mortem ingens & luridus Cometes, quo portendi mors tanti regis uiſa eſt: quanquam & Ioannem Galeacium Vicecomitem Mediolani potentiſsimum principem, eodem defunctum anno, reſpexiſſe multi crediderunt. Fatali quoq; ſorte eueniſſe conſtat, ut utriuſq; principis bini hæredes filij parem fortunam tulerint, quum utriuſq; proles à paterna uirtute ſic degenerarit, ut imperium tueri nequiuerit, breuiq; circulo duo maxima imperia, ſi modò conferenda ſunt, collapſa defecerint.

Faerni.

Ille nouus Xerxes, orientis uictor, & ingens
Quacunq; permearet, horror gentium,
Compleuit totos Scythico qui milite campos,
Hoc ſe ferebat ore trux Tamerlanes,
Cuius in aduentum tuæ altis mœnibus urbes
Ipſumq; terræ contremiſcebat ſolum;
Ipſi adeò montes, ipſæ per deuia ualles
Vim Barbarorum non ferebant agminum.
Quare ab Caucaſeis Aſiam conuallibus omnem
Ad uſq; Nili flumina armis ſubdidit;
Eufratem & Tigrim, & rapidum tranauit Orontem
Vi, uaſtitate, cæde, cuncta proterens;
Vtq; olim fœda cum tempeſtate coorta
Erumpit atra nube fulmen igneum,
Obuia quæq; cadens perrumpit & alta ſonanti
Templa atq; ſolidas ſtrage turres diſijcit,
Subſidit uaſto tellus labefacta fragori,

Humi-

Humilisq; mentes sternit humanas pauor:
Haud secus ille uiam ferro molitus, & igni,
Euertit arces, oppida æquauit solo.
Regem Asiæ horribili captum impete Baiazetem,
Caueaq; clausum ferrea circumtulit.
Hæc agitantem illum, & spirantem immania iussa
Quæ cunctus undiq; orbis expauesceret,
Exiguo cecæ domitum molimine febris,
Fatalis uno, soluit hora triduo.
Deq; tot insanis opibus, de tot modò regnis
Reliqua una paruo gleba texit puluere.

Sub effigie Baiazetis primi, Turcarum regis.

BAIAZETES eius nominis primus, Othomannorum principũ ordine quartus, hoc austerioris Scythico rictu, hirtisq; cirris discriminata prolixè barba terribilis, à singulari celeritate, repentinoq; & uehementi bellicarum actionũ impetu Hildrim est appellatus, quæ uox apud Tartaros cum tonitru terrificũ fulmẽ significat. Ne quis autem miretur, unde ad nos antiquorum præsertim Turcarum regum ueræ imagines peruenerint, operæpretiũ erit enarrare, quo pacto curiositati nostræ fortuna arriserit. Hariadenus Barbarussa Othomanicæ classis præfectus, quũ ardente bello inter Carolum Cæsarem & Franciscũ regem in auxilium à Gallis euocatus Maßiliam peruenisset, amicitiã inijt cum Virginio Vrsino Anguilla-

riæ Comite, Gallicarum aliquot triremium præfecto, certatumq; est inter eos magnis muneribus, ea tamen conditione, ut aliquanto pretiosiora Barbarus acciperet dona, quàm rependeret. Nam illum Virginius Romana liberalitate nostrarum rerum copiam auidè expetentem, cælato argento & multa serica ueste donauit: ille Virginium arcu Scythico cum pharetra nobilißimi operis, & Persico acinace gemmata uagina insigni, qui Hismaelis Sophi fuisse dicebatur, atq; itē talari toga auro & purpura intertexta, addēs arculam ex ebeno & ebore fabrefactam, in qua undecimo Othomannorū regū uera simulachra, pro captu barbarorum artificum pretiosis coloribus in leuigatæ chartæ tabellis depicta uisebātur; quæ Virginius elegantiæ studiosus omni alio munere pluris æstimauit. Neq; Barbarussa commētitijs imaginibus Virginium decepisse existimandus est; nam quū inferiorū Othomannorum tabellæ pictæ & numismata ærea, quæ apud nos uisuntur cum illis mirè conueniant, superiorum etiam regum ueras esse formas censendum est. Has omnes Virginius magnis exoratus precibus Alexandro Farnesio Cardinali & mihi, latioribus in tabulis ad delectationem elegantium uirorum pingendas communicauit. Primus igitur qui regis nomen tulit, tantiq; imperij fundator extitit à tenui Galaciæ oppido, quod Othomanzicum hodie uocatur, Othomannus est appellatus, quod nomē postea in familiā transijsse perspicimus. Tanta autem uirtute atq; fortuna Othomānus fuit, ut inter nobiliores Scythici sanguinis

guinis familias, uetustatis dignitate sibi pares, maximè illustris emineret, summūq; ei decus Eurenesij, Thuracābi, Michalogli atq; Malcoccij æquis animis cōcederent. Pugnaci siquidē ingenio atq; imperij auido finitimos, uel etiam suæ gētis feliciter adortus, clarißimas Asiæ urbes Sebastam, Synopen & Ancyram audaci consilio & inuictis armis ditioni suæ adiecerat. Imaginē eius quæ maximè ardentes oculos repræsentat, habitu acinacem distringentis expresserunt: quòd intelligi uolebant, Othomanorū imperium armis quæsitū, armis defendi proferriq; debere. Proinde uetus atq; perpetuū Turcarum institutū est, ut intranti templum supplicandi causa imperatori Talismanus æditurus sacerdos occurrat, claraq; uoce pronūciet, ut meminisse uelit imperium quod iusticia & uirtute bellica partum sit, non alijs quàm ijsdem artibus conseruari propagariq; oportere. Cōstat autem Othomannicæ domus imperium cœpisse anno à partu Virginis trecentesimo supra Millesimum, quanquam quingentis antè annis Turcas ex Scythia profectos in Asia sedes occupasse compertum est, qui tamen regem, aut summum imperatorem initio non habuerunt, utpote qui diuisi per Tetrarchas & regulos cum imbellibus Asiæ populis Constantinopolitanisq; Cæsarib. suo arbitrio bella gerere cōsueßent: quāuis eos aliquādo in unū cōsentire coegerit, cōmunis metus à Gothifredo Bolionio uniuersæ Asiæ illatus. Tum enim coactis uiribus, & Solymano tumultuario duce creato, ad Nicæā cū eo collatis signis haud prosperè

conflixerunt. Cæterùm Othomannus quumuiginti octo annis regnasset, fato functus est, Orcane filio imperij hærede relicto. Hic magnitudine animi, ui corporis, & cupiditate proferendæ ditionis patrem æquauit; bellicis autem æquè bonis & malis artibus, uir dolosus & solers, profusaq; in primis & perenni erga milites liberalitate superauit. Per hunc modum ueterano instructus exercitu, quum amicitiam & fœdus cum Ciliciæ rege ducta in matrimonium eius filia iniuisset, Michaeli Paleologo Constantinopolitano imperatori graue bellum intulit; adortusq; demum Prusiam Bithyniæ caput, eam urbem obsidione & admirandis machinis expugnauit. Sed non diu ea uictoria lætatus est; nam in ea oppugnatione sagitta ictus, quum spiculum humeri ossibus infixum sine uitæ discrimine reuelli nequiuisset, obducta plaga, febrem & saniem mortiferam aliquot post menses accersiuit, anno eius imperij uigesimo secundo. Orcani successit Amurathes filius, uir nequaquam maiorum exẽplo manu promptus, sed bello & pace simulator egregius; quippe qui astu & uigilantia singulari, occasiones proferẽdi imperij opportunißimè captaret, nusquam firma fide aut incolumi iureiurando: pacem tamen cum Paleologo religiosè tuebatur. Magno autem Amurathis commodo bellum intestinum inter Græcos sub id tempus exarsit. Nam Græci proceres ab Imperatore rebellarant, subnixi societate Marci Craiouicij Bulgarorum principis. Itaq; enata est occasio Græciæ, & penè toti Europæ exitialis, qua Paleologus

leologus uiribus impar, subigēdis rebellibus auxilia ab Amurathe iure fœderis postulare coactus est. Dedit hoc amicitiæ liberaliter & astutè uicinus Amurathes, traiecereq; in Græciam duodecim milia delectorum Turcarum, quibus maturè Græcorum & Bulgariorum audaciam Paleologus repreßit. Eo euentu, ut confecto bello, remißis septem milibus Turcarum in Asiam, reliquos præsidij sui causa, qui in Thracia remanerent, ab Amurathe facilè imperauit. Nec multo pòst Amurathes nō obscurè à suis inuitatus, qui ubertatem Thraciæ & Græciæ agrorum extollebant, tāquam socius uel inuiti Cæsaris, cum sexaginta milib. Turcarum per Hellespontum in Græciam traiecit, simulatione persequendorum Græcorum, qui à nomine Paleologo antea defecissent. Præstitere officiū in traiectu duæ Ligurum onerariæ naues, quæ eius portorij pretium insigni auaritiæ Christianæ probro, aureum nummum in singula militum capita tulerunt. His copijs Callipolim expugnauit, peruagatusq; latè Græciam & Thraciam, uel gemente imperatore Philippopolim, & quæ est supra Hebrū Hadrianopolim occupauit: consternatosq; ad arma, resistereq; demum æquo campo ausos Lazarū Seruiæ Dispothū, & Marcum Craiouicum acie superauit. Lazarus eo prælio captus in carcere mori coactus est: cuius indignam necè seruus natione Triballus, eius olim cliēs uindicare constituit, certissimæq; morti se deuouens, Amurathem pugione iugulauit, quum regnasset annis uiginti tribus. Hoc Amurathe genitus est Baiaze-

tes, de quo scribimus, qui à cæde Solymani fratris imperium est auspicatus, Dijs nō obscurè id execrabile scelus damnantibus, cuius postea præclarus uindex Scytha Tamerlanes extiterit. Itaq; Baiazetes æmuli fratris solutus metu, in urbe Hadrianopoli imperij sedem fixit, quod ad proferēdas uires Asiatica Prußia opportunior censeretur, infenso scilicet animo atq; arma expediēti in Triballos & Mysorū gentes, quæ recta secundum Istrum ad mare Ponticum extendun tur. Propterea Marcus summo discrimini obuiam armis eundum ratus, quum in aciem descendißet, cum uniuersa Bulgarorum & Mysorum nobilitate trucidatus, imperium cum uita amisit. Ab ea uictoria Baiazetes extremam Illyrici regionem, quæ hodie Bosna est, & interiore Macedoniæ atq; Epiri partē, quā Albaniam dicunt, adeò infesta populatione inuasit, ut nemine resistere auso, innumerabilem captiuorum multitudinem in Thraciā adduceret. Nec multo pòst euastata Thessalia, Thraciaq; usq; ad Bosphorum, et deletis Byzantiorum suburbanis delitijs, Byzantio castra admouit, tanto Græcorum metu, ut Ioannes imperator diffisus uiribus suis, ad imploranda auxilia, in Galliam usq; nauigare cogeretur. Agnouit periculum iustasq; preces rex Carolus, uti maximè piū et Christianorum opulentißimum regem decebat, et Ioannem fratris filium, qui postea Burgundiæ principatum adeptus est, cum nobilißimo equitatu in Pannoniam misit, ut Sigismūdo Bohemiæ atq; Hungariæ regi in communes hostes arma paranti iungeretur.

Hic

Hic est ille Sigismundus, Henrico Cæsare proauo, qui ad Boncouentum in Etruria obijt, & Ioanne Bohemiæ rege auo, qui in Gallia eo prælio cecidit, quo Ioannes Galliæ rex à Britannis captus est: patre uerò Carolo quarto Cæsare inclytus. Is tum ualidas copias ex regnis suis finitimisq; Germanis coegerat; atq; ita suscepto itinere ad Nicopolim Mysiæ urbē penetratum est. Sed ea urbs improsperè tentata, Baiazeti spatium dedit ad cogendas copias, qui sua usus celeritate, cum sexaginta milibus equitum ad tertium Calendas Octobres nostris in conspectum se dedit. Pugnatum est summa nostrorum temeritate, Gallorūq; præsertim, qui primi agminis decus deposcebant. Neq; enim retineri potuerunt, quin uel inuitis ducibus & frustra retentantibus in primos hostium antecursores impetum facerent, antequam peditum Germanorum phalanges, et Hungari Bohemiq; equites appropinquarent. Frementes enim dicebant à Sigismundo exploratæ uictoriæ gloriā sibi inuideri. Eo modo Baiazetes temerè effusos, nec cōfertos seruātes ordines lunata acie circumuenit, atq; omnes in medio Gallos trucidauit. Quorū infelici exitu nostri repētè territi, in fugā se dederunt tanta trepidatione, ut Sigismundus ægrè è manibus hostium elaberetur; Ioannes autem cū paucis ducibus pretioso cultu cōspicuis in potestatem Baiazetis deueniret. Baiazetes proiecto ad pedes, & salutem suppliciter deprecāti respondit, se uitam uel mortem merenti concessurū, ob id quod iuuenis et regio sanguine editus esset; in cōspectuq; eius

captiuos omnes præter quinq; proceres, quos ad so-
latiū carceris comites dabat, ad unum trucidari ius-
sit. Horum nomina à nobis memoriæ tradita sunt, in
eo libello quo Italica lingua ad Carolum Quintum
Othomannorum origines & res gestas perscripsi-
mus. Hac nostrorum clade, suaq; insigni uictoria ela-
tior factus Baiazetes, nihil sibi moræ attulit, quin ad
oppugnandum Byzantium cōuolaret; defatigatisq;
iam & attritis Græcorum uirib. eò deuentū erat, ut
ferocissimo hosti resisti non posset, nisi Tamerlanes
Scytharum imperator centū miriadas equitum &
peditū trahens in Asiam torrentis more sese effudis-
set. Is hostis uel inuitū Baiazetem interpellata uicto-
ria in Asiā auocauit; ausumq; collatis signis acie con-
gredi, toto penè eius exercitu cæso, ad Stellam mon-
tem uiuū cepit: ea feritate, ut eius procumbentis ter-
go, quum equū inscenderet ad ludibriū uteretur: fer-
reaq; demum cauea curruli in morē feræ bestiæ, usq;
ad uitæ miseriarumq; exitus circuntulerit.

Augusti Cocceiani.

Tu ne credideris fortè, nefas, hic tibi maximi
Spectari superum fulmineam regis imaginē,
Quod depicta Iouis tela uides, egregia manu
Præclari artificis, quod tabula conspicis in breui
Magno terrifico orbem tonitru, atq; æthera cōcuti;
Nuncq; atris Acherontis tenebris omnia contegi,
Nunc tingi liquidis sulphurei fulguris ignibus.
Non non ad Semelen auricomam Iupiter amplius

Fraudes coniugio commeditans uentitat improbus,
Nec tu Thessalicum fortè putes cernere Apollinem
Arcus letiferos quòd uideas, & quòd harundines
Conspectes celebres, tela Dei insignia Delphici.
Hic mortalis erat, non Deus, hic Barbarus, impius.
Germani trepido sparsit atrox sanguine limina
Ne Europæ atq; Asiæ regna sibi præriperet ferox;
Hic ceu flamma rapax lauricomos per tumulos furit
Quum latè, Boreas præcipitat flamina Thracius.
Sic flagrans rapidos in miseros Danubij incolas
Ignes, sic celeres intulit in Pannonias faces,
Inuoluitq; furens excidio robora Belgica,
Vnde illi meritò nomina sunt indita FVLGVRIS.
Sed non longa manet pœna tuam iusta superbiam.
Maior namq; tuis è Scythia nascitur ignibus
Torrens, horribili diluuie qui rabiem tibi
Restinguat, furiasq; impediat fortior asperas;
Ecceecce à Tanai gens properat sæua Tamerlanis
Infandi auspicijs, lataq; iam regna Bithyniæ
Peruadunt, acies iam Scythicæ prælia conserunt,
Tecum, iam caueas, aurea iam uincula comparant
Inclusumq; Asiæ te rapiunt cuncta per oppida.
Nunc ite, atq; animos imperijs tollite principes,
Fortunæ immemores quàm rota sit prona, uolubilis.

Sub effigie Celebini Turcarum Imperatoris.

ELEBINVS, quem alij Cyrum, nonnulli Turcæq́; præsertim Mahometem à lustrico die appellatum tradunt: id nomen ideo tulisse uidetur, quòd impuberes regum procerūq́; filios Turcæ Celebinos uocant. Is Othomannorum principum, ut ex hac eius imagine gladiū uibrantis cernitur, formosißimus idem fuit atq; fortißimus; decoræ siquidem frontis honos, & candidi oris modicè diffusus pallor, constantesq́; sine tristitia oculi, compositi animi indices, cùm imperium adijt, pubescentem mirè commendabāt; in tanto præsertim publicæ cladis luctu, paternæq́; miseriæ dolore in quo animum non demisiße maxima laus uideri potuit. Constat Baiazetē duos quos habebat filios Mustaphham & Celebinum in Asiam ductos, secum in castris habuisse, singulari tamen prudentia, cùm pugnæ tempus immineret, paululum eos ab eo periculo summouiße, ne cum tota prole incertæ fortunæ alea subiret. Red iuuenes ex lugubri prælio intēta fuga ad mare descendentes, ut in Thraciam ad Bosphorū transirent, Byzantiorū Myoparones interceperūt; ea quidem sorte, ut Mustaphas à Paleologo Cæsare usq; ad mortem in carcere sit asseruatus. Celebinus aūt struēte ei imperiū fortuna, aut suo usus astu, aut certè (ut credi par est) nautarum Græcorum auaritia adiutus, feliciter est elapsus. Hunc Hadrianopolim obliquis itine-

itineribus uenientem, præfectus cum ueteranorũ ma nu à Baiazete Thraciæ præsidio relictus, militesq́; omnes tãquam post liminio redditũ, lætis pro præsenti fortuna animis exceperunt. Iam enim quo euentu ad Stellam montẽ dimicatum esset, ex fuga elapsis didicerant. Turcæ siquidem, qui Scytharum manus effugerant, cateruatim ad Propontidem Hellespontũq́; præcipiti fuga ferebantur. Nã ibi propter Castella ad Abydum & Sestum utriq; littori imposita Turcicæ ditionis, despectis naualibus Græcorum custodijs, tutißimus erat traiectus. Conuenerant plures ueterani ex præsidijs deducti, & ita frequentes iam ex Asia redierant, ut Celebinus iusto confirmatus exercitu, Græcorũ copias tumultuario progressu sibi imminẽtes facilè repelleret, & ueteres fines fortiter tueretur: quanquã enim rex nouus ac iuuenis ac orbatus patre acerrimo imperatore, & magna parte inuictorum antea militum importunè exutus, uigilantis tamen & imperterriti nomen tuebatur. Quòd si Paleologo terra mariq́; certa præsidia & parandi exercitus, expeditæ facultates suppetißent, Christianiq; reges occasionẽ cœlo propè demißam agnouißent, quã uictoria Scytharum aperuerat: profectò non in Europa modò, sed in Asia Othomannicũ nomen undiq; pulsum atq; deletũ foret. Itaq; Celebinus beneficio Tamerlanis et Paleogoli, qui patre fratreq; sublatis, integra atq; legitima iura parãdo imperio sibi pepererant, nostrorum ignauia confirmatus, Bulgaros, Triballos & Macedonas diu afflixit, usque ad Sigis-

mundi Cæsaris aduentum. Is enim propter eximiam pietatem generosiq; animi laudem, Augusti nomen meritus, ualida potius quàm felicia arma in Turcas iturum suscepit, excitauitq; Hungaros & Bohemos, ut studio tuendæ & propagandæ religionis aduersus Barbaros, tam pia quàm necessaria arma induerent. Agitabat enim animo, inuictos maiorum suorum spiritus gerens, quo pacto cladem ad Nicopolim acceptã ulcisceretur. Nã Celebinus iuuenis fractas à Tartaris copias trahens, reputatione Baiazetis acerrimi & antea inuicti ducis omnino contemnendus esse uidebatur. Sed eadem fortuna quæ strenuè audentẽ Sigismundum tredecim ante annos ad Nicopolim eluserat, pari libidine ad Comlumbatium infesta persequebatur. id est oppidũ Seruianorũ Triballis finitimum, iuxta Samandriã, non longè à Danubio positum. Eo paribus animis & uirib. instructi Celebinus & Sigismundus peruenerant. Christiana acies equitatu impar, sed peditatu in media acie constituto superior, iniquißima ratione cum Barbaris concurrit. Equestris enim fermè totus hostiũ exercitus latè cornua extendit, adortusq; equites Hungaros & Bohemos qui in cornib. erant, cruenta edita pugna, loco depulit, breuiq; circumuentum uniuersũ peditatũ sagittis cõfixit. Neq; enim pedites magna parte corporis inermes sagittarum multitudinem sustinere poterant, cùm ordines dissoluerent, & cominus congredi properãtes ab hastatis demũ gladijs & clauis ferreis rem gerentibus undiq; sternerentur. Sigismũdus qui in ea

in ea exercitus perturbatione præstantis & strenui ducis, acerrimiq; bellatoris officio nullo in loco defuerat, desperata uictoria, non minore periculo quã ad Nicopolim, insequentium barbarorum manus effugit. Cæterùm Celebinus ab ea uictoria cũ paucissimis annis imperasset, morbo absumptus, Amurathi filio imperium reliquit, cùm pontificijs sacris Alexander quintus præesset.

Francisci Manfredi Cremonensis.

Macte animo puer, & magna puerilibus annis
Virute exuperans, fractisq; audentior armis,
Qui medias inter classes, tela inter & hostes
Effugiens, præda crudelem eludis inani
Victorem; & patriam subito (mirabile dictu)
Fortunam immutans, rursum palantia cogis
Agmima, confirmasq; animos, reficisq; labantis
Imperij uires sceptoq; potiris adempto.
Quin & quantum armis posses, quo turbine telum
Conijceres Celebine, & stricto cominus ense
Hostiles rueres turmas, densasq; phalanges
Teutonicæ norunt gentes, nouere feroces
Sauromatæ, norunt infracta binominis Istri
Cornua, Threicijq; duces, & pallida nouit
Græcia, desertiq; agri, populataq; rura.
At tibi purpureæ primæuo flore iuuentæ
Inuidit fortuna, & ineluctabile fatum,
Dumq; animo maiora agitas, nec sufficit amplum
Imperium patris, & totum spe concipis orbem

Stamina disrumpunt Parcæ, uictusq; superbæ
Tandem morte cadis, lucosq; inuisis Auerni.

Sub effigie Ioannis Aucuthi Britanni.

OANNIS Aucuthi ex ultima Britannia inclyti bello ducis uera effigies in templo maximo Florentiæ colossea magnitudine spectatur, quum propter insigne meritum à gratißimo senatu equestris statuæ, & tumuli honorem eximiæ fidei, bellicæq; uirtutis testimonium honestatus fuisset. Is Anglico sanguine progenitus fuit ex stirpe Frisiorum Germanorum, qui in Insulam transgreßi pulsis ueteribus indigenis, sedes beatiores, & deniq; regnum & imperium ante mille annos occuparunt. Venit autem in Italiam Aucuthus bello Belgico, æquè apud Gallos hostes, ac suos uirtutis nomine clarus cum Lionetto Clarentiæ regulo, qui Odoardi regis filius à Galeacio secundo Vicecomite in generum ascitus fuerat. Sed his nuptijs incredibili conuiuiorum sumptu atque apparatu ludorum Mediolani celebratis, conceptus est Lionetto morbus ex mutatione cœli luxuque epularum, & nouæ nuptæ complexibus, qui non multo pòst ad Albam Pompeiam initæ affinitati & uitæ finem attulit. Barnabas nouæ nuptæ patruus, qui tum graue bellum in agro Mantuano gerebat, facilè à Lionetto impetrauit, ut Aucuthus Britannorum dux atq; eius comitatus princeps, in castra auxilij nomine duceretur. Barnabas enim

uir

uir pugnacißimus, Anglicæ disciplinæ atq; uirtutis periculũ facere cupiebat. Pluribus itaq; tumultuarijs prælijs Aucutho summa ui, summaq; prudentia occasiones parandæ uictoriæ feliciter excipiente, & Anglis egregiè sagittis rem gerentibus, eò admirationis Barnabas est adductus, ut probaret gentis disciplinã & Aucuthi uim ac ingenium magnopere susciperet: nec multo pòst crescente mutuis officijs beneuolentia, Aucuthus in generum ascisceretur. Collocata enim est ei in matrimonium filia, quam ex Porra nobili cõcubina susceperat. Ea affinitas uirtutis nomine parta, Aucutho stipendia auxit, & famam Anglicæ uirtutis per Italiã extendit, quòd bellicosißimus princeps tale de externi uiri uirtute non temerè iudicium fecisset, proptereaq; à principibus liberisq; ciuitatibus Aucuthus expeteretur. Nam ea tempestate externis copijs & ducibus apud Italos bella gerebantur. Accidit autẽ certis offensionib. ut Angli qui erant apud Albam mortuo Lionetto relicti oblitiq; eius affinitatis, ab amicitia Galeacij & Barnabæ repentè discederent, hostibusq; eorũ iungerentur. Qua uoluntatum cõmutatione multa Cisalpinæ Galliæ oppida crudeli Anglorũ rabie uastata sunt. Exinde Aucuthus & stipendijs auctus, nouas spes aliãq; fortunã sibi quærendam existimauit. Gregorio namq; pontifici operam nauauit, receptisq; singulari cum laude togatæ Galliæ urbibus quæ defecerant, quinq; oppidorũ ditionẽ uirtutis ergò promeruit. A pontifice demũ ad Florentinos uberiora stipendia pollicentes, et ab his

non multo pòst ad Pisanos, atq; inde rursus ad Florentinos trãsgressus est; eo crescentis laudis, accumulatiq; honoris successu, ut facilè nemo Aucutho dux melior putaretur. Longo enim bellorũ usu peritus, graui simul ac expedito ingenio, occasiones præsentire, terminare consilia, atq; arma celeriter expedire didicerat, idem quum oporteret acerrimus bellator & cũctator egregius. Idcirco ab eius schola tanquã ab exacto militiæ magistro multi, qui postea inclaruere, summi duces prodierunt: quum ea quæ ille prosperè gesisset apud hostes & socios, pro documẽtis & disciplinæ præceptis haberentur. In his fuere Albericus Balbianus, Sfortia, Braccius, Carolus Malatesta, Paulus Vrsinus, & qui ab hoc interfectus est, Mostarda. Sed super innumerabiles pugnas feliciter depugnatas incõparabile decus tulit, cũ profligatis ad Alexandriam Gallis, signa Florentinorum ad Abduam usq; promouißet, ut descendentibus Gallis ad Mediolanũ iungeretur. Ab aduerso enim Gallorũ exitu deiectus consilio, usq; adeò constanti imperterritoq; animo se recepit, ut ne quicquam incumbentibus Ioannis Galeacij uictricibus copijs, Ollium, Mincium, Athesim uado traijceret, disruptisq; ac hoste fluminum aggeribus, per continentes paludes incolumis in Patauinũ agrum se reciperet, cùm duces omnes à nemine, præterquam ab Aucutho superari locorum iniquitates, & ualidißimorum hostium interdiu noctuq; acriter incumbentinm impetus sustineri potuisse faterentur. Obijt Florentiæ planè senex, funeratusq; est splendidißimè

dißimè in templo maximo, anno Christianæ salutis M. CCC. XCIII.

Iulij Feroldi.

Aucuthe Anglorum decus, & decus additæ genti
Italicæ Italico præsidiumq; solo.
Vt tumuli quondam Florentia sic simulacri
Virtutem Iouius donat honore tuam.

Sub effigie Alberici Balbiani.

LBERICVS Balbianus exiguo eius nominis togatæ Galliæ oppido ortus, inter Italos duces primũ illustris famæ locum obtinuit; Acutho scientiæ militaris existimatione planè par, sed honoribus & genere copiarum multò superior. Nam magister equitum proprio cognomento appellatus est, qui supremus militiæ honos apud Neapolitanos reges Comesstabilis nuncupatur. Sub signis autẽ quatuor milia cataphractorum, & totidem leuis armaturæ equitũ uoluntarij nominis habuisse traditur, quibus externarũ gentium uaga arma, ea tempestate per Italiam ad omnem prædandi licentiã circumferentium, frenauit, non unoq; in loco feliciter profligauit usq; adeò egregiè, ut pristinum Italicæ dignitatis decus, quod corrupta senßim disciplina perierat, insigni cum laude restitueret. Nã fortißimus & generosißimus quisq; spe laudis ad eius signa coibat; atq; ita effecto ingenti ueteranorum equitum agmine, cui diui Georgij nomen

& teßeram dederat, cuncta obuiam sternebantur. Istum in eum quem hodie magna ex parte intermißum uidemus, armaturæ morem equites instruxerat, adinuenta atq; addita caßidi buccula, quæ est ad prospectum subductilis, & transuersam tantùm ruinam cũ deducitur, ad oculorum usum reliquit; cui etiam ferreum gutturale quo iugulum munitur adiecit, quòd loriculam à caßide dependẽtem, nequaquam satis gulam tueri aduersus ualidos mucrones existimaret. Bardis quoq; maioribus recocto corio inauratis & pictis equos undiq; usq; ad genua protexit, & capita frontalib. ferreis stylo prominente armauit, quo incitatis equis hostis in congressu feriretur. Sed hodie hæc maximè decora, tutaq; Bardarũ tegumenta tãq; nihil profutura aduersus scolopettorum glandes, Italus pariter & Gallus abiecit. Cùm per multos annos Ioanni Galeacio Vicecomiti, aut alæ præfectus, aut summus imperator operã nauasset, ab eo discedens aduersus Ladislaum regem in Apuliam descendisset, Ludouici Andegauensis auspicia secutus. Quo bello insidijs circumuentus in potestatem hostium deuenit, qui eum durißimo peruigilio diu torserũt. Sed non multo pòst liberali beneficio Ioannis Galeacij redemptus est. Nam grauißimus princeps Alberici ductu Bononiensium & Florentinorũ copias Barnardone Aquitano acerrimo duce fuso captoq; insignem uictoriã se adeptum fuiße meminerat; unde urbs Bononia interfecto Ioanne Bentiuolo in eius ditionẽ deuenisset. Verũ Ioanne Galeacio repentina morte surrepto,

repto, Albericus suo commodo alieni exempli spectator, oblitus datæ fidei acceptiq; beneficij, in eius liberos ingrato animo arma conuertit; quòd cæteri duces nefario scelere singulas occupantes urbes paßim rebellassent; qui demum ualescente Philippi filij potentia, uarijs intercepti casibus fermè omnes iustas perfidiæ pœnas dederunt: quum Albericus nusquam tyrannus, plenus gloria apud paternos lares, ante sexagesimum ætatis annum renum dolore uexatus, uita exceßisset. Hoc uitæ exitu Ioanne germano fratre felicior, quem diu militiæ eximia cum laude uersatū, Bononienses ab eo detrimentis affecti securi percusserant. Huius sanguinis apud Insubres insiti Ludouicus Balbianus fuit, qui nuper armorum studio, & multis fortibus factis clarus, cùm pro Carolo Cæsare Franciscum Cæsarem oppugnaret, ad Alberici progenitoris gloriam aspirabat, nisi inuidia uirtutis comes in medio uitæ cursu ueneno epulis indito, nihil tale ueritum sustulisset. Alberici effigies Ticini in arce ad sinistram porticum picta, habitu triumphum comitantis, conspicitur.

Georgij Iodoci Bergani.

Oenotria priscam fugarant gloriam
 Rerum, adfluentes copiæ
Et sola uirtus credita est tum bellica
 Externum habere militem.
At Balbianus dedecus turpißimum
 Non sufferens & patriæ

Virtutis & prudentiæ non immemor
Procul fugatis exteris
Domesticum per militem ui reddidit
Fines quietos Italos.
Huius fide atq; armis Ladislausuam
Campaniam cum portubus
Recepit, & Neapolim pulcherrimam
Arcesq; regni & oppida.
Hic militari hac profuit solertia,
Arti decusq; hoc addidit,
Vt quæ bouillo nuper eßent tergore,
Compacta mox hæc ferrea
Gestaret arma miles, atq; uulnere
Tutum chalybs defenderet.
Tantum Camillo debuit uix uindici
Erepta Roma Barbaris,
Quantum tenetur Alberico nobili
Duci ferax Oenotria.

Sub imaginibus in eadem tabula.

Sfortiæ & Braccij.

I duo Heroes, duoq; eius ætatis belli fulgura SFORTIA & BRACCIVS ex Alberici contubernio disciplinaque prodierunt, qui ab initio fraterna charitate inter se coniuncti, pari spe, pariq; industria, & paribus insignium laciniarumq; coloribus militãtes, usq; adeò inclaruere, ut fatali demum ambitione atq; superbia diducti, diuersas militiæ sectas de nomine conde-

conderent,ac æmulatione gloriæ atq; potentiæ,ex amicis hostes facti,ex aduerso semper arma tractarẽt; qua dissensione potius quàm simultate opimis stipendijs summisq; honoribus clari atq; opulenti euadebant; quũ sese infami astu,promercaliq; militia principibus Italiæ & liberis ciuitatibus uenditarent,bellaq; alere quàm finire mallent; quòd uterq; de fortuna sua immodicè sperandum putaret,& nihil imperuium uiuidæ uirtuti, generosè & fortiter agentibus arbitrarentur. Erant ætate & genere fermè pares; sed Braccius nobilissimis Perusiæ familijs propinquitate coniunctus,ipso Sfortia apud Cotignolam togatæ Galliæ oppidum honesta familia orto, originis uetustate nobilior putabatur. In Braccio astuti & efficacis ingenij uis ardens eminebat; in Sfortia autem naturæ simplicitas, nullo fuco,nulloq; literarum subsidio subnixa; apertiq; animi cõstans & indomitus uigor laudabãtur; in robusto præsertim corpore ad ferendos labores gestandaq; arma præualido. Braccius habitu corporis proximus delicato, splendore uitæ rerumq; omnium apparatu sumptuoso, mirè gaudebat,utpote qui uel cum iniuria alienæ pecuniæ appetens & profusus esset. Ex aduerso Sfortia ad delitias rudis & agrestis,frugi disciplina, conuictu subitario & planè militari,contemptuq; prorsus omnis luxuriæ lætabatur; utpote qui ualida potius quàm decora arma,proceros & peracres generosæ sobolis equos, uir equitandi peritissimus,uera imperatoriæ dignitatis instrumẽta esse putaret, nec quicquam ad inanem

speciem exquisiti ornatus ostentare cōsuesset. His diuersis morib. & pari conatu ad magna imperia atq; opulentos principatus, & postremò non dißimili uitæ exitu in sua fata properantes, pari militum studio colebātur; & eo quidem ita pertinaci, ut ad alteram factionē trāsiuisse maximè turpe & flagitiosum existimarēt. Accidit autem eo tempore quo Alfonsus rex & Ioanna regina inter se de imperio & regnādi conditione armis contendebant, ut utrinq; summi duces Sfortia & Braccius ex aduerso copijs præessent, factisq; demum inducijs ex ueteris amicitiæ memoria, ad Saccomanniam Campaniæ syluam coirent, detersisq; uariarum offensionum odijs per plures horas familiarißimè colloquerentur; exactè & grauiter de militari disciplina, de succeßibus utriusq; fortunæ, occultisq; multorum euētuum causis disputantes; detecta obiter nonnullorum malignitate atq; perfidia, ut melioribus consilijs in mutuos usus uiam aperirent. Verùm non multo pòst, eam renouatæ amicitiæ speciem nouum bellū facilè dispulit atq; extinxit. Nam Braccio urbem Aquilam acerrimè oppugnante atq; obsidente, Sfortia Martini Pontificis & Ioannæ reginæ auspicijs, ingētibus copijs præfectus delectusq; est ad liberandos obsidione Aquilanos, quòd nemo ducum aduersus Braccianā uim, eo ualidior & promptior censeretur. Itaq; Sfortia quum ex Apulia profectus, & signis Ortano eductis, copias flumen Aternū traduceret, solus ipse imperator è tanto exercitu subsidētibus equi cruribus limoso in uortice, grauātibus armis

armis absorptus interijt, præsenti gaudio in morte diu rißima felix, quòd dudum Braccianas alas amnis tuẽtes ripam, & frustra Sfortianos trãsitu prohibere ausas, edita pugna à Francisco filio profligatas conspexisset. Ferunt Braccium audito tanti hostis casu, nullum lætitiæ signum dedisse, quòd ab Ariolis accepisset se quidem Sfortiæ superstitem futurum, sed non multo pòst repentina morte hostis fata secuturum. Nec his uatibus fides defuit: nam Franciscus paterno imperio præfectorum omnium & militum hortatu suscepto, Aquilam ire pergens Pontificijs copijs se coniunxit, editoq; memorabili prælio in subiectis Aquilæ campis, Braccius superbo fastu hostium cõtemptor, fusus atq; interfectus est; dum supremos indomitæ uirtutis conatus ederet. Cadaueri exequiarum & sepulchri honos defuit, quum à Põtifice tanquam impius sacris esset interdictus; sic, ut tanti nominis duo imperatores, pari & fatali quadam sorte sepultura caruerint; nam Sfortia nusquam apparuit, & Braccij cadauer Romam delatum, profano in agro extra portã Næuiam defossum est. Variæ omnis ætatis eorum imagines multis in locis spectantur.

Antonij Francisci Rainerij.

Belligeri graue Martis opus dum Sfortia tractat,
Sfortia magnanimum gloria prima ducum,
Fert & opem rapidis merso generosus ab undis
Dum puero, ingentem liquit in am[illegible] animam.
Hæc memorant. At uera magis Polyhymnia magni

Facta ducis famæ tradidit, atq; obitum.
Scilicet undosum dum sanguine tingit Aternum
Hasta atq; armisono conspiciendus equo,
Commotum fluuij numen, uoluisse nitentem
Pollutis illum mergere uorticibus.
Vt fama, & rapti Herois tumefactus honore
Aeternus tanto funere Aternus eat.

Iulij Feroldi.

Braccius dux ille fortis atq; pugnacißimus,
Hostium qui sæpe fregit arma felicißimè,
Atq; summum persecutus est sacrorum principem,
Quiq; multis imperauit ui potitus oppidis,
Ac potißimùm occupauit ciuitatem Romuli:
Quiq; regibus, tyrannis, urbibusq; liberis
Italûm fuit pauori maximo & formidini,
Hac repræsentatur hospes, qua uides imagine.

Leonardi Aretini.

Transiui intrepidus per mille pericula uictor,
Non acies ferri, non iustis mœnia foßis
Conatus tenuere meos, domat omnia uirtus.

Sub effigie Carmagnolæ.

Rãciscum Bussonum, cui à Subalpinæ Liguriæ oppido Carmagnolæ cognomen fuit, agrestis uillici filium, eumq; subulcũ fuisse ferunt; uerùm in puero contumacis ingenij & tetrici oris ea inerat indole, ut à

ut à prætereunte milite pro armigero puero sit abductus. Exinde uarijs insuefactus bellis, uti ualde patiēs laboris, & ad ardua quæq; militiæ munera capessenda promptus & audax, facilè turmæ præfectus euasit: illudenteq; demum fortuna, quum sub Facinio Cane quatuor turmarum ductor aliquandiu fuisset, post illius mortē imperator est effectus, scilicet ut utriusq; humanæ sortis graue exemplum posteris præberet. Creuerat honoribus, gratia, diuitijs sub Philippo Vicecomite usq; adeò secundis rerum successibus, quum uiuidæ eius uirtuti nihil esset imperuium: ut eum in familiam suā adoptaret, propinquamq; nobilissimi sanguinis ei in matrimonium collocaret, eumq; ædificantem luculentissimam domum collata pecunia liberaliter adiuuaret, quæ domus etiam nunc reliquas omnes Mediolani, laxitate, magnificentia & sumptu antecellit. Iamq; ad summum fortunæ suæ fastigiū peruenerat, ut quum ibi consistere nō posset, æmulorum obtrectatione præceps daretur. Philippus enim mutabilis ingenij sui naturā secutus, Carmagnola penè contempto, Guidonem Taurellum nauali de rege Alfonso uictoria clarum, attollendum susceperat. Huic mirè studebat, ex aduerso Carmagnolæ infensus Oldradus Lamponianus Philippo intimus, utpote qui à prima usq; adolescentia summæ gratiæ locum parasset. Non tulit contumelias uir notissimus meritis & nomine suo indignas, Carmagnolāq; natale oppidū à Philippo discedens se contulit, ubi piè inuisit patrem exactæ ætatis, & quem iampridem pristinæ fortunæ

sordibus eduxerat, coemptis prædijs, & multo auro
ditauit. Indeq; superatis Alpibus per Germaniæ fines
ad Venetos profectus est, ut Francisco Sfortiæ adipi-
scendo principatu iter uiãq; simul fatis suis aperiret.
Nam aliquanto pòst suscepto apud Venetos militari
imperio, eoq; fortiter gesto, Veronaq; & Brixia Phi-
lippo ademptis, in cursu gerendarum rerum oborto
liuore Venetos offendit, periniquè, ut credi par est,
perfidiosæ cunctationis accusatus, quod profligatam
à Philippo Venetam classem, ad Cremonam terrestri
auxilio minimè iuuisset, occupandaq; eius urbis ena
tã occasionẽ malignè prætermisisse diceretur. Quas
ob res simulatione consultandi euocatus Venetias, cu
stodiæ traditus est. Nec diu post quum apud suspicio-
sos, & ubi de Republica queritur, sæpius inclementes
Patricios infesta suffragia ualerent, de diu torto, uel
insonte, capitale supplicium est desumptũ: ea fama,
ut nonnulli eum indignißimè damnatum dicerent,
quòd auaritia præcipitiq; malignitate maturatum ei
exitium arbitrarentur: nam ex damnati opibus su-
pra ducenta millia aureorũ nummûm ad Fiscum re-
dibant. Ego uerò de summæ æquitatis Senatu nihil du
bitauerim, nisi apud eos non occupatæ Cremonæ do-
lor iustitiæ neruos eliserit. Auxit autem inuidiã atro-
cis inexpectatiq; supplicij spectaculũ interdiu popu-
lo editum, quum indignè tantus imperator ad Colũ-
nas rubras ubi noxij plecti solẽt, inserto in os ligneo
lupato, ne uociferari posset, traheretur: multis aut in
sontis calamitatẽ, aut æquo seuerius ingrati Senatus
decretum

decretum detestantibus: quum egregiè fortiterq; rerum bello gestarum recens memoria spectantium animos, excitis ferè lachrymis ad misericordiam permoueret.

Adami Fumani.

Sedula apis ueluti maturis aduolat vuis
Vt liquido uacuas distendat nectare cellas,
Ad te sic mea se celeri tulit impete Musa,
Bellica quem ad magnos uirtus euexit honores
Francisce, æternum pietas per secula nomen
Cui peperit, cuncto procerum cum astante Senatu.
Ac magnis unà tecum de rebus agente.
Ad Scabrũ haud ueritus confestim exire parentem es
Fortiaq; infirmo circundare brachia collo,
Illicet hoc unum malit, quàm mille referre
Gesta tua præclara, & deuicto ex hoste trophæa.
Magnorum decus Insubrum, dux inclyte, tandem
Orta licet subitò fractum te attriuerit ingens
Tempestas, Cauriq;, importunæq; precellæ,
Ne dubita: tua te pietas, tua maxima uirtus
Venturo meritis cumulabit honoribus æuo.

Sub effigie Gattamelatæ.

ERASMVS Narniæ natus, cui ab æstuta dissimulatione tanquam ad bellicos dolos longè promptissimo GATTAMELATAE cognomen fuit, ignobili patre, utpote qui furnariam exerceret, genitus fertur. Is è Braccij schola per omnes militiæ gradus na-

uiter aſcendens, clariſsimus bello euaſit. Eum à Braccio unicè adamatum fuiſſe, prouectumq; in lucem miro ſtudio ferunt, quũ ei nobilitatis inſignia, laciniæq; ſuos colores honoris cauſa conceßiſſet, quibus demũ uel exercitus Veneti creatus imperator ſemper eſt uſus: quando tanti ducis inſignia promeruiſſe ſibi maximè decorum exiſtimaret. Poſt mortem Braccij, cui præfectus equitum aderat, quum ad Aquilam profligatus interijſſet, atq; ipſe eodem prælio captus, in poteſtatem hoſtium ueniſſet, ubi redemptus remiſſusq; eſt, ad Nicolaũ Picciminum ſe contulit, ad quem poſt cladem acceptam Bracciani nominis milites undiq; coibãt, ut factionis nomen eo duce, cui Braccius erat auunculus, tuerentur aduerſus Franciſcum Sfortiam, qui paterni exercitus & nominis hæres contrarias Braccianæ factioni partes extollebat. Exinde uaria uagáq; ſtipendia, apud diuerſos principes merens, egregiam, ſed cauti potius, quàm pugnacis ducis famã adeptus eſt, quo nomine Venetis mirè commendatus expetitusq; eſt: quibus maximè placebant, qui prudentius, quàm audacius arma tractarent, quãdo ſummi diſcriminis aleam uitare mora & cunctatione pecunioſi homines proficere, properantiumq; congredi hoſtium impetum ludificari conſueſſent. His conciliatus moribus Gattamelata imperij militaris decus tulit, quum uigilantiſsimi optimiq; ducis operam Reipublicæ nauaſſet. Nec quiſquam ducum poſt Carmagnolam ſecuri percuſſum, gẽtilemq; Leoniſſanum ſagittæ ictu Brixiano amiſſũ bello, maiore ſtudio, propenſiore

pensioreq; uoluntite à Venetis obseruatus, & grauioribus testimonijs excultus est. Omnibus siquidem his bellis, quibus uaria & diuturna contentione Bergomum, Brixiam, Veronam & Cremam Philippo Vicecomiti ademerunt, & in Etruriam usq; auxiliaria arma promouerunt, multus ubiq;, & ualde conspicuus summa fide feliciq; prudẽtia bellum administrauit. Postremò quum iuxta Benacum lacum in Brixiano agro alpibus subiecto, niuosæ durißimæ hyemis frigora obstinatißimè pertulisset, in paralysis incidit morbum, quo non planè senex post multos dies è uita sublatus est. Veneti eum decreto publico, propter egregiam fidem cum summa uirtute cõiunctam, ænea equestri statua honestandum censuerunt: curarũtq; faciẽdam ingenio præstantißimi eius ætatis statuarij, cui Donatello Florentino nomen fuit. Hic antiquorum artem decenter æmulatus, absolutæ pulchritudinis statuam armati equitis militaretenentis sceptrum elegãtißimè perfecit, quam hodie eruditi artifices admirãtur, Patauij collocatam in ea area quæ Antoniani templi frontem aspicit. Tumulatus est celeberrima funeris pompa in templo quod diximus Antoniano, vbi hoc rudis seculi carmen marmori inscriptum legitur.

Incerti authoris.

Dux bello insignis, dux & uictricibus armis
Inclytus, atq; animis Gattamelata fui.
Narnia me genuit media de gente, meoq;

Imperio, Venetum sceptra superba tuli.
Munere me digno, & statua decorauit equestri
Ordo Senatorum, nostraq; pura fides.

Sub effigie Nicolai Piccinini.

ORTEBRACCINORVM familiam honestam potius, quàm antiquam Perusiæ floruisse constat, quã Nicolaus qui ab exigua humiliq; statura Piccinini cognomentum ferebat, è sorore Braccij inclyti ducis genitus clarissimam fecit. Nam ex eadẽ domo bellicæ laude insignes aliqui, & ex his præcipuè Fortebraccius, cui Stellæ cognomen erat, prodierũt. Hunc multi Braccio & Piccinino propriè parem euasurũ credidere, nisi in Vmbria à Sfortianis Bracciano nomini infensis, tumultuario prælio uictus acceptoq; per oculũ mucrone interfectus fuisset. Is Romani Põtificis perpetuus hostis, propter nefariã audaciã execrante Pontifice aquæ et igni interdictus, sicuti Braccio acciderat, sepultura caruit. Mors eius permagnũ dolorẽ Piccinino propinquo suo attulit, de quo hæc ad illustrandam eius imaginem dicenda uidentur. Nemo siquidem ea tempestate Piccinino prosperis pariter ac aduersis clarior fuit, utpote qui tanta nominis fama frueretur, ut eum pleriq; quas pararet uictorias, uera ipsius uirtute adipisci: quum uerò hosti consertis prælijs succumberet nequaquam impertia aut ignauia, sed malignitate fortunæ extortam ei è manibus uictoriam fuisse prædicarent: quòd nunquam uel

in ex-

in extremis difficultatibus animum demitteret: nec usquam amissa ratione etiam in subitis ac inopinatis casibus frangeretur: quandoquidem integra semper spe insultanti uictori hosti fortiter repugnare, postremusq; omnium præliando, nec terga usquam obuertens, sese explicare atq; recipere cõsuesset. Erat enim natura ingenio præditus apprimè pugnaci, & feruido mirabiliterq; solerti, ad præcauendos hostium dolos tendendasq; insidias: sed qui in omni rerum usu iustícia, moderatione atq; prudentia à Frãcisco Sfortia æmulo (uti multis apparuit prælijs & bellis) liquido superaretur. Piccinino nanq; uiro peracri, concitatoq; bellatori, & aspera quæq; tentare auso, fortuna sæpius illudebat, uti tũ accidit, quũ Braccius urbe Roma potius Sfortiæ armis pelleretur, nouißimo præesset agmini, nec se (uti præceperat Braccius) celeriter ad conficiendum iter explicaret, pugnæq; auidus paßim obuerteretur à persequentibus Sfortianis atq; Romanis, quorum pecus abigebat ad aquæ ductũ fusus captusq; est. Aquilano autem prælio calamitatem aduersi casus cædemq; Braccij & Piccinini intemperantiam multi referebãt, quòd custodiæ stationem, in qua aduersus obsessorum eruptiones ab auũculo imperatore fuerat constitutus, auiditate cõserendæ pugnæ deseruisset. Brixiano quoq; bello ad Tennam oppidum supra Benacum usq; adeò audacter temereq; in confragosa montium loca sese intulit, ut à copijs suis intercluderetur, necesseq; ei foret bainli Teutonis ualidi proceriq; humeris exportari, ut per me-

dia hostium castra simulatione vulnerati gregarij militis ad suos referretur, tam insano quàm necessario, sed felici admodum periculo, quum Philippi principis imperium totiusq; exercitus salus Barbari agasonis fideicommissa uideretur. In ea quoque pugna, quæ ad Binam antiquitus Bibriacum commissa est, usq; adeò feruidè ac insolenter imperatorij muneris oblitus hostibus se immiscuit, ut quum pro caßide aperta tegeretur galea in occipitio graue vulnus acciperet, quo affectis neruorum initijs sinistro crure perpetuo claudicarit. Cæterùm perpetua exercēti arma, & Philippo, Venetis & Florentinis, Pontificiq; Eugenio uti diuersa tempora tulerunt, integra fide summaq; uirtute operam nauanti, insignis ei, & propè singularis gloria obuenit, una præsertim Luca vrbe aduersus oppugnantium Florentinorum uim fortißimè defensa, cōseruataq;. Cuius beneficij equestris statuæ monumentum ei decreuerunt, cuius quod ex ære poni non potuit, simulacrum hodie etiam incolumi pictura in foro spectatur. Postremò quum iam senex diuturnoq; nunquam intermissæ militiæ labore confectus, Picenoq; in agro apud Laureum montem à Francisco Sfortia profligatus, ex inducijs ad Philippum accersentem peruenißet, in paralysis morbum incidit, maturanteq; eius mortem acerbißimo animi dolore, excesit è uita septuagenario proximus. Nam per eos fortè dies nunciatum ei fuerat, Franciscum eius filium in Piceno ad Vlmeum montem à Francisco Sfortia, deletis eius copijs captum fuisse. Philippus

pus qui eũ insigni uirtutis merito fideiq; nomine mirificè amabat, omnis funeris honore prosecutus est, sic, ut in templo maximo tumularetur. Sed eius uiri memorabilis, cuncta insignia monumentaq; Franciscus Sfortia uictor & imperij compos, postea deleuit; non boni quidem mortui, sed filiorum eius odio, quando illum semper probum fidelemq; amicum extra belli controuersiam fuisset expertus, ij uerò Franciscus & Iacobus in ipsum capitalis odij inimicitias perfidiosæ simulationis exercuissent. Tantùm enim poterat liuor ex contrariæ factionis æmulatione conceptus, ut non prius Iacobus, uel ascitus gener, odium ponere desierit, quàm ab Aragonio Ferdinando rege simulatione redintegratæ amicitiæ Neapolim accersitus, & in carcere ab Aethiope seruo securi mactatus fuerit, uir profectò uirtute bellica Piccinino patri par, spirituq; Braccio æquandus, nisi iam ingenti ferocia successuq; rerum, cunctis propè formidandus, turbandæq; pacis semper author in perniciem suam consumptis omnibus amicitijs, immitia fata prouocasset.

Pauli Iouij iunioris.

Hæc tibi mansuras æterna in secula laudes,
Hæc spolia, & uicto celebres ex hoste triumphos,
Robur, & astutæ præstanti in corpore uires,
Et populis defensæ urbes, tuaq; inclyta uirtus
Sanguineo peperere solo, fortißime ductor
Ausonidum; quisquam an tanto tibi certet honore

Armorum, ac titulis clari Mauortis, & almæ
Militiæ? Non'ne hos oculos atq; ora ferebas?
Nónne sub hoc quondam gladio cecidere uolantes
Turmæ equitum, peditumq; simul, pulsiq; tremore
Oenotrij obstupuere duces, atq; Itala signa?
At nos exigui miramur corporis artus
Sufficere hoc oneri, & tantos perferre labores?
Scimus, & Ismenias bello fregisse cohortes
Sæpius in paruis uictorem Tydea membris.
Ipsa equidem, longè terris Atlante relicto
Caucaseisq; iugis, & cincto nubibus Ossa,
Laurigerum redimita caput, petit ardua cœli,
Inde alacris sese tollit super æthera uirtus.

PAVLI

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI PRÆfatio in tertium librum Elogiorum suorum ad Cosmum Medic. Florentiæ Ducem.

MAGINES INsignium Heroum, quę subscriptis Elogijs admirabilem numerosi populi speciem in Musæo spectantibus reddunt, magnanime COSME, eo à nobis ordine collocatæ sunt, vt qui primi cesserunt è vita, nullo dignitatis seruato discrimine, reliquos antecedant; scilicet vt quos properantis fati cęca libido æquales fecit, varia demum, atq; inclyta virtus ad animi delectationem, cum ipsarum actionum, tum formarum & vultuum iocundissima diuersitate discriminet. Quo fit, vt hic tertius liber pari nuncupatione nomini tuo dicatus, non aliunde, & iure quidem optimo initium suum

expostulet, quàm ab ipso nomine ma-
gni COSMI progenitoris tui; cuius
illustris fama (vti reor) nullo æuo con
senescet. Quanquam idem in te repeti
tũ nomẽ diffusiore augustioreq; pror-
sus lumine coruscum, id totum supe-
rius familiæ vestrę iubar plurimùm of
fuscet, facileq; præstringat. Hoc siqui-
dem si rectè proloqui diuinareq; licet,
radioso lumine viam tibi sternis in cœ
lum, quum virtute animi, vitę innocẽ-
tia, æquitateq; imperij, cunctos huius
seculi principes fortuna pares aut su-
periores, merita consensu om-
nium gloria plenus an-
tecedas.

ELOGI-

ELOGIORVM LIBER TERTIVS.

Sub effigie Cosmi Medicis.

OC uultu inter seueritatem atq; lætitiam egregiè temperato Cosmus Medices ingentem, qua maximè ualuit exactæ prudentiæ uim præferebat, quum Florẽtiam patriam ab se regio sumptu admirandis ædificiorum lectißimarumq; artium monumentis decoratam multo florentiorem fecit. Is à lustrico statim die Christiani baptismatis id Græcum nomen diuinante patre tulisse uideri potest, quòd ciuium omnium absoluta uirtute ornatißimus esset euasurus. Quippe qui postea illustri apud omnes sapientiæ opinione, non in patria modò, sed in omni Italia cuncta propè belli & pacis consilia togatus & inermis felicißimè rexerit, idq; unum semper quod securæ atque optimæ pacis intererat, contenderit, ut Italiæ principes exæquata potentia suis contenti finibus pacem tuerentur, & ciuitas, optimè cõstituta Republica aduersus intestinas discordias, quibus antea plurimum laborasset, permunita, atq; opulento ocio tranquilla redderetur, hac in re Ioãnis patris moderata cõsilia grauiter æmulatus. Is enim inter ciues idem clarißimus ac opulentißimus fato concedens, exquisita to-

tius ciuilis disciplinæ præcepta reliquerat, quibus filij uirtus enitescere posset. Sed Cosmum ingenti prouectum cursu, & collecta gratia, paternæ authoritatis nomen superantem, atrocis inuidiæ inuasit morbus excelsæ uirtuti fato quodam comes datus. nam præpotentes patritij liuore inducti, in caput eius conspirarunt, usq; adeò infestis corrupti Senatus suffragijs, ut tanquam affectati in libera ciuitate principatus reus, qui neminem offenderat, & studiosè multos suis opibus ab egestate subleuarat, citatus in curiã custodiæ traderetur; eo euẽtu, ut ab inusitata inimicorum acerbitate, qui tũ erant in Magistratu, crudelissimum senatus decretum, atq; ipsum carnificem expectaret; ueneniq; insidias ueritus, ab omni ferè cibo totũ quatriduum abstineret. Hoc decuriones sibi maximè inuidiosum fore censentes, si ciuis clarissimus, paucorum tantùm suspicione reus factus, nec adhuc publico iudicio damnatus, interiret, per Federicum Malauoltam, quem carceris custodiæ præfecerant, Cosmum crebro singultu, plenisq; lachrymis, innocentiam suam superis commẽdantem cohortati sunt, ut de ueneno quicquam suspicari desineret, bonaq; spe confirmare animum uellet, postquam & in curia & in urbe amicissimi ciues quibus eius salus cordi foret, non deessent. Post eam quoq; consolationem Federicus, ut totam ueneni suspicionem auerteret cum Cosmo cœnauit, delibatis singulis dapibus, accersiuitq; intro ad detergendam mœstitiam multarum facetiarum urbanæq; dicacitatis hominẽ non insulsum cognomẽto Farganacciam,

nacciam, qui Bernardo Guadanio uexillifero erat familiaris. Cum hoc, ut Cosmus secreto colloqui posset, Federicus dißimulanter spatium præbuit, facileq; à scurra impetratum est, ut pretio accepto oneratusq; promißis, eum uexillifero commendaret. Dedit enim ei tesseram Cosmus, ut pecuniam à diuæ Mariæ nouæ Xenodochij præfecto, præsentem acciperet; atq; ita acutus scurra ad salutem summi uiri propitius, pecuniam cubitum eunti uexillifero postridie detulit; milleq; aureis & centenis ea occulta largitio stetit, qua Cosmus haud dubiè seruatus est. Nam Guadanius maiorum præmiorum spe allectus, reuocatusq; ab atrocitate ad lenitatem, non multo pòst ita moderatus est suffragia, ut inimicorum Cosmi caput eius deposcentium uota, relegationis ac exilij decreto eluderet, & quo enixius studium certioremq; operam præstaret, Cosmum curia atq; urbe eduxit. Nam ubi è turriculæ carcere productus est, Decurionibus impetratæ salutis gratias egerat, & se Reipublicæ causa exilium æquo obtemperantiq; animo laturum, fuerat testatus; tanta eius ordinis ad gratiã proclinatione, ut exeunti curia stipatores ex prætoria cohorte darentur, qui eum aduersus inimicorũ gladios protegerent, inuiolatumq; deducerent. Quo mitioris decreti euẽtu ualde consternati perturbatiq; aduersæ factionis principes, qui eum præcipiti damnatione, maturatoq; supplicio tolli, quàm exilio multari malebant, correptis armis forum compleuerunt, turbulentißimeq; excitato ad armatum concilium populo, deponendos præ-

ſentes Magiſtratus, nouosq́; his ſubrogandos eſſe poſtularunt. Cæterùm Coſmus ita exceßit patria, exulatumq́; Venetias abijt, ut in ciuitate optimo & beneficentißimo ciue orbata magnum ſui deſiderium relinqueret; Venetijs uerò ab omnibus Patriciorum ordinibus non tanquā exul, ſed præclarus de ingrata deprauataq́; patria triumphator exciperetur. Exinde Venetijs, & in Senatu, & in corona, domiq́; ſæpius auditus, quum de rebus publicis grauißimè differeret, ſummæ uirtutis atq; prudentiæ præconium tulit. Nec totum in exilio trāſegit annum; ſatagentibus nanq; in eius reditum ueteribus amicis, creatus eſt uexillifer Nicolaus Coccus, & cum eo octouiri ſupremæ poteſtatis decuriones, à quibus de reducēdo Coſmo in Senatu ſtudioſè relatum eſt, ſecūdißimisq́; ferè omnium ſuffragijs decretū emanauit; quo exhilarata ciuitas redeuntē ſummis gratulationibus excepit; tanto quidem plebis & populi ſtudio, ut non ſecus ac olim Cicero reuocante ſenatu Romano, Coſmus à Florentia libera Pater patriæ ſit appellatus. Nec multo pòſt capitalis iniuriæ memor, creatis è factione, ſummā ſolertia Magiſtratibus, offenſiones quas ore ſermoneq́; dißimularat, ità ad animum reuocauit, ut non eas ulciſci, ſed in poſterū ab inſidijs acerbißimorum hominum ſalutem & dignitatem ſuam uindicare uelle uideretur. Itaq; aduerſarum partium princeps perturbatæ armis Reipublicæ, excitatiq; tumultus accuſatos, nec cōparentes in exiliū egit. Ante alios Rainaldum Albicium, Rodulphum Perutium, Nicolaū Barbadoram,

badoram, et Pallantem Strozzam, qui ciuium poten tissimi atq; inquietissimi censebatur. Exinde ciuitas ingenio Cosmi turbulentis ciuibus eiectis, domi & foris felicioris seculi incremẽta sensit. Tanta nanq; erat morum temperie facilitateq; naturæ, ut nõ eloquio, non cultu, non ipso deniq; conuictu & comitatu fastum illum ostenderet; modestia tantùm, humanitate & studio honestæ uirtutis supra cæteros eniteretur; singulari autem quæ sibi & patriæ urbis ornamento esset, magnitudine atq; elegantia ædificiorum, perpetuaq; benignitate hospitalis domus cunctos superare contenderet, quum natura frugi, priuata in mensa nihil ad exuperantem copiam, sed ad nitorẽ cuncta, ciuilemq; Etruscæ disciplinæ temperantiam, alioqui liberalis, & maximè sumptuosus, in hospites dignitate doctrinæ claros reuocaret. Erat enim sicuti maximè pius in egenos, officiosus in afflictos, & longè omniũ omnis uirtutis largissimus æstimator, qua una re superabat ciues, æquabat reges, & sibi certiũter ad perẽnem laudis famam sternebat. Nunquam eum institutæ liberalitatis penituit. Nullus unquam ædificandi sumptus eum deterruit. Nullus unquam uel aduersus fortunis eius casus, popularis beneficentiæ consuetudinẽ interrupit. Quarum rerum admiratione ducti nonnulli ciues, ut incomparabiles magnificentiæ laudes uerbis eleuarent, sæpe dictitabant tantam uim inexhaustæ pecuniæ, nequaquã ex argentariorum negociatione, quæ in omnibus Europæ emporijs à Cosmi institoribus exerceretur: sed ex Balthassaris Cossæ

thesauris prouenisse, quos uti uir eximiè probus & pius condendis templis atq; cœnobijs profudisset, ut delegantis mortui amici secreta uota impleret, & fidem suam sine piaculo tueretur. Constat ex aduersarijs rationum codicibus, quos ipsi uidimus, Cosmum supra quadraginta myriades aureorum nummûm in priuata & publica ædificia contulisse. Piæ uerò aut occultæ largitionis sumptum myriadum decem summam excessisse. Verùm eam suspicionem facilè apud rerum peritos auertebant paternæ opes, quæ signata pecunia, & quæstuosissima mensariorum negociatione immensæ propè constituerant: quum nullum unquam alienæ decoctionis, aut suæ conturbationis detrimentum per multos annos accepisset: prædiorum uerò redditus, astrictaq; priuati sumptus frugalitas quotidianam modicæ familiæ impensam facilè superarent. Duxit uxorem nomine Contesinam è Bardorum antiquissima gente, quæ Aluerniæ oppido iuxta Pratum dominatur. Ex ea Ioannem qui fato iuuenis est ereptus, & Petrum suscepit, ex quo nepotes uidit Laurẽtium & Iulianum, qui postea admirabili sorte geminos pontifices Leonem & Clementem genuerunt. Sic, ut Cosmus excessisse è uita beatus existimari possit: quanquam Petrum distortis articulari morbo totis artub. miserabiliter affectum, sed uirili ingenio planè fortem, ad Reipublicæ gubernacula relinqueret. Concessit fato Cosmus septuaginta amplius natus annos, tumulatusq; est Laurentiniano in templo ab se condito, ut tota sacra æde instar amplissimi sepulchri

uir incomparabilis & ciuium maximus, nequaquam angusto loculo tegeretur, cum hoc breui titulo, sed lõgè omnium qui inscribi poßint honestißimo: COSMVS MEDICES HIC SITVS EST DECRETO PVBLICO PATER PATRIAE.

Pauli Iouij iunioris.

Quid de Sidonio bis tinctam murice uestem?
Quidúe manus similem doctas formare figuram?
Artificisq; decus tantum admiramur, & artem?
Suspice grandæui cœlestes oris honores,
Effigiem quicunq; uides, & fixus in illis
Tranquillum Heroa, & mixta grauitate uerendum
Sume oculis, dulciq; nota pia lumina vultu.
Non hic insigni gladio per tela, per hostes
Egit equum, aut largo fœdauit sanguine dextram.
Non illi Mars durus erat, non claßica cordi,
Verùm consilij fœcundum pectus, & alto
Ingenio uirtus: qua toto cognitus orbe
Ipse sui columenq; fori, sanctiq; senatus
Etruscum decus & nomen super æthera uexit.
Sed qui honor? aut illi laus maior contigit unquam?
Ingrata quàm de patria duxisse triumphum
Hadriacis exul ueniens reuocatus ab oris?
Quæ poterant potiora peti? quàm qui modò sæuam
Mortem expectabat, diramq; in colla securim
Audiret populi tollentem ad sydera uocem,
Expectate ueni patriæ pater inclyte nostræ.

Sub effigie Alfonsi Neapolitani regis.

N hoc Alfonso Neapolis rege, qui primus Hispanici sanguinis stirpem, ut in ea diu regnaret, Italiæ inseruit, nulla ciuilis bellicæq; uirtutis, aut literarum ornamenta defuerunt. Erat enim ore militari & toto corporis habitu inter armatos ualde formosus atq; conspicuus, & uti nunquam expers urbani moris ab erudita facundia inter togatos admirabilis. Quibus arridentis naturæ excultiq; ingenij dotibus cumulatè instructus, ad magnum imperium, nouumq; regnum uel spes eius rectè conceptas fallēte sæpe fortuna, uehementissimè cōtendebat; postquam ipsum naturæ ius ad Ioannem fratrem maiorem natu, paterni Tarraconensis imperij hæreditatem detulisset. Eius autem uotis, uti semper probo ingenio ad illustre decus reuocatis, tum primùm fortuna benignè sese aperuit, quum is in Corsicam aduersus Genuenses, ad oppugnandam urbem Bonifacium ab Hispania traiecisset. Sub id nanq; belli tempus Ioanna quæ Neapolitano in regno post Ladislaum fratrem præcipiti fato ereptum successerat, Andegauensium Gallorum armis pulsabatur, quærēdaq; ei erant ad tutelam imperij externa præsidia; postquam Romani Pontifices contra se pro Gallis stare putarētur. Itaq; fortissimo æquè ac nobilissimo defensore sibi opus esse rata, accersiuit

uerſiuit Alfonſum Corſicanis rebus diu hærentem, & cum ualida claſſe ſuſceptum, confeſtim adoptauit in filium, communicatoq; Regij diadematis honore imperij conſortem fecit. Cæterùm poſt aliquantum tempus Regina uti parum pudica, & ob id ſæpe inconſtans & leuis, perditeq; amatoribus ſemper obnoxia enatis inde peracerbis offenſionibus, cauſas quæſiuit, quibus adoptionis pacta reſcinderet, Alfonſumq; ingratum appellaret, quòd eius probra iniquiore animo pateretur; uſq; adeò alienato infeſtoq; animo, ut Regina mater Alfonſum filium declararet hoſtē, atq; in eum arma conuerteret. Itaq; Alfonſus inſolens contumeliæ, nihil abdicata ſpe regni, cœpto ductoq; per uarios ſucceſſus bello, eum militiæ fructum cepit, ut maximè peritus Italicarũ artium, inter inclytos eius ætatis imperatores præſtantiſſimus euaderet, & ſæpe uictor, & quãdoq; uictus ab indomita uirtute ſe ipſo maior ſemper & clarior haberetur. Cæterùm quum fortuna multos atq; mirabiles in eo rege iactando ludos edidiſſet, ad extremum pudore uicta, eum promeriti Regni compotem fecit. Extrema nanq; obrutum clade, captumq; nauali prælio, ad Pontias inſulas ita benignè complexa eſt, ut ex ea calamitate properè ereptum, non modò liberum, ſed inexpectato etiam munere ampliſſimum regem ex captiuo redderet. Siquidem perductus Mediolanum, tantum abfuit ut in triumphum ad inanem pompam duceretur, ut Philippus Vicecomes, uti generoſum uictorē decebat, cum ingenti clementiæ gloria cum ſummo cum honore

suscepérit, in amicitiæq; fœdus receptum, & liberalißimè instructum pecunia, ualidisq; auctum copijs, ad repetendum Apuliæ regnum ab se dimiserit. Eo nanq; tempore Renatum Andegauensium partiũ ducem, ipsumq; prouinciæ Narbonensis regem, Ioanna nouo adoptionis iure ad Alfonsi contumelium in regnũ euocarat. Verùm renouati belli is exitus fuit, ut Alfonsus urbe Neapoli per aquæductum capta, Renatum amißis copijs in arcem compulsum regno expelleret, & consensu procerum, quòd Ioanna suo fato concessißet, speciosißimum ducens triumphum, rex appellaretur, secundoq; demũ bello Senensibus in ditionem acceptis, & attritis Florentinorũ opibus, ad Etruscum imperium aspiraret. Vir enim animo ingens, sua subnixus uirtute, nõdum fortunæ suæ terminos statuerat, multoq; aggere sua aptè munienda rebatur, ut maximè diuturna parti imperij fundamenta iacerentur. Vigebat in hoc rege perpetuum ac illustre studium parandæ laudis, quòd perenni in omnes beneficentia, totiusq; aulæ splendore imcomparabili consequebatur. Nam Fridericũ Cæsarem ex Lusitana uxore propinquum suum, ideoq; Neapoli nuptias celebrantem, tanta rerum omnium liberalitate sibi deuinxit, ut Germanorum com.tatus omnis qui Cæsari amplißimus aderat, ueste serica, aureis torquibus, equis conspicuis elaborato argento, signataq; aurea moneta daretur, & nunquam satis celebrata benignitate magnificentißimi regis in Germaniam rediret. Itaq; Alfonsus opulentißimum regnũ egregia uirtute

partum

partum cunctis his artibus quæ uictori atq; optimo regi uerum decus adstruerent, Neapolitanorũq; procerum animos conciliarent, sapientißimè confirmabat: tanta prudentia, ut noui imperij opes, exquisitis semper amicitijs, certisq; fœderibus apud principes stabiliret. Ante omnia urbis muros uetustate collabentes restituit, additis ad portas lapideis turribus, et portum amplificata mole capaciorem securioremq; reddiderat, quum in construenda noua arce quæ portui immineret, inusitatæ admirabilisq; structuræ laudem quæsiuisset. In tota porrò uita quæ ei continuatis ferè bellis laboriosißima semper fuit, nullam se uel maiorem uel iucũdiorem uoluptatem capere prædicabat, quàm ex cœtu uirorum insignium, qui cæteris una præcipuè eruditionis commendatione præcellerent. Cum his siquidem honestißimos sermones, administrãdoq; regno utilißimos ex historijs aßiduè serebat. Apud eum nanq; omnis doctrinæ percupidum illa tempestate florentißima ingenia spectabãtur, inter quos erant Laurentius Valla, Bartholomeus Facius, Antonius Panhormita, & qui bellorum eius historiam nõ illepidè perscripsit, Bracellius Ligur. Ab his nanque scribendorum annalium diligentem operam exigebat, qui ingenij grauitate, usuq; rerum præditi uiderentur. In hos etiam usus, condita sumptuosißimæ supellectilis Bibliotheca, Græcis authoribus in Latinũ uersis, rem literariã quæ erat intermortua, suscitare ab inferis, enixeq; locupletare contendebat: utpote qui castrensibus uigilijs summũ decus bello adeptus,

in ocio demum, & per interualla incertæ pacis uberrimã ex literis laudem lectitando atq; audiendo semper appeteret. In cœlibatu singularẽ, eamq; paucis incompertam liberi tranquilliq; animi felicitatem reposuit, sic, ut eum nunquam pœnituerit connubia reiecisse, quum filium Ferdinandum regiæ indolis ex nobili concubina in spem regni suscepisset, quem satis legitimum regem fore prædicabat, si pertinaci uirtute fortunam, quæ non semper temerè cuncta daret et eriperet, conciliandam arbitraretur. Fato conceßit non planè senex, cõcepta febre ab aßiduis falconum aucupÿs apud Nolanos campos Sarnensium paludũ insalubri auræ subiectos, quum regnasset annos uigintiduos, triennio post quàm Mahometes Othomãnus Byzantium expugnaret.

Fabÿ Beneuolentÿ Senensis.

Poma quot autumnus, quot uerno tempore flores
Terra ferat gremio narret, quot litus arenas
Spargat & immenso discurrant æquore pisces,
Qui cupit Alfonsi meritas percurrere laudes.
Hic & inaccessas Lybiæ penetrauit ad oras,
Lothophagûm gentem domuit, retulitq; superbum
Vrbibus euersis, & uicto rege triumphum.
Sensit & ipse ferox Gallus quid dextera posset
Illius, Ausonia iussus decedere terra.
Hic quanquam bello clarißimus extitit heros,
Non minus excoluit Phœbum, Musasq; sorores.
Ergo iam duplici præcingi tempora fronde

Qui meruit, clari diuino carmine uates
Pieridumq́; chorus, meritis celebrare choreis,
Atq; recurrentes laudetis semper in annos.

Sub effigie Francisci Sfortiæ.

IC *est ille incõparabilis fortunæ atq; uirtutis Heros Franciscus Sfortia, qui abdicato Attẽdulæ familiæ nomine paterni cognominis titulum gentilitium fecit, supra id etiã cũcta disciplinæ militaris munera fortiter atq; feliciter æmulatus. Is post patris interitũ effectus imperator, diu uaga & mercenaria arma uario euentu circuntulit, ægrè aliquando supra aduersæ fortunæ difficultates ita eluctatus, ut uiuido spiritu sese ad ingẽtem famam omnibus bellis efferret, & deuicta paßim fortuna, proculcataq; inuidia, & perdomitis Braccianarum partium reliquijs, aut certè bello gestarum rerũ felicitate superatis, inusitata uirtus eum opulentißimi imperij cõpotem fecerit. A Philippo siquidem Mediolanensium principe ascitus gener, eius imperij euasit hæres; sed qui nonnunquam spretus, & ex usu belli rursus expetitus, exiguã spem obtinendi eius principatus aliquando retineret, & inimica demum Venetorum arma ægrè reprimeret. Egit principem annos sexdecim, tanta imperij æquitate, moderatione, clemẽtia, populariq; humanitate, ut qui armorum fulgore hostibus terribilis erat, & inuictus, aduersus omnem uitiorum intemperiem publico iudicio eius seculi principũ longè optimus con-*

feretur. In hunc siquidem hominem præter inuictum
corporis atq; animi robur, summa etiã dona, quæ tri
bui poterãt, natura cõtulerat, personæ scilicet digni-
tatem eximiã; os probum, & in omni cõgressu aspe-
ctum sine superbia suis pariter atq; hostibus uenera-
bilem, sic, ut cuncti in eo sæpius concionante facun-
diam absoluto oratore parem admirarẽtur, eoq; ple-
nius, quòd nullas attigisset literas; & nihilo secius in
omni ciuili militariq; negocio, efficacis prudentiæ, di
uiniq; iudicij uim expeditã & incredibilem afferret.
Sed literarũ decus, quũ sese eius expertẽ ingenuò pu-
dore sæpe dolẽs fateretur, liberalißimè tuebatur. Iu-
stæ siquidem & ueræ laudis, quæ uiuenti ornamento
esset, & transiret ad posteros, erat auidißimus. A Ioã
ne Simoneta namq; insigni historico, & à Philelpho
poeta percelebri res suas bello paceq; gestas perscri-
bi celebrariq; iubebat, sicuti etiam patris uitam Leo
dorix Cribellus eius iussu antea perscripserat. Obijt
senex intercute morbo sublatus, absoluta iam Medio
lani arce, quæ ad imperij munimentum incomparabi
lis structuræ existimatur: quũ numerosam prolem ad
cumulum felicitatis reliquisse uideri posset, si liberi,
nepotesq; paternæ & auitæ uirtutis, quàm nominis
æmuli esse maluissent; quanquam ea fuerit sequentis
seculi iniquitas, in quam fato quodam inciderunt, ut
eam uel robustißima cuiusq; magni principis uirtus,
neq; ferre, neq; superare potuisse uideri queat. Fuere
qui ei inexorabilis odij notam inurerent, quòd perse
quenda Braccianæ factionis nunquam oblitus, Iaco-
bum

bū Piccinini filiū summæ spei ducē, sub quo Bracciana arma reflorescere posse uiderentur, nequaquā syncera fide in generū asciuerit; scilicet ut eo uinculo pignoreq́; deceptum, ad teterrimam necē Ferdinando Neapolitano regi proderet. Ab eo enim rege cōtra fidem refricata ueterū offensionum memoria, uir impiger in carcere per Aethiopem seruū auersa securi mactatus est, singulari quidem cum infamia tātorū principum, qui uindictæ libidinem sacrosanctæ fidei et hospitalis mensæ religioni prætulissent.

Petri Angelij Bargæi.

Si quisquam Eridani ad ripas, camposq́; iacentes
Insubrum, emissa quos olim Larius unda
Irrigat, excultæ fœcundans ubera terræ,
Venerit, & magnæ molem suspexerit arcis
Quæ sese latè ostentans septemplice muro
Aequatur cœlo, & uastæ latus obsidet urbis;
Nec rerum, ne tanta operum monumenta tuorum
(Quāquam illa æternū multū celebranda per orbē)
Supremo admirans dignetur munere laudem;
Sed tibi facundia tribuat præconia lingua,
Tum demum insigni cum te pietate paternum
Illustrasse decus, clarumq́; in secula nomen
Nouerit, unde tui cognomina tanta Nepotes
Regibus eximijs nunquam aspernanda sequantur,
Et meritò, nam quis maius maiore parauit
Virtute imperium? nam quis melioribus unquam
Auspicijs, almæ percußit fœdera pacis?

Quis demum optatam felicior usq; senectam
Attigit? & uitæ cepit meliora beatæ
Præmia? nunquam hostes tete uidere pauentem
Cedere perculsum turpi formidine pectus.
Nunquam illi audaci tua castra lacessere ferro
Aggreßi, euentus belli sensere secundos.
Martia quin sæuam fugerunt agmina dextram,
Confertas quoties placuit concurrere uires,
Consilijs quoties uoluisti ostendere quantum
Cederet inferior fortuna ingrata labori.
Sed quid ego hæc? lætis cum iam non ulla trophæis
Ora tuis careat multo sudore paratis,
Cum iam nulla sacros tellus oblita triumphos
Præferas insignes titulos, quos nescia uinci
Obtulit exuperans non una pericula uirtus.
Salue igitur ô fama ingens, ingentior armis,
Magnanimûm quondam Herowm certißimus auctor
Sfortia; deuicti cuius uirtute potentes
Aspexere suo manantes sanguine riuos,
Cuius & egregias laudes, præclaraq; facta,
Testati misera gnatorum in morte parentes
Aequarunt cœli tandem fulgentibus astris.

Sub effigie Amurathis, secundi Turcarum Imperatoris.

MVRATHES *eius nominis secundus Turcarum princeps imperium Mahometis, Celebini patris insigni de Sigismundo Cæsare uictoria cõfirmatum exci-*

excipiens, nihil antiquius habuit, quàm fines proferre, lateq; finitimos Christianorum Regulos urgendo armis summouere, penitusq; delere: & ut id certius atq; ualidius efficeret, primus Othomannorum phalãgem peditum instituit, quam disciplina ab antiquis Macedoniæ regibus repetita incumbenti hostiũ equitatui in prælijs opponeret, & per eam audentius oppidorum oppugnationes aggrederetur. Multo nãq; usu cõpererat, equites in eo obeundo tali munere parum idoneos, hostiumq; item Mysorũ Triballorumq; & Illyriorum equites armorum genere atq; animorum constantia Asiaticis & Thracibus sæpius superiores euadere didicerat. Fuere ab initio in ea phalãge non plus quàm octo milia delectæ iuuentutis, sed eam postea successores duplicatis ferè supplementis adeò auxerunt, ut animaduersa ui atq; industria peditum, sæpe ex ea parte uirium incomparabiles uictorias de hostibus retulerint, quòd inueterati multis stipẽdijs milites, & in unum densati corpus insuperabile robur ostenderent. Hoc militum genus parẽtibus Christianis ereptum ex delectibus cogebatur, imbuebaturq; his sacrorum legibus & belli artibus, quibus Turcæ ab ipsa statim pueritia erudiri mos est. Ianizaros Amurathes, hoc est, nouæ gentis milites appellabat, educatosq; in aula prætoriæ cohortis perpetuos corporis sui custodes & stipatores effecerat. Ianizaris omnibus peculiare erat album pro galea capitis integumentum (id exarcolam uocant) ex coacta crassiore lana densatum, quod erat gladijs impenetrabile &

demissa à tergo latiore cauda, ceruices egregiè permuniret, à frõte autẽ ornaretur aureo aut argẽteo cono, quo cristas induerẽt; sagittis atq; hastis, atq; item paruis securibus rem gerebant; sed ætate nostra reliquis ferè omnibus hastis & arcubus abiectis, nostrorum imitatione sclopettarij præcellentes euaserunt. His fretus Amurathes Lazarum Seruiæ despothum, qui Mysis & Triballis imperabat cõtinenti attritum bello, & pluribus fusum prælijs regno expulit, Scopia, Nouomonte & Sophia urbibus ei ademptis, captisq; duobus eius filijs, quos barbara crudelitate, admota oculis candenti ærea pelui lumine orbauit, horumq; sororem, ut tantæ iniuriæ dolorem lenire uideretur, quòd esset egregiè formosa, in matrimoniũ duxit. Exinde in Illyricum, Pannoniam, Epirum, Macedoniam incursiones incolis maximè funestas fecit; adortusq; demum Græciam, uastabundus in Peloponnesum excurrit; perpetuoq; ad isthmum Corinthiacum Examili muro Constantinopolitani imperatoris fratrem repentina belli clade obruit, uictriciaq; arma statim in Venetos conuertens, Thessalonicam magna ui tormentorum adortus expugnauit & incẽdit. Sed longè maximum operum eius fuit Ladislaus Poloniæ & Hungariæ rex in Varnensibus campis trucidatus, quum iuuenis incertæ belli gloriæ quàm securæ pacis auidior ex primo felicis belli prouentu, Carambo Amurathis duce profligato captoq;, nouam opimioris uictoriæ spem induens, recentia pacis fœdera uiolare religionis causa minimè dubitasset. Cæterùm Amurathes

thes fastidita proferendi imperij cura, aliquãdo simulata in immẽsum pietate, ita regno se abdicauit, ut rerũ gubernaculo Hali purpurato Mahometis filij nutricio relinqueret, & in nemorosum Bithyniæ specum cum paucis sacerdotibus ad contemplationem rerum cœlestium abderetur. Sed uir apprimè grauis & astutus, quum de Ladislai aduentu, Christianorũq; principum consilijs, qui terra mariq; bellum parabãt, certius didicisset, è sacro eo luco reiecta superstitione ad tuendum illico regnũ prosilijt. Verùm aliquãto pòst non eadem fortuna Hungaros adortus, frustra oppugnato Belgrado, ad Sauum atq; Danubium confluentes, graue detrimẽtum cruentißimè repulsus accepit. Simili quoq; supremo eius conatu infeliciter oppugnauit urbẽ Croiam, quã ei insigni dolo Scanderbechius alumnus abstulerat; dum iuuenis longè fortißimus paternum imperiũ inuictis armis recepisset, & Turcas frequẽtibus fusos prælijs tota penè Epirò depulisset. Ab hoc irrito incepto rex barbarus usq; adeò acerbum ex animi dolore morbum cõcepit, ut quum senex è castris Hadrianopolim referri se iußisset, paucißimis diebus deliranti, uesanoq; similis, uitam relinqueret, quum alterum atque trigesimum regnasset annum, & Mahometem filium ea lege, ut perpetuus Christiani nominis hostis foret, imperij & sæuitiæ in nos suæ atrocißimum Othomannorum principum hæredem reliquisset.

Augusti Cocceiani.

Quæ tibi, quæ leua inceßit mens optime patrum
Ioui, nouus qui pectore errat ſpiritus?
Vt tanta Scythicos reges tibi pinxeris arte
Quos turba noſtrum ſuſpicit Quiritium;
An'ne iuuat Latij truculentos nominis hoſtes,
Ferasq́; noſtro ſæpe paſtas ſanguine
Spectare? ut rediuiua iterum præcordia pulſet
Virtus, & altè exurgat Italum decus,
Hac utinam. Interea uotis Roma annue noſtris,
Et excitare hæc intuens ſpectacula.
Europæ atq; Aſiæ, hi ſi neſcis regna ſuperbi
Tua tenent ignauia, nec te pudet.
Ergo purpureas traxerunt ſanguine lymphas
Et Iſter, & Panyſius altis alueis;
Et noſtræ albeſcunt etiam num cædis acerui
Deſerta latè Myſiæ per æquora,
Pannoniæ regem quum defleuere peremptum
Manu impotentis Amurathis effera.
Et poſitum aeria eſt monimentum inſigne columna
Aeternus horror ut loco inſit, & metus.
Scilicet ut geminæ hæc cœlo capita alta ferentes
Cædant columnæ Cæſarum, uni Barbaræ,
Et gladij, & galeæ & clypei, Romanaq́; pila
Scytharum acinaci, & pharêtris impijs.
En quo degenerum cecidit ſpes tanta nepotum
Et Chriſtiani nominis regum decus,
Quorum dum gliſcit furor, & diſcordia demens,
Abſumpta in auras priſca ceßit gloria.

Sub

Sub effigie Georgij Castrioti Scanderbechi Epiri principis.

NEMO Christiani nominis princeps, aut imperator, Georgio Castrioto uehementius atq; felicius arma Turcarum exercuit, nemo frequentius acie uictor extitit. Is à Barbaris Scanderbechus est appellatus. Nam pater eius Ioannes, quum in Epiro, eaq; parte Macedoniæ quæ ad Hadriaticum uergit, regnaret, nec finitima Turcarũ arma sustineret, his legibus ab Amurathe pacẽ impetrauit, ut ei obsides filios daret, in queis uirtute animi formaq; corporis Georgius plurimum eminebat. Itaq; regia in aula liberaliter educatus est, instructusq; diligenter non modò Barbarorum literis & moribus ad Mahomethanæ superstitionis disciplinam, sed in omnem armorum eius gentis exercitationem, tanto successu, ut ante pubertatis annos Sanzachus efficeretur: qui honos magnæ equitũ alæ signiferum exprimit. Erat autem Amurathi longè omniũ gratissimus, utpote qui indolem regij oris præ se ferret, & non obscura summi futuri ducis indicia præbere uideretur: nam quotidie cum summa Amurathis oblectatione simulacra præliorum in hortis regijs edere cum æqualibus erat solitus, in quibus ipse expediti consilij uigore, & mira ui corporis, omnes ætate grandiores superabat, eũq; idcirco Amurathes, quòd supra militaris ætatis tempus proceræ staturæ præstantisq; ingenij indomitũ robur ostẽderet, in Asiam

misit aduersus Ciliciæ regem, quo bello summam lau
dem rebus fortiter gestis est consecutus, ob idq; plenio
rem, quòd singulari certamine Scythã multarũ pal-
marum gladiatorem superbè ostentãtem uires, et pro
uocantem confecisset: persimiliq; ausu insignis dux
Persa equestribus armis pugnam ciens, paremq; sibi
bellatorem ex hostili acie ad certamen inuitans, hasta
transfixus prostratusq; fuisset. Dum eo modo bellica
laude, et singulari Amurathis gratia floreret, patrem
amisit, Othomannicaq; arma eius ditionis urbes atq;
oppida impotenter occuparant: ita, ut Amurathes
ploranti Scãderbecho spem daret, se maturè paterni
imperij ditionem ei concessurũ. Sed nihil astutis Bar
bari regis promißis credens, insigni calliditate soler-
tiaq; usus, in Epirum euadens, per adulterinas literas
arce paterni imperij potitus est, excitisq; Epiri &
Macedoniæ populis legitimi principis prolè agnoscè
tibus, princeps est acclamatus, tantaq; animorũ pro-
pensione liberatæ gentis est usus, ut per multos an-
nos, & Amurathis, & Mahometis filij inuictos antea
regum exercitus frequentißimè profligarit atq; retu-
derit. His autem bellis hoc ei præcipuum militiæ de-
cus obuenit, quòd quum Amaruthes frustra cum in-
gentibus copijs miroq; tormentorum apparatu Cro-
iam urbem oppugnasset, dolore irriti conatus, non
multo pòst ad mortem sit adactus: septemq; Othomã
nici nominis clarißimos duces è purpuratorũ Bassa-
rum ordine acie deuicerit, & castris exuerit. Quarũ
rerum memoriam successusq; admirandos Marinus
Scodrensis

Scodrensis ea qua potuit facundia celebrato Scanderbecho, peculiari uolumine edito, mandauit ad posteros. Cæterùm Georgius aliquanto pòst, cum Mahomete inducias pepigit, quum ille Græciæ excidiũ moliretur, ipse uerò Ferdinandum Neapolitanum regem Andegauensium arma ægrè sustinentem Epiroticis armis se duce defendendũ statueret. Itaq; maturã opem imploranti regi prosperè tulit: nam Georgij aduentu qui ex Epiro in Apuliam traiecerat, Gallorum copiæ ita profligatæ sunt, ut rex præcipua Georgij uirtute se conseruatum fateretur. Verùm exactis inducijs Mahometes, qui Byzantium interfecto Græcorum imperatore manu ceperat, Trapezuntium euerterat imperiũ, Ciliciæ, Mysiæ Illyriciq; reges occupatis regnis occiderat, nõ secus ac ante pater Amurathes Croiam expugnare non potuit, propugnante Georgio, et nõ unam cladem obsidentibus inferente. Quamobrem Pius pontifex excitatis ad capienda arma Christianis regibus, belloq; indicto aduersus Mahometem, existimauit neminem frenãdis debellãdisq; Barbaris, Georgio potiorem ducem esse deligendum: tanto quidem studio, ut Georgiũ non totius Epiri modò, sed Macedoniæ regẽ destinaret. Cæterùm in eo consilij decreto conatuq;, Pius Anconæ fato est interceptus. Nec his demum honestißimis belli cogitationibus Paulus secundus successor incubuit, quanquam Georgius, ut præsenti facundia eum minus decoris occupationib. implicitum permoueret, admoneretq; publicæ salutis Cardinalium Senatum, graui suo incõmodo Romam

petiſſet, quòd immoderatæ Barbarorũ cupiditati atq; audaciæ, niſi conſentientis totius Europæ uiribus, reſiſti non poſſe, apud imperitos & deſides teſtaretur. Nec quicquam poſtea priſtina ſua laude dignũ geſsit, ea ſcilicet uniuerſæ concordiæ ſpe deſtitutus. Atq; ita quum Liſsi eſſet, ad Dryllũ amnem, & de bellicis rebus cum præfecto Veneto conſultaret, letalis eum febris inuaſit. Laceſſente autem ea in dies ſæuius, ubi fatalem horam adeſſe ſenſit, impuberem filium Ioannem, totiusq; regni opes & copias Veneto ſenatui commendauit. Nec multo pòſt è uita ſublatus eſt, anno ætatis ſexageſimo tertio, à partu uerò Virginis ſexageſimo ſeptimo ſupra quadringenteſimũ atq; milleſimũ. Fuit Georgius ui corporis & uirtute animi, militariq; felicitate (uti reor) nemini ſecundus. Habuit in conuictu, quum perpetuas aleret copias, lectiſſimorum hominum amplius duo millia, nec unquã auctis copijs maius militiæ robur quàm ſena equitũ, ternaq; peditum expeditorum millia hoſtibus oppoſuit. Delectu enim ueterani militis, non numero uictorias parari prædicabat. Horum nomina factaq; memoriter tenere conſueuerat, ſummusq; illi erat honos, cui ipſe diſcũbens de patera ſua propinaſſet. Qua comitate coniuncta cunctis in rebus ſummæ liberalitati, ſuos ſibi maximè conciliabat: quando etiam in eo, quod maximè accendendis ſtudijs intererat, ſumma pietas emineret. Vbi uerò armatus prodibat, tanta oculorum alacritate, tantaq; hilari facundia milites ad cuncta ardua aggredienda accendebat, ut non eximiè

mię modò pugnaces, sed ferocißimos contemptoresq; impiorum hostium efficeret. Erat autem usq; adeò excelsa statura, torosaq; habitu, & robustis artibus, ac naso prominente decenterq; incuruo, ut magni proculdubio Herois effigiem repræsentaret. Qua formæ specie eius familiæ regulos, qui Apuliæ insiti sunt, præditos fuisse cõspeximus, uti ex collatione eius imaginis quæ in Musæo spectatur, uidere licuit; præsertim in Ferdinando pronepote Sancti Angeli ad Garganum Marchione, qui Ticinensi prælio regia manu confossus occubuit. Narrabant Gentiles eius, quod etiam à scriptoribus memoriæ proditum est, Georgiũ nunquam detrectasse pugnã, nunquam hosti uertisse terga, nullo unquam in discrimine metu occupatum, nunquam vulneratum, nisi leui semel sagitta in crure fuisse: supraq; duo hominum milia, barbarorumq; præsertim diuersis in prælijs sua manu interfecisse, quando singulis tantùm ictibus, singulos qui cõgreßi essent conficere esset solitus: quòd prægrandi ponderosoq; acinace tam ualide quàm peritè uteretur, quo medios hostes ad umbilicum proscindere, transuersos diuidere soleret, & sæpe per ceruices integros cum humeris brachiorum artus facilè detruncaret. Quarum immanium vulnerum truculentiam, hostes qui ex prælijs euasissent, quum Byzantij in aula admirãtibus cunctis enarrarent, Mahometes ipse, illum potentis dextræ inusitatæq; uiolentiæ gladiũ uidere concupiuit, impetrauitq; facilè à Georgio, ut sibi Byzantium mitteretur, talem nanq; eius esse temperaturam

prædicabant, ut eius ictum nulla uel ferrea corporũ munimenta sustinerent. Tanta autem inusitatæ uirtutis eius uiri fama erat, ut Turcæ post mortem eius potiti tota ferè Epiro, sepulchrum Scanderbechi apud Lissum quæritarent, admirabundiq; usq; adeò piè uenerarentur, ut superstitiosi homines, eruta demum sepulchro tanti Herois ossa, religiosè diriperent, quum quisq; se bello inuictum, tutumq; fore crederet, si frustulum ex oßibus, reliquijsq; inuictißimi imperatoris in amuleto ceruicibus suspensum, iturus in prælium gestaret.

Faerni.

Turcarum clades, Othomanni nominis horror,
Epiri tutela, illo iacuere sepulchro,
Quo quondam inuicti cubuerunt ossa Georgi.
Nunc & membra uiri, et dissectũ in frusta sepulchrũ
Interijt, sparsi manes, concisa uagantur
Ossa, nec in gelida nunc saltem morte quiescunt:
Nanq; ut is assertum toties cum laude paternum
Imperium, exacta moriens ætate reliquit,
Illicet immanes tenuerunt omnia Turcæ.
Tum clari Herois uenerati nobile bustum
Ossaq;, marmoraq;, inuictum condentia corpus
Abstulerant, sibi quisq; in partes secta minutas,
Tanquam ijs bellica uis, & Martius ardor inesset,
Et genium præstare bonum, sortemq; ualerent.
Sic quæ alijs tumulum uirtus parat, abstulit illi
Atq; eadem diro uenerandum præbuit hosti.

Sub

Sub effigie Bartholomæi Coleonis.

VIC Gattamelatæ honore par, ac ætate fermè æqualis fuit Bartholomæus Coleo Bergamas, uerùm genere atq; opib. aliquanto superior. Is Sfortianæ simul & Bracciani disciplinæ diligentißimus obseruator, multis fortib. factis, constãtis atq; impigri ducis famã est consecutus, eoq; præsertim prælio quo Gallorũ sanguinaria manu bella gerentiũ, feritatem atq; sæuitiam pari crudelitate uindicauit. Mortuo nanq; Philippo, quũ Mediolanenses sese in libertatem asseruissent, Raynaldus Gallorum dux ab Asta urbe suæ ditionis Alexandrinum agrum hostiliter inuaserat, nec quem ei opponerent Insubres habebãt, Francisco Sfortia ipsorũ imperatore aduersus Venetos bellum gerente, qui sine certa pernicie inde reuocari non poterat. Erat tum Coleo custodiæ traditus Philippi iussu propter inanem concepti transfugij suspicionem. Itaq; hunc maximè idoneum qui Gallis resistere posset, rati custodia educũt, adiunctoq; ei Astore Fauentino cũ patre copiarum cõtra Gallos proficisci iubent. Cõserta est ad primum hostis conspectum pugna maximè atrox & cruenta apud oppidum Boschum. Nam Galli pro genti insita sæuitia contra Italicum morem captos & deditos Coleonis cataphractos, dissibulata caßide iugulabant. quod ubi Coleoni nunciatum est, clamore edito suis edixit, ut Italicæ cõsuetudinis obliuiscerentur, & nemini Gallo parcerẽt: atq; ita graui

ira succensus cōglobatis alis in hostes irrupit, fusosq; prostrauit: sic, ut magna eorum pars interficeretur, & Raynaldus captus, uix supplex salutem impetrarit. Primis stipendijs diu uagatus turmæ equitū præfecturam à Braccio promeruit. nam planè puer pecuniæ inops, Paulo patre propinquorum insidijs interfecto miser & errans domo exierat: matre etiam in carcerem à mariti percussoribus immaniter cōiecta: sic, ut paternis opibus nulla in parte iuuaretur. Sed Iacobus Caudola, non multo pòst ei turmam duplicauit, iustæq; demum alæ uexillum detulit Braccius. Rex autem Alfonsus uberiore auxit stipendio: et ipse quoq; Sfortia honoratiore militia nobilitauit: adhæsit tandē Philippo, sub quo bella multis annis uiguerūt. Cæterùm Coleo Veneti imperij fortunā agnoscēs, eius auspicia opportuno tempore secutus est, uigintiq; amplius annis eorum copijs cum imperio præfuit. Eo autem bello quod aduersus Mediceæ familiæ principatum à Florentinis exulibus in Gallia togata excitatum est, Coleo dux primus omnium instituisse dicitur, ut tormenta aduersus hostium aciem emitterentur, quum antea in expugnandis tantùm defendendisq; urbibus usui esse solerent. Spingardas enim ita uocabant minora tormenta tricubitalis longitudinis, quæ glandem pruni maioris magnitudine uiolenter effunderent. Hæc paruis curribus inserta post acies aduehi, & signo tuba dato quo sua agmina relicto interuallo hinc atq; illinc pāderentur in oppositos hostes dirigi iubebat. Quo inuento ad Ricardinam Bononiensis

nonienſis agri, hoſtilem aciem ita perterruit, ut quū Spingardæ pila Herculi Ferrariæ principi calcaneū deterſiſſet, malignè & barbaro more Coleo feciſſe diceretur; qui uiros fortes gladio atq; haſta pro uirtute & gloria dimicantes, inuſitata atq; horribili pilarū procella ſternendos curaret. Ea enim humanitate milites ducesq; extra cruorē per id tempus in Italia depugnabant, ut eo prælio funalibus accenſis, quū nox ingrueret, amplius quatuor milia cataphractorū equitum admirabili ridendaq; hodie ſpectaculi cōtentione cōcurrerint. Fuit Coleo corporis ſtatura erecta atq; habili, adeoq; formoſus & agilis, ut Regina Ioanna ingenio procaci mulier, auidaq; uirorū fortium, Coleonis amore caperetur, quum eo ſpectāte cunctos in palæſtra iactuq; ferrei uectis, & ſaltu curſuq; certantes, cum magno ſpectantium plauſu ſuperaret. Deerant ei Latinæ literæ, ſed his præditos ſuſpicere, & per hos hiſtoriæ ueteris noticiam conſequi erat ſolitus. Nec ingenium eius ab urbanis facetijs alienum fuit, ut ex eo ioco apparuit quo Galeacium Sfortiam acutiſsimè perſtrinxit. Nam quum ei Galeacius iuuenili petulantia dono miſiſſet uulpem cauea incluſam, ut exactæ ætatis duci nec ſemper aſtuto illuderet, Coleo eum ſtatim pari dono remuneratus eſt, mittens Tinungulum compeditum loro, & binis de more accipitrum argēteis tintinnabulis exornatum, qui à pueris pro accipitre geſtari ſolet; quaſi tātæ fortunæ principi ingenij leuitatē exprimeret, qui nihil præter ornamenta & inanem effigiem, grauis & ſtrenui ducis

præferre censeretur. Oderat nebulones; fures autem & delatores seuerè puniebat quum exactè extra bellum pietatem coleret. Familiæ dignitatẽ cultu & conuictu admodum liberali tuebatur, magnificentiæq; deditus tribus templis suo sumptu ædificatis patriam honestauit. Condidit autem peramœno in situ Castellum structuræ elegãtis, quod Malpagam appellauit. Ea in arce quum uixisset annos septuaginta sex, excessit è uita condito testamento, in quo senatum Venetum ex quadrante scripserat hæredem, ut cõgestarum opum inuidiam ea liberalitate redimeret. Statuit & sibi uiuens sepulchrum ad arã maximam, apud quam marmorea eius effigies, & in tabula etiam scitißimè depicta Bergomi cõspicitur. Senatus autem ei meritò statuam equestrem æneam ad tẽplum Ioannis & Pauli cum marmorea basi erexit, Patauina quidem magnitudine grandiorẽ & luculentam, sed nequaquam pari Verroci artificis felicitate fabrefactam.

Augusti Cocceiani.

Non sic Aeaciden Græcia Thessalum,
Non sic Annibalem aut Asdrubalem fera
Carthago, meritis tollet honoribus,
Non sic Scipiadas graues
Pœnorum urbibus, urbs inclyta Romuli,
Quanuis imperij trans mare terminos
Longè protulerint, regnaq; Punica
Latè sub iuga miserint.
Et contra madidos impius Annibal

Campos

Campos Roma tuo ſanguine fecerit,
Cum præceps animi conſul ad Aufidum
Infauſta agmina perdidit.
Et quamuis rapidus fortis Achillei
Currus magnanimum traxerit Hectorem,
Vnde omnis Phrygij concidit imperij
Spes, & præſidium, ac Deus,
Vt te Cenomani maxime Coleo
Certant perpetuis tollere laudibus
Alpinæq; caput gentis, ex hoſpitum
Cultrix Brixia nobilis,
Et montana tuis clara crepundijs,
Natalíq; ſolo mœnia Bergomi,
Et patres Veneti, qui iuga neſciunt
Soli barbara perpeti.
Nam cum conſilijs bella ſagacibus
Et gladio forti Martia geſſeris,
Gallorumq; graues fregeris impetus,
Miſcens effera prælia,
Nunc ardentis equi uiuidus & ferox
Stans dorſo ſtatua æternus in ænea
Pro templo, meritis par ut erat tuis
Geſtare bene publica.

Sub effigie Galeacij Sfortiæ.

X hoc Galeacio Sfortia, qui decore for mæ, ingenij præſtãtia & perãpla ſtabi liq; exiſtimatione paterni imperij, prin cipum maximè fortunatus, & ipſo tan-

tùm uitæ exitu miser apparuit, non absurdè suspicari licet, aliquā omnino inesse uim occultioris fati in genitura hominum, omni humana prudentia potentiorem; quando hic nullo insigni maleficio, nulla impotentis noxiæq; superbiæ acerbitate, nulla regendo imperio iniqua libidine, certum uel graue odiū promeritus, immani paucorum familiarium perfidia ex leuißimis offensionum concepta causis, improuiso occiderit; scilicet ut ex felicißimo florentis ætatis ac imperij statu præceps datus, seruituræ mox Italiæ, multò nostro cum luctu uiam aperiret. Posuerat militiæ rudimētum in transalpina Gallia, eò missus à parte cum ueteranis copijs, ut Ludouico regi inopinata præpotentum Galliæ procerū defectione circūuento opem ferret. Sed uix dum expugnatis quibúsdā oppidis in Aruernos penetrarat, quum nunciata patris morte, per infestas Allobrogum gentes mutato sæpe habitu, Mediolanū redire coactus est. Præstitere fidem nouo principi, quàm Francisco patri initis antea fœderibus dederant Veneti, Ligures, Florentini, ipseq; Ferdinandus rex Neapolitanus, quorum amicitia fretus, fauoreq; item Blācæ matris, cuius humanitas ad gratiam amoremq; parandū apud Insubres multum ualebat, imperium domi & foris firmißimè stabiliuit. Itaq; splendidißimo rerum omnium apparatu usq; ad regalem fastum, principē egit integros decem annos, & uti ditißimi imperij opes sapientia patris amplificatæ, constitutæq; tolerabant, magnificentiæ & liberalitatis studium, magnanimi regis instar per omnes

numeros

numeros extendit. Nam *præter ueteranorum peditũ cohortes, alas equitum ex omni* Italiæ *nobilitate lectißimas, & perpetuis cum suis tum paternis stipendijs inueteratas, ea consuetudine in hybernis continebat, ut adulto uere in campos produceret, solenniq; lustratione inspectas, ad equestres ludos cõmitteret, propositis quidem optimis præmijs, quibus concurrẽtium præstantißimi honoris causa ornarentur.* Hoc *equitatu qui duorum milium cataphractorum numerum superabat, nihil splendidius & comptius uideri poterat, quum quisq; lacinijs acu pictis & præaltis cristis, & equo undiq; auratis bardis protecto esset conspicuus.* Hippagiorum *uerò puerorum in uersicolore lacinia militares principis equos producentium atq; incitantium ea erat species, ut eius ostentationis admirabilis pompa, omnem uel externorum etiam principum apparatum magno interuallo superare crederetur.* Par *quoque apud eum erat totius aucupij & uenationis instrumentum.* Nam *præter insignium canum multitudinem supra centena falconum paria in remotißimis ad* Oceanum Borealem *conquisita, tãto alebat studio sumptuq;, ut in magnis porticibus eæ uolucres canterijs & perticis insidentes, mira cũ uoluptate spectarentur, quum ex his sedibus ad ornatum tela serica picta acu, squamosoq; opere inaurati argenti refulgens dependeret, & uolucres argenteis sonantibus pedicis uincirentur, & pileolos gestarẽt, quorum apices & gemmæ & uniones adornabant. Tota porrò familia quæ ex delectu nobilis iuuẽtutis*

per singulas ditionis urbes accuratè habito cōstabat, ut fides obses foret, pretioso amictu, elegantibusq; munditijs exculta spectabatur. Nemo enim erat, qui laciniam purpurei serici, & phrygio opere ad argumentum principis depictam singulis annis, non bis à principe dono acciperet, alerenturq; omnes opiparè hospites autē longè omnium luculentißimè. Ipse præter uenatorias equestriumq; armorum exercitationes pilæ ludo tanta cum uoluptate tenebatur, ut ingētis structuræ ædificia Mediolani & Ticini, cæterisq; in arcibus ad usum eius certaminis conderet. Erat id genus pilæ inflatus follis capitali magnitudine, qui armatis plumbea lamina pugnis longißimè iactabatur; sic, ut inde palmæ decus iurgiosa contentione & multo cum sudore peteretur. Cæterùm in serijs recti & honesti amans, iusticiæ usq; ad seueritatem erat tenax; dabatq; enixè operā, ut nihil in iudicijs esset uenale, aut ad gratiam corruptum, quādo pœna inexorabili certißimoq; præmio cuncta constarent, & una præsertim annonæ uilitate, tanquam parato ad id populari plausu maximè lætaretur. Sublatis uerò undiq; latrocinijs, castigataq; licentia militari, & propagata apud cunctos ordines commerciorum securitate, ita amari simul & metui cupiebat, ut nonnunquam sordidi mercatoris simulato habitu discurrēs per ditionis regiones, oblatos in uia, aut in diuersorijs hospitalibus simplicißimos homines ad serēda de principe colloquia pertraheret, eruendoq; certißimos de se rumores, utraq; nominis sui fama frueretur

paratus

paratus utiq; ad præmium exoluendum, aut infligendam pœnã. Nam in Pado, Abdua Ticinoq; custodes ad traiectũ lintribus præpositos qui à se precibus atq; pecunia tentati essent, ut sine tessera properantem transueherẽt, ex merito aut supplicijs extremis, aut peramplis præmijs afficere cõsueuerat. Audiebat autem cum uoluptate literarũ & sapientiæ studio præstantes uiros, & benignè quidem attollebat, contendebatq; graui sumptu, ut Ticinense Gymnasium professorum celebritate, & studiosæ iuuentutis frequentia cæteris omnibus præcelleret. His artibus cũ boni splendidißimiq; principis nomen tueretur, premebãt eius famam intemperantes uagæq; libidines. Nam ea tum erat ex multo ocio luxuriantis seculi conditio in ipsis præcipuè nobilioribus matronis, ut totum pudicitiæ decus ab humanitate aulæ alienum prorsus & subagreste putaretur, ideoq; princeps ad licentiam libidinis proclinatus, & iuuentæ uigore uenustateq; oris supra omnes spectatu dignißimus procacibus fœminarũ oculis & desiderijs cupidißimè deseruiret. Erat enim tum uulgatum inter fœminas, nullã ex principis concubitu fieri impudicã, earumq; maritos qui ineptis hirci uideri poßent, ita excellere aureis cornibus, ut dignitate cũctos anteirẽt. Per hũc modũ Galeacius cùm undiq; beatus, arridentis fortunæ fastigium teneret, Allobrogico bello uictor, è castris durißima hyeme Mediolanum redijt, ut Natalis Christi diem solenni hilaritate cũ uxore & liberis atq; amicis celebraret, coniuratisq; simul in necem suam limen ape-

riret. Coniurauere diuerso animorũ habitu Andreas Lamponianus, Carolus Vicecomes, & Hieronymus Olgiatus cubiculo principis adscripti. Andreas consumpto magna ex parte patrimonio, propter rei domesticæ inopiam superbiæ ipsius atq; luxuriæ aduersam, turbido ferociq; ingenio res nouas moliri, quas ex cæde principis certo sibi cõmodo cessuras, & coniurare omnino statuerat: ad audendum uerò immane usq; adeò & periculosum facinus uehementer incitabat illata sibi iniuria à Castellioneo Comensium antistite, à quo sacri latifundij possessione contra ius interrupta locatione, se periniquè spoliatum querebatur. Totum autem eius iniuriæ odijq; uenenum uertebat in principem, qui à se suppliciter deprecante eam contumeliam, sæpe rogatus aduersarium in extrahenda lite præpotentem, neq; auertere neq; mollire uoluisset. Carolus gentilium suorum totius principatus fortunam ad Sfortianos delatam ægrè ferens, germanæ sororis probro, quam Galeacius adamaret atque subigeret, permouebatur: tanto indignantius, quòd eam decoro adolescenti, qui ætatis florem principi fruendum dedißet, conciliaße & communicasse suspicaretur. Principem enim in amore improbum atque adeò impudentem pleriq; uel falsò existimabant, ut alienæ libidini lenocinij obsequium lubens præbere crederetur. Olgiatum uerò penè imberbẽ leuißimũq; adolescentẽ inani spe parandæ gloriæ inflauerat Cola Montanus literarij ludi magister; si occiso tyrãno patriam in libertatem assereret; sæpe Caßios & Brutos

tos in schola magnis extollens laudibus, qui gloria ducti pulcherrimi facti consilium olim suscepissent. Hic Cola quondam Galeacij pædagogus dirũ in principem odium conceperat impotenti eius contumelia percitus, quòd ille pueriliũ uerberum nimis memor, postquam adoleuit, imperiumq; suscepit, ipsi Colæ tanquã immiti subagrestiq; præceptori, acceptas olim plagas nudatis clunibus loro palàm rependi iussisset. Huius Colæ diris cohortationibus coniurationem inchoatam ad exitumq; perductam fuisse, Olgiatus ipse ex quæstione perscripsit. Igitur obstinatis efferatisq; animis ad id patrandum scelus confirmati, principẽ inter frequentem custodiam corporis diui Stephani templum intrantem, ut sacris solẽnibus interesset, circumsteterunt, additis sub sinistri brachij manica pugionibus. Primus à fronte Lamponianus in speciem turbam dimouentis, porrigentisq; literas sese insinuans, nihil à familiari metuentem ad infimam uentris partem perfodit; repetitoq; ictu læuum percussit tempus. Carolus autem & Olgiatus à tergo inermẽ letalibus plagis consauciarunt, sic ut undiq; petitus à Deipara uirgine frustra opem implorans repentè concideret, & expiraret; iuxta quem traiecto pectore prostratus occubuit Ripeus ex custodibus promptissimus, quum in percussores gladium strinxisset. Per hunc modum cadente principe, exortoq; inde terribili tumultu, cùm quisq; ad fugam metu perculsus se expediret, tanta conflictatione procursum est, ut multi è turba in templi foribus eliderentur, deser-

toq; ab omnibus templo, sacerdotes è sacrario prodeuntes tria tantùm cadauera fœdato multo cruore pauimento iacentia reperirent. Nam procul à principe Ripeoq;, ipsius Lamponiani cadauer solum lingua & dentibus commordēs iacebat. Eum enim per mediam mulierum turbam incuruo passu euadere conantem, satelles Aethiops cui Gallo fuit cognomē adcto per imam sedem lato hastilis ferro cōfecerat. Cæterùm sacrificuli principem ut abluerent, in sacrariū calentibus adhuc membris retulerunt. Lamponianus insultantis plebis & puerorum turbæ ad ludibrium concessus, iniecto laqueo per cunctas urbis regiones raptatus est. At Carolus & Olgiatus quum immixti effugientium turbæ, elapsiq; templo uarias latebras quæsiuissent, biduo pòst diuersis in locis, quòd tanquā execrabiles parricidæ à nemine uel propinquo reciperentur, ad teterrimum supplicium rapti sunt. Olgiatus ipse mirum uisu audituq;, uesana constantia obstinatum animum in conspectu carnificis gerens, seseq; in ipsa morte confirmans hæc contumaci ore protulit uerba; Collige te Hieronyme, stabit uetus memoria facti; mors quidem erit acerba, sed tormentū breue, atq; eius fama perpetua. Hæc quidem digna uiro forti uideri poterant, nisi impium facinus intempestiua atq; inhumana crudelitas eleuaret, quòd pro tyranno, æquum bonumq; principē, nec ab ipso quicquam hostile meritum occiderit, scilicet ut diurnum ciuibus suis luctum ex infelicitate ad externos prolapsi principatus pararet. Hos etiam quod miremur
in car-

in carcere uersus pangere potuit, quos ad argumentum imperterritæ mentis quãquam rudes, huius Tragœdiæ elogio subijciendos existimauimus.

Hieronymi Olgiati percussoris.

Quem non mille acies, quem non potuere phalanges
Sternere, priuata Galeaz dux Sfortia dextra
Concidit, atq; illum minimè iuuere cadentem
Astantes famuli, nec opes, nec regna, nec urbes.
Hinc patet humanis quæ sit fiducia rebus,
Et patet hinc sæuo tutum nil esse tyranno.

Cola quoq; Montanus aliquanto pòst in Alpibus Bononiensium comprehensus, quòd dira malignitate in principem percussores ad coniurandum concitasset, meritas sceleris pœnas dedit, quãdo eum Laurentius Medices inusitatæ immanitatis ultor egregius, latrónum more laqueo necari iusserit.

Iouij iunioris.

Quis te dira cohors? & quæ insania tanta
Impulit, horribili stimulata
Eumenidum rabie, & sæuis agitata colubris,
Vt domini nil tale merentis
Corpus in egregium, crudam conuertere dextram
Auderes, scelerisq; nefandi
Pro laqueo, & meritis pœnis, tibi præmia certa
Sperares, nomenq; perenne?
Te non eximij iuuenis deterruit alto
Insignis reuerentia uultu,

Impia; sed nec te tenuerunt templa, nec aræ
Nec superum solennia sacra:
Non (ut rere) ferum crudeli morte tyrannum
Conficis: at iustum innocuumq;
Rectorem Insubri Imperij, cunctisq; colendum:
Quo simul unà concidit omnis
Spes Italûm, longos semper lugenda per annos,
Scilicet ut nostros populatus
Vrbibus euersis fines in uiscera nostra
Cum Gallo sæuiret Iberus:
Vos uos ô Scyllæ, formaq; tricorporis umbræ
Harpyiæq;, & uos Gorgones atræ
Ardenti fontes animas immergite Auerno
Et Stygio exercete flagello.

Sub effigie Caroli Burgundiæ ducis.

HIC qui seuera minaciq; fronte districto gladio & coruscantibus armis conserere manum cupere, Martioq; spiritu fulgurare uidetur, Carolus est Sequanorum & Belgarum princeps, qui ui bellica, castrensi apparatu, magnitudineq; animi, non suæ modò, uerùm superioris etiam ætatis duces sic antecessit, ut summæ gloriæ fastigium assecuturus crederetur, nisi eum arduis & audacibus innixum consilijs, immoderataq; fortitudine quæq; aspera aggredientem, turbulenta & insolens fortuna perculisset. Nam Philippo è Gallorum regia stirpe, cui OPTIMO cognomentũ fuit, patre genitus, consanguineorũ arma usq; adeò

adeò uehemẽs & ferox exercuit, ut Ludouicum XI. apud Luteciam Parisiorum acerrimo circumuentum bello ad pudendam pacem redegerit, quum ad montem Alerium ingenti edito prælio, quanquam uulneratus uictor euasisset. Exinde Ludouicus dissimulata potius quàm confessa pacis necessitate, quòd cõspirationem multorum Galliæ procerum timeret, cum armato fœdus iecit, pudẽdum hercle, sed demum sibi & Galliæ utilissimum; nam coniuratorum animi atq; eorum arma repentè conciderunt. Eo modo Carolus reconciliatus propinquo regi, debellatis Eburonibus, Leodioq; ipsorum urbe ferocibus armis expugnata deletaq;, in Heluetios inauspicata arma conuertit, eo euentu, ut fatali sua peruicacia experiretur, quantum interesset inter nobiles Gallos pro gloria pugnare, moderateq; uti uictoria solitos; & agrestes, qui ab insita animi ferocia, de una tantum uita cum hostibus dimicarent. Neque enim fas erat, qui Gallicam nobilitatem armorum strepitu, & nominis fama contudisset, ab ullis omnino quàm à fortibus populis, quibus animorum peruicacia indomitum robur efficeret, frangi atque opprimi posse. Heluetij namq; iure fœderis pro Renato socio Lotaringiæ regulo, quem Carolus oppugnaret, arma ceperant, quo bello unam atque alteram ad Gransonem & Amoratum uictoriam secundis prælijs consecuti, ita Carolum superarunt, ut ille in primo exutus castris, impedimenta, totiusquĕ exercitus opes, suamquĕ in primis pretiosam supellectilem amiserit; in secun-

do supra quatuordecim milia lectißimorum militum interfecta desiderarit. Ab his duobus acceptis detrimentis iratus & fremẽs, tertij certaminis aleam subire non dubitauit. Nam cum Nanseum oppidum oppugnantem, pertinaciusq; hærentem, Heluetij per niues ad soluendam obsidionem progreßi adortiq;, cùm ille incœpto absistere indecorum putaret, inito prælio fuderunt, circũuentumq; nec agnitum trucidarunt; cum desertus esset à suis insigni perfidia Campobaßi Neapolitani: qui quum aliquando colaphum à Carolo insolenter accepisset, in id tempus uindictæ patrãdiq; sceleris occasionem distulerat. Fuere qui eum effugisse, & Mosæ pontẽ transiuisse affirmarent, quod diu in Burgundia creditum est. Verùm puer è Columnia Romana familia cubiculo eius assuetus inter cadauera repertum à næuo lateris, enormiq; ungue dextri pedis, confirmante eius medico certius agnouit. Tumulatus est apud templum diui Nicolai in Lotaringia, finibusq; Mediomatricum. Reliquit filiam ex Lusitania uxore natam, quæ nupta est Maximiliano Federici Cæsaris filio, ex qua Philippus susceptus est, qui huius Caroli quinti imperatoris inuictißimi pater fuit. Cæterùm in Carolo id unum ad summæ perillustrisq; uirtutis cumulũ defuiße uidetur, quòd Genij sui captũ sensumq; quàm alienæ prudentiæ placita sequi maluerit: quasi arrogantis & elati supra æquum ingenij eßet amicorum beneconsulta contẽnere, & contrà peculiari sententiæ suæ semper adulari. Quæ res plerosq; perdidit: nam qui sua intemperantius

tius amant, obliti rationis, citißimè præcipites dãtur, ut reliqua sua omnia cũ fata urgent, penitus euertãt. Carolus enim nimio fortaße gloriæ studio adductus, uirtutes quas in eo maximæ erant atq; admirabiles, splendoris, munificẽtiæ, facilitatis, exactæq; bello disciplinæ, & in pace pietatis; una obstinatione animi dum sibi irato acriter indulget, corrupisse uidetur.

Pauli Iouij iunioris.

Vidisti ne ut Pyrrhi effigies armata Sarissam
Vibret, & à summo spargantur funera ferro?
Vtq; ferus Lybicam contorqueat Annibal hastam?
Huc simul ac conuerte oculos, fulgentiaq; arma
Egregij ducis, ac latè mucrone corusco
Inspice turbatos uultus, spirantiaq; ora
Martis adhuc tristes pugnas, atq; horrida bella.
Hos olim insignes habitus atq; ora gerebat,
Illum sanguineis quum formidauit in undis
Et Liger, & trepidi spectator Sequana belli,
Infractæ Gallorum acies, & Belgica paßim
Agmina letiferæ senserunt fulmina dextræ.
Heu miser, heu nimium pugnandi dira cupido,
Heu laudis uesanus amor, quem Gallia diues,
Belgarumq; omnes procerum tremuere cohortes,
Contempsere rudes populi, gens Barbara uictrix
Funeribus strauit medijs uictumq; trophæis
Expoliat cunctis, nudumq; relinquit arena,
Vix tandem inuentus parua requiescit in urna.

Sub effigie Iuliani Medicis.

HAEC *uera est imago Iuliani Medicis, qui magni Cosmi ex Petro filio nepos, & Clementis maximi pontificis pater fuit, à celebri pictore ità scitè expressa, sicuti seniores testantur qui uiuentem uiderunt, ut Clemētem pontificem toto oris habitu respondisse ad patris lineamenta uiderimus. Euaserat Iulianus quum adhuc uiueret pater, æqua gloria editis equestrium ludorum spectaculis, paribusq́; omnis elegantiæ, comitatis, atq; munificentiæ muneribus, Laurentio fratri propè par, & quòd natu minor esset, populari fauore princeps iuuentutis fuerat acclamatus. Capessens uerò Reipub. munia, eamorum actionumq́; moderatione fratrem summis nitentem uirtutibus æmulabatur, ut cunctis ciuium ordinibus esset carißimus, supraq́; cæteros ciues ipsi duo fratres mirè concordes eminerēt, & Rempublicam paternis auitisq́; artibus feliciter administrarent; utpote qui ueteres opes, maiorumq́; perpetuam inter ciues existimationem ualidis affinitatibus numerosis clientelis, & noua deniq; uirtute corroborassent: distributis usq; adeò appositè ac sapiēter Reipublicæ officijs, & collatis ad æquitatem honoribus, ut nullo cultu, nullo eminentiore nominis appellatione supra ciuilem, nulloq́; deducētium comitatu, à cæteris ciuibus differrent; sola tamen authoritate cæteris omnibus præstare, & præclara uirtute atq; potentia ciui-*

tia ciuitatis principes censebātur; ideoq; fiebat, ut studiosè colerentur ab his qui publicum bonum, & ciuitatis tranquillitatem, omni ueteri odio, aut nouæ obtrectationi anteponendū iudicabant. Hunc in Mediceis fratribus non obscurū in ciuitate principatum una gens Pactia ferre non poterat, satis quidem cum uiris & cognationibus tum etiam fortunis abundās: sed quæ esset moribus admodum superba & insolēs, multūq; auida pecuniæ simul & tenax, ideoq; apud populum minimè gratiosa, ac ob id in necem fratrū conspiraret; quoniam uigentibus stabili authoritate Mediceis, nullum sibi satis honestum in Republica locum relinqui arbitraretur. Erat familiæ princeps Iacobus equestris ordinis, qui cū nulla uirtute emineret, perpetuo aleæ studio perditus, iraq; præcipiti & contemptu superū putabatur infamis. Hunc impulerat Franciscus fratris filius ore pallens, ingenio liuidus & perpetuus honesti moris irrisor. Is Romæ numariæ negociationi assuetus Xysto pontifici erat familiaris, à quo si fas sit de homine sacro non iniquè suspicari, nefarij consilij ratio omnis emanasse creditur, scilicet ut Hieronymo Riario, cui erat auunculus, maiores opes adstrueret, quæ ei obuenturæ putabantur, si Florentinæ ciuitatis statū sublatis Mediceis cōmutasset. Franciscus quoq; Saluiatus Archiepiscopus Pisanus, nullā uel mediocrē ex literis probatisúe moribus laudē meritus, utpote qui ambitu adulationeq; & prauis omnino artib. ad eū honorē contendißet, ex contētione sacerdotij acre odium in Me-

diceos conceperat, & ad Riarium Pāctiosq; ipsos se totum contulerat, ratus pulcherrimum fore patriam in libertatem uendicare, & purpurei galeri decus à pontifice, uel execrabili nauata opera promereri. Quibus autē initijs, quóue exitu susceptum paratūq; sit id immane scelus, Angelus Politianus, summæ doctrinæ uir, ut qui cūctos atrocis eius Tragœdiæ actus spectaret, peculiari Commentario, qui impressus extat, luculentißimè perscripsit. Nos atrocißimi eius editi facinoris summā tantùm attingemus, ut bonis mortalibus præclarè constet, superos impiorum uindices solere eße certißimos. Igitur coniuratione diu antea Romæ secretis deliberationibis agitata, & Florentiæ demum in Mōtughio Iacobi Pactij suburbano instructa, Raphael Riarius Cardinalis è Gymnasio Pisano Florentiam uocatur: specie quidem inuisendæ pulcherrimæ atq; ornatißimæ urbis, uerùm ut coniuratorum animos præsentis personæ authoritate confirmaret: quanquam uti planè iuuenis captuq; ingenij parum grauis, tantæ rei constitutæ ignarus eße putaretur. Egere Pactij multo astu, ut is à Mediceis fratribus in Fesulanam ipsorum uillam honoris & iucundæ uoluptatis causa ad conuiuium uocaretur, ut ibi ambos fratres inter hospitales mensas trucidarēt. Sed cùm Iulianus ex modesta pituita impeditus intereße nollet, deiecti ea spe, rem ad sacra quæ ex festo Solis imminebant, in ipsumq; templum maximum reiecerunt; in quod ambos fratres tùm religionis, tum honoris causa erga Cardinalem omnino conuenturos

indica-

indicabant. Conficiendi autem negocij munia inter se eo ordine dispartiti sunt, ut Franciscus Pactius & Bernardus Bandinus obtruncandi Iuliani partes desumerent; Antonius Volaterranus cum Stephano Pactiorum pædagogo Laurentium aggrederetur, accepta tum ex condicto ad distringendos gladios tessera cùm medijs in sacris seruatoris hostia sacerdotis manibus attolleretur. Antistes uerò ipse Pisanus cum Iacobo Poggio, & Saluiatis propinquis suis, fidaq; clientium occultè armatorum manu in speciem salutandi uexilliferi, curiam occuparet. Iacobus autem cum equestris dignitatis, tum ætatis honore conspicuus, ubi patrata fratrum cædes esset, equum conscenderet, & armatis clientibus septus per forum discurrens, populum uocaret ad libertatem, & Saluiatis curiam occupantibus uires adiungeret. Iam cœpta erãt sacra concinente sacerdotum choro, & teßeræ tempus instabat, cùm Pactius atq; Bandinus deambulante Laurentio, Iulianũ oculis frustra requirerẽt. Quapropter ad Mediceam domum conuolarunt, ut in Iuliano omnem prodeundi moram iucundis adhortationibus abscinderent, nunciãtes quasdam formosas, adamatiq; nominis matronas in templum perueniße. Itaq; uiri efferatæ mentis, quod mirum est, hilari uultu aptè compressa perfidia, Iulianum retardãte fato segnius se expediẽtem, mediũ honoris causa, & insertis iuuenili comitate subter humeros brachijs in templum deducũt, pauloq; pòst unà deambulantẽ ad tesserã repẽtè districtis sicis circũsistũt. Bãdinus mediũ

ſub papilla transfodit, cadentiq; illico incumbit Pa-ctius,& ferro in uentrem & iugulum adacto conficit,uſq; adeò atroci & feruida manu, ut crebrò repetens ictus,ſeipſum in genu præalto uulnere conſauciaret. Bandinus quoq; furiata mente Norium Iuliani familiarem obtruncat. Sub idem temporis punctũ Laurentij percuſſores incondito impetu illum adorti, unam tantùm neq; letalem ad iugulum plagam inflixerunt, quòd is præſenti animo educto ſtatim gladiolo,& reiecta intortaq; ad læuam chlamyde, conſtantiſsimè ſe defenderet, & ab amicis in proximum ſacrarium duceretur; ubi obſeratis foribus ab imminente Bandino ſeruatus eſt; atq; inde obligato uulnere, ſtipante armatorum amicorum caterua domum deductus eſt; ſæpe ſciſcitans an frater eßet incolumis, ne Cardinalis uiolaretur edicens, quem linteati ſacerdotes in eo tumultu cuſtodiebant. Dum hæc fierent, perculſáq; metu omnis turba diffugeret, & terribili ſtrepitu tanti tumultus templum corruere uideretur Piſanus antiſtes cum ſuis curiæ ſcalas aſcendit, poſtulatq; à ianitoribus, ut ad Vexilliferum ad quem haberet mandata pontificis, admittatur. Is erat Cæſar Petruccius,& tum fortè cum Decurionibus, ut feſto die ſæpe accidit, tempeſtiuè prandebat; admirantibus cõuiuis importunum hominis aduentum, quòd ea hora ſerijs colloquijs aliena prorſus atq; inepta uideretur: ſeſe tamen Cæſar è menſa celeriter expedit, cumq; exceptum in ſuam deducit cellam. Vix cœpto colloquio Cæſar in Antiſtite perplexa & malè cohærẽtia uerba

uerba, obliquo item obtutu oculos inconstantes, & uultum magni euentus expectatione suspensum animaduertit, atq; inde insidias spectat, relictoq; in Cella Antistite, ad Decuriones foras se proripit, & sublata uoce ministros Curiæ assuetos aduocat, atque item apparitores cum argēteis clauis, priscorum lictorum more summum Magistratum præeuntes, & ut erat egregiè forti atq; expedito consilio, Poggium arreptum crinibus solo deturbat, & in superiorem turriculam cum Decurionibus properè se subducit, arreptoq; ueru è proxima culina, scalæ aditū tuetur. Magno autem miraculo accidit, ut cōsurgentibus undiq; ad opem ferendam ministris, coniurati & Perusinorum exulum manus Antistitem secuta, diuersis in cœnaculis Curiæ includerentur, obserantibus sese ultro ualuarum seris, quæ sine peculiari claue aperiri non poterant. Quo casu quum diducti, nec consensu ualerent, nec collatas in unum uires ad conandum haberent, cūcti per partes ad unum omnes, præeunte Poggio clarißimi oratoris filio, iniectis laqueis è fenestris præcipites dati sunt, usq; adeò iratis & furētibus omnium animis, ut præcisis primorum capistris ad singulas columnellas, secundis & tertijs suspēdio locus pararetur, & præcipitata cadauera Plebs cruoris & prædæ auida dispoliaret, & in frusta concideret. Iam enim populi fremitus aream occupantis, uulgata Iuliani cæde ad Curiam peruenerat, magnoq; studio Plebs Mediceis fauens, proditores, occupatoresq; Curiæ ad suppliciū deijci deposcebat. Interim Frācișcus

ipse Pactius, è domo Iacobi patrui nudus extractus, delatusq; in Curiam, quum neq; hisceret, neq; contumaces oculos attolleret, iniecto laqueo è fenestra suspenditur. Nec multo post eum Pisanus ipse Antistes, totius inauspicatæ coniurationis seriem perscribere iussus, in eadē lintea stola sacerdotali, ita longiore capistro præceps datur, ut Pactiano cadaueri cohærēs, papillam rapidis dentibus appeteret, in eoq; atroci indignantis & fugientis animæ habitu, rigentibus oculis, meritas concepti sceleris pœnas daret. Eandem quoq; fœdæ necis sortem tulere, duo Iacobi Saluiati: quorum alter erat frater germanus, alter patruelis. Iacobus uerò ipse Pactius, qui armatus in equo ad aream Curiæ procurrerat, ut populum ad libertatem uocaret, quum ab optimis ciuibus irrideretur, & è summa Curiæ corona lapides in eum iacerentur, incitato equo Cruciana porta sese eiecit, biduoq; post à montanis agrestibus in fuga captus est, Florentiamq; perductus, ubi descripto expreßis coniuratorum nominibus fœdißimæ necis supplicium tulit, usq; adeò in eum cōcitata plebe, ut sepulturæ honore indignus putaretur; bisq; tumulatus, semel in templo, iterum in pomerio, indeq; erutus, quòd supremas Christianæ pietatis cohortationes, sese itidē Cacodæmoni impiè deuouens, reiecißet; diu à pueris per urbem raptatus, in Arnum traheretur. De Renato quoq; Pactio, qui ad armādos agrestes in Mugellanam uillam præcesserat, par supplicium est desumptum; retractusq; etiam est ex fuga Montesiccus qui Hieronymi Riarij famili-

familiaris militiæq; peritus, totius coniurationis erat conscius. Is ab initio interficiēdi Laurentij partes susceperat, sed eius postea hominis uirtute atq; admirabili humanitate ex multis colloquijs delinitus, eā cædem uti in uilla promisisset, in templo se patraturum pernegarat; scilicet ne homicidio detestabile sacrilegij scelus adderetur, proptereaq; unus omnium honestiore dignus supplicio, securi percussus est. Laurētij quoq; percussores, qui triduū in Cœnobio latuerant, nec à cucullatis prodebātur, latebra extracti, detruncatis naso atq; auribus, eādem latronum more laquei pœnam tulerunt. Reliqui Pactianæ familiæ in carcerem coniecti sunt; unusq; omnium Guliermus, qui Laurentij sororem in matrimonio habebat, in uillam impetrante uxore, relegari meruit, & Raphael Cardinalis ab omni iniuria & contumelia in honorem Pontificis seruatus est. Hanc in uindicāda atrocißimi sceleris audacia, senatus seueritatem uel ipse Barbarus & nostræ religionis hostis, Baiazetes Turcarum imperator insigni religione probitateq; comprobauit, quum Bādinum ex fuga elapsum Constantinopolim, deposcenti Laurentio, tanquam parricidam, & impium tēpli uiolatorem ad supplicium tradidisset. Atq; ita ille cunctis damnatus gentibus, ab eadem fenestra laqueo suspensus, iustum ciuibus uindicatæ feritatis suæ spectaculum præbuit. Neq; Hieronymus Riarius coniurationis author, ultores Deos diu fefellit, quum apud Forolinium, oppidanorum conspiratione in mensa trucidatus, & per fenestram in forum

præcipitatus, uel ſeras nefariæ malignitatis ſuæ pœnas expenderit.

Petri Angelij Bargæi.

At, ô deorum quiſquis in cœlo ſoles
Nefanda ſæpe facta uindex perſequi,
Nec ferre inulta, perfidi num Pactij
Dedere ſat ſuperq́; pœnarum tibi?
Cum Iulianum patriæ nouum decus
Quiuere templo in ipſo adorti occidere
Nil ſuſpicantem tale; cum fœdiſſimè
Turpata fuſo permaderent ſanguine
Sola ipſa Fani limina, atq; altaria.
Nanq; haud furentis hercle ſæuos impetus
Fugere Plebis, haud latêbris abditi
Cauere dexteras piorum uindices.
Non & paratam Thracij regis fidem
Senſere; nam cum Barbarus tantam luem
Perhorruiſſet, execratus patriæ
Remiſit uſq; ab ultima Propontide.
Inſerta quare plurimis cadauera
Collum capiſtris ciuitas lætiſſima
Spectauit; illa nec miſerta ſontium,
Quin inſepultus, horridus, nudus, lacer,
Canesq́;, auesq́; pauit, & piſces, datus
Præceps in amnem, manibus Iuli tuis.
Bandinus ille perditus ſicarius,
Bandinus ille, Thracius quem Boſphorus
Vti piaculum, & ſcelus teterrimum,

Exiſti-

Exiſtimauit impium & nefarium,
Suiſq; longè deferendum à fluctibus.
Sic, ô rubentis Iupiter uindex luæ,
Vt iura diſcant colere, diſcant legibus
Parêre certis, temnere & quid ſit, Deos
Puni cruenta perfidos ui dexteræ.

Benedicti Varchij.

Nam quis te liuor, quæ te tam dira furentem
Patrandi ſceleris rabies, regniúe parandi
Ambitio, patrios tecum euerſura penates,
Impulit effera gens furijs ultricibus olim?
Vt iuuenem florentem opibus, uirtute decorum,
Conſpicuum forma, dulci grauitate uerendum,
Præſtanti inſignem eloquio, nil tale merentem
Incautum, ante aras, & dijs ſpectantibus ipſis,
Aggreſſa (infandum) media teſtudine templi
Allectum blandè, prætentatumq; doloſè
Conficeres, ferro toties per pectus adacto?
Et clarum obſcuro fœdares ſanguine fratrem,
Totius Italiæ ſimul abſumptura ſalutem?
Heu facinus nullo delendum tempore, nulli
Aequandum, non ulla unquam ſat cæde piandum.
Impia corda, immania ſecla, immitia fata,
Fata malis hominum gaudentia, quid mage ſæuum
Damnoſumúe magis uidit ſol? Caſtore læſo
Occidit Auſoniæ Pollux, columenq; decuſq;,
Et ſi non aliud, Medicæ ſpes altera gentis,
Clementiſq; pater, totus cui paruit orbis.

Sub effigie Mahometis secundi Turcarum Imperatoris.

Hoc atroci uereq; Tartarico recedentiũ oculorũ obtutu, malignoq; pallore buxei vultus, et enormi cõtingẽtiũ labra nariũ curuitate, Mahometes fuit, quẽ Turcæ nõ modò cæteris Othomãnis superiorẽ, sed exæquatis uitijs atq; uirtutib. Alexandro Magno parẽ uolunt. Nam rerũ gestarũ gloria & magnitudine animi progenitores, tum cunctos qui in eo seculo maximè florerent, cogniti orbis reges, uel qui postea bis sexaginta annis regnarunt, proculdubio superauit. Natus erat ex Despoti Seruiæ filia, quæ puerũ Christianis præceptis et moribus imbuerat, quorũ mox oblitus adolescendo, ita ad Mahometis sacra se contulit, ut neq; hos neq; illos ritus teneret, et in arcano prorsus Atheos haberetur: utpote qui unum tantùm bonæ fortunæ nomen coleret, quod præclarè conciliari uiuida efficaciq; animi uirtute prædicabat. itaq; nulli addictus religioni, cunctorum hominum accuratas de dijs, tanquam humana nihil curantibus, cogitationes irridebat: eo animi decreto, ut nullum unquam ius amicitiæ aut fœderis, nisi ex commodo, exceptaq; ad proferendum imperium occasione, colendum atq; seruandum arbitraretur, & rem bellicam usq; adeò enixè et liberaliter curaret, ut cuncta munia, uetere Græcorum lege ad pœnam & præmium reuocaret. Præcepta autem maio-

rum ex disciplina militiæ constituta, quibus illi tantũ imperium peperissent, pleraq; emendãdo augendoq́; uti opus foret, nouis artificijs, ac ampliore omnis generis armorũ apparatu exaggerabat. Primus Othomannorum naualia instituit, quòd maximũ apud antiquos in classe ad omnes res gerendas momentũ, positum esse intelligebat. Qua una re Venetorum uim mari ab antiqua laude inseparabilem, postea contempsit. Sed primum eius, & nobilißimũ bellicorum operum fuit, Constantinopolis terra mariq; fortiter expugnata, cæsoq; Cõstantino supremo Græcorum imperatore, antiquißimum Græciæ imperium funditus euersum. Exinde Peloponnesum ingressus, Græcorũ & Venetorum copias secundis prælijs deleuit, Hexamyliq; murum à Venetis in Isthmo magno sumptu et lõgo labore restitutum, ex usu uictoriæ totum diruit. Nec multo pòst Euboeam insulam expugnata Chalcyde Venetis ademit, atq; item Lesbum deleta propè Mytilene urbe. Tanto uerò apparatu Illyricum adortus est, ut Stephanum Boznæ regem, Iaiza urbe, totoq; regno expelleret, et occideret. Eodem quoq; terrifico impetu in Epirum descendens Croiam urbem, quam pater Amurathes frustra oppugnarat, atq; item Scodram expugnauit: Homaremq; & Malcoccium duces per Dalmatiam ad Euganeos usq; penetrare iussit. Quibus irruptionibus graue vulnus Venetis est inflictum, cæso à Barbaris ad Soncium amnem Nouello eorum imperatore. Easdem quoq; immaniũ cædium & incendiorũ clades Stiriæ & Carinthiæ gen-

tes, ad quas Barbari deflexerant, senserunt. Pãnonijs quoq; arma inferre ausus, Belgradũ improsperè tentauit. Mox ad septentrionem conuersus, in ipsa Taurica Chersoneso, Theodosiam quæ Capha dicitur, Bosphorani regni caput, Genuensium coloniam occupauit, & Trapezuntium imperium ad Euxinum euertit: Colloianne & Dauide fratribus è regio sanguine captis & interfectis. Exinde tot partis uictorijs, ad orientem est conuersus: Pirametoq; Ciliciæ rege debellato, & regno in eius prouinciam redacto, aduersus Persas, offensus Vssumcassanis noui regis felicitate & gloria, ad Euphratẽ Othomãnica signa promouit, eo belli euentu, ut ipsum Vsumcaßanem multis inclytum uictorijs, uno præsertim tormentorum apparatu, ad Arsengam superarit. Erant utiq; ea quæ gesserat perampla timendaq; finitimis, quum insatiabili gloriæ cupiditate concitatus Rhodum inuadere, ac simul Italiam rerum quondam dominam adoriri, atq; item coacto ingenti tertio exercitu, in ulteriores Persas penetrare constituit. Itaq; missus est ad oppugnandum Rhodũ cum ualida classe Mesithes purpuratus, è gente Paleologa: in Italiam autem Acomathes, cui ab exciso anteriore dente Gendico cognomẽ fuit. Hic ab Aulone in Salentinos traijciens, Hydruntem expugnauit: summũq; inde terrorem toti Italiæ intulit: sed dispari euentu Mesithes Christianæ militiæ uim, quum Rhodi mœnia tentasset, infeliciter expertus est. Quũ interim Mahometes aduersus Persas ire pergens, apud Nicomediæ lacum repentino intestini

dolore

dolore correptus, extremũ uitæ ſuæ diem, tridui cruciatu feſtinata morte abſoluit, anno ætatis quinquageſimotertio, imperij autem trigeſimo ſecundo: magno quidem Chriſtianorum commodo. Nam Acomathes qui amplius ſeſquiannum circumfuſa Chriſtiana arma contempſerat, cognita imperatoris morte, præſidio atq; Italia, cum ſupplementa nouarum copiarũ expectaret, interrupta ſpe ingentis uictoriæ, mœrẽs & gemens exceßit. Cæterùm Mahometes qui impietatis apud ſuos, apud noſtros uerò perfidiæ, & inhumanæ crudelitatis notã ſubijt, hanc ſaltem confeßione omnium certam laudem à Barbaris repudiatam, non inſulsè tuliſſe exiſtimatur, quòd ei literarum, & præcellentium artium decus cordi fuerit: quando cunctas clarißimarũ gentium hiſtorias, ſibi uerti in Turcicam linguam iuberet, ut inde hauſtis militiæ præceptis, actionum ſuarum diſciplinam, exemplorum uarietate confirmaret, & præclaros artifices pictoresq; præſertim inſigni liberalitate complecteretur. Nã & commentaria rerum ab ipſo geſtarum à Liberto eius Vicentino conſcripta legimus: ueraq; eius imagine ſumus potiti, quã Gentilis Bellinus, è Venetijs Byzantium euocatus pinxerat: quum ibi regiam multis tabulis rerum nouarum ad oblectationem iocundißimam referſiſſet.

Leonardi Griffij, vt fertur.

Qui uici innumeros populos, tot regna, tot urbes,
Solus & immenſi qui timor orbis eram.

Me rapuit quæcunq; rapit mors improba: sed sum
Virtute excelsa ductus ad astra tamen.
Maior Alexander non me fuit, Annibal & non
Fuderit Ausonios tot licet ille duces.
Vici uictores Danaos, domuiq; feroces
Caoniæ populos, Sauromatasq; truces.
Pannonius sensit quantum surgebat in armis
Vis mea, quæ Latio cognita nuper erat.
Arsacidæ sensere manus has, sensit Arabsq;,
Et mea sunt Persæ cognita tela duci.
Mens fuerat bellare Rhodum, superare superbam
Italiam: sed non fata dedêre modum.
Hei mihi, nam rapuit mors aspera, quæq; sub alto
Pectore condideram, uertit & hora breuis.
Sic hominum fastus pereunt: sic stemmata, sicq;
Imperium, atq; aurum, quicquid & orbis habet.

Sub effigie Federici Feltrij ducis Vrbini.

IC est ille Federicus Feltrius Vrbinatium princeps, qui in spectaculis equestribus ab ictu lanceæ dextro orbatus oculo, iniquam honestißimo ore deformitatem præfert. Is ab adolescentia datus in contubernium Francisco Sfortiæ, totam Sfortianæ militiæ disciplinam ita hausit, ut quum in eo certißima magni futuri ducis indoles excelleret, ab inuicto imperatore ex fratris filia gener asciscer etur. Hunc militari & demum

demum imperatoria florentem laude, usq; adeò patrum nostrorum ætas admirata est, ut eum priscis illis ducibus, qui ab eodem orbitatis incommodo summæ uirtutis opinionem & famam sunt consecuti, non temerè compararent: quòd singulorũ peculiares quasdam uirtutes æmulari, argutissimoq; ingenio decerpere uideretur. Nam quæ propria Philippi Macedonis laus fuit, multo consilio bella suscipere, multoq; maxima celeritatis uehementia conficere: oborientes rerum casus ad rationem flectere: nouas semper occasiones ad alendum bellũ aperire: frustrari longa mora hostes, eorumq; præfectos, pecunia sæpe tentare, et cõmentitijs literis suspectos & inutiles reddere, probè didicerat. Astutijs porrò, planeq; Punicis artibus Annibalem æquabat, quo nemo unquã callidius insidias tetendisse: nemo peritius instruxisse aciem: nemo arma prõptius atq; ferocius expedisse traditur: quãdo etiã in toto rei bellicæ negocio, subitæ inexpectatæq; prudẽtiæ mira laus effulgeret, ei profectò persimilis, quæ in Romano Sertorio uiguisset. Nã præoccupare imminentiũ hostiũ consilia, munitiora loca castris antecapere: hostes imagine cõmittẽdæ pugnæ distinere, diuq; ludificari, ac fatigatos demũ lõgi laboris atq; uigiliæ mora, ideoq; uinci paratos, peracri repentinoq; impetu inuadere consueuerat: sic, ut nõ omnino sit mirũ si qui octies collatis signis cõflixisse traditur, bis tãtùm æquo Marte pugnauerit, quũ sexies uictor profligato atq; exuto castris hosti triumphalem lauream retulerit. Cæterùm bello & pace eniteb at in eo

ingenium graue admodum, sed sine ulla seueritate, quando in omnes lene miteq; esset, sine mollicie, & nusquam ad contumeliam iracundum. Facundia ualuit efficaci, atq; apprimè temperata, qua neminem offendens cunctos custodiæ & probitatis admonebat, potius quã acerba increpatione castigabat: utpote qui milites ingenuosq; præsertim, pudore certius quàm pœnæ metu in officio cõtineri prædicaret. Eũ porrò militiæ morẽ tenebat, ut Tyrones equites, quos ex nobilißima iuuentute instituebat, ad parandũ decus semper accenderet. Ab his autem quos alacres & gloriæ auidos fore prouidebat, hoc sibi unum præstari postulare erat solitus, ut quum in conspectum hostium deuenirent, non prius eorum aciem reformidarent, quàm in eam audacter & fortiter primas hastas confringerent: quo impigrè facto, si ita uideretur, ut secunda pericula uitarent, tum demum equos reflecterent. Nihil enim ipsos ex eo receptu uel pudoris, uel ignominiæ subituros. Dux nanq; præliorum & eius seculi morum eximiè peritus, existimabat ad primos impetus plerunq; parari uictoriam, qui longè uehementißimi ab effreni, & ætatis uigore concitato milite, quum à ueterano decurione inducitur prouenire consueßent. Multis siquidem militiæ exemplis compertum habebat, Tyrones uti nondum duri Martis pericula expertos, ab inconsulta ineundi prælij cupiditate, quòd hostem elatis animis facilè cõtemnunt, uehementem & plerunq; insuperabilem uim afferre sic, ut eam perturbata primo impetu aduersariorum

acie,

acie, quæ non facilè reparari atq; restitui queat, cœptæ semel uictoriæ secundißimus euẽtus cõtinuò subsequatur. Hanc in eo perpetuam bellicæ laudis existimationem splendidißimè cumulabant literarum honos & magnificentiæ studium. Nam qui prætorium laxitate & structuræ elegantia Vrbini ædificarat; in eo etiam Bibliothecam cõdidit, codicibus disciplinarum omnium refertißimam; existimabatq; nihil esse alienius & turpius in bono principe, quàm nescire literas, cuius incommodi socerum, eundem atq; nutricium maximè pœnitere memoria teneret. Raptus est fato suo, quum Herculem Atestinum aduersus Venetos formidolosa Ferrariensibus arma inferentes, oppositis ad Stellatam oppidum copijs tueretur. Ex his enim locis à Padana aura insalubribus, & palustri solo dãnatis, letalem concepit morbum, quem iam planè senex diu ferre non potuit; eo fortè die moriens quo Robertus Malatesta post relatã ad Xystum Pontificem de Alfonso Aragonio ad Velitras profligato triumphi lauream, in urbe uita excesßit.

Petri Angelij Bargæi.

Artes si docuit Punica gens suas
 Captantem insidijs Annibalem duces;
 Si præstante Philippus
 Fudit consilio hostium
Inuictas acies; si sapientia
 Sertori potuit bellica cædibus
 Non unis legiones

Affecisse Quiritium;
Ingenti quoq; te Sfortia gens suo
Astu, consilioq; & sapientia
Instructum bone Feltri
Bellis præficere horridis
Quiuit. sic similes quos Dea præpotens
Orbatos oculo fecerat altero,
Virtus ipsa coegit
Inuitos tibi cedere.
Cui præter decora hæc maxima, maximas
Reddunt Aonidum numina gratias,
Culti & ripa Metauri
Et fluxu Tyberis rapax.
Dum terras igitur conteget undiq;
Cœlum, cum Latio Græcia nobili,
Quod uiuit tibi semper
Se debere fatebitur.

Sub effigie Magni Caythbei Memphitici Sulthani.

AC peracri atq; retorrida fronte magnus Caythbeius apud Memphim pictus uisebatur, quum Selymus gemina potitus uictoria Mamaluchorum regnum interfectis duobus supremis regibus euerteret, opulentißimæq; regiæ ornamenta reuelleret, ut se nequicquam præpedientibus arenis inuicta arma Memphim usq; protulisse, discesßisseq; inde uictorem testaretur. Fuit Caythbeius natione Circaßius, conditione

ditione seruus; uerùm ab admirabili uirtute atque fortuna dignus eo imperio, quod per duos & uiginti annos singulari cum gloria rexit & auxit. Nam more gentis ex uenalitio seruorum ordine Mahometanæ legis beneficio liber factus, sed perpetuus mãceps regis, ut primum è literario, militariq; ludo adolescens prodijt, incredibili prosperoq; semper cursu, singulorum ordinum honores percucurrit atq; promeruit, creatusq; demum Diadarius, qui est summæ præfecturæ honos, cũ multis fortibus factis, tũ uarijs in aulæ primates obsequijs, latè gratiã eo cuẽtu adeptus est, ut in comitijs inter multos uel egregiè fortes et gratiosos frustra ambiẽtes, suffragijs uictor, et rex, et Sulthanus acclamaretur: neq; de se rectè cõceptam efficacißimæ uirtutis opinionẽ usq; fefellit; in hoc unũ semper intẽtus, ut instaurata militia, quæ longo æuo emarcuisse uidebatur, ueteres equitũ alas lectißimis supplemẽtis corroboraret, & in expeditionẽ educeret. Legebãtur aũt ex ipso præcipuè Circaßiorum genere, iuuenes acerrimi & robustißimi. Eius enim gẽtis homines toto habitu maximè lacertosi, ualidos artus, imperterritas mẽtes, & tolerãtia omnis laboris corpora ad militiã afferebant. Circaßij nanq; squalida in regione, rerum propè omnium inopes, luxuriæq; propterea prorsus ignari, & Aquilonis flatibus obiecti, perpetuoq; rigentes gelu, ita prædatoribus Scythis expositi sunt, ut mortaliũ miserrimi existimẽtur, & captiuitatis iniuriam non magnopere doleãt, nec parentes perpetua damnati inopiã, interceptos

liberos diu lugeant, quando etiam filios & propinquos ab ipsa statim infantia paruo pretio mercatoribus diuēdant, à quibus pueros ideo expeti persuasum habent, ut honestos milites, præclaros duces, & si ita fati sors uehat, maximos reges efficiant. Circaßij populi cum Euxini maris tractum incolunt, qui à Colchis atq; Mengrellis ad Bosphorum cōtra Tauricam Chersonesum extenditur, ea porrò lege atq; his cerimonijs Christum Deum adorant, quibus Moschi & Roxolani Græcorum ritus sequentes, uti solent. Cæterùm Caythbeius è sordidißimo loco à prima pueritia Memphim perductus, atq; institutus his moribus atq; artib. quibus Mamalucchi equites certatim incumbunt, ad summum rerum fastigium peruenit. Vbi uerò primis comitijs sine ulla repulsæ suspicione rex extitit, & per Caliphum sacrorum principem desumpto Sulthani titulo, more gentis consecratus est, nihil omnino antiquius habuit, quàm proferre fines, imperij limites armis tueri, Arabumq; præsertim infestas manus repellere, debellare contumaces, & neminem aduersum se insolescere pati. Magnanimo nanq; & potentißimo finitimorum Arabum impudentis audaciæ latrocinia ualidis armis uindicanda uidebantur, & Persæ qui sæpe repentinas in Comagenem & Syriam irruptiones fecerant, Euphratis transitu deterrendi; reprimēdaq; item Othomānorum arma, quæ formidolosa erant Syris ad Isicum sinum finitimis, quòd Turcæ præsides Ciliciæ, nuper sublato rege Piramoto in prouinciam redactæ, ueteres fines trāsire,

alienaq;

alienaq́; inuadere arroganter auderent. Itaq; tribus bellis ingenti animo susceptis, pariq; fortuna cōfectis, Arabes nequicquam se longa fuga eripientes, iustis affecit cladibus, antiquisq́; eorum domicilijs & sedibus latè expulit, eo rerum euentu, ut ad unum omnes reguli Arabes, atq; his permixti Mauri & Aegyptij, qui regiones inter Nilum, & dextrum Rubri maris littus incolunt, sese conferre ad authoritatem Mēphitici regis, & tributa pēdere cogerentur. Persæ quoq; duobus tumultuarijs prælijs fusi, ultra Euphratem in Mesopotamiam pellerentur, & in Cilicia Mamalucchi ad Tarsum castrametantes Turcas adorti, capto Cherseogle purpurato, qui Baiazetis erat gener, clarißimam de inuicta gente uictoriam retulerint. His secundis succeßibus, quum Memphitici imperij fines ad occasum per Africam usq; ad Cyrenem extēdisset, in repentinum atq; inexpectatū, ideoq́; grauißimum bellū incidit; cōspirantibus scilicet subuersis Aethiopibus in Mamalucchorum cædem, planeq́; rebellātibus, quibus magna multitudo Arabum, & Aegyptiorum, tædio prædure seruitutis se coniunxerat. Sed Caythbeius expedito equitatu turbam nequaquā militaribus armis, sed oblatis tantùm casu atq; his inualidis armatam telis, quanquam contumaci spiritu sese in libertatem uendicantem, per partes aggressus multo labore disiecit, atq; perdomuit. Ab eo diuersorum præliorum cruento exitu, magnus Aethiopum numerus cōmunicatæ perfidiæ pœnas dedit. Pars uerò eorum fermè tertia compedibus est reuincta, ut qui nus-

quam ipsum uerè libertatis bonum experti emptiq́ꝫ pretio fortibus dominis seruire condiscerent. His rebus gestis Caythbeius plenus gloria, & apud nostras gentes, pari uirtutis atq; fortunæ illustri fama Sulthanorum clarissimus euasit. Nam is est qui externæ amicitiæ appetens ad proferendum nomen Laurētio Medici Camelopardalim dono misit. Id animal præaltis anterioribus cruribus, quum humiliora terga, breuesq́; suffragines haberet; Ceruinumq́; caput ab erecta rigidaq́ꝫ ceruice, duobus insigne corniculis dorsum eius candidis in orbem maculis in rufo colore dispersis, mirè uariegatū spectaretur, uti prorsus innoxium, non Etruriæ modò, sed toti Italiæ diu mirabili spectaculo fuit, utpote quòd ab ipsis usq; Romanis tēporibus Italia non uiderat, quum in extremis Aethiopiæ regionibus ad Nili fontes difficillimè capiatur. Simili quoq; munificentiæ studio paulo antè ad Galeacium Sfortiam Elephantem perdomitū, & Tigridem oblongis atris uirgulis maculosam, ab insita feritate terribilem dono miserat; quas belluas pictura eleganter expressas in arce Mediolani hodie etiam spectamus. Cæterùm senescentem Caythbeiū Dultibes uxor Arabici generis, ideoq; ambitiosi spiritus mulier, perpetuis adhortationib. perpulit, ut Mahometē filium imperij hæredē relinqueret, antiquata scilicet ea lege qua filius patri successor esse uetabatur, quum Aegyptios reges uetere maiorum instituto nequaquam obseruata successione liberorū, sed cōmunibus equitum suffragijs creari mos sit; eadem penè iuris formula,

mula, qua Romæ summos Pontifices à Senatoribus in Comitio creari constat. Nec defuere Proceres qui ab impudenti adulatione Reginæ consilijs assentirent, multa utiq; corrupti largitione, quum essent ex eo numero qui nullam gratiæ spem pro se in comitijs habituri uiderentur, extraq; sortem petitionis positi melioribus, ut sæpe fit, tanti principatus fortunam inuiderent. Itaq; primarum classium princeps abrogata comitiali lege, nouum decretum intulerunt, ad nutum imperiosæ & satagētis Reginæ promulgatum, quod non inepta æquitatis & exempli ratione, cunctis ferè probaretur. Id non erat omnino absurdum, quoniam fortissimo principi, atq; optimè de Republica merito, & ægrè conceptũ ex senectæ uitijs morbum sustinenti, adiutorem dandum censebant, qui ingentia curarum pondera in patre, recentibus uiribus subleuaret; sicuti antea maiores suos Saladino Sulthanici imperij cõditori ad honestissimum posteritatis exēplum tribuisse meminerant. Nec multo pòst Mahometem uiginti quatuor annos natum ab eximia pietate, patris adiutorem, & cõsortem imperij nouis appellationibus salutarunt. Sed ab excessu demum Caythbei, qui damnatæ quorũdam Procerum rumoribus adoptioni, non diu superfuit, Mahometes non multum ea inauspicata hæreditate lætatus est. Nam Mamalucchos dolore ereptæ suæ sortis, interruptæq; prærogatiuæ iniuria perculsos, dira intestini belli rabies ita inuasit, ut Mahomete interfecto, quatuor secundum eum principes creati, paucorum mēsium spatio turbulen-

tißimis comitijs trucidarētur; eo anno qui fuit à partu Virginis supra millesimum & quadringētesimum, nonagesimus sextus.

Iouij Iunioris.

Si quondam Hesperio quos misit Bœtis ab orbe
Dalmatáue, aut Lybies Mauris circumsona tellus
Aeneadum fasces, Capitoliaq; alta tenentes
Obstupuit populus Latialis, & inclyta Roma
(Externos quanuis dominos) æquauit Olympo,
Insueta admirans alienæ nomina terræ,
Nónne erit hic etiam toto admirabilis orbe?
Qui genere ex humili Riphæis natus in oris
Aduersi fines mundi, rigidamq; relinquens
Arcton, Cimerias ubi Bosphorus asperat undas,
Venerit ad magni septenflua flumina Nili?
Atq; ibi seruiles habitus exutus, & ora,
Consensuq; ducum magno prælatus honore,
Tum demum Aegyptū, & Pharias cōpescat habenas?
Et Syriam quacunq; rapax procurrit Orontes,
Scepta tenens latè magna ditione gubernet?
Scilicet hæc tantæ uirtuti, ingenuoq; labori
Conueniunt, nanq; ille diu in sua damna ruentes
Victor Erythræi depellit littore Ponti
Prædones Arabum, simul & felicibus ausis
Trans fluuium Euphratem, trans pictæ Persidis arua
Cogit Ithyræo gaudentes uulnere Parthos.
An memorem quod Coryciæ prope mœnia Tarsi
Rettulit infesto ex Turca sublime trophæum,

An subitò oppressa Aethiopum seruilia bella?
Sed nec adhuc tanto famæ contentus honore
Muneribus placet Italiam penetrare, suaq;
Laude frui: magno sic uecta per æquora sumptu
Bellua, quam prisci coniuncta uoce Camelo
Pardalim appellant, geminum cui uertice cornu
Fulget, & insigni distinctum tegmine corpus.
Felix ille quidem cunctis qui cognitus oris,
Non uitam ferro amisit, sed morte quieta
Et natus lachrymans posuit sua membra sepulchro.

Sub effigie Matthiæ Coruini Pannoniæ regis.

ON inuictis modò armis, sed magnitudine animi, admirabiliq; uirtutum omnium concursu Matthias Coruinus Pannoniæ rex, cũctorum suæ ætatis regum decus superauit. Patrem habuit Ioannem Hũniadem, secundis pariter ac aduersis, ducem omniũ, qui cum Turcis arma contulerint, longè clarißimum: utpote qui Turcarum fulmineus terror appellaretur, quorum magnã multitudinem in Belgradi foßis prostrauisset. Is natione Semidachus & Valachus, duos habuit filios, Ladislaũ & Matthiã. Ladislaus, quòd Vldericum Ciliæ comitem regis propinquum, qui capitales inimicitias cũ Hunniade semper exercuerat, apud Albam confodisset, à Ladislao rege securi percussus est, Matthia custodiæ tradito, abductoq; in Bohemiam, ut ibi de nobilißimi adolescentis supplicio, ex-

tra Hungarorũ oculos consideratius atq; liberius decerneret. Nam tametsi Matthias eius cædis conscius fuisse putabatur, quòd tamen interfecti Ciliensis cruore manus minimè polluisset, nec duodeuigesimum attigisset annum, plerosq; Procerum ad misericordiam commouebat, quum unica proles Hunniadis interitura crederetur. Quid enim eius uiri memoriæ ab Hungarica gente, uel gratius uel honestius persolui posset, quàm si eius sobolem à teterrima nece seruarent: quum ab Hunniade se toties seruatos, Turcicisq; trophæis nobilitatos esse faterentur? Eo modo fluctuante Rege, fata uiam aperuerunt, quo captiuo sæuam securem expectanti, non salus modò, uerùm & Pannonici regni corona pararetur. Ladislaus enim rex dum Pragæ nuptijs uacaret, ueneno intra paucas horas sublatus est, Bohemiæq; regnum arripuit Georgius Pogibraccius, qui uigore animi, clientelis atque opibus, Procerum erat potẽtißimus. Cæterùm morte regis audita Michael Zilagus, Matthiæ auunculus, apud quem erãt ueteranæ copiæ, quæ sub Hunniade stipendia meruissent, cum matre Matthiæ Budã contendit: quorum aduentu Hungari proceres permoti matris lachrymis, præsentisq; exercitus studio & uiribus adducti, cõmendatione Hunniadis sobolem Michaele, extemplò uel uinctum adhuc cathenis apud Pragam Matthiam regem declararunt: mißisq; legatis à Pogibraccio postularunt, ut sibi Matthiam redderet, quem publico consensu Pannoniæ regem salutassent. Nec mora Pogibraccius consiliũ expedit, ob-

tempe-

temperandumq; Hungaris censet, quòd putabat confirmando nouo regno nihil sibi fore opportunius, quàm si Hungaros eo beneficio obstringeret, & Bohemis consociaret. Itaq; non cathenas modò detrahit Matthiæ, sed ei ad certißimũ amicitiæ pignus filiam despondet & tradit: ornatumq; Regij cultus muneribus Budæ regnaturũ dimittit. Fuere qui existimarent à Pogibraccio regnum affectãti, uenenum Ladislao præbitum fuisse, cuius uxor quæ Caroli Quarti Cæsaris, Bohemiæq; regis neptis erat, uterum gestaret. Ea partus expectatio ciuile bellum in Hungaria excitauit, graueq; negociũ attulit Matthiæ, quum de regni possesßione cum Regina armis cõtendere cogeretur. Sed post editũ infelicem partum, Regina cõtentioni finem fecit honestis conditionibus, legitimeq; demum antiquo regũ diademate apud Albam coronatus est: sic, ut regnarit supra annos triginta sex, occupatus semper nouo bello, quum perpetuis, & inuictis animis undiq; sibi amplißimam laudem & gloriam parandam existimaret. Non sustinuere ardentis Ducis uim Poloni, qui arma Vngaris inferre ausi fuerant. Hæc eadem Germanorũ robora perfregit, quum Austriæ Viennam Federico Cæsari adimeret. Valachorũ exercitum ancipiti prælio profligauit, quo ipse sagitta vulneratus, sed planè uictor discesßit. Binis quoque prælijs, Turcarum ab Illyrici limite irrumpentiũ audaciam ita contudit atq; represßit, ut Mahometes eorum imperator, omnium propè gentium uictor, successorq; eius filius Baiazetes, æquißimis legibus pa-

cem petierint. Geßit & aduersus Slesitas ad Vratislauiam urbem acre bellum, tāta utiq; felicitate, ut in toto Hungarici regni limite deuictarum ab se gentium summæ gloriæ trophæa spectarentur. Verùm ob id maiore præconio dignus uidetur, quòd transmißis auxilijs Italiam Turcarū metu, qui Hydrūtem in Salentinis occuparāt, liberassent existimari poßit, postquā inuicti ante pertinacißimeq; resistentes Turcæ, unū Blasium Magarem è Matthiæ præfectis pugnacißimum timendum esse, ipsa demum deditione post egregios multarum eruptionū conatus ostenderint. Eminebat in Matthia eruditum & graue perspicacis ingenij iudicium, quum rerum bellicarum omnis generis & literarum intelligentia polleret. Neq; enim Regem aut ducem absolutæ uirtutis & gloriæ famam adipisci posse prædicabat, nisi literarum præsidio munitus, omnis ætatis instituta militiæ, ipsaq; antiquorū stratagemata, ex historijs percalleret: quando ea documenta quæ magno usui militiæ forent, ab ignaris literarum, nisi longißimo tempore experiundo percipi non possent, quæ alij ex ueterū exemplis legendo facilè consequeretur. Propterea peculiari propè studio in Regiam sibi uiros asciuerat, non optimorū modò studiorum, sed nobiliorum etiam artium laude insignes, quorum consuetudine legendo & disputando mirum in modum oblectabatur. Quicquid enim ocij est grauißimis occupationib. suffurari poterat, id totum euoluendis annalibus impendebat: multusq; uisebatur in ea Bibliotheca, quā exquisitis libris nullo

deterrente

deterrente sumptu refertißimam esse curauerat. Forum uerò Budæ præcellentium artificum tabernis exornarat, qui ex Italia præsertim certis inuitati præmijs, Budam confluebant. Regia enim Budæ ueræ uirtutis domicilium, perpetuiq; splendoris hospitale diuersorium cunctis gentibus patebat. Quādoquidem uincere hostes, & scribenda facere, & uirtutem liberaliter exonerare, Regiæ fortunæ proprium munus esse duceret. Inuexerat toti prouinciæ Italicas artes, cultum domesticum. Hunnicæ gentis mores ad arma & latrocinia natæ, ita molliuerat, ut regnū ex plumbeo aureum, detersaq; rubigine splendidū reddidisse Pannonij faterētur. Hac illustri fama Christianorum regum florentißimus, quū uigeret, agitaretq; animo ingens bellum aduersus Turcas, & lætißimè pransus esset, Bolanumq; Venetum legatum honoris causa equestri dignitate inter sacra solennia perornasset, repentè apoplexia correptus expirauit, anno ætatis quinquagesimo sexto, à partu autem Virginis nonagesimo supra quadringentesimum atq; millesimum, eo festo die qui Palmarum celebritati dicatus est. Effigies eius armata equestris, luculentißimè depicta Romæ in campo Floræ, contra Podium cubiculi mei in angulo Laurentianæ domus spectatur, ad quam arridet altera persimilis Andreæ Mantiniæ manu picta, quæ in Musæo nostro conspicitur.

Anthonij Thebaldei.

Coruini breuis hæc urna est, quem magna fatentur
Facta fuisse Deum: Fata fuuisse hominem.

Pauli Iouij iunioris.

Vos ô qui celeri gradu
Lucum Castaliæ rupis, & ardua
Parnassi iuga scandere
Certatis uiridem per nemorum comam,
Qua riuo resonans sacro
Leni lympha fugax perstrepit alueo.
Auratæ citharæ modos,
Insignemq; lyram ponite, ponite
Si quis posse putat suo
Cantu, & grandiloqui carmine Pindari
Regem Pannoniæ decus
Coruinum meritis tollere honoribus.
Nam si Mœonij senis,
Seu quæ Virgilij Musa canit Deos
Sese reddat ab inferis,
Nec curet Siculæ regna Proserpinæ
Haud unquam ualeat satis
Summis quam deceat, tollere uersibus
Coruinum egregium ducem,
Quem nec laurigeri posset Apollinis
Laus, nec Pierij chori
Princeps, dulce canens Calliope melos.

PAVL

ELOGIORVM LIBER QVARTVS.

Sub effigie Caroli VIII Galliæ regis.

HOC *oris gestu & armorum cultu Carolum Galliæ Regem eius nominis octauũ, Alexander Pontifex in mole Hadriani pingi iußit, quem Rex ipse pictori se exprimēdum accuratè præbuisset.* Is Ludouico *undecimo patri succedens, deficientes ab se Britones armis subegit, capto in acie Ludouico Aureliano atque in carcerē cōiecto, quem certa iura Regij sanguinis ipsi successorem destinabant. Ab hac uictoria Rex iuuenis, quãquam nec ingenio stabili, nec satis firmis pulsi corporis uiribus polleret, pacati tamen atque opulenti Regni subnixus facultatibus, bellicosorumq́; procerum uocibus incitatus, aduersus Aragonios reges terra mariq́; bellum suscepit, euocante eum atq; adiuuãte Ludouico Sfortia, qui Aragonio nomini erat infensißimus. Ea nanq; tempestate fatali malo Italiæ nati, exitialibus inter se consilijs dißidebant Alfonsus rex Neapolitanus, & Ludouicus Sfortia Mediolani princeps, qui tum potentia atq; authoritate nominis supra cæteros eminere credebantur. Ille apprimè ferox, bellicosus & insolens; hic uerò ingenio subtili,*

mus, quæ demũ ſerendo bella ex bellis nobis parum maturè inſanire deſinentibus importa ta, ſi non cautiores & fortiores fecit, uti propul ſanda pericula flagitabant: patientiores certè reddidiſſe videtur ad perferendã inuſitatæ cõ-ditionis ignominiam. Neq; alter nos ipſos vl-trò præcipites datos cõſolari poſſumus, quàm quòd primos tantæ cladis authores æqua vl-trix ſcelerum furia meritas pœnas dare coege-rit. Hic itaq; rex Gallus, qui vel nolẽs domum tuam ſuo impetu euertit, te præclaro exemplo admonet, vt irruptiones externarum gẽtium, quarum vis vehemẽtiſsima intolerandaq; eſſe conſueuit, graui maturoq; conſilio auertendas potius quàm armorum fiducia ſuſtinendas ar bitrere. In hanc enim publicæ ſalutis curam & Coſmus & Laurẽtius, maiores tui ſummæ pru dentiæ viri ſemper excubarunt, vt quantũ con ſilio præſtari poſſet, externa arma longiſsimè arcerent. Neq; enim aliter quàm his inunda-tionibus obrui & cõuelli poteſt hic tuus Prin-cipatus, haud dubiè fato datus, & mirifica de-mum tua virtute cõfirmatus, quandoquidem nulla omnino inteſtina fraus extimeſcenda vi-deatur, agenti Principem obſolutæ pietatis atq; iuſtitiæ auſpicijs, qualem in rectè conſtituta Republica æquè boni maliq; ciues optatiſsimum eſſe confitentur.

ELO.

ELOGIORVM LIBER QVARTVS.

Sub effigie Caroli VIII Galliæ regis.

OC *oris gestu & armorum cultu Carolum Galliæ Regem eius nominis octauũ, Alexander Pontifex in mole Hadriani pingi iussit, quem Rex ipse pictori se exprimẽdum accuratè præbuisset.* Is Ludouico *undecimo patri succedens, deficientes ab se* Britones *armis subegit, capto in acie* Ludouico Aureliano *atque in carcerẽ cõiecto, quem certa iura* Regij *sanguinis ipsi successorem destinabant. Ab hac uictoria* Rex *iuuenis, quãquam nec ingenio stabili, nec satis firmis pulsi corporis uiribus* polleret, *pacati tamen atque opulenti* Regni *subnixus facultatibus, bellicosorumq; procerum uocibus incitatus, aduersus* Aragonios *reges terra mariq; bellum suscepit, euocante eum atq; adiuuãte* Ludouico *Sfortia, qui* Aragonio *nomini erat infensissimus. Ea nanq; tempestate fatali malo* Italiæ *nati, exitialibus inter se consilijs dissidebant Alfonsus rex* Neapolitanus, & Ludouicus *Sfortia* Mediolani *princeps, qui tum potentia atq; authoritate nominis supra cæteros eminere credebantur. Ille apprimè ferox, bellicosus & insolens; hic uerò ingenio subtili,*

astuto, maximeq; ambitioso, odia contraxerant, quæ minimè expiari possent, nisi dijudicante belli fortuna alteruter præceps daretur. Itaque Carolus uehemēti impetu Italiam intrās, & subitò percurrens, quātum Galli armis ausuq; ualerēt, cū ignominia Italicæ disciplinæ pluribus prælijs ostendit. Hæc enim ferè tota, aut inscitia atq; auaritia superiorum ducum, aut longo ocio restincta perierat; sic, ut nemo ducum aut militum superesset, qui cruētam aciem se uidisse testaretur. Quo uitio accidit, ut facilè Gallus honestum prætendens titulum, Pisanos eiectis Florentinis, hos uerò eiectis Mediceis & Senēses pulso Pandulpho Petruccio, uendicasse in libertatē uideri uellet. Exinde Pontificem terrore inuecti in Vrbem exercitus subactum ad fœdus ineundum cōpulit, Gemēq; Baiazetis Turcarum imperatoris fratrem sibi tradere coegit, quo adiutore in Græciam se traiecturum confecto Aragonio bello prædicabat. Qua inusitata Galli hostis felicitate cuncta obuia sternētis perculsus Alfonsus, ideoq; nihil pro pristina sua militari laude ausus, ita despondit animum, ut Ferdinādo filio Regnum cederet; extēploq; cum Regia Gaza in Siciliam profugeret; eo euentu, ut filius pari hostium impetu undiq; pulsus urbe Neapoli atq; arcibus, Regnoq; demū toto, ocyßimè pelleretur. Obstupuere statim ad eius ingentis celerisq; uictoriæ cursum cūcti principes; usq; adeò consternatis metu animis, ut in unum pro publica salute, dignitateq; Italici nominis conspirarent, & arma cōtra Gallos undiq; cogerent. His rebus cognitis Carolus

rolus Campanis, Brutijs, Apulis, & Samnitibus, ualido copiarum præsidio cõfirmatis, regredi extemplò, & contra infestos uiam ferro aperire constituit; atq; ita profugiente Alexandro, Romam præteruectus, Pisas repetijt; & per Apuanos Ligures superato Apennino, ad Tarrum amnem profectus, Venetas, & Sfortianas copias, eum transitu prohibere conãtes cruento edito prælio ita prostrauit, ut penè intactus, & nusquam postea lacessitus in Galliam rediret, nec Italici belli obliuisceretur; renouata nãq; amicitia cum Ludouico Sfortia, restitutaq; ei Nouaria, quam Aurelianus occuparat, Ferdinãdum Regem paternum repetentem regnum longo exercuit bello; eo tamẽ rerum exitu, ut Galli duces militesq; ad unũ propè omnes uarijs casibus interirẽt, & ipse demũ tertio anno postquam Neapolim ceperat, apud Ambosiam oppidum, ex ludo paruæ sphæræ rediens, ignobili in cella, subito animæ deliquio correptus expiraret. Vixit annos uiginti septem, imperauit decem. Id uerò tãto regi insigni probro datum est, quòd intempestiuis amoribus deditus, eneruatusq; molli ocio apud Allobrogum diffluentia longo luxu oppida, Aureliano Nouariæ obsesso opem ferre noluerit, repudiatamq; cõiugio Margaritam Maximiliani Cæsaris filiam ab se expetitam, desponsatamq;, ad patrem remiserit, ut Anna Britanniæ citerioris Reguli filia, hæresq; maiore commodo duceretur; quòd reges nullis pudoris potius, quàm commodi priuati legibus obediant.

Landriani Mediolanensis.

Impiger aerias Carolus dum transilit Alpes,
Parthenopen stricto dum petit ense ferox:
Horruit illum omnis bello clarißima tellus
Itala, & inuicti frena superba tulit.
Victorem sed ne hunc æternum secla uiderent
Nostra ducem; ante annos inuida mors rapuit.

Sub effigie Vitelliorum fratrum.

AC una latiore in tabula Vitellij quatuor germani fratres cũ sene patre conspiciuntur: quos admirabili mediæ ætatis uigore atq; illustri bellicæ laudis fama florentes, inuida uirtuti ante diem immitis Parca surripuit. Hos Nicolaus pater post longam contentionem eiecto Iustino æmulo, atq; eo demum interfecto, in patria Tipherno non obscuræ potentiæ principatum adeptus, in disciplinam Virginio Vrsino tradidit, qui tum Romanorum procerum splendore domus, & multis militiæ partis honoribus erat clarißimus. Qua liberorum animosa prole, atq; ea enixè ad summum militiæ decus contendente, planè beatus senex pater uideri potuit, quũ excedens uita, familiam certißimo militarium iuuenum præsidio confirmasse crederetur, nisi occultior aliqua uis fati adultæ iam uirtuti indignam atq; inexpectatam perniciem attulisset. Præcipiti nanq; impetu fortuna in Vitellij nominis sobolem incurrens, ex breui interuallo singulos perculit atq; prostrauit, miserabilem hercle in modum.

dum.

dum, quãdo partim fœda, partim ignobili morte cõciderint. Ioannes ſiquidem natu maximus, quum ad Auximum Piceni urbem in oppugnatione uerſaretur, immani tormento diſcerptus interijt. Camillus huic proximus, in Apulia Circellũ oppidũ appoſita ſcala conſcendere & capere cõtendens, molari propè lapide ſupernè deiecto, nequicquam protegente galea oppreſſus eſt. Is tum Gallis, Virginioq; duci operã nauabat, & multis bello fortibus factis, pugnaciſsimi ducis laudem eo præſertim die fuerat cõſequutus, quo non procul à Luceria Germanorũ integram phalangem Aragonijs militantem, inductis & ſæpe circũductis in orbem ſagittarijs equitibus deleuerat. Primus in Italia ſclopettariorum equitum turmã inſtituit, quod equitum genus poſtea intermiſſum eſt, quum nimia atq; inhabili ſclopetti lõgitudine præpedirentur; ſic, ut hodie non miremur breuiores & leuiores, aptiore induſtria à Germanis inſtitutos, qui noſtris nuper haſtatis equitibus maximo terrori in Germania fuerint. Moriẽs Camillus Vitellium filium reliquit, quem Venetis & quatuor Pontificibus, uti erat bellicæ rationis & multi conſilij apprimè gnarus, impigram fidelemq; operam nauaſſe uidimus. Cæterùm in Paulo & Vitellocio ætate minoribus uis ardens impauidi animi, & in arduis belli caſibus mirè efficax ita enituit, ut uterq; ad militaris imperij nomen non temerè aſpirare milites crederent. Paulus ingenio excelſior, & iudicij grauitate præſtantior expediẽdis conſilijs, atq; armis promptiſsimus habe-

batur; sed aliquãto fortasse seuerior & sæuior, quòd dormitãtes uigiles impunè interfici, & sclopettarijs hostiũ captis erui oculos, & præcidi manus iuberet, quòd indignum esse uideretur strenuum sæpe nobilemq; equitẽ ab infimi ordinis despicato pedite inulto uulnere prosterni. Nõdum enim inuecto externarum gentium cruento more, Itali milites sanguinarij & multæ cædis auidi esse didicerant. Paulus hac uirtute disciplinaq; prouectus, quum Venetas copias in Apennino profligasset, Pisanosq; egregiè suam tuentes libertatem, aliquot oppidis expugnatis cõterruisset, eorum mœnibus tormenta admouenda esse censuit. Sed eius conatus, quanquam uehementissimè cœptus, eum habuit exitum, ut malignè obtrectante collega Ranuccio Martiano disparis dignitatis atq; uirtutis duce, perfidiosa potius quàm necessaria cessatione à semicapto Stãpacis propugnaculo retraxisse tormenta crederetur; quasi eius urbis subactæ lætitiam Florentinis inuideret; inanissima quidem suspicione, quum inde à probo auidoq; ueri decoris duce perampla triumphi laus peteretur. Itaq; à præpotente factione ciuiũ, urgenteq; Ranuccio perfidiæ accusatus, uir insons captus, præcipitiq; iudicio in curia securi percussus est; quanquam uel inusitati generis tormenta adhibita, in acerbissima quæstione nihil quod integritatis famam læderet, elicere potuissent. Eo enim supremo malignitatis decreto concidit, quod uiri suspicaces, & Reipublicæ causa maximè sæui, factiosiq; immeritò tortum nequaquã ex tuto dimitti posse iu-

ſe iudicarent. Sed eius immanis iniuriæ ultor poſtea extitit Alexander filius, quem hodie patris æquãtem laudes, & Hũgarico & Germanico bello clarum Italia inter paucos duces adnumerat. At Vitellocium immanior uis atq; ſæuitia Cæſaris Borgiæ ſuſtulit, quum is cruentiſſimo homini, perfidioſe aſtu ex recenti defẽctione in gratiam receptus apud Senogalliam ſe credidiſſet. Ibi enim ſimulatione colloquij militaris perductus in domũ cum Paulo Vrſino ſocero, Frãciſcoq; Vrſino Grauinæ Regulo, & Liberotto Firmano, ad eandẽ necem deſtinatis, ſtrangulatus interijt; meritas certo iure pœnas pendens, quòd ſe à ſanguinario, nefarioq; tyranno ſyncerè in fidem receptus imprudentiſsimè putarit; quanquam ea reditus leuitas exitio cunctis futura ab ingenio Pauli ſoceri largitione promiſsisq; corrupti Vitellocio improbãte emanaſſe credatur. Vitellocius primus in Italia Germanicæ diſciplinæ phalangem peditum ex Tiphernatibus ſuis inſtituit, quibus & haſtas, & ſecures, ferreaq; pectoralia, & galeas, externorum imitatione tradiderat; ornauitq;, ut denſata acie procurrere, conſiſtere, regrediq;, & decurrere in cocleam, nihil perturbatis ordinibus condiſcerent; cuius phalangis inuicto robore fretus, paulò antè Vgonem Moncatam Borgiæ Cæſaris ducem, in Vmbria profligarat; & capto ad Baſſianum Guidone Feltrio Vrbinatium principe, Pontificias copias inſigni edita pugna deleuerat.

Michaelis Syluij Lusitani Cardinalis de Camillo Vitellio.

Victorem Pyrrhum post magna atq; inclyta facta,
Fœminea fama est occubuisse manu.
Et te surripuit post inclyta facta Vitelli
Fœminea dextra missus ab arce lapis.
Heu fatum occultum, multis distantia seclis
Clara duorum facta exitus unus habet.

Antonij Francisci Rainerij de Paulo Vitellio.

Vrbis ut ingratæ scelus, & uictricia Pauli
Audijt immiti colla resecta manu
Scipiadum maior; Tua quid bene facta Vitelli
Quid ualuere mea? ah dixit, & ingemuit.

Iouij Iunioris de Vitellocio.

E heu quid faciãt, cuiquã homines cúrue habeãt fidẽ?
Ten' sic negligis? atq; ipse tui nil memor, impij
Te imprudens potuisti manibus credere Borgiæ,
Infaustis manibus, sacrilegis atq; nefarijs?
Quid si non tibi notißimus usq;, & satis, & super
Cunctis ille fuisset rabidus, Barbarus, impotens,
Humani generis pernicies, atq; hominum lues:
At non te latuit quid fugiens Cæsaris impetum
Olim dixerit è carminibus Mœonij senis
Pom peius, Pharij quum peteret littore perfida
Reg is naue cita. Non equidem uita ferocibus
Commit-

Committenda Tyrannis, iter haud tutum ad eos satis
Dixit: sed mala sors omne animi consilium rapit.

Rainerij de Vitellocio.

Non me diua potens atq; uolubilis
Motu quæ rotat hæc omnia præpeti
Deprensum Ionio mersit in improbo,
Nec Mars belligero dum feror agmine
Hinnitu alipedum cum litui sono
Lætantem, rapido sustulit impetu:
Nec me æuo & spolijs tot grauidum nouis
Hæres, nobilium patria principum
Linquentem gelido marmora funere,
Victorem tumulo condidit aureo.
Sed me perfidior Borgius æquore,
Martis fulmineo sæuior agmine,
Parcarum Lachesi surdior ultima,
Et fatum, atq; fides credula, perdidit.

Eiusdem.

Nō mare me, nō Mars, sæua aut mors perdidit: at me
Perdidit, omnibus his Borgius asperior.

Sub effigie Petri Medicis.

ETRVS Medices, quem Laurentius pater authoritate atq; opibus florētem in Republica principem reliquerat, hac militari specie thoracatus & prolixè comatus pingi uoluit. Nam tum uiros radi solitos non

decebat barba, contrarioq; more nostro capita prælongi crines adornabant. Multo enim iuuētæ feruore alacer, robustos gestandisq; armis habiles artus equestribus spectaculis ad bellicam imaginem ostentare, aduersis sæpe hastis in ludo cōcurrere, uariaq; pugnæ simulacra edere erat solitus; quòd ita ad popularem gratiam expediret; sicuti patrem & patruum cum præclara laude fecisse meminerat. Verùm hæc studia quanquam digna essent eo iuuene, quem Palmæ decus accenderet: eum tamen aliquanto longius quàm oporteret à ciuilibus officijs abstrahebant, à quibus secus ac pater iusserat, ita abhorrere uidebatur, ut sæpe uenationi falconumq; aucupijs, ac amatorijs uanitatibus occupatus, actiones magistratuum inspicere negligeret; alloquia ciuium fastidiret, & contemptu quodam raró intraret curiam. Quibus moribus fiebat, ut paternæ modestiæ, & Etruscæ frugalitatis obliuisceretur, obiterq; superbiæ & luxui, atq; item libidinibus quibus offendi ciuile decus posset, propalam se dederet, quum honestas quasdam familias assiduo atq; licentiore matronarum cultu probrosas effici nōnulli suspicarentur. Sed hæc grauior cæteris labes quæ proterui atq; intemperātis famā premebat, citò deferbuit ex nuptijs lectissimæ uxoris Alfonsinæ quam ex Vrsina gente duxerat: conciliante id coniugium Clarice matre ex eadem orta familia. Erat Petrus ingenio patri dissimilis, uti sæpe feroci & tū maximè quum fortè meracius biberet, acriter ad iracundiam parato: sed quòd amœnitate Musarum & Musici

ficis concentibus citò molliretur, & quò luberet, facilè flecteretur. Nam à Politiano præceptore institutũ erat domi certamen Etruscorum Poetarum, quo nõ obscura laus, summa iocunditate quærebatur; quando alternis dicerent, & ad pares numeros responderent, qui extemporaneæ facultatis plausum à circumfusa audientium corona petebant. Latinarum nanq; & Græcarum literarum studia, ea tempestate Florentiæ uigebant, ita ut arguti iuuenes Etruscos rithmos per amœnis floribus adornarent. Hos mores optima pax ferebat, atq; his pacata ciuitas honestißimè lætabatur. Sed ubi è Gallia terribile claßicum cõcrepuit, non temerè cõceptus pauor totum inexperti iuuenis animum occupauit: sic ut facilè in consilio longè omniũ grauißimo fœdè fatisceret, & ciues antiquæ memores libertatis ad pristinum odium redirent, & in spem excutiendæ seruitutis erigerentur. Erant tũ Florentini Aragonijs regibus fœdere coniuncti, & cum Alexandro pontifice sentiebant. Ingruentibus autem Gallis socius aderat Ludouicus Sfortia diu antea per legatos Petrum ab Aragonijs diuellere conatus. Sed Petrus ita comprobante Ciuitate, censuit ius fœderis non esse uiolandum. Quo decreto Sfortiam uehementer offendit, quoniam astuta eius consilia ab ancipiti, maleq; fido ingenio, sibi detecta ad Gallos detulisset. Amicè enim Sfortiæ legatus in colloquio dixerat, nõ ideo euocari Galliæ regem, ut Italiam externis gentibus subigendam, & proculcandam daret: uerùm ut superbi & cõminantis sibi Alfonsi ferocia, infensißi-

mi regis metu frenaretur. Itaq; Petrus repentina per Lunensem agrum Gallorum irruptione perterritus, seræ pœnitentiæ consilium sumpsit: ob id quod Ferdinandus Alfonsi regis filius, in Aemilia alteram Gallorum & Sfortianorum manum minimè sustineret, & classis Aragonia Liguriam improsperè tentasset, Florentia profectus ad Sergianum descendenti Carolo, obuiam iuit: ut honesta conditione proposita, pacem impetraret. Sequebantur eo tempore regem planè uictorem Laurentius & Ioannes Medicei, Petro infensissimi hostes, quòd ab eo ex leuißimis offensionib. in exilium acti fuissent. Horum deprauatione proceres Gallos ab se alienatos Petrus reperiebat: neq; aliter ab rege in amicitiam recipi poterat, quàm si arces custodiendas regijs præfectis traderet, quæ erant quatuor Pisana, Labronensis, Sergiana, & infra lucum Feroniæ Petrasanctensis. His obsignatis impetrati fœderis tabulis, Florentini ciues qui in ea legatione ad regem Petro collegæ aderãt, usq; adeò animis exacerbati sunt, ut à Petro Rempublicam priuati commodi causa prodi dictitarent, & in eum concordibus consilijs conspirarent. Nec multum inde Petrus cõfecto eo negocio, quum ad exornãdas ædes, quibus regem exciperet, Florentiam rediisset, & ad Decuriones ascẽdere uellet, à Iacobo Nerlio curiæ ianua est prohibitus. Qua insolentis facti acerbitate perculsum, redeũtemq; domum, populus sublato clamore, & coniectis lapidibus usq; adeò cõtumeliosè insecutus est, ut uix mentis compos euadendi, fugiendiq; tumultus consi-

lium expediret, & sancti Galli porta, principatu, patria atq; penatibus unius horæ momento excidens, se se eijceret, Bononiãq; perfugeret: tanta trepidatione ut uix Ioanni Cardinali fratri, qui cucullati habitum desumpserat, ut sese occultaret, elabendi spacium daretur. Errauit in exilio integros decem annos, sæpius cõtumacis fortunæ suæ, fallacißimos nutus expertus, unde ei reliquæ opes absumptæ, & multũ æs alienum contractum est, oppigneratis scilicet Alfonsinæ uxoris dotalibus bonis. Nam ab initio Virginius Vrsinus quum accepta in stipendiũ pecunia, eum reducturus ad Rapolanas aquas usq; peruenisset, commutato repentè consilio, in Apuliam se conuertens, spes eius infregerat: biennioq; pòst Liuiani audacis beneuoliq; ducis consilium secutus, ad Romanam portam, ita copias signaq; promouerat, ut obseratis repentè ualuis exclusus, irrito conatu regredi cogeretur, eo quidem grauiore detrimento, quòd propinqui aliquot ciues, Mediceiq; nominis studiosi, tanquam hostilis eius accessus conscij, capita plecterentur. Promißis demum Borgiæ Cæsaris ad repetendam patriam perductus, quum ille exercitum ipsis propè Florentiæ mœnibus admouisset, non modò conceptam spem, uotaq; eius fefellit, sed existimationem exulis & salutem in summum periculum coniecit: quòd Borgia male fidus, rebus clandestinè compositis, inter conditiones Petrũ tanquam hostem iudicatum Florentinis expetentib. traditurus esse diceretur. Nec multo pòst Vitellocio etiam adhæsit, ex nece fratris Florentinis inimicißi-

mo, quũ is occupato Aretio bellum intulisset. Sed eũ terrorem ualida Gallorũ auxilia ab rege Florentinis socijs missa, ita sustulerunt, ut Petrus eandem aduersi conatus sui sortem tulerit, usq; ad Gallicum bellum, quod Magni Consalui uirtute ad Formias parta uictoria, confectum est. Erat tum in partibus Gallorũ Petrus; qui prostratis fœdeq; deletis partium copijs, ut se ad Caietam periculo eriperet, quum onerarium lintrem conscendisset, & secundo Lyri amne deueheretur, in ostio fluminis summersus interijt; nauigium tormentis cumulatè onustum, facilè absorbente irato mari; quum impetu tumentis amnis illidentes decumani fluctus, contrario repercussu pulsarentur. Hoc ignobile mortis genus ei meritò accidisse pleriq; existimarunt, quòd in morte Laurentij patris Leonium illustrem medicũ indignum prorsus ea immanitate, ut de infelici curatione pœnam exigeret, in puteum præcipitasse crederetur. Reliquit auspicacioris fortunæ hæredem Laurentium filium, quem à Leone pontifice patruo, eiectis Feltrijs, Vrbini principem cõstitutum, sed non diu eo munere lætatum uidimus: ex quo genita est hæc Catharina, quã hodie eruditis moribus excultam, & lætæ prolis fœcunditate perbeatã in thoro Henrici optimi Galliæ regis conspicimus.

Andreæ Anguli.

Quisquis es, armatam effigiem longamq; ferocis
 Medicei iuuenis suspice cæsariem:
Huius enim Lyris tantùm se funere tollit

Gallorum

Gallorum, quantum clade fluit tumidus.
Et magni uirtute patris Laurentis, Etruscum
Arnus pacatas in mare uoluit aquas.
Hunc gemini decorant fratres, queis Tybris amœnus
Pontificum titulos, sacraq; sceptra dedit;
Summisitq; Vmber nato fera colla Metaurus,
Nunc neptim Rhodanus, Mosa, Ligerq; colunt.

Sub effigie Christophori Columbi.

VIS non miretur hac honestißima frõte hominem, qui inusitata animi magnitudine portẽtosoq; immensi ingenij uigore ualuerit, aspero ignobiliq; Arbizolo Liguriæ uico iuxta Sauonã nasci potuisse? Hic enim ille est Christophorus Columbus stupendi alterius & nullis ante seculis cogniti terrarum orbis repertor; quem profectò benigna salutarium syderum conspiratione natũ fuisse existimare fas est, ut incomparabilis Liguribus honos, eximium Italiæ decus, & præfulgidum iubar seculo nostro nasceretur; quod priscorum Heroum, Herculis, & Liberi patris famã obscuraret: quorum memoriam grata olim mortalitas æternis literarum monumentis cœlo cõsecrarit. Columbus à prima adolescentia diuersis nauigationibus patrio more deditus cuncta emporia, insulas littoraq; mediterranei maris peragrauit: & uti erat Geographiæ apprimè studiosus, curiosi ingenij neruos omnes contulit ad contemplationem earum naturæ rerum et regionum, quæ terræ globo cõtinentur,

adeò pertinaci spiritu laboreq́;, ut ex astronomia tropicorum, æquatorisq́; & climatũ mensuras, totiusq́; item nauigatoriæ membranæ & magnetis usum exactißimè perciperet, inflammatusq́; studio atq; admirabili cupiditate explorandi Oceani raperetur, ut positos columnis Herculeis terrarum limites irrideret. Nec inanibus coniecturis alias omnino terras ad occidentem solem extendi prædicaret: quarum Plato ipse, & Seneca, & pleriq; alij Græcorum & Latinorum nonnulla expendenda Cosmographis argumenta reliquissent. Ea quoq; spe Columbis magis ac magis implebatur, quòd paulo antè patrum nostrorum memoria à uiro Gallo, cui nomen fuit Bethancor, insulas Fortunatas et à Lusitanis Hesperides ultra Viride promontoriũ, repertas esse didicerat: superatũq; demum esset Henrici Lusitani regis classe, extremum Aethiopiæ promontorium, quod Bonæ spei nomen tulit, ultra Capricorni circulum Antarctico polo subiectum. Inuidebat profectò hanc gloriam exteris gẽtibus homo Ligur elato, pertinaciq; ingenio, iniquè ferens, Ligures qui inueterata naualis disciplinæ authoritate & laude cunctas nationes anteirent, præoccupato ab alijs ausu, occasione ingentis parandi nominis spoliari. Hæc eius uota aliquandiu delata ad reges & semper reiecta, ad extremũ Hispaniæ rex Ferdinandus sic impleuit, ut adductus perseuerãtia peritißimi hominis, quinq; naues ab se impetrari pateretur. Quanquam id concedendæ expeditionis munus, pleriq; non periculosum modò, sed planè insanum et

impium

impium eſſe prædicarent, uaſtiſsimis Oceani fluctibus naues & Hiſpanos homines cōmitti ad libidinem uani Liguris & decoctoris, qui uitæ ſuæ iacturam paruiduceret; ſi in eadem pericula multi ipſo peritiores nautæ, fortioresq; homines perducerentur. Itaq; Columbus cum paulò minus ducentis hominibus Hiſpanici generis è Gadibus ſoluens, inter occidentem atq; meridiem curſum tenuit, aquatusq; apud Fortunatas Octobri menſe in dextrum uela flexit, & ſulcato per multos dies Oceano, nuſquam apparentibus terris, conſpiratione nautarum penè oppreſſus eſt, quum peregrini unius amētiæ uniuerſam omnium ſalutem, deſperato nauigationis exitu minimè credendam arbitrarentur, quando infinitus pateret Oceanus: nec ſuffectura eſſent alimēta, ſi ſerò pœnitentibus redeundum in Hiſpaniam eſſe decernerent. Sed eos uel atrociſsimè conſternatos ſacramēti militaris ſeuerè admonuit, quo regi fidem dediſſent, ſe nuſquam ab authoritate imperioq; ipſius eſſe diſceſſuros; multisq; rationibus oſtēdit, certam eos proditionis pœnā in Hiſpania ſubituros, ſi temerè ſummi cōmodi, ſummæq; gloriæ cœpta, & feliciter ad finem penè perducta, timiditate inani, aut importuno incertæ mortis horrore perturbarēt. Vix dum ſocijs naualibus pacatis, & ad officium redeuntibus, Columbus uolantes aues conſpexit, prædixitq; non longè abeſſe terras è quibus illæ euolaſſent. Nec eum fefellit opinio; breui enim peruentum eſt ad inſulas ferè innumerabiles, maximāq; earum adeuntes, ualde nemoroſam & luſcinijs, &

psittacis refertißimam, sed humano carētem uestigio, Guadalupem uocarūt. Inde perpetuis prouectus Euris, atq; his uno tenore perflantibus secundißimo cursu, quòd nusquam fluctus inter se refringantur; ad insulam ingentem, nomine Hispaniolam peruenit. Ea distat à Gadibus rudi supputatione, miliariū Italicorum circiter quinq; milibus, Cancriq; Tropico supposita, in longitudinem tota proscinditur; refertq; castaneæ folij formam, magnitudineq; Britāniam excedere perhibetur. Eius insulæ gentes Columbus blandis nutibus atq; munusculis ad se facilè pertraxit; didicitq; ex mulierum inauribus, & quibusdam armillis, auri copiam in ea reperiri, quum omnium rerum, segetisq; præsertim sint inopes, captuq; ingenij adeò simplices, ut literarum prorsus mediocriumq; artium sint ignari; utpote qui nocturnos lemures adorent, quos nūquam uiderint; sed inerrare domicilijs eorum noctu persuasum habeant, qui arbitri uitæ simul & fortunæ cuncta bona pariter & mala, mortalibus dispensare soliti sint. Horum lignea simulacra incisorio pyrite lapide usi ruditer effingunt, religioseq; uenerantur, Zeminos appellantes utriusq; humanæ sortis largitores. Hos populos tormentorum portento, aspectuq; uelificantium nauium territos & stupefactos, facilè ad uenerationē Christianæ crucis induxit, fœdereq; icto cum aliquot præpotentibus insulæ regulis, cognouit manare aureas harenas ex amnibus qui ex præaltis montium iugis in Oceanū deferantur. Itaq; cōtentus hoc bene auspicato nauigationis

nis initio, relinquere apud regulos ex suis Hispanos homines, totidemq́; ab his indigenas mutuæ fidei obsides accipere, reuertiq́; in Hispaniam ad regem cõstituit; à quo demum perfuso tantæ felicitatis gaudio, quadruplo maiorẽ classẽ impetrauit, ut reliqua scrutarentur; aggregantibus se ei certatim Hispanis tanquam ad certam prædam ex aurea gleba ire properantibus. Hac secunda nauigatione Columbus, Amirantis, regijq́; præfecti nomen promeritus, eas quas innumerabiles diximus insulas partim desertas, partim ab immani & truculẽta Canibalũ gẽte incoli piraticisq́; eorum latrocinijs cuncta infesta esse didicit. Ii mortalium cruentißimi atq; efferatißimi, humanis uescuntur carnibus; nullum numen adorant; nullum æquitatis ac humanitatis ius colunt; constuprãt fœdè mares, & uenenatis instructi sagittis remigãtes in alueis unilignieis longißimè prædantur. Cæterùm Columbus recto cursu ab Hispaniola ad Occidentẽ pertendens, insulam Hispaniola duplo maiorẽ apprehendit, quam propter lõgitudinem ab initio cõtinentem esse crediderat; sed anfractibus eius enormi flexu superatis integrè circuiuit, & Cubam appellauit: parẽ auri copia & simplicitate incolẽtiũ Hispaniolæ persimilem; atq; inde demum in aduersam ingentiũ terrarum & regionum continentem ad Austrum sitam, Boreæ flatibus appulsus tenuit. Hunc terrarum incogniti antea orbis tractum æqua fronte Septentriones spectantem, & introrsus sub æquatore situm, alij Sanctæ crucis terrã, alij Pariam, alij Darienem uario in

loco uocauêre. Columbus ostium immensi fluminis subijt, quod ideo os Draconis appellatũ est, quoniam tortuosis uorticibus nauigia absorbere posse crederetur. Eius terræ gentes Antropophagos esse, nec ullis donis mansuefieri posse cõpertum est; uestiri eos uersicoloribus psittacorũ pẽnis; arcubus & ligneis clauis præliari, nostrorum acies periculo facto reformidare, atq; refugere in nemorosas latebras consuesse constabat. Tot aditis exploratisq; gentibus Columbus factus mortalium celeberrimus; non uno in loco constitutis legendi auri officinis multisq; castellis ad præsidium ædificatis, atrocis inuidiæ ictus effugere nõ potuit; accusatus enim ab Hispanis innatæ crudelitatis & auaritiæ, causam pro se dicere coactus est, felici quidem euentu, confutata æmulorum malignitate, quum ab rege gratißimo atq; iustißimo præfecturam Hispaniolæ fratri impetrarit; ipseq; non multò pòst auctus opibus, & sua fama felix, quum tranquillè senesceret, in Hispania obijt, relinquens aurifera regna, audentium Hispanorum uirtute proferenda, uti mox euenit ad summam Hispaniæ felicitatem. Sicut Columbus dignus omnino uideri poßit, qui à Liguribus præsentia potius, quàm uetera hodie mirantibus, luculentißima statua Genuæ decoretur.

Iani Vitalis.

Tu maris & terræ trans cognita claustra Columbe
Vectus naue cita penetrasti
Ignotos populos, atq; abdita maxima regna
Antipo-

Antipodumq́; orbem extremorum.
Hic aliæ uentorum animæ tua lintea leni
Impleuerunt Aquilone, nec alto
Fulserunt Helices, clarißima lumina cœlo,
Nec uertit mare tristis Orion:
Hic legem accipiunt Zephyriq́; Notiq́;,
Aequora nec tolluntur in altum.
Tu gentem incultam quarum uel pomifera arbos
Numen erat, uel purpureus flos,
Vel fons irriguus liquidis manantibus undis,
Formas uera religione.
Tu uitam humanam instituis, tu mœnia & urbes
Stare doces opulentas,
Et parere grauidam non uno è semine terram,
Et connubia iungere certa.
Vnde etiam extremi lætis cum uocibus Indi
Te memorant, patremq́; salutant.
Salue non Ligurum modò, sed decus orbis, honorq́;
Nostri secli magne Columbe,
Cui merito Iouius Heroas dedicat inter
Nominis æterni monumentum.

Sub effigie Sfortiæ Cardinalis.

SCANIVS Sfortia senatoriæ dignitatis supremum decus quanto nunquã antea uel postea sit uisum, ornatißimo familiæ delectu cultuq́;, officiosißimi nominis authoritate & rerũ omniũ apparatu opulentißimo, ita expreßit & impleuit, ut multorum iu-

dicio sacrati uiri existimationem atq; amplitudinem supergressus esse censeretur. Nam post eius mortem obsolescente sensim Pontificiæ aulæ maiestate, conspirationeq; inusitata quarundam gentium eneruatis Romanis uiribus, usque adeò iactata despectaque est religio qua sacræ opes nitebantur, ut neminē postea uel maximum Cardinalem ei æquari posse fateamur. Nam si unis diuitijs unisq; tantum fortunæ muneribus potius quàm animi uirtute & dignitate morum illustriū sacratos uiros omnino æstimandos et suspiciēdos existimemus, nemo ferè Ascanio ueniet cōparādus. Lectus fuerat in senatum à Xisto pontifice cōmendatione Ludouici fratris, qui Catharinā Galeacij germani fratris filiā Hieronymo Riario pōtificis propinquo nuptui dederat. Inde Ascanius opimis sacerdotiorum redditibus, ipsoq; patrimonij censu ditißimus euadens, eum in Vrbe tenorem uitæ instituit, ut domo maximè hospitali, egenisq; perbenigna, & erga omnes insigni præditos uirtute apprimè liberali, summa beneficētiæ fama potiretur, essetq; aliquanto principi propior quàm sacrato sacerdoti, quòd ante omnia uenatoriæ uoluptatis & nobilioris aucupij exercitationes regio sūptu studioq; perpetuo tueretur. Hoc tanto nomine prouectus, diu facilè principem inter senatores geßit. Sed authoritate atq; opibus, & noua deniq; gratia auctior euasit, cum ab excessu Innocētij Octaui pontificis comitia rexisset; circumductis nāq; suffragijs, ad Borgiā totum se conuertit; emptusq; proculdubio profusißima largitione,
ut ille

ut ille omnium deterrimus pro optimo pontifex renunciaretur, adhortator & author præclarus extitit quum nonnulli eius ordinis candidati, Borgia potiores repulsam tulissent, qui Hispanum occultæ malignitatis summæq; simulationis hominem exitio cunctis futurum, stultißimè pontificem creatum nequaquam falsi uates denunciabant. Cæterùm Ascanius qui domum Borgianam peramplaq; munera ex ea suffragatione fuerat consecutus, aliquot post annos exitialis amentiæ suæ pœnas dedit: nam Alexander ut filium Cæsarem Borgiam ad summas opes proueheret, cum Galliæ rege Ludouico in perniciem Sfortianæ & Aragoniæ domus conspirauit tanta immoderati animi acerbitate, ut cunctos Italici sanguinis regulos expellendos auitis imperijs, & scelesta manu per necandos susciperet. Itaq; Ascanius cum fratre Ludouico Gallicis impar armis, eo euentu in Germaniam profugit, ut cùm mox Heluetijs fretus armis Mediolanum repetisset, Ludouico fratre ad Nouariam ab ijsdem Heluetijs destitutus, ipse coniectus in fugã prodente eum pari perfidia Conrado Lando Placentino ad Ripaltam Castellum supra Trebiam Venetis equitibus traderetur. Exinde perducto iam in Galliã fratre, cùm aliquandiu Venetijs prealto in carcere custoditus eßet, repentè cum Ludouico rege in Galliam pertrahitur, sed triennio pòst, quòd mortuus eßet Alexander pontifex, Romam a Georgio Ambosio Cardinale perductus est, quoniam maximè idoneus putaretur in toto comitiorum negocio conciliandis

suffragijs: nam Georgius nō obscuro ambitu ad pontificatum aspirabat. Sed fata Pio tertio pontificatum detulerunt, simul & celeriter eripuerunt: paucissimis namq; diebus excessit è uita, instauratisq; comitijs Iulius secundus pontifex ei suffectus est. Hic Ascanium Ambosio frustra contendente, in Galliam abduci uetuit, quòd indignum esset sacerdotem nihil tale meritum, paterniq; imperij fortuna expoliatum in carcere custodiri. Per hunc modum Iulij beneficio liber factus, & pristinæ restitutus dignitati, cùm ad repetendum Mediolanense imperium, ingenti solertiq; ingenio consilia cōtulisset, consocioq; Consaluo magno et Liuiano adiutore, Gallis bellū moliretur, ueneno sublatus triduo interijt eo minus infelix, quòd diri pontificis teterrimam necem epoto temerè ueneno quod conuiuis erat destinatū, uidisset. Eum aduersus tot fortunæ contumelias infracti animi laudē meritū, Iulius marmoreo sepulchro honestauit, quod ad Flumentanam portā in templo Deiparæ uirginis conspicitur.

Pauli Amanij Cremensis.

Hæc est quam mira depictam conspicis arte
Augusta Ascanij effigies, magni illius inquam
Sfortiadæ, cui non uultu fortuna minaci
Vnquam animi effregit uires; est Gallia testis,
Hadriaciq; maris domini, qua mente superbum
Quàm forti tulit imperium; captiuus & hostem
Quàm se prudenti sæua à ditione redemit
Consilio, ac tandem Italiam uacuasq; reuisit

Summi

Summi pontificis sedes, & Tybridis oram
Ipsa ubi erat sacri decus & pars magna senatus.
Quòd si non atris peperissent pocula succis
Dirum illi exitium, extremos tetigisset honores:
Ast illum huc uirtus, illuc sua fata trahebant.

Sub effigie Ludouici Sfortiæ Mediolanensium principis.

VDOVICVM *Sfortiam Mediolanensium principem, cui Moro cognomen fuit, nequaquam à fuscedine oris, quòd esset æquo pallidior, ita uocatũ ferunt: uerùm ab argumento quod pro insigni gestabat Mori arboris, quæ idcirco sapientißima arborũ censeatur, quoniam tardè & non prius germinet & florescat, quã hyemis iniuriã effugerit, statimq; tuto partu ocyßimè fruticet, quasi hoc ingenio suo esse insitum indicare uellet, in omni actione nunquã properè, sed grauiter consilia inire, atq; ea sicuti oporteret maturè & celeriter explicare. Verùm id postea gestamen cõprobante euentu longè uanißimũ extitisse uidemus; quandoquidẽ à tanta opinione prudẽtiæ nihil demum sibi sapere sit uisus, cùm exutus principatu, miserrimus omnium mortaliũ clatrato in carcere perierit. Erat eo ingenij instinctu Ludouicus, ut omnem ingenitæ prudẽtiæ uim subtili astu & multo simulationis artificio muniẽdã arbitraretur; propriaq; item uota contegere, dißimulanter mentiri, fallere ex cõmodo, atq; traducere simpliciores homines, ex*

disciplina, officioq; nō insulsi principis esse putaret, quoniam adaperti & liberæ sentientis persona, inexpectatis sæpe iniurijs nimis exposita crederetur. Cæterùm in eo uigebat facundia illustris, nonnullis liberalis doctrinæ præceptis temperata & grauis, quàm oris & corporis habitus apprimè generosus & excellens magnopere cōmendarent; quibus dotibus cōiuncta erat congressus & alloquij nunquam fucata facilitas. Et perhumaniter respōnsa daret plena grauitatis & æquitatis, in neminem iratus aut asper; utpote qui subamara & ingrata his qui peterent, quodam sobriæ iocunditatis lepore mitigare consueßet. His moribus permultos annos aut fratris filij tutor, aut eo demum sublato princeps appellatus imperiū cum insigni gloria dignitateq; Sfortiani nominis rexit, cōsilio potius semper usus, quàm expeditis armis quòd ex incommoda ualetudine uir natura nec bellicosus, nec acer ab armorum exercitatione studioq; facilè discesßisset, dicereq; soleret scriptorij calami quā ferrei aciem plerūq; efficaciorem habere uim in gerendis administrandisq; bellis, quæ ad præliorum aleam uel multa cum ratione deducta, inopinatas sæpe calamitates dimicātibus importarent. Quibus institutis atq; consilijs cum arridente fortuna singularē non inanis gloriæ suæ fructū perciperet, et foris prudentiæ nomine magnus & clarus haberetur, mirè sibi placere poterat, quòd ab initio tutela fratris filij depulsus & Pisas relegatus, ea authoritate redijsset, ut inimicos, Ciccumq; præsertim Simonetā authorem exilij

exilij capite damnaret, eiectoq́; dolis Eustachio uete re fideliq́; custode Mediolani arce potiretur, ac Heluetios & Sedunos arrogãter ad Domosulã irrũpentes, cruenta illata clade reprimeret, & egregia demum cum laude ex Gallico bello post sæua pericula honestißimã pacem sibi atq; Italiæ peperißet; supra id quod maximè decorũ uidebatur, principatus orna menta & titulos à Maximiliano Cæsare fuißet conse cutus. Verùm ubi Carolum regẽ immatura & repen tina morte surreptũ quo cum tuta pax uigebat, illi au tem Ludouicum Aurelianum ueterẽ hostem suũ successisse didicit, ingẽti metu præsagientis animi ita cor reptus est, ut pauor qui ei fatalis erat ægrè dißimula retur, sed nihil tamen in eo mentis rationem eliderect. Omni siquidem ingenio atq; ope celeriter contendit, ut ea imminẽs ab Alpibus clades auerteretur. Verùm Dijs inuitis, præsidia paranti omnia frustra fuerunt. Nam Gallus desumptis statim regijs insignibus auido atq; anteparato animo ad Italiæ totius imperiũ aspirans, cum Alexandro pontifice Venetoq́; Senatu exitiale toti Italiæ & Galliæ maximè funestũ fœdus percussit. Nec Veneti cæca proferẽdi imperij libidine inducti, à supplice exorari potuerunt, quin accerserent ab Alpibus Gallos, ipsis demum certam perniciem allaturos, quòd apud Senatum recentis offensionis dolor, qua ereptum sibi Pisanum imperium querebantur, plus ualuisset, quàm Balneolanæ pacis memoria, qua Sfortiæ industria grauißimi belli metu atq; periculo liberati fuißẽt. Quãobrẽ Ludouicus impio certè

sed necessario consilio Baiazetem Turcarum imperatorem contra Venetos concitare coactus est, cũ à Maximiliano Cæsare auxilia desperaret, qui tũ Gallorum opera Heluetico bello premebatur; & Federici Aragonij auxilia æquo remotiora & languidiora fore perspiceret. Conatus demum est cum rege hoste grauis tributi pactione pacem redimere, ut sibi tantum liberisq; suis paterni dominatus possessio iuraq; relinquerentur. Sed has conditiones, quæ dubij belli pericula tollerẽt, & antiqua Aurelianæ domus iura confirmarent, ab initio auribus libenter admissas, rex postea insolẽter reiecit, quòd undiq; uim ac insidiatores in Sfortiam comparasset, quos ille procul dubio nõ diu sustinere posse iudicaret; in eius rei negocium enixè satagente Triuultio, qui peculiari incensus odio, Sfortiani nominis capitalis erat hostis. Is manebat in præfectura apud Astam Aureliani urbẽ, & cũcta quæ opus erat ad bellum impigrè callideq; parabat. Nec multo pòst Obegninus atq; Ligninius clarissimi duces cum iusto exercitu magnoq; tormentorũ apparatu in Italiam missi, Sfortianos urbe Alexãdria depulerunt, fœdè profugiente Galeacio Sanseuerino qui adulterinis Calatini fratris literis, Mediolanũ in medio ardore belli perfidiosè fuerat reuocatus, sic ut inopinata profectione omnes ferè copias desereret, Gallisq; fœdè relinqueret, & serò de fratris perfidia cõquereretur. Eo nũcio et defectione Calatini ad Gallos, importunè terrefactus Sfortia, ideoq; consilij factus inops, properè in fugam se coniecit, quòd undiq;

diq;

diq; perfidiam timeret, & tum fortè Simon Horrigonus Insuber æquè perfidiosus & scelestus ad interficiendum principem frustra summissus, Landrianum ærarij præfectum trucidasset; in quo expediendæ pecuniæ ratio omnis sita erat. Fugientē cum liberis Ascanioq; fratre Comenses receperunt, apud quos concionantem admirabili constantia, & de consilijs suis multorumq; perfidia disserentem, ego tum puer maximè sum admiratus. Atq; inde miser & à multis desertus Lario emenso, & superato Adua monte, quem montē Graium hodie uocant, unde Abdua profluit, in Germaniam est profectus, paucisq; inde diebus cum esset ad Boizanum in Rhetia, Mediolanensem arcem nefaria proditione Bernardini Curtij cliētis sui, Gallo traditam cognouit, simulq; occupatam à Venetis Cremonam pari perfidia tradente arcem auarißimo custode, cui Bataleoni nomen fuit. Dum in Rhetia Cæsarem conuenisset, & de reditu consultaret inter multas belli deliberationes, grauem sibi pecuniæ iacturā imminere prospexit, quòd ea à Cæsare auidius expeti neq; auxilia maturè expediri uiderentur. Itaq; comprobante Ascanio priusquam auri inopiam sentiret, conandum sibi aliquid existimans, Heluetijs & Grisonibus inter se fœderatis gentibus commisit. Hi nāq; expeditas legiones, quibus eum reducerent, pollicebantur, quòd iam inuisum Insubribus Gallicum nomen esse cœpisset. Nec mora adiuncto etiā sibi Sequanico equitatu, ab Alpibus Rheticis descendens, à Comensibus, Mediolanensibusq; lætißimè receptus est,

Lignինio nihil obsistēte, & cum Gallicis præsidijs ultra Ticinum profecto. Sed cùm Ludouicus in expugnanda Nouaria aliquot dies absumpsißet, noua Gallorum auxilia Tramulio duce superuenerunt, & cũ his multo plures Heluetiorum cohortes, quàm essent apud Sfortiam. Secuta tunc est ea Sfortiæ calamitas, quòd in Gallorum manus deuenerit, deserētibus eum Heluetijs, Sequanis & Burgũdionib. equitibus quos mercede coniunctos adduxerat, Aloisio scilicet Valdreio Bastardoq; Roßio ducibus, Ligninij opera atq; pecunia corruptis. Perductũ in Galliam rex Gallus accuratis precibus expetentem, ut uictorem regem uenerari sibi liceret, ad se perduci uetuit, quanquam eum postea ex itinere prætoriani equitis insignia & arma mentitus intentis oculis spectarit extra clementiæ pudorem, cùm regiæ humanitatis in captiuum penitus obliuiscendam putaret. Natura enim prædurus & recenti suo efferatus carcere in Locensem turrē, erepto scribendi solatio miserum inexorabili sæuitia coniecit, ita ut quinto tandem anno uexatus, icteritiæ morbo diuturnam miseriam morte effuderit. Audiui ego postea à Petrofrancisco Pontremulo, qui in eadē custodia fidus comes perpetuo seruitio Sfortiæ fuerat concessus; eum toties infortunij sui miserias uirili pioq; animo pertulisse, sæpeq; dixisse, hanc sibi pro ueteribus delictis extremæ calamitatis pœnam à magno Deo fuisse impositam; postquam consilia sua humanæ plena prudentiæ, nihil aliud quàm occulta uis fati præuertisset; ita ut in ea unam diræ neceßitatis

causam

causam referret, quòd amici & socij penè omnes uel summis obstricti beneficijs, fidem impudentißimè fefellissent, præter unum omnino barbarum Baiazetē, qui ex condicto Venetis terra mariq́; arma inferens, sibi promissa quanquam sera auxilia in ipsam usque Venetiam transmisißet.

Pauli Iouij iunioris.

Quantam ruinam præcipiti dabit
Lapsu, tonantis tacta Iouis manu
Turris, quæ ab excelsa minetur
Mole, Deis, medioq́; cœlo,
Sic concitatus, quos rapuit furor
Regni parandi, atq; ambitio mala
Euexit ad summum cacumen,
Sæpe ruunt grauiore casu.
Nam te quid olim consilium iuuit?
Quid cum dolosi pectoris artibus
Astus iuuere, atq; in periclis
Ingenij experientis usus?
Felix cruento SFORTIA *prælio*
Si concidißes, nec miserabilis
Fœdum exitum uitæ uidisses;
Quum patria, solioq́; auito
Expulsus, altè in carcere Gallico
Pœnas dedisti, quòd nimis improbus
Non tutor, at crudelis hostis
Præripis imperium nepoti.
Ergo insolentem pone superbiam,

Qui fidis altis uiribus ingenij,
Fortuna sic gaudet iocari,
Vertere cùm cupit ima summis.

Sub effigie Cæsaris Borgiæ Valentini.

AESAREM Borgiam qui sanguinario ingenio, immaniq; sæuitia ueteres tyrannos æquasse censeri potest, uiroso sanguine execrabiliq; semine progenitum ferunt; quòd faciem atro rubore suffusã tuberculis, qui saniem leuiter expuerent redundãtem, oculosq; introrsus recedentes, & atroci uipereoq; obtutu scintillantes ac igneos ostenderet; quos nec amici quidem & familiares cotuendo ferre possent, quãquam eos inter fœminas iocabundus, mira cõmutatione ad lenitatem cõuertere consuesset. Cæterùm artus reliqui ad decorẽ egregiè respondebãt, cũ ei esset habile corpus ualida neruorum compage firmissimũ, quod tam aptè quàm impotenter ad cũctas pedestris & equestris armaturæ, ludorumq; omnium exercitationes afferebat; utpote qui longissimè & peritissimè iaculari; in palæstra uel robustissimũ quenq; prosternere; currentem in arena taurum uno machæræ ictu decollare didicisset. Susceperat eum in minori fortuna Rodericus pater ex Vannotia Romana, quã à formæ uenustate, & morum illecebris, miraq; demum fœcũditate legitimæ propè uxoris loco habuisse constat. Vigebat adolescente in Cæsare peracutũ et erectũ ingeniũ, proptereaq; missus fuerat Pisas, ut in Gymnasio

Gymnasio iuri ciuili operam daret. Sed ubi pater pō tifex est renunciatus, in urbem properè rediјt, galeriq́; purpurei dignitatē collata in Senatum cooptatus est: quē honorem postea fastidiuit atq; reiecit, cùm ad firmiores opes, magnaq́; imperia effreni libidine raperetur. Primum omnium permutati ingenij & fluxæ fidei documentum præbuit, cùm à Carolo Gallorum rege Neapolim contendente, cui à patre pontifice legati specie, comes & obses datus fuerat, è Velitris Romã profugißet. Exinde armorum studio teneri, contemnere galeri decus, & Candiano fratri qui ductaret exercitum, inuidere cœpit, eo quidē insanæ æmulationis exitu, ut ipso fratre Candiano quo cum hilariter apud matrem cœnarat, iugulato proiectoq́; in Tyberim, se totũ à senatorio ordine abdicata purpura, & desumpto militari sago, ad arma trãsferret, & pontificijs copijs præficeretur; conniuente prorsus ad immane parricidij scelus patre pontifice, qui & ipse uim sibi afferri ab efferato filio proculdubio metuebat. Itaq; sublato principatus æmulo, quod ita ad explendas cupiditates expediret, Gallis se coniunxit, fecitq; sponsalia cum Carlota Alabretæ familiæ regij sanguinis puella, apud Aquitanos pernobili. Tũ enim pontifex totus in eam incubuerat curam, ut ingentes filio opes, peramplıq; imperij facultates, uel summa cum iniuria pararet, eiectis primò urbe Latioq; Columniæ familiæ proceribus, Vrsinisq; demũ insigni dolo pernecatis, & excisa propè Caetanorũ familia, cùm eius proceres, occupato eorum domi-

natu, ueneno, aut ferro sustulisset. Verterat quoque eandem sæuitiæ atq; perfidiæ rabiem in reliquos pontificiæ ditionis regulos, quatuorq; simul Camertium proceres Varaniæ antiquissimæ stirpis strangularat; Guidonem Feltrium Vrbino pepulerat; Ioannē Sfortiam Pisauro adempto paratam cædem effugere coegerat; expulsis etiam Arimino Malatestis: & cùm Galliæ togatæ imperium affectaret, Catherinam Sfortiam Hieronymi Riarij quondam uxorem, Gallicis fretus auxilijs, Foroliuio & Forocornelio deiecerat, captamq; constantissimi animi fœminam magno probro, & parum uirili superbia in triumphum Romam perduxit. His tanti belli sumptibus quum sacrosancti ærarij pecunia minimè sufficeret, opulentissimum quenq; ex aula sacerdotem, & in his aliquot Cardinales ueneno tollendos curabat, ut eorum diuitijs in Fiscum redactis potius profusissimè largiretur. Vna enim liberalitate, qua milites sibi obnoxios & fidos redderet, famam quærebat, ita ut cùm asciuisset sibi in stipendium multos undiq; manu promptos, & ex secunda classe Romanorum ciuium, censu atq; audacia præpotentes, affectare Romanæ ciuitatis imperium; urbem Hispanis inquilinis replere, & per eos nobilissimi sanguinis proceres quos eiecisset, diu arcere à patria speraret. Hæc cum impio patre cogitās, attonita in urbe noctu uagabatur, cùm nusquam interdiu uiseretur, quoniam lucem libenter effugeret, ne deformis & truculenta facies spectaretur. Nouissimè tot cædium cruore nondum satiatus, Astorem Manfre-

Manfredum quem Fauentia expulerat, quòd eßet decorus adoleſcens, ſceleſtè & immaniter prius cõ-ſtupratum, & mox fracta ceruice necatum, Tyberi merſit. Hanc infamis ſeculi peſtem quum neque Dij neq; homines ferre poſſent, fatalis Pincernæ error ad præclaram magni numinis prouidentiam, utrũq; ſu-ſtulit, quum in Vaticana uilla cœnantes, ex medicata Falerna uini lagena parataq; ad exitium nonnullis Cardinalibus conuiuis, uenenum bibißent. Pater ſe-nex non diu ueneni uim ferre potuit, at ipſe qui dilu-tius bibiſſet, atrocißimo, ſed non lethali morbo corre-ptus eſt, ſic ut magnis conſeptus copijs dux acer ſibi uſui eſſe nequiuerit, dilabentesq; copias & duos ue-teres hoſtes pauciſſimis diebus pontifices creatos ui-derit. Sed Iulius hominem mille neces meritum, quẽ in mole Hadriani cuſtodiri iuſſerat, ea pactione di-miſit, ut togatæ Galliæ arces reciperet. Elapſus itaq; Cæſar ab Oſtia nauigio Neapolim peruenit, ubi à Ma-gno Conſaluo iuſſu regis cõprehenſus eſt, atq; in Hi-ſpaniã deuectus, ne uir bellicoſus, cũ ad eum magnus militum concurſus fieret, recentis in Italia partæ pa-cis tranquillitatem perturbaret. Ad extremum Cæſar poſt tertium annum deceptis cuſtodib. è Medinæ arce funibus ſe deiecit, beneficioq; Beneuẽtani reguli na-ctus equũ, ad Ioannẽ Cantabriæ regem cõfugit. Apud hunc armis cũ Alarino regulo contendentẽ, militans quodam tumultuario prælio ad Mendauiam uictor, glande traiectus concidit; ſic ut nõ agnitus & exutus armis, qui triumphũ meruerat ad regẽ nudus ſarcinæ

modo uili iumento impositus, pendentibus brachijs & cruribus referretur, quo exitu ferox animus corpore excedens lætari potuit, cũ ea uictima non hosti ignoto, sed manibus tot insignium procerũ, quos crudelißimè perneca ßet, acerbißimis tormentis dilaniata omnino mactari debuerit. Sepultus est Pompelonæ, arguto Hispani poetæ carmine honestatus, quod Latin. postea Antonius Vacca ad eandem sententiam sic uertit.

Antonij Vaccæ.

Terræ qui modò terror uniuersæ
Valentinus erat, sepultus hic est.
Tantillo hoc spatio quiescit, orbem
Bello qui potuit mouere totum.
Hospes qui freta longa, quiq; terras
Curris, res auidus notare dignas,
Siste hic aduenìens gradum, neq; ultra
Iam quoquàm properes; uidere maius
Toto nil potes orbe, digniusúe
Quàm quo tantus homo iacet sepulchrum.

Andreæ Angulij.

Heu quantum fuerat satius dux maxime Cæsar
Borgia, tam claris Romæ natalibus ortus
Hispano patre, magnarum puer indole fulgens
Virtutum, & iuuenis donatus honore Galeri
Purpurei, nunquam tam fœdè insignia tanta
Tu despexisses; regnandi dira cupido
Inuasit quum te rorantem sanguine fratris,

Vel

Vel saltē est animum aggressus quum bellicus ardor
Ille tuum, priscos quo æquasti Marte Quirites,
Totq; duces, ualidasq; acies, totq; oppida & urbes
Vicisti, indutus mentemq; animumq; tyranni
Aut nihil, aut Cæsar demens iactare solebas.
Debueras pro fama æterna, pro laude perenni
Prælia tractare, ut Romæ celeberrimus olim
Mos fuit, at non illa inhians & sanguine & auro
Exercere, domo dominosq; expellere auita,
Totq; horrenda animo committere funera sæuo,
Quæ pudor Hispano me ortum genitore, Quirini
Inq; Vrbe, & tectis hisdem tam fœda referre
Nunc prohibet; sacri quum spreti iniuria honoris
Magna olim edocuit mortales satq; superq;,
Cantabriæ miser ut cecidisti inglorius agris.

Sub effigie Nicolai Vrsini Petiliani.

OC honesto caluitio derasaq; barba, & uetere leuis armaturæ cultu, Petilianus maximè uigilantis, & uerè statarij ducis specimen præbebat, quum Venetis militaret, & Vrsinæ familiæ decus, post enectum Neapolitano in carcere Virginium, illustri armorum studio tueretur. Is plura stipēdia uario militiæ munere Pontificibus, Florentinis, atq; Aragonij fecit; cautiq; semper & egregiè constantis famam est consecutus. Bis aliena potius perfidia, quàm sua culpa in potestatem hostium deuenit; semel ad Cesennam Ferdinando Aragonio militans, quum fortè ad urbis Decu-

riones pro expediēdis commeatibus ascendisset; eum nanq; inermem & nihil tale suspicantē Guido Guerra uir factiosus & insolens comprehendit, frustra reclamante Cesennatium senatu; sed ab ea ui temerè illata, Guido qui Gallis adhæserat, eum habuit euentū, ut ab Aragonijs in urbem irrumpentibus continuò pelleretur. Iterum uerò ad Nolam quo ipse & Virginius cum Aragonijs copijs, ingruēte ad Capuam Carolo sese cōtulerant; ibi enim dedentibus urbem Nolanis, ea conditione ut duces copiæq; regiæ incolumēs forent, Arsius Gallus cōtra fidem pactionis ipsos duces manu cepit, & copias hostiliter diripuit. Eo modo captiuus quum in Galliā à Carolo perduceretur, è medio Tarrensis pugnæ tumultu ad Venetam aciem profugit; sic ut seuero uehementiq; suo hortatu, nutantes copias, & fœdam proclinatas in fugam opportunè retentaret, restitutisq; animis ad conseruādos ordines egregiè cōfirmaret. Qua cohortatione summa proculdubio clades auersa est, & grauioris ignominiæ dedecus Italo militi ademptum, tanta cum laude, ut mox ei à Legatis Venetis & Sfortianis seruati exercitus gratiæ certatim agerentur. Exinde Veneto cōductus stipēdio in obsidione oppugnationeq; Nouariæ strenuam nauās operam, Gallici tormēti pila iuxta renes ad dubiæ salutis euentum uulneratus est. Post id uerò bellum prosperè cōfectum Veneti collecta authoritate florētem, in Francisci principis Mantuani discedentis locum, imperatorem crearunt, qui honos perpetua cum dignitate nominis, usq; ad uitæ exitum

exitum ei permansit. Eius ductu Germanorum copiæ iussu Cæsaris per Athesis Vallem irrumpentes, quum Gallorum auxilia Triuultio duce, & Hispanorū cohortes cōtra Germanos Venetis accessissent, post expugnatum Petræ Castellum repressæ sunt. Nec multo pòst diræ coniurationis bellum in Venetos est exortum, cōspirantibus in unum cunctis Europæ regibus ad excidium Veneti nominis. Cuius atrocissimi turbinis procellā, Venetus diu ferre nequiuit, amisso scilicet ad Abduam exercitu, quo die aduersus Gallū regem Petilianus ullo usui uel eximiè cautus & fortis imperator esse non potuit, quum in id malè exploratum pugna discrimē ab incōsulto præproperoq; collega Liuiano, uel renitēs & nolens raperetur. Ab ea clade Venetus cūctis propè copijs & urbibus exutus est: nam singulæ ciuitates aduentantis cum terrore uictorijs regis nec impetum, nec ipsam urgentem famam sustinentes, extemplò rebellabant. Solus Petilianus è suorum strage se recipiens, ut iterum operam præstaret, animum non despondit; suasitq; patritijs Venetis, ut de Republica non desperarēt; positis nāq; castris ad Mestrium oppidum, & collectis profligati exercitus copijs, cōstanti animo substitit; amissoq; Patauio, ut Taruisium in potestate retineretur, immisso præsidio curauit. Neq; diu pòst, non semper immitis Fortuna, inflictarum pertæsa gladium ita commutata est, ut præ pudore Venetis uiam aperiret, qua Patauium reciperent. Excubante siquidem eam curam Petiliano, Andreas Grittus Venetus legatus è Tarui-

ſio cum expeditis copijs noctu mouẽs, eius portæ quæ Caudalonga uocatur, pontem, fœni plauſtro de induſtria obſeſſũ occupauit; oppreſsisq; præſidij Germanis, urbe atq; arce potitus eſt. Qua contumelia ſingulariq; iactura, accẽſus Cæſar, intra paucos dies è Germania deſcendit; caſtrametatusq; ad Fanũ beatæ Helenæ, Patauiũ ingentibus tormentis expugnare adortus eſt; ceßiſſetq; ea urbs amplitudine & uetuſtate pernobilis, proculdubio Cæſari non ſuis modò è Germania magni roboris copijs, uerùm etiã Gallorũ & Hiſpanorũ auxilijs confirmato, niſi Petilianus ſupremo Romanæ uirtutis opere edito, murũ perruptum hoſtilibus tormentis, iamq; ad ingreſſum audaciæ hoſtium patentem, memorabili fortitudine defendiſſet. Cæſar enim alioqui bellicoſus, & in dubijs auſibus plerunq; pertinax, ubi militare decus emineret, poſtquã Hiſpanos fortiter repulſos, & fœda mißiliũ ignium, omniumq; telorum clade obrutos uidit, ab ultimi certaminis alea temperandum multis de cauſis iudicans, irrito conatu eluſus & inglorius in Germaniã redijt. Neq; fata Petilianũ parte gloriæ ſuæ diu ſuperſtitem eſſe uoluerunt; nam ſeptuagenario maiorem diuturnæ uigiliæ, immoderatusq; labor, adminiſtrandis regendisq; præſidijs ſuſceptus, facilè cõfecerunt; ſic ut eum lenta febris, & concitata aluus ad Leonicum Vicentini agri oppidum non multis diebus extinguerent. Senatus tanquã ſummæ fidei atq; prudentiæ ducem non temerè luxiſſe uiſus eſt, quando ei poſtea parem fruſtra deſiderarit; ob idq; ei honoris cauſa è

ligno

ligno equestrem statuam erigi iussisset: eo tamen decreto, ut ei tranquilliore Reipublicæ tempore, ænea inaurata poneretur; uel ob id perenne decus meritò, quòd pro externis regibus, uti Romanum decebat, nusquam arma ferens; pro gloria tantùm aut salute Italici nominis omni tempore dimicarit.

Antonij Francisci Rainerij.

Vrsini uenerare ducis picta ora manusq;
Erydanum quicunq; bibis, Tyberimúe Athesimúe,
Tyrrheno quicunq; mari, Hadriacoúe potenti
Allueris: celsi aut iuga suspicis Apennini.
Ille etenim Ausonios cùm se effudisset in agros
Horrida tempestas, totamq; inuoluier armis
Cerneret Italiam, & trepidantes pectore patres
Italiæ Venetos decus, & cùm maximus hostis
Fulminibus claram Pauaui contunderet urbem
Exitium in magnum, stetit imperterritus ille
Huc illuc aciem uoluens, urbemq; pererrans,
Romulidum prisca fractus qua Barbarus arte
Viq; animi inuicta, Ausonijs excessit ab oris.
Salue ô bellipotens, tot qui unus millia contra
Sublapsam nobis uigilando restituis rem,
Qui fera Gallorum, & Germanæ robora pubis,
Innumeras acies qui comprimis Hispanorum
Et coniuratos Itala in præcordia reges.

Sub effigie Francisci Alidosij Cardinalis Papiensis.

ON *ineptum fore putauerim, ad instituendam rectæ atq; honestæ uitæ disciplinam in sacratis uiris, si ad exemplũ posteritatis Frãcisci Alidosij cardinalis uita improba, & non serò subsecutus peruersos mores inusitatus interitus, exprimatur. Sic ut eius nobis hæc imago ex uiuo vultu ducta magnæ sit admirationi, quòd tantum in se decori & liberalis aspectus dignitatem præ se ferre uideatur, ut hinc coniectari liceat deprauati animi labem illustris formæ specie aliquandiu posse contegi, abscondiq; facilè uel peritissimis physiognomiæ artis magistris. Ortus erat ex nobili Alidosiorũ familia, quæ in Aemilia uia Forocornelij principatu olim potita est; educatusq; liberaliter, sed aliquanto licentius, quàm exuenti pueritiam ad tuendum pudorem expediret. Adolescens nãq; roseo ingenuoq; ore cõspicuus, Iuliano Rouereo adhæsit, qui postea pontifex Iulius secundus appellatus est. Apud hunc multis & arcanis, expediti ingenij & parati corporis obsequijs, quantam nemo alius inter æquales, gratiam promeruit; quanquam eam, aduersus prostratæ pudicitiæ rumor uehementer eleuaret, quòd inuerecũda cõsuetudine aulæ principes sibi cõciliasse crederetur; unde illi purpurei galeri honos maturè collatus est, permagnæq; illi ex sacerdotijs diuitiæ, nũquam frustra petenti affluenter obuenerint,*

sed

ſed quibus coniunctæ (uti mox apparuit) inſitæq; eſ-
ſent familiares ſuperbo eius ingenio peſtes, cum libi-
dinis & gulæ, tum procacitatis & aleæ, maligniq; li-
uoris, quæ hominem natura irriſorem, & ab æquo
& bono diſsidentem, ad ſermones contumelioſos &
impuros, impudentibusq; mendacijs refertos impelle
bant, ut ex commodo proferendæ ambitionis & uo-
luptatis inſtrumenta pararentur. Mirè enim ſibi pla-
cebat, quũ pleroſq; eius ordinis ſplendoris & muni-
ficẽtiæ gratiæq; nomine prorſus anteiret, poſtquam
ei literarum & ueræ uirtutis ornamenta deeſſent, &
non obſcurè Forocornelij dominatum optimo iure ſe
petere à non ingrato põtifice profiteretur, quòd eam
urbem olim Alidoſij maiores obtinuiſſent. Cæterùm
in ea re Iulium ſpe ſua duriorem inueniebat: occupa
tum ſcilicet Gallico bello, & concilij à Gallo rege in-
dicti offenſionibus circunuentũ, nec quicquam aliud
coquentem, quàm ut pontificij imperij opes augeret,
ſtudio religionis, amoreq; patriæ cõmunis, quàm in
libertatẽ aſſerere aduerſus externas gẽtes magnope-
re contendebat. Verùm Fortuna generoſis atq; ſan-
ctiſsimis cõſilijs aduerſa, ita Iulij cœpta perturbauit,
ut undiq; uictor Gallus, impotẽtibus fretus armis ma
ximè urgeret. Quo rerum ſucceſſu Alidoſiũ peruer-
ſè potius lætatum quàm malo publico conſternatum
ferunt, utpote qui priſtinæ innixus cupiditati Foro-
cornelij urbẽ beneficio Galli uictoris, quàm Iulij mu
nere adipiſci mallet: proptereaq; perfidioſis artibus,
importuna ad ſuſtinendũ, gerendumq; bellum impe-

dimenta, Francisco Mariæ Feltrio, qui põtificis præerat copijs afferre diceretur, ut Gallis incumbentib. uictoriam aperiret. Erat enim Bononiæ in munere legationis expediendis castrensibus rebus atq; pecunijs obscuro quodam astu semper aduersus, & usq; adeò auaritia, libidine atq; sæuitia infamis, ut à Bononiensibus Verre Tulliano rapacior & sæuior uocaretur; ob id præsertim quum insontes nec ullo iudicio cõuictos, simplicissimo tantùm liberoq; ore locutos patritios quatuor, ad inanem ciuitatis terrorem strangulasset; eoq; acerbius, quòd nulla pontificij iussus in eorũ necem documenta extarent. Fuere ij Albertus Castellius, Innocentius Aringherius, Sallustius Guidottus, & Bartholomæus Magnanius, qui nunquam de prodenda urbe somniassent. Itaq; alienato populo & Gallis appropinquãtibus Triuultio summo duce Feltrianæ copiæ, & Veneta item auxilia his sub urbe cõiuncta primo repentinoq; impetu, fœdè profligata sunt; ita ut irrumpentes Bentiuoli ueteres tyrãni in urbem reciperentur, aperiente Galeriã portam Laurentio Ariosto, quem Alidosius Bentiuolæ factionis studiosum cohortibus conscriptis portarum custodiæ perfidiosè aut imperitè præfecerat. Erat tum Rhauẽnæ Iulius pontifex, ad quẽ Feltrius amissis copijs peruenerat, quum eò etiam Alidosius urbe atq; arce de[illegible]s, se in fugam eijciens, conuolasset: ut scelesti admissi erroris ueniam incusata fortuna deprecaretur. Verùm hoc meditanti surda fata & superi scelerum uindices non arriserunt: eum siquidem mula uectum,
indu-

indutumq; acri coloris penula, Hispanicoq; pileo, de
positis purpuræ senatoriæ insignibus, Feltrius pedes
ad pōtificem ire pergentem, iuxta Vitalis ædem, ade
ptus, mucrone per ilia grauiter adacto, è mula detur-
bauit. Quum cadenti Mondulphus equitū præfectus
latiore sica malā cum auricula discidisset, Philippus
demum Auria repetente ictus Feltrio iacentē impres
so ad præcordia gladio humi cōfixit, nihil se commo
uentibus prætorianis aliquot equitibus, qui stupente
atq; attonito Guidone Vaino ipsorum duce, præto-
rijq; præfecto, neq; animos neq; arma, ad ferendā ca-
denti opem expedire potuerunt. Iulius ad nunciū tan
ti patrati facinoris exclamans, neuter, inquit, eorum
me fefellit, quod ominabar enim nō serò euēturū scie
bam: sed me fratris filij dispudet, quòd dextrā sacrato
sanguine polluerit, quū priuato indulgere odio, quā
publicæ saluti, immitis, patrui desertor maluisse uide
ri posßit. Sed Triuultius hostis egregiè pius et prudēs,
Iuliū Rhauennā tumultuosè excedentē persequi no-
luit, recepta scilicet Bononia cōtētus, quā Gallicis ad
iutus armis pōtifex ante quinq; ānos acquisisset. Eius
patratæ cædis nomē diuersi iudicij famā tulit, quū a-
lij ad sacrosācti ordinis immaniter uiolati cōtumeliā,
execrabilis inusitatæq; cædis facin⁹ detestarētur, quo
Feltrius scelesto exēplo adiutū ad Cardinaliū cædē pa
tefecisse uideretur; alij porrò extra aulæ adulationē
positi, hominē impēsè celebrarēt qui æquißimo iure
sacri senatus probrū et purpuræ decus, tāquā planè
mōstrū, generosa et uerè Herculea manu sustulisset.

Iouij iunioris.

Improbior Caco, Lernæq; immanior hydra,
Geryone asperior,
Ille est, Ausoniæ non enarrabilis aulæ
Pestis & opprobrium
Iam tum vulgatum cunctis Alidosius oris:
Quem tamen impauidus
Sustulit Herculeo confossum Feltrius ictu,
Scilicet ut meritò
Sublatus terris Stygias inuiseret umbras
Tergeminumq; canem,
Perpetuas illic pœnas, & sæua daturus
Supplicia: heu miserum,
Te pudor & pietas, & relligionis honores
Deseruere simul.
Pro quibus inuidiam & rabiem exercere solebas,
Imperium patriæ
Affectans, tumidi dum te uictoria Galli
Erigit, atq; putas
Illius auspicijs cuncta exoptata referre,
Sed uetuere Dei.
At uos iam dudum cæso gaudete Tyranno
Patritiorum animæ,
Et tu cum placido lætare Bononia Rheno.
Nam quis erit scelerum
Tantorum inuentor, qui tristes improbus iras
Effugiat superûm?

Sub effigie Baiazetis secundi Turcarum Imperatoris.

AIAZETEM *qui Othomannorum principum octauus fuit, Græcorum senum potius quàm Turcarum more prolixa barba usum fuisse constat, cum ex hac imagine uerißima, tum etiam ex grauis nec infaceti scommatis Selymi filij dicto.* Hic *enim quũ fortè* Hismaelis *Persarũ regis legato familiariter causam quærenti, cur subtonsa ad mentum barba uteretur, quando promissa potius magnos reges deceret, sicuti* Vsumcassanes, *&* Sulthanus Campson, *paterq́; ipsius* Baiazetes *nutrire consueuissent: illico respondit, se nolle ab ea inutili atq; importuna densæ barbæ ansa expositum uideri, ut corripi & circumduci posset à purpuratis suis, quorum improbam uim pater inde correptus & pertractus unquam effugere nequiuisset.* Erat *enim* Baiazetes *nõ pertinacis interdum, sed ualde obsequentis ingenij, sic ut è media purpuratorum consultatione nonnunquam inuitus ad ea quæ nollet actionum consilia sæpißimè raperetur; quanquam in eo non deesset bellicus uigor, constantiæ laudem affectans & iudicium in expẽdendis rebus æquo & temperato principe dignum, utpote qui Scythicæ stirpis insolentiam atq; duritiem & natura insitam genti uiolentiam, multa præcellentiũ studiorum grauitate, et ex historijs sacris aptißima exemplorũ ubertate temperaret.* Natura *siquidem tranquillitati &*

ſapientiæ deditus peripatetici Auerrois opinionibus oblectabatur, placitaq; Mahometanæ legis, diligentius quàm regem bellicæ gloriæ auidum deceret, rimari credebatur. His cogitationibus occupatus, quū pater Mahometes mortuus eſſe nūciaretur, atq; ipſe tum eſſet in Cappadocia, ab ipſo ſperati imperij limine, à prætorianis purpuratorum malignitate concitatis, penè excluſus eſt, Corcutho nepote in Regiam ſedem ſublato. Sed non multo pòſt, cum ipſa pueri imbecillitas, tum obortus inde iuſtus pudor, imperium auo debitum & ereptum prætorianis largitione pacatis facilè reddiderunt, eoq; facilius quòd Comes Baiazetis frater ad imperium aſpirans, còmparatis copijs aduētaret. Verùm fortuna Gemem tribus uictum prælijs ita perculit, ut Rhodum confugere cogeretur, captusq; ibi Romano pontifici cuſtodiendus Romam duceretur. Exinde Baiazetes inteſtino bello liberatus, more maiorū in Chriſtianos arma cōuertit, quorum impetu ferè perpetuo Valachos ad Iſtri oſtia adempto Moncaſtra multis incommodis afflixit, ingētiq; pugna edita Illyricorū Pannoniorumq; & Croatorum copias pro communi ſalute in unum coeuntes, apertisq; in campis contendere auſas per Cadumbaſſam Eunuchum non longè à Sauo trucidauit; neq; uſquam præterquam ad Tarſum uincentibus egregiè Mamaluchis, aduerſam belli fortunam expertus eſt. Exorto demum Veneto bello non terreſtri modò, ſed nauali apparatu patre ualidior, ita irrupit, ut Schenderbaſſa luctuoſa incurſione, ultra Tiliauentū in Euganeos

ganeos penetraret: & Deuthes præfectus classem Venetam Grimano duce ad Sporadas insulas in fugam conijceret, & Venetas opes exolescente eorum disciplina sibi in posterum mari contemnēdas ostenderet, quum anno sequenti Barbarus ipse audacior factus Peloponnesum intrās, expugnata fortiter Methone, & ad eundem uictoriæ terrorem, Corone, Pylo, Crisseo, Naupactoq; in deditionem acceptis, & paulò antè occupato Dyrrhachio terra mariq; uictor euasisset. Sed Hispaniæ Galliæq; regib. in publica religionis causa Veneto opem ferentibus, ea conditione pax à Baiazete impetrata est, ut recepta dudū Cephalænia, Venetæ uti antea fuerat, esset ditionis, & Leucas, Nerythusq; insula quam Pisaurius Venetus nauiter expugnarat, Turcis redderetur. Eius autem cōciliandæ pacis Grittus author eo Barbarum facilius persuasit, quoniam in Perside Hysmael Sophus ex progenie Vsumcassanis sese regem effecerat, inuecta nouæ religionis opinione, quam ingēti fama superstitiosissimi quiq; earum gētium credulitate nouæ legis persuasi ardentissimè sequerentur; usq; adeò supra religionis causam felicibus armis formidolosus, ut Othomannico imperio hostis immineret. Nam eius clientes sectatoresq; in Cappadociæ fines trahendorū in causam populorū nomine penetrarant, binosq; iam Bassas Caragium & Halim geminosq; exercitus duobus oppressis ducibus occidione deleuerant. Huius belli timor eò Baiazetem senem perpulit, ut de successore delig[illegible]ndo cogitaret, purpurato[illegible]

mus filiorum natu postremus, quem paulo antè prælio superatum parricidam appellarat, fraude & dolis patre eiecto Constantinopolitano imperio potiretur, & senem patrem uir sæuus atq; impius exutum regno, ueneno tolli iuberet. Per hunc modum Baiazetes ad Dimotocum uicum hortorum amœnitate nobilem, iuxta Pōticum littus ire pergens, quum regnasset annos triginta duos, ærumnosam uitam exoptata morte commutauit; eo quidem seipso minus miser, quod Acomathis & Corcuthi filiorum nepotumq; aliquot regia indole iuuenum, atrocißimam necem non uiderit, quum uixisset annos septuaginta tres, sub id fermè tempus quo Iulius Pontifex, pro salute dignitateq; Pontificij nominis aduersus Gallos concilium excitantes, controuersiam armis finiendam susceperat.

Iani Vitalis.

Dum rerum exquiris causas, & dum procul Hunnos
Carmannos Cilices, Sauromatasq́; domas,
Baiazete domi proles tua te petit armis,
Et te per fraudes amouet imperio:
Adijcit inde nouum sceleri scelus, & tibi miscet
Pocula lethiferis illita graminibus.
Intempestiuos crudelis uipera fœtus
Per sua sic tandem funera, rupta, parit.
Quid tutum est cui sint ingentia regna tyranno,
Si timeat natos, progeniemq́; suam?

Sub

Sub effigie Gastonis Foissei.

Vis uel imperitus ex humano uultu interni moris coniector in hac decora imberbis iuuenis facie, diuersas inter se pugnantes partes non admiretur? Quãdo hinc diffusus per genas argenteus fulgor, ad maturæ frugis pallorem sensim euadens, usq; adeò generosum os commendet, ut uehementer spectantes alliciat: illinc uerò radiantes, cauiq́; oculi, præferocis animi indices, contuentes absterreant. Hac enim specie spirantem bellicam uim Gastonem Foisseium sæpe uidimus, quum feruido ingenio arma quatiens insignes uictorias & triumphos agitaret. Is ab auunculo rege Ludouico, quem oris atq; animi indole referebat, in Italiam cum imperio missus, tanta ui celeritateq́; sua atq; aliena arma exercuit, ut prius dux quàm miles; ante triumphator quàm acclamatus imperator extiterit, summis profectò nobilioris seculi ducibus præferendus; nisi in ipso uictoriarum cursu adolescens plenus gloria cecidisset. Incredibili nanque celeritate ad parandam ei inusitatam laudem & immaturum uitæ exitum properantibus fatis, irrumpẽtes in Insubrum agros, hostes Heluetios acerrimè sustinuit, & in patriam repreßit. Bononiam per lutulenta itinera præduræq́; hyemis glaciem raptato exercitu, formidolosa Hispanorum obsidione atq; oppugnatione liberauit: neq; rapidior inde digressus, Venetas copias ad Athesim fuso Baleono duce protriuit, atque

eodem cursu per arcem Brixiam ingressus, præsidij Veneti, Brixiamq; populi cruentissima strage edita, rebellantem urbem recepit atq; diripuit; sic ut mox tanta subnixus uictoria rursus ad Hispanos uerteretur, ut Rhauēnatium campos, insigni certè uictoria, sed fatali suo interitu nobilitaret. Inflammatus nanq; immoderato ardore delendi hostis quum iam planè uictor stratis aduersariorum alis & legionibus incitato equo cū paucis, recipientes sese hostes persequeretur, sub aggere profluentis amniculi confossus interijt; eo quidem euentu, ut morte sua seruasse reliquos hostes, & rem Romanam in summum adductam discrimen, metu atq; periculo liberasse iudicetur. Verùm ab ea mox cruenta exitialiq; uictoria Galli, execrante eos damnāteq; impietatis Iulio Pontifice premētibusq; iterum Heluetijs, Italiæ possessione deiecti sunt. Ob eas res gestas Matthæus Sedunēsis Cardinalis Heluetijs legionibus præpositus: ut irato Pontifici obtēperare uideretur, Gastonem Mediolani aurata in arca magnificētissimè tumulatum ab excelsa testudine templi maximi detrahi iussit, quòd ossa infensissimi & sacris interdicti hostis, indigna eo superbæ pompæ spectaculo iudicaret; quādo ad exornandum impiæ uictoriæ trophæum sacrosancti Pontificis uexilla ad ignominiam tholo suspensa spectarentur.

Antonij Francisci Rainerij.

Funera quis memoranda canat, cladem q; Rhauennæ,
Et tua summe ducum facta, obitumq; simul?

Ingentes

Ingentes cùm tu incedens per corporum aceruos,
Iam uictor strage concidis in media.
Gallica sensere Hesperij, quàm uiuida uirtus
Sensere, ultrici cùm cecidere manu.
Sic obitu iuuenis Decios imitaris, & armis
Sic geminos belli fulmina Scipiadas.

Sub effigie Ludouici XII Galliæ regis.

N LVDOVICO *Galliæ regẽ eius nominis duodecimo flagrantissimum armorum studium enituit; quo in utrãq; fortunam diuerso euentu longè clarißimus extitisse uidetur; sed qui in omni uita proferendi imperij, quàm præclari nominis auidior à plerisq; sit existimatus, quòd cõtra insitũ generosis Gallorum regibus morem parum pius, & sæuus, pecuniæq; tenax haberetur; quanquam ipse eo nomine quòd* Romanum Pontificem *impugnaret, impius Cæsarum exemplo dici nollet, & sæuitiem plerũq; tuendo regno necessariam esse diceret, nimiaq; auri profusione regni uires à sano rege minimè eneruãdas arbitraretur. Eum nanq; nulli sumptus, à suscepto semel bello nunquam deterrebãnt, quum parsimonia potius quàm populorũ expilatione gauderet. Proinde uiri militares eum tanquam illiberalem, minimeq; largitorem, ex animo non amarent, & ex aduerso populi eum tanquam innoxium, & licẽtiam militarem edi-*

ctis & pœnis coercere solitum impensè uenerarētur. Cæterùm ei uel minus benigno quàm aulæ luxus expeteret, recti atq; æqui erga omnes mortalium classes præclarum ius inerat, quando nihil debere, potius quàm multa largiri sapiētem regem oportere prædicaret. Neq; enim quisquā uel infimi ordinis creditor diu cunctantem quæstorem expectauit; nam regij huiusmodi expediendæ pecuniæ ministri, usq; adeò exigentibus prompti aderāt ad abolenda mala nomina, ut militi præsertim stipendiorum suorum statis temporibus certißimus esset prouētus; qui tamen, donatiui extraordinariæq; munificentiæ auidi, tāquam impunitis superioris seculi rapinis assueti, noui lucri spem sibi ereptam, regia eaq; planè ignobili moderatione quærebantur. Visus quoq; ēst natura sæuior aut certè æquo seuerior, quū ulcisci quàm parcere mallet, & penè totam, magnis expetitam regibus clementiæ laudem, tanquam sæpe noxiam aut inanem repudiaret. Tum enim aut ineptè aut parum generose sese inexorabilem & immitem ostendit, quum Ludouicum Sfortiam pulsum dominatu, infamiq; proditione captum, & coniectum in carcerem, erepto scribendi solatio, miserum mori coegisset, tantiq; modò nominis principem cōspectu suo indignum arbitraretur. Ab eadem etiam belli felicitate Federicū regem Neapoli eiectū, & ad se cum inuidia Hispani regis, in Galliam cōfugiētem, ad pedesq; proiectum, nullo uel mediocris urbis principatu collato, in spē honestioris uitæ erigendum putauit; quū non multo pòst Federicus & exu

& mi-

& miser, ex dolore irritæ spei fato concesserit; sæpe dolens & in luctu gemẽs quòd opinione sua esset deceptus, quum infidelis propinqui regis malignitatem optima ratione detestatus, apud uerũ hostem clementiã omnino quærẽdam iudicasset. Implacabilis quoq; sæuitiæ non multo pòst damnatus est, quum Auogarium teneræ adhuc ætatis adolescentem regia in aula aliquandiu nutritum, eius Aloisij filium qui Brixiam Gallis ademerat, proptereaq; à uictore Foisseio dissectus in frusta, admißi sceleris pœnas dederat, tãquam obsidem paternæ fidei, eadem securi percuti iußisset. Verùm hæc exempla inhumanitatis, atq; sæuitiæ con firmãdo imperio opportuna putabantur, in Italicas præsertim gentes, quæ metu potius quàm ullis lenitatis officijs, tanquam subactæ armis in fide contineri posse crederentur. Qua in re Gallos postea deceptos fuisse cõpertum est, ipsa ad euentum belli docẽte Fortuna: nam Ludouicus qui sine uulnere Sfortiano potitus imperio, Aragonij nominis leges sustulerat, & Genuenses populari defectione antiquam repetentes libertatem, terra mariq; domuerat, formidandãq; liberis populis arcem eorum humeris imposuerat, & Venetos una acie cruentißima ab Abduam de ellarat, Iuliumq; Põtificem summis illatis cladibus, & erepta Bononia, ipsa propè urbe Roma depulerat, in exitu uictoriarum suarum hæsit, uiditq; se Neapolitano deiectum regno, & expulsum Mediolanensi imperio, Gallos præsides Genua eiectos; receptamq; Bononiam, ac obiter Venetos in bonam spem ueteris in-

ſtaurandi imperij perductos, quum Britannicis pariter, ac Heluetijs Hiſpanicisq; armis in Gallia circumuentus, qui externis terrori fuerat, ſeſe ægerrimè patria in terra tueretur. Cũcti nanq; ueteres eius hoſtes pro cauſa religionis, dignitateq; exagitati Pontificis, aduerſus Gallos ex cẽſura Chriſtiana impietatis damnatos, arma deſumpſerant, tanto impetu, ut ea uis publica ad ipſos etiã ueteres Gallorũ ſocios, uti eodem impietatis ſcelere cõtaminatos recideret. Ioannes ſiquidem rex Nauarræ oppugnãtibus Hiſpanis regno excidit, & Iacobus Scotiæ rex egreſſus fines, ut Henricum è continenti in Britanniam retrahere conaretur, conſerta improſperè ad Tuedum pugna, uictus interfectusq; eſt; & Florẽtini in Gallorum gratiam, concilio Piſis ſedem concedere præbereq; auſi, reductis à Iulio in patriam Mediceis ueteribus dominis, amiſſa libertate ſtultæ temeritatis pœnas dederunt. Sed Ludouicus demum ſe probè à Fortuna mulctatum cernens, ad ſanitatem ita redijt, ut ab infeſtis hoſtibus uel iniqua conditione pacem redimeret, & ei à rege Henrico ſoror amabilis puella uenuſtatis, in matrimonium traderetur. Verùm ab his nuptijs rex iam ſenex & diu pertinaci & ſæuo uexatus morbo, ex nuptiali face ſibi rogum ſuccendit, quum regnaſſet annos quindecim, uixiſſet propè ſexaginta: dignus profectò ex cumulatis toties uictorijs ſupra cunctos ætatis ſuæ reges, prææalto atq; ornatiſſimo trophæo, niſi uetus Chriſtianiſſimi cognomentum ab inconſulta, ſuperbaq; diſſenſione, quum Romani Pontificis dignitatem

tatem

tatem impotentibus armis conuellendam susciperet, declaratus sacer & impius amisisset.

Ioannis Bellay Cardinalis Parisiensis.

Prostratis Venetis, uicto Ligure, Insubre capto,
Et Romæ afflictis, Hesperiæq; opibus
Palma tibi Ludouice ingens accreuerat: hanc sors
Abstulit, at non sic abstulit illa animum;
Nec fecit (neq; enim sunt hæc sua) Gallia ne non
Vtraq;, te patriæ diceret esse patrem.

Sub effigie Consalui Ferdinandi Magni ducis.

HAC præclara planeq; heroica, et uerè maximo duce dignißima facie sese Neapolitanis ostendebat Consaluus Ferdinandus, quum plures uictorias cõtinenter adeptus Gallicum bellum secundißimè cõfecisset, triumphaliq; laurea (nisi eam singulari modestia reijceret) militari iudicio acclamationeq; populi exornandus censeretur. Cui ideo breuius atq; perstrictius Elogiũ optimo iure supponendum arbitramur, quòd eius uitam & res gestas, peculiari libro edito scripserimus. Neq; enim angusta papyro satis honestè capi potest hic imperator meritò cognomine consensuq; omnium ferè gentium Magnus appellatus, qui nostræ tempestatis uniuersos ferè duces magnitudine animi, bellica uirtute, totiusq; ciuilis humanitatis atq; prudentiæ præconio sine controuersia superauit. Sic ut

eum tanquam summi nominis existimatione clarißimum ducem, Ludouicus Galliæ rex, uel in hoste ueræ uirtutis admirator, Ferdinando Hispaniæ regi inuidere testatus sit: quum duobus his regibus apud Sauonam unà cœnantibus, Consaluus ipse honoris causa conuiua tertius acceßisset, & à Gallo demum rege post accumulatas laudes, aurea torque è collo regio in eius ceruicem iniecta donaretur.

Petri Grauinæ Neap.

Te prius accepit, quàm fecerit inclyta Magnum
    Sors tua, te uirtus uindicat una sibi:
Nec Fortuna tuæ tribuit cognomina laudi
    Te duce, sed potius sors bona nomen habet,
Cui tantùm hoc debes quòd te comitata priorem
    Non dux, sed Magnum est fida secuta ducem,
Abs te quicquid habes tibi prouenit; omnia tecum
    Magne tenes, ante hæc maxima, magnus eras.
Felix ipse tuo, non sortis nomine felix,
    Qui geris æternum, non aliunde decus.

Sub effigie Bartholomęi Liuiani.

N Bartholomæo Liuiano sicuti nos uidimus, & ex hac uera imagine coniectari licet, quanquam ab humili corporis statura, ac ignobili subagrestis acerbiq; oris ductu nullũ ipso dignum personæ decus eminere-

ret,

ret, uiuidi tamen & peracres oculi, innatæ uirtutis indices, quantũ excelso efficaciq; ingenio ualeret, facilè ostendebãt. Neq; enim illustri sanguine, neq; opulentis parentib. uti apud Albianũ tenue Tusciæ oppidũ natus erat: sed ascitus à Virginio Vrsino tanquam impiger, & maximè fidus cliens adoptiua nobilitate præstantiq; militiæ studio clarus, ad sũmos honores ascenderat. Nactus siquidẽ ualde opulentũ, ingẽtisq; famæ auidũ Romanæ militiæ magistrũ, pertinaci industria, singulariq; labore, & incredibili uigilantia, aditũ sibi ad militaris imperij nomen patefecit. Nam post Gallos ad Attellã Apulã, Ferdinandi Aragonij et Consalui Magni uirtute debellatos, postquam Virginium captũ uidit, è custodia per fenestrã euadens, uarijs demũ sese bellis immiscuit, quum Braccianũ Virginij oppidũ aduersus Põtificias copias cõstantißimè defendisset: exortoq; bello inter Columnios proceres & Vrsinos, Carolo Virginij filio strenuã nauasset operã, uel multũ aduersante Fortuna, in eo præsertim prælio quod ad montem Cœliũ Vrsini intercepto ab hoste Carolo superati sunt. Adhæsit demũ Magno Cõsaluo cũ reliquis Vrsinis procerib. quũ eius factionis copiæ spernerẽtur, à Gallis impẽsè tũ Cæsari Borgiæ fauentib. Hunc quippe Vrsini omnes uno cõsensu ad ulciscendam iniuriam parati atq; intenti quæritabãt, qui tot familiæ proceres immaniter enecasset. Itaq; Cõsaluus præcellẽti atq; præcipua Liuiani uirtute usus, post deletos ad Lyrim Gallos eũ S. Marci urbe in Brutijs donauit: famaq; est eũ non multo pòst ipsius

Consalui & Ascanij Sfortiæ consilio atq; pecunia instructum Pisas coacto exercitu penetrare, atq; inde Gallis ut eos Mediolano depelleret, arma inferre cupiuisse. Sed progredientem ad Campiliam nõ procul à Volaterranis uadis Florentinorum copiæ M. Antonio Columnio Iacoboq; Sabello in prima acie acerrimè dimicantibus cũ fuderunt. Contulit se inde ad Venetos, trucidatisq; ad Cadubriũ tumultuario in prælio Germanis, & aliquot eorum oppidis, Tergestoq; antiqua urbe Maximiliano Cæsari ademptis tantum inclaruit, ut Petiliano imperatori, æquato propè honore ex decreto senatus iungeretur. Verùm ea bellici honoris incrementa, cum ipsi, tum Reipublicæ inauspicata fuere, quum ingruẽte Ludouico rege Galliæ, Liuianus uel reluctante Petiliano, manus conserere properasset. Ab ea siquidem infelici pugna ad Abduã usq; adeò funesta clades contracta est, ut inde Venetũ imperiũ, amißis urbibus penè totum sit euersum; ipse uerò uulneratus & captus in Gallicum carcerem sit coniectus, in quo memorabili astu, rerum suarũ commentarios perscripsit, quos legimus, in scabra uiliq; papyro, & latrinis tantum dicata diligenter exaratos. Nam postquam à custodibus scribẽdi facultatem impetrare nõ poterat, ex surculis scoparum calamos fabrefecit, intritoq; carbone, et super insperso uino, atramentum parauit. In his legere fuit, se cæso matris utero in lucem editum fuisse, quum Martis astrum directum cœli uerticẽ obtineret; unde sibi ab Astrologis prædictos militaris imperij honore, & certa capitis

pitis

pitis & frontis uulnera quæ uitare nequisset, denunciata fuisse asseuerat. Exacto triennio carcere emissus, & à Venetis Gallo conciliatis, in demortui Petiliani locũ suffectus est, moxq; iterũ improsperè cum Cæsarianis ad Vicentiam conflixit; usq; adeò tristi fœdoq; euentu, ut funestißima clades acciperetur, ipseq; tranato flumine in quo nonnulli duces ex fuga perierant, Patauium ægrè perfugeret. Quod dedecus atq; incõmodum acceptum aliquot postea opportunis expeditionibus contra Germanos & Hispanos ad Portonum atq; Rhodigium susceptis; egregia cum laude resarciuit. Nouißimum eius operum fuit Abduæ traiectus, præstitumq; Francisco regi insigne studium & auxilium ea in pugna qua Heluetij iuxta Mediolanũ superati sunt. In eos enim continuato per noctẽ prælio fatigatos & perturbatos, sed adhuc acerrimè resistentes, quum recentem equitatum suum induxisset; rusticanamq; domũ, qua hostes mira cõstantia se tuebantur incendi iußisset, aduẽtaretq; peditatus, tandẽ hostis ferocia uicta protritaq; est. Sed ea uictoria minus læta Liuiano obuenit, quòd Cepinius Petiliani filius in eo tumultu cecidisset: ipse uerò iam senex & thoracatus, cum pugnæ feruore, tum ardore solis uehementer succensus, letalis morbi initia concepisset. Nam nõ multos post dies oborta febre, atq; intestinis in herniam defluentib. sexagenario maior ad Vicum Ghedas supra Ollium amnem ereptus est. Post mortem autẽ in qua omnis decedit inuidia, maximè acer & pugnax, uigilantiaq; item & integra fide præcla-

rus dux existimatus est: sed qui teste Gritto Reipublicæ Venetæ parum esset opportunus, quæ cautum potius & cunctatorem ducem expostulat, quàm feruidum bellatorem, utpote cui minimè grauis sit ullus trahendo bello sumptus, quando liberæ ciuitatis is omnino mos sit, non insalubriter institutus: ut incertos & ancipites præliorum casus non ineptè reformidet.

Iouij Iunioris.

Cæsar eras quondam exectus iam matre perempta,
Infans uitales blandi dum luminis auras
Haurires, cœlum medium Mauorte tenente:
Mox quia te cunctis clarum tua maxima uirtus
Fecit, & æterna uexit super æthera fama,
Quòd te magnanimũ, quòd fortem pectore, & armis
Contra mille acies, atq; agmina milia contra
Hadriaci sensere patres, Venetûmq; Senatus.
Certè non aliud tibi, quàm de Cæsare nomen
Sumere debueras: quis enim te dignior illo?
Quum toties ualidum bello deieceris hostem,
Et toties referas Veneto uictore triumphum?
Testis erit Germana suo cum Cæsare pubes
Fulminea disiecta manu, longeq; fugati
Finibus Insubrum Heluetij, gens effera, testes.
Improbus at si aliquis tibi fortè obiecerit illud,
Vt te pugnandi cupidum nimis impiger olim
Vicerit, inq; suo seruarit carcere Gallus;
Nesciet heu demens quantum sibi uendicat ipsa
Fortunæ

Fortuna omnipotens: non hoc obiecerit unquam
Qui sapiens, rerum dominam cognouerit illam.

Sub effigie Campsonis Gauri Aegypti Syriæque Sulthani.

N neminẽ, ut uideri potest, uel ab initio blandius, uel in exitu acerbius & petulantius Fortuna iocata est, uti impudens & lubrica spectatæ probitatis obtrectatrix, quàm in ipso Campsone Gauro Memphitico rege. Is enim è Scythicis pruinis puer eductus, & manceps educatus in ergastulo apud Memphim, Mamaluchorum disciplinam, & cũcta per ætatem militiæ munera nequaquam segniter apprehendit: tanto bonæ famæ successu, in nullo correptus ambitu, & aureæ mediocritatis fructu contentus medijs in claßibus consenescere, honestiq; nominis potius quàm præclari primatis dignitatem tueri uelle uideretur. Sed defuncto Caithbeio, occisoq; subinde Mahomete eius filio, quum per intestina bella proceres de imperij hæreditate ad interitũ propè totius ordinis dimicarent, nec ij ullum cruentæ controuersiæ exitum uiderent, qui primæ claßis decus sustentabant, ut plerũq; fit, regem elegerunt, quem nemo timeret, nec quisquam haberet odio, ut innoxiæ tantùm probitatis fama cognitum impensis adamaret, & coleret. Itaq; Campson hoc innocentiæ suæ titulo extra inuidiam omnemq; ambitus suspicionem positus, cogentibus Proceribus

ultro delatum, inuito similis imperium excepit, eaq́; illud moderatione dignitateq́; tutatus est, ut Mamaluchi simultates deponerent; augerētur uectigalia; partaq́; rerum tranquillitate, ab Othomannis regibus suspiceretur, & ab Hismaele Persarum rege coleretur, tanquam intermedius maximarum opum, summaq́; nominis authoritate rex amplißimus. Hoc enim instituto Campson non imprudenter utebatur quo effrenatas utrinq; & nunquam satis perdomitas duorum præpotentum regum uoluntates et uires, deterrendo & coercendo in dubio colendæ pacis officio contineret. Sed ab hoc non semper salubri consilio, quam parabant immitia fata ad res perturbandas uiam inuenerunt. Deuouerat se bello Persico Selymus, ut Hismaelem in Calderanis nuper campis superatum, funditus euerteret. Obstabat Selymi audaciæ æquißimus belli arbiter et spectator Campson, ab ea æquitatis ratione prorsus infelix. Nā uti periculo proximus, permotusq́; recenti adhuc exemplo Tarsensis pugnæ, & superiore Vssumcassanis audacia, qui nunquam flumen ipsum Euphratem imperij sui limitem esse, pati uoluisset, in neutrā inclinabat partem, & se utrinq; totius belli disceptatorem & iudicē, exoptari & deligi cupiebat. Verū Selymus superbo ingenio interdicentis arma uanißimi senis, minas & uires contemnens, easq́; ferro retundendas esse existimans: postposito Persa, magnæ sibi gloriæ futurum duxit, si superato Amano monte in Syriā inexpectatus irrūperet. Ab eo nuncio percitus ira Campson, & suorum perfi

dia

diæ ignarus, promotis à Damasco castris, in Comagene ad Singã amnem Selymo obuius fuit, & extemplò cum hoste collatis signis cõflixit; eo uictoriæ euẽtu ut Cayerbeio Alepiano præfecto insigni perfidia Campsonem non deserente modò, sed infestis persequente armis, Mamaluchi quanquam eximiè fortes, amißis ducibus funderẽtur; & Campson ipse fugientium suorum incursu uti erat ætate, multoq; abdomine grauis, ingentiq; præpeditus hernia, in multo puluere nemine agnoscente, cadenteq; equo proculcatus interiret. Repertum cadauer, triduoq; ostentatum Syris subitam rerum cõmutationem admirantibus, non Siriæ modò, sed Iudææ atq; Aegypti occupandi Selymo uictori ianuam aperuit.

Iani Vitalis.

Fortuna cæca & surda uerè diceris,
Et mente uana prædita:
Ad alta tollis scamna in imo conditos,
Vt mox cadant profundius,
Morosa tu mortalium appetentium
Votum omne fulmine ocyus
Fugas, deinde te nihil petentibus
Benignitate prodigis
Campson ut ille Gaurius nil ambiens,
Nil te proterua flagitans
Inuitus imperator ore Aegyptiæ
Tumultuosa militum
Ex fæce plebis factus, insolentia

Supra uolabat nubila,
Inter receptus altiora sydera
Mox excidens altißimus
Absumptus armis hinc & hinc rebellibus,
Grauis senectæ pondere
Fit ludus atrox impotentis alea
Tuæq; peruicaciæ,
Amisit & cum uita opes, quas maximò
Cum regno habebat maximas.

Sub effigie Tomumbeij vltimi Aegypti Syriæq; Sulthani.

DAMNATIS hercle auspicijs, & iam fatali ruina cōcidente Mamaluchorum imperio, Tomumbeius imperium excepit, ut labantibus & ferè perditis rebus succurreret. Ita uerò attollentibus cunctis procerum ordinibus annuit, ut se tāquam indignum excusaret, parumq; paratum ad periculosißimi belli uim sustinēdam; sic ut amore patriæ potius, publicæ salutis & dignitatis causa, quàm ullo ambitu diadema suscipere uideretur. Eum nanq; longè optimum atq; fortißimum credebant, qui reparando bello cæteris omnibus aptior, & ad defendendam communem iniuriam magnitudine animi, militariq; ausu promptior censeretur. In hunc præcellēti uirtute sua, militumq; omnium studio nixum, & dijs inuitis arma expedientem, Fortuna admirabili excitato ludo, infesta iacula contorsit, usque adeò atrociter, ut peculiari decreto præstan-

præstantißimi hominis uirtutem, sibi omnino excindendam susciperet, qua cadente, ipsum unà conciderет Sulthanorum imperium, propter elatæ gentis superbiam, sæuãq; tyrãnidem cunctis hominibus, præsertimq; Aegyptijs intolerandum & inuisum. Itaque Tomũbeius explicatis consilijs aduẽtanti Selymo ad Mataream sua castra opposuit; frustra tormẽtis, cæcisq; fossarum insidijs permunita; magnoq; statim ardore & pari spe uictoriæ, utrinq; classica cecinerunt. Sed admirandæ pugnacißimi regis fortitudini, ne Selymnus deleretur, obstitit illa eadẽ perfidia, quæ Campsonem oppresserat: nam transfugæ cuncta ea quæ Mamaluchi insidiosè parassent, ita Turcis indicarãt, ut longè omnium iniquißimo & cruẽtißimo prælio certaretur, & Tomumbeius munimẽtorum suorum spe deiectus numerosi hostis tormenta non diu sustineret. Amißis enim illustribus præfectis, & flore equitum multa cæde perturbato intra urbem Memphim eo animo se recipit, ut per obseptas magnis trabibus regiones de imperio, & de liberis ac uxoribus egregio conatu decertaret. Verùm Selymnus cui fida comes & nusquã abscedens Fortuna aderat, fortiter aggressus urbem cuncta perrupit, & continuata per triduum dimicatione magnam partem Mamaluchorum uel pertinacißimè repugnantium trucidauit, frustráq; reliquos, ad Deorum inanium templa confugientes, & sub fide deditos, interfici iußit. Nec tanta accepta clade Tomumbeium ultra Nilum se recipientem & nouas comparãtem copias Fortuna persequi

desijt, uti nōdum tot illatis iniurijs exaturata, scilicet ut in regem ab ingenti inuictaq; uirtute constantißimum, impotentis suæ libidinis totam iracundiā effunderet. Ipsa nāq; inuita reparatis copijs & ad Nili ripam pontemq; supremo audaciæ conatu edito consligentem perculit; quærentemq; latebras per paludem calamis obsitam, prodentibus incolis, Selymo uictori captum uinctumq; tradidit; ut de rege summæ, sed infaustæ uirtutis clarißimo, spectaculum uerè deforme Scythicumq; prorsus ederetur. In eum siquidē Selymus abdicata omni uel regiæ clementiæ, uel iustæ humanitatis laude, qua singularis fero eius ingenio proponebatur crudelißimè statuit, quum diu in quæstione de thesauris acerbißimè tortum, impositumq; uili camelo, & per urbem circumductum, ad Basuelam Syriæ portam laqueo necari, uncoq; ferreo suspendi iusserit; ut Aegyptij se uictorem esse faterentur, qui sublatis duobus supremis regibus, Sulthanorum imperio finem attulisset.

Aonij Palearij Verulani.

Non fuit in toto rex æquè oriente beatus,
  Nec magis in toto rex oriente miser
Quàm dolor Aegypti, olim Tomumbeius, auro
  Ingenti, atq; armis, & ditione potens;
Captus ab hoste fero miserum simul, atq; beatum
  Exemplo potis est commonuisse suo;
Quid rides temerè? quid fles? uis te cohibere?
  Et natum posthac te meminisse hominem?

Mi tra-

Mî trabeam induto, gemmis auroq; corona
Cingebat fulgens, & diadema caput:
Mî quondam ornabant pretiosa monilia collum;
Nunc fractam uili respice fune gulam.

Sub effigie Iacobi Triuultij.

ATVRAM non sæpe cuiquã sua dona cumulatè largiri solitam præclaro Iacobi Triuultij exemplo intueri licet; quippe quæ ei parum liberalis & decori oris rictum, eũq; à simo naso in obtusam cuspidem prominente, prorsus ignobilem dederit: atq; item iusto humiliore, quãquam quadrata, & ferendis armis habili statura esse uoluerit; ita ut ingẽtis spiritus uigorem qui plenißimè inerat, nequaquam generosæ uultus specie, personæq; dignitate subleuaret. Natus est Mediolani, patre non admodum opulento, sed maioribus claris; diuersa tamen fama. Nam Acõcius Triultius inter percussores Ioannis Mariæ Mediolani principis annumeratus, eius parricidij nomine damnatus est. Ex aduerso autẽ Erasmus apud Philippum interfecti fratrem & successorem forti fideliq; studio nõ præclaros modò militiæ honores, sed ipsius etiam principis consanguineã cum dote opulenta in matrimonio habere promeruit. Post hunc Erasmum, Antonius & Ambrosius, Francisco Sfortiæ Philippi soceri imperium & hæreditatẽ adeunti semper aduersati sunt. Ipse uerò Iacobus tãquam acer & ex Guelpha factione ualidus hostis, secus ac Rẽnatus frater, &

Ludouico semper dissensit, & quòd dominatum fratris filio ereptum ferre non posset, foris sese grauiter uarijs bellis exercuit; in Etruria primò, & demum contra Auximates, atq; inde ad Aragonios reges se contulit, quos Ludouico infensissimos esse cognouerat. Ab hac noua amicitia conciliante Ferdinando rege, Alfonsi Dauali regia gratia præpotentis sororem in matrimonium duxit. Verùm ingruente in Italiam Carolo Galliæ rege, profectus in Galliam togatam cum Ferdinando iuniore nulla re memorabili aduersus Gallos gesta, cum ipso Ferdinando Romam atq; inde Neapolim se recepit: uisusq; est parum opportuno tempore missionem impetrasse, & ad uictorem Gallum illico certa militiæ conditione concessisse; propterea quòd audisset Ludouicum Sfortiam cum cæteris regibus nimia Caroli felicitate perculsis noua fœdera aduersus Gallos percussisse; summo nanque uoto, ut his se applicaret, Sfortiani nominis hostes quærebat. Itaq; redeunti Carolo, Tarrensi in pugna ante primam aciem, operam tam fortē quàm felicem præstitit, & famam strenui peritissimiq; ducis consecutus est. Defuncto autem Carolo Ludouicus Aurelianus successor, cum Astæ urbi cum ala equitum præfecit. Indeq; mox subscribente uotis Fortuna, maximum eius operum fuit Ludouicū Sfortiam Mediolanensi imperio depulisse. Nec multo pòst eum etiam captiuum in Galliam perduxisse; unde ei liberalitate regis magnas opes uel graui cum inuidia obuenisse constat, quando ab his

meritis Mareschalcus quod est apud Gallos equitum magister, sit appellatus, & ab hoc insignis dignitatis munere, memorabiles sæpe uictorias Gallico nomini pepererit. Quarũ omnium nobilissima, proculdubio fuit ea, qua Feltriũ, Baleonumq; ad Bononiæ mœnia castrametatos, sine suorum uulnere profligauit, Bononiamq; Bentiuolis restituit. Quæ uictoria prudentiæ & felicitatis nomine, eo plenior & clarior extitisse uisa est, quòd non multo pòst Gasto Foisseius ad ingentem aspirans laudem, cum summa Gallorum clade, iacturaq; totius Italici principatus, ad Rhauennam in ipsa funesta uictoria concidisset. Sed qui nusquam prælio fuerat superatus, ad Nouariam inusitatæ Heluetiorum audaciæ ita cessit, ut uindicasse iniuriam biennio post ad Mediolanum censeatur, quum Heluetiorum legiones, ipso apud Franciscum regem depugnante perdomitæ superatæq; sint, & Mediolanũ uix toto uertẽte anno aduersus Maximiliani Cæsaris impetum peculiari ipsius consilio constantissimè fuerit defensus. Cæterùm non multo pòst Triuultium sua illustri laude, & ciuili parsimonia gaudentem, & uti erat elegantium literarum appetentissimus publica Gymnasia admirante iuuentute frequentantem, uehementer exagitauit inuidia, inhiãte scilicet eius oppidis Lotrechio, qui summa regis gratia subnixus, Mediolani erat in præfectura. Qua de re, uti indigna suis meritis exacerbatus, noua fœdera cum Grisonibus Heluetiorum socijs, sibiq; ad Mesochiũ castellum antiquæ suæ ditionis finitimis renouauit, ut dignita-

tem suam tueretur, aduersus immodicas Lotrechij cupiditates, quæ ad eripiẽdum Viglebanum uoluptarij secessus urbem extẽdebantur. Hanc nouam renouati fœderis pactionem, obtrectatores usqueadeò regi suspectam fecerũt, ut senex septuagenario maior uocatus in Galliam, tanquam ad dicendam causam media hyeme per Alpium niues contendere cogeretur, qua in re uel ob id minus benignum quàm sperasset Franciscum regem inuenit; eo quidem acriore animi cum dolore, quòd ab ipso patre Camillum filium spurium perfidiosè atq; impiè defecisse reperiebat. His conflictatus curis indignabundus senex apud Carnutes exorta stranguria facilè interijt; uir profectò Italorum ducum celeberrimus & optimus, nisi grauißimam & propè perennem inuidiam, quum externæ gentis iugum patriæ primus imponeret, cum execrabili seruientium ciuium detestatione subijsset. Tumulatus est Mediolani apud ædem Nazariã suæ tribus sumptuosißimo sepulchro ab se condito, quod postea Iacobus nepos eius & hæres, accumulatis ornamentis, luculentius fecisse uidimus.

Parthenij Parauicini.

Non uiolã, aut paphiũ florẽ, mollémue hyacinthum
Spargite, non magni poscunt hæc munera manes:
Sed galeas clypeosq;, ensesq;, & Martia dona
Ferte, & honorata feretrum præcingite lauro.
Hoc ducis egregij funus, sacræq; Triuulti
Inferiæ, quo fama Italûm, Mauorsq; Latinus

Extu-

Extulerat caput, & priscum affectabat honorem.
Armorum proceres celebrem lõgo ordine pompam
Ducant, & tanto persoluant iusta sepulchro,
Concußisq; frequens exercitus assonet armis.
Tum uos Scipiadæ manes, umbræq; Camilli,
Vos Decij, Fabijq; duces, & clara Quirini
Progenies, ubi nox furuas extenderit alas,
Ferte pedem, & cineres uenerati, & nobile bustum
Magnanimi excipite Herois, faustoq; sequentes
Agmine, ad Elysios umbram deducite campos.
Hoc Mauors illi, Pallasq; indicit honores.

Rainerij.

Insubrum columen Triuultius hæc tulit ora,
Quem ad magnum Bellona edidit Erydanum,
Mauorti permixta Deo: treis pectore vultus
Treisq; animos habuit, tergeminasq; manus,
Ter leto sternendus erat: sed dente maligno
Vna ducem inuictum sustulit inuidia.

Hieronymi Vulpij.

Sunt tumuli Iacobe tui certamina, captæ
Vrbes, captiui, regna, trophæa, duces.
Hos tumulos tibi tu propria uirtute parasti,
Nos tibi pro titulis carmina bina damus.
Vicerat hic hostes animis: at nomine mortem
Vicit, & inuictus uixit, & interijt.

Sub effigie Tristani Acunij Lusitani.

AC honesta canitie uiridis adhuc senectæ, cultuq́; nobilibus margaritis picto, ac internitente paßim insignium gemmarum fulgore, supra quàm dici posset ornatißimo Tristanum Acuniū Emanuelis Lusitaniæ regis legatum uidimus, quū Flumentana porta præeunte elephanto in urbem inueheretur: Indicæ uictoriæ suæ trophæa ostentās, donaq́; afferens Leoni Pōtifici, ut supremæ Fortunæ decus præclara magni numinis prouidentia ad felicitatem seculi collatū gratularetur, quando eum etiam tanquam sacrorū principem ritè creatū, religiosè atq; suppliciter uenerari iubebatur. Munera fuere planetæ, & pluuiales, Dalmaticæq; uestes, unis solennibus sacris dicatæ, quas innumerabiles margaritæ Phrygijs operib. intertextæ mirabiliter adornabant. Prorex siquidem in India Tristanus multas sibi pretiosiores diuitias congesserat, præclaris rebus cùm grauitate præstantis ingenij, tū bellicosa manu gestis: adapertis scilicet aut institutis Indicæ negociationis emporijs ultra Calecuthum usq; ad opulentißima Cambaiæ, Narsingæ, & Bēgalæ regna: paßimq́; per oram amicitias iūxerat, tributaq́; aromatū imponens, ultra Gangem Lusitani nominis famam propagarat. His rebus gestis redeuntem ad triumphū superantemq́; extremum Aethiopiæ promontorium, quod nautæ Bonæ spei uocant, rapidißimi Aquilones ultra circulum Antarcti-

cum

eum tanta ui propulerunt, ut in uasto pelago longissimi tractus terras adierit, quas non ingentis insulæ, uerùm eius continentis immensæ regionis quæ ad Perurana & Cuscana regna connectitur, esse crederet: quam nemo tamen præter eum hactenus inuenerit, non secus ac Magalano accidisse uidemus, qui per angustas quasdam fauces in occidentalem Oceanum circuito toto terrarum orbe, stupenda nauigatione penetrauit. Sed Elephantus aurea instratus stragula, & turrito ephippio Indos homines gestans in se admirãtis populi ora conuertit, quũ extenta proboscide eaq; nemini noxia, & passu ad modulos tibiarum temperato iocundißimè lasciuiret. Obstupuere in tantæ molis bellua Romanus in primis populus, & suburbanæ gentes, tam docile ingenium, humanisque adeò sensibus propinquum; quòd magistri sceptro ferreo imperantis uocibus parêret, uenerariq; principem & augustiore habitu homines certo gestu uideretur; circumfusæq; puerorum turbæ adulari didicisset. Cæterùm Elephas publicæ hilaritatis oblectamentum, uix toto biennio Romani cœli lucem uel diuersæ pastionis intemperiem perferre potuit; quum fluente aluo paucißimis diebus interiret. Eius mortem plebs tota non secus ac incomparabilis ciuis diu luxit, quòd communis omnium uoluptas quæ ad famam dignitatémque Vrbis pertineret, immaturo alioquin uiuacißimæ bestiæ interitu, erepta uideretur. Ob id Leo Pontifex non obscuræ præproperis extincti fatis subiratus, ut populi desi-

derium, quanquam inani picturæ solatio deliniret, Elephantum simillima effigie mensuraq; membrorũ iuxta turrem Vaticanæ portæ pingi iußit, cui & hoc quoq; Epigramma inscriptum est.

Beroaldi Iunioris.

Monte sub hoc Elephas ingenti contegor ingens,
Quem rex Emanuel deuicto Oriente, Leoni
Captiuum misit decimo: quem Romula pubes
Mirata est, animal non longo tempore uisum
Vidit & humanos in bruto pectore sensus.
Inuidit Latij sedem mihi Parca beati,
Nec passa est ternos domino famularier annos.
At quæ sors rapuit naturæ debita nostræ,
Tempora, uos superi magno accumulate Leoni.

At rex Emanuel ad extendendam subactæ ab se Indiæ laudem dignum fama sua ratus, si recentis muneris gratiam nouo munificentiæ officio cumularet, rhinocerontem etiam misit, qui ex itinere longißimæ nauigationis, in littus prouinciæ Narbonensis expositus, insigni Galliæ spectaculo fuit. Erat hæc bellua paulò humilior elephanto, si altitudinem spectes, sed longitudine propè par, nostratis bubali formam referens. nam ungulas habet bisulcas, uerùm tergore buxei coloris, eoq; ab impenetrabili duritie duplicato, tanquam perpetuo thorace protegitur; armaturq; pedali osseo cornu supra nares eminente, quo ferire sub utero, atq; transfodere elephantem peculiarem

liarem suum & internecinum hostem solet, si tamen iniecta ad collum & ocyßimè strangulantis probo- scidis uim effugiat; nam in cõgressu perpetuæ simul tati, aut parta uictoria, aut certè decora morte satis- facit. Sed hanc inusitatæ feritatis belluam, quæ in are na Amphiteatri elephanto ad stupendum certamen committi debuerat, Neptunus Italiæ inuidit, & ra- puit, quum nauigiũ quo aduehebatur, Ligusticis sco- pulis illisum, impotentis tempestatis turbine mersum perijsset: eo grauiore omnium dolore, quòd bellua Gangem & Indum altißimos terræ patriæ fluuios tranare solita, in ipsum littus supra portum Veneris, uel arduis saxis asperrimum enatare potuisse crede- retur, nisi compeditus cathenis ingentibus, nihil pro- ficiẽte euadendi conatu superbo maris Deo ceßisset. Ferunt hunc rhinocerontem, quum ab Oceano Vlyx ponẽsi in portu exponeretur, aspectu atq; odore suo elephantum Romano grandiorem, qui tum erat in Regia, usq; adeò truculenter terruisse, ut elephas ipso naturæ miraculo præcipuus hostis, concepto incre- dibili pauore, septum caueæ ferreis ingẽtibus clatris permunitum, humerorum et capitis præcipiti impul su perruperit, & in longam se proripiens fugam, ter ribiliq; barritu edito, stridens & furens cuncta obuia prostrauerit. Vtriusq; belluæ imagines ex uera natu raliq; magnitudine picturis expressæ, in ipso Musæi nostri atrio spectantur, cum hac inscriptione singulis uersiculis animantium naturam demonstrante.

Humanos Elephas retinet sub pectore sensus,
Rhinoceros nunquam uictus ab hoste redit.

Antonij Sanfelicij de Rhinocerote.

Rhinoceros ego sum fusco deuectus ab Indo
Hinc, ubi uestibulum lucis portæq; diei,
Hesperiæ classem ascendi temeraria uela,
Ausa nouas terras, aliumq; inuisere solem.
Spectarat quondam urbs nostros in munere circi
Congressus, hostemq; elephantum obiecit arena.
Hic patrias iras, æternaq; prælia mecum
Exercet, fidens immani corpore moles.
At loricamur triplici nos tergore, & arma
Præualidus mucro, atq; inuicta cuspide cornu.
Ipse cadit Barrus, dum telum figitur aluo,
Expugnat uires stultas prudentia solers.

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI PRAEFATIO in quintum librum Elogiorum ſuorum ad Coſmum Medic. Florentiæ Ducem.

EROVM quos inclyta virtus noſtro ſeculo clariſſimos fecit quintus hic liber Elogia continebit, eritq; vti reor, ſuperioribus multo iocũdior; quoniã illorũ laudes ardentiſſimæ virtutis auſpicijs partas exprimat, quorũ ex reb. præclarè geſtis recentiſſimã hodie memoriã retinemus. Mirificè ſiquidẽ iuuat eos ex veris imaginib. repræſentatos, rurſus vti adhuc ſuperſtites oculis intueri, & benigna cogitatione ſuſpicere tanquã defũctos atq; omni prorſus inuidia carẽtes, quos ipſi de facie nouerimus, gerẽteſq; bella varijs periculis atq; victorijs inclaruiſſe viderimus. Habet enim in ſe hoc illuſtris & excellens virtus, vt

ea prçditos & cæteris prçstantes, vel apud ipsos hostes ac inimicos, in admiratione rediuiua cũ laude perducat, in ijciatq; elegantiorib. ingenijs quendã honestç cupiditatis aculeũ, agnoscendis scilicet eorũ formis & vultib. q res literarũ memoria dignas, forti cõsilio & pugnaci dextra cõfecerint. Quãdoquidẽ res magnç & memorabiles plerunq; ex varia tot casuũ reputatione, à legentib. scripta, aut picta ora spectantib. voluptatẽ & dolorẽ; proq; habitu præduri vel mollioris animi, interdũ ex indignitate improbè atrociterq; factorum, miseratione & lachrymas eliciãt. Tu verò magnanime Cosme pro natura ingenij tui, quod nihil nisi perillustre atq; honestissimũ respicit, rectè studioseq; feceris; si quæ legendo ex moribus tot insigniũ ducum exempla accuratè notabis, ea felici delectu imitãda suscipies, & quod propriũ ingenuç verecũdeq; tuæ probitatis esse videmus, singula vitia quæ temperati moris modum excesserint, repudiãda penitus, vitandaq; censebis. Vale.

ELO-

ELOGIORVM LIBER QVINTVS.

Sub effigie Francisci Gonzagæ Mantuani Principis.

IC est ille Frãciscus Gonzaga Mantuanus Princeps, qui ab illustri inusitatiq; animi magnitudine & immenso ardore pugnacis ingenij, à Venetis delectus Imperator, primus nostro seculo cruenta Tarrensi acie Italicæ atq; externæ uirtutis glorioso congressu, quanquam infausto periculũ fecit. Constat enim eo prælio plus sanguinis fusum, quàm duobus antea seculis; ab eoq; incommodo didicisse Italos, nequaquã feruidis animis, sed stabili cõsilio, & certa arte disciplinæ militaris, exercenda esse arma: cum his præsertim gentibus quæ ordines seruare, diuersas repētè acies efficere, nihil uulnera & mortem, aut deniq; ænea tormenta reformidare consuessent. His enim documentis, qui tum prælio uictus uideri potuit, gemino demum bello uictor extitit, cum insigni gloria, recepta scilicet Nouaria, & Gallis omnibus Neapolitano regno pulsis. Non arrisit ei demum Fortuna, quum pro Gallis conuerso studio militaret. Eius siquidem impigræ uirtutis uim, & conatum omnem, contumeliosi quidam Gallorum duces, adeò importunè atq; impudenter præpediuerũt, ut mox cum superbiæ, tum imperitiæ suæ ad Ly-

rim amnem pœnas darent. Aliquanto autem post, quum Veneto bello sese immiscuisset, & cum ala Gallorum in Patauinum agrum ad Cæsaris castra contenderet, noctu apud Insulam Scaligeram, Veronensis agri pagum, Græcorum equitum multitudine circumuentus, in potestatem Lucij Maluetij deuenit, diuq; seruatus Venetijs in custodia, tandem Iulij Pontificis beneficio liberatus est, quum Federicum filium fidei obsidem Romam misisset. Fuit Franciscus ingenio liberali, aperto, nusquam fallaci, & deniq; nusquam maligno, sed qui sermone iocoso fœminarum pudori intemperanter illuderet. Verum qui uaga Venere oblectabantur, fœdum atq; letalem morbum, ut tum ea sæua tempora produxerant, facilè tulit, quo miser ante diem inter uarios cruciatus expiraret. Per omnem autem uitam, quod uix ex censu credi poterat, cum Regia hospitalitate ac eximio totius aulæ cultu, tum rerum omnium ornamentis, & magnificentia operum, splẽdidorum etiam Regum æquabat decus. Sed supra omnes eius ætatis Regulos, equorum copia, delectu, uarietate, nemine æmulari auso, summam proculdubio gloriam promeruit, quandoquidem equarum greges aleret ad sobolem propagandã, accitis usq; ab ultima Hispania atq; Numidia, Hiberniaq; item, equabus & admissarijs. Eo nanq; tempore quotannis per Italiam liberis in urbibus instituta erant more ueterum Græcorum certamina, equorum, pernicitate & cursu contendentium; unde celeberrima laus cum opimo præmio expetita multis,

uni li

anis uerò semper Gonzagæ equis promerita paretur. Generosos autem, & ad arma natos sonipedes, neq; plures quisquam neq; nobiliores habuit, aut eos accuratiore disciplina perdomuit. Quorum armentorum instituta animaduersis disparis cõiugij uariæq; fœturæ prouentibus, aliqua ex parte Federicum filium postea emendaturum uidimus; nisi insatiabili ædificandi studio allectus, aliò sumptum transtulisset. Cæterùm Frãciscus his lectißimis equis, qui uariè permutato semine nouæ atq; pulcherrimæ sobolis uideri poterant, indefesso munificentiæ studio, externarum gentium Principes sibi conciliauit, unaq; præsertim Othomãnorum amicitia clarus excelluit, quum inde Thracum & Cilicum lectißimos, ad progeniem & bellicos usus impetrarit. Sobole filiorum omnino felix exceßit è uita, quum ex Isabella Alfonsi Atestini sorore tres liberos reliquisset, Federicum primo editum partu, matura iã paternæ uirtutis indole ad summos militiæ honores uadentem, & Herculem lectißimis moribus & literis institutũ, paratamq; sibi & familiæ debitam sacrati cultus purpuram promerentem, & deniq; Ferdimandũ militare decus in Gonzaga domo, clarioribus superadditis uictoriarum trophæis, ad summam gloriam euecturum.

Lælij Capilupi Mantuani Cento ex Virgilio.

O decus Italiæ, quondam dum uita manebat,
Sceptra tenens, tardis ingens ubi flexibus errat

Mincius, & tenera prætexit arundine ripas,
Semper honore meo semper celebrabere donis,
Dum memor ipse mei, dum spiritus hos reget artus.
Salue uera Iouis proles, tu maximus ille es
Vnus qui nobis magno turbante tumultu
Ante annos animumq; gerens curamq; uirilem
Vltro animos tollis dictis & pectore firmo,
Arduus arma tenens, fulgenteis ære cateruas
More furens torrentis aquæ, Gallumq; rebellem
Sternis humi, campiq; ingentes oßibus albent.
Parthenope meriti tanti non immemor unquam
(Dextera causa tua est) solio consedit auito.
Quid memorem spolia illa tuis pendentia tectis
Tam uulgata? quibus cœlo te laudibus æquem
Flos ueterum uirtusq; uirûm? cui cura nitenteis
Pascere equos, meritæ expectent qui præmia palmæ
Europa atq; Asia, tantæ est uictoria curæ.
Tu decus omne tuis, tu seruantißimus æqui
Omnibus exhaustos iam casibus, omnium egenos
Vrbe domo socias, tua terris didita fama.
Munera præterea ex auro solidoq; elephanto
Coniunxere tibi (cuncti se scire fatentur)
Regnatorem Asiæ genus insuperabile bello,
Et penitus toto diuisos orbe Britannos.
Salue sancte parens Italûm fortißime ductor,
Felix prole uirûm, siquid mea carmina possunt,
Semper honos, nomenq; tuum, laudesq; manebunt.

Io.

Io. Baptistæ Posseuini Mantuani.

Inuicti effigiem Gonzagæ nobilis artē
Eximia expreßit ſpirantem pictor; at illi
Non potuit duris partum decus addere bellis,
Non præſens animi robur, populisúe regendis
Iuſtitiam, & largæ præſtantia munera dextræ.
Ceu quondam radijs exutum ardentibus ora
Mortali uultu, gradientem montibus Idæ
Phœbe manus te docta ſacros effingit in uſus.
Aſt Iouius clarā ſplendorem reddidit arte,
Aeternamq; dedit Gonzagæ ducere uitam
Ductores inter primos, quos nulla tacebunt
Secula, nec ueteris lædent obliuia famæ.

Sub effigie Maximiliani Cæſaris.

AXIMILIANVM *Cæſarem Friderico tertio imperatore genitū, quem eruditiores Germani pro Maximiano quod nomen eſt antiqui Cæſaris, cui Iouij cognomen obtigerit, Maximum Aemilianum appellant, hæc tabula ab effigie ſimillimum reddit. Ferunt Auſtriacæ domus nobilitatē Romani ſanguinis ſtirpem reſpicere, perducto ſcilicet ſtemmate a Perleonum familia, ex qua fuerunt celeberrimi olim Comites ex tribu montis Auentini. Hos enim ad Apſpurgum conſediſſe conſtat, inter Rhetos, Noricos et Vindelicos, non longè ab Heluetijs, coaleſcenteq; ſenſim potentia, Auſtriaci principatus, uti ipſe Cæſar ſuæ originis religioſus indagator aſſeuerabat; iura & ti-*

tulos condidisse, eiusq; dominatus claritudinē bellica quæsitam uirtute, & longa uetustate constitutā propagasse. Hinc euenit ut facile credamus, augustam hanc Romani imperij dignitatē ad Austriacos principes, quòd Romani sint generis, fatali quodam iure peruenisse. Quando iam pridem abolita sit militaris acclamationis consuetudo, qua imperatores olim apud exercitū in castris fiebant, & ipsa etiam septem Germaniæ procerum suffragatio penitus obsolescat, toto scilicet hoc honore per manus præpotentum Cæsarū legitimè tradito confirmatoq;, qui iam altas iecerit radices, ut in una familia non dubiæ hæreditatis nihil intercisa serie, decentius atq; stabilius reflorescat. Cæterùm hoc Cæsare nullus suæ ætatis regum luculentiorem militaris habitus dignitatem, uel certius ac illustrius probi, uerèq; augustioris decus ad imperium attulit. Per omnes siquidem cum bellicæ tum ciuilis uirtutis numeros, generosi spiritus inuictiq; animi magnitudinem, quam in aduersis pariter & secundis rebus homines mirarentur, ita præferebat, ut contemnere fortunam uideretur, eamq; seuera fronte tanquam insolenter improbeq; semper iniustam & instabilem, damnati fallacissimiq; numinis antiquorum infamem Deam appellaret, propterea non multum uel eius benignè arridentis gratia, uel acerbissimè sæuientis odio supra æquum angeretur. Inerat enim Maximiliano animus pecuniæ contemptor, opulentiore Cæsare dignus. Eam siquidem ubi possideret, uel non integrè exactam, diuidere statim

atq;

atq; elargiri amicis & hospitibus, quàm in ærarium ex ignobili parsimonia inuidiæ plenũ congerere malebat. Existimabat enim nihil unquam à suo felici sydere & arcanis cuiusdam sanctioris oraculi promissis, sibi & posteris opulentißimam regnorum ditionem esse defuturam, quæ bella gesturo in perpetuos liberalitatis usus sese effundẽti per amplas atq; inexhaustas signati auri facultates suppeditaret. Qua superba & sæpe inani opinione imbutum, & neruos sibi immodicè præcidentem, necesse erat sentire improuisam egestatem, & in medio bellorum cursu ita hærere atq; fatiscere, ut non aliunde quàm ab ipso stipendiorum defectu semipartæ iam uictoriæ interpellari, & è manibus eripi dicerentur. Arriserat nãq; ei fortuna ab initio, cùm imberbis adhuc interfecto ab Heluetijs Carolo socero, Belgici eius regni hæreditatem adiuißet; quippe qui alacriter beneuolentißimè q; susceptus, cõmutatis demum seditiosißimæ gẽtis studijs apud Brugẽses cũ uxore custodiæ traditus, diuersam omnipotentis Deæ uim, sed moderatè & fortiter tulerit. Exinde eũ pristinæ dignitati atq; imperio restitutum, diuersa excreuerunt arma, quibus insigne decus uel adhuc iuuenis adeptus est, fusis ingentibus Gallorum copijs apud Ghingatã, & perdomitis Menapijs atq; Sicãbris. Sed non multo minor ei laus cessit peritiæ atq; ausus militaris, cũ Bohemos non procul à Ratispona, uel sese castraq; sua perpetua scutorum ingentium munitione defendentes cruento edito prælio superaßet, & Pãnonios ex semioccupato No-

rico inuadentes Austriam, non semel repreßisset, nec demum eadem felicitate Heluetia arma laceßiuit. Ab his enim non longè à Rauracorũ finibus, fuso ipsius exercitu, graue uulnus accepit, frustraq; Italiam aspexit uetantibus fatis, quam proculdubio Caroli nepotis imperio reseruabant. Improsperè siquidem expeditio in Etruriam pro Pisanis aduersus Florentinos suscepta, & bellum longè grauißimum Venetis illatum, uexillaq; amplißimi exercitus in conspectum Mediolanensium promota, terribiles quidem primò impetus, sed mox inanes atq; irritos conatus habuerunt. Erat Cæsar pace & bello supra quàm dici poßit credulus & suspicax; sic ut qui acie uinci non poterat, bello per moras facilè uinceretur. In uniuersum integræ pietatis atq; incõparabilis munificentiæ, castrensisq; disciplinæ laudem promeruit. Exceßit è uita sexagenario minor apud Velsium oppidum, cùm leui tentatus morbo intempestiuam acrioris pharmaci potionem bibißet.

Iouij Iunioris.

Vatum Musa decus Pierium, quæ laticem colis,
Tolle, ô magnanimum, tolle precor laudibus inclytis
Iam pridem superûm consilio ad sydera Cæsarem
Euectum; cithara, dulciloquæ seu fidibus lyræ
Hunc cantare iuuat. Quàm iuuenem gloria maximis
Factis extulerit, Danubius nouit, & impiger
Qui lambit ueterum mœnia circumfluus urbium
Rhenus, dum rapidis Oceanum uorticibus petit.

Hunc

Hunc olim trepidis extimuit Sequana fluctibus;
Regem namq; suum, proh pudor, illa inclyta Gallia
Spectauit fugientem, Austriacis uiribus imparem,
Spectauit fugientem iuuenis Cæsarei impetum,
Findentis gladio perdomitis hostibus agmina,
Qualis quum tumidus profluit è uertice Vesuli.
Vastans arua Padus, ceu Boreas cùm fremit infidus
Nautas attonitos æquoreis fluctibus obruens;
Vel cùm irata Poli porta furens intonat aere
Sternens templa Deûm fulminibus celsa cacumina.
Verùm Barbaricis assuetum nil nisi prælijs
Tentare Italiam quippe iuuat, miles ab Alpibus
Ductu Cæsareo dira fremens Theutonus euolat.
Nouere inde Patres Hadriaci quàm celeri manu
Moles contuderit flammiuomas, & propugnacula:
Quum Verona sui, scuta uirûm, & corpora fortium
Deplorans Athesis sanguineo uoluier alueo
Spectauit facibus fulmineis spargier omnia:
Tormentoq; strepenti indoluit mœnia concuti.
At qui Tusca colunt littora, qua pulcher Etruriæ
Arnus rura rigat, ueliuoli olim domini maris
Pisani, eximia laude canunt illius inclytum
Nomen, iustitia percelebre, & munificentia.
Salue Auguste diu, teq; simul magnanimus nepos
Inuictus Carolus perpetuis auctet honoribus,
Ardentis Lybies perdomitor. Nam tua gloria
E splendore suo nobilior fulget, ut aureis
Ex Phœbi radijs pulchra micant cornua Cynthiæ.

Sub effigie trium ducum Balonæ familiæ, qui una in tabula expressi continentur.

ALEONOS qui supra seculum unũ inter ciues Perusiæ authoritatis principatum tenuerunt, quòd militiæ dediti spectata semper uirtute arma tractarent, Baioarici sanguinis fuiße tradunt. Summam autem familiæ dignitatem attulißе fertur Malatesta, qui auorum nostrorum memoria sub Braccio Montonio imperatore militiæ disciplinã hausit, & per gentiles suos propagauit. Huius pronepos fuit hic Paulus, qui in tabula cum duobus liberis Malatesta atq; Horatio pictus spectatur, haud dubiè familiæ clarißimus euasurus, nisi propinquorum inuidia Leoni pontifici criminosißimè delatus, deceptusq; sua spe, in agnoscendis alioqui benigni, sed tum ambigui principis sensibus, ceruicem ultrò securi præbuisset. Petruccianæ namq; coniurationis gnarus fuiße ex damnatorũ confeßionib. putabatur. Sed id in eius necẽ Leonis animum maximè perpulit, quòd hominem ingenio acrem, & manu promptum, imperatorijq; muneris secundas partes apud Venetos promeritum, proptereaq; Perusinis ad imaginem inuidiosæ tyrannidis dominãtem tollere cupiebat, satagentibus in eius necem affinibus atq; propinquis, qui nec aliter quàm morte potentiã eius conuelli poße existimabant. Siquidem Baleonis omnibus hoc semper fatali æmulatione

tione fuit insitum, ut simultatem nunquam ferè inter missam, inter se cruentißimè exercerent: & quum pulsa Oddorum familia, præpotẽtes atq; æmuli ciues deessent, sese ipsos gẽtilitio sanguine defœdarent. Enituit in Paulo oris & corporis eximia dignitas, eloquentia militari studio requisita excellens; mores bello & in castris nemo carperet, pace multi laudarent; nisi nusquam oblitus factionis uetera etiam odia uindicare, & incestis amoribus suam alienasq; familias dedecorare consuesset. Malatesta filius paternæ sæuitiæ atq; libidinis uita detestatus, quum foris sub Liuiano imperatore, cui nupta erat ipsius amita, præclara cum laude militaret, egregium sibi præfecturæ locum apud Venetos parauit, exulq; à Leone factus, Perusiam patriam, pulsis inde Vitellio & Gentile Baleono, fortiter recuperauit, cùm antea in expugnanda Cremona, pellendisq; Laude Pompeia Cæsarianis, plurimum inclaruisset. Ad extremum Florentinis cõstantißimè libertatem suam defendentibus, quum annum propè integrum pertinacia Clementis pontificis & inuicti Cæsaris arma obsessus sustinuisset, desperatis auxilijs, obortaq; fame aspera, maluit florentißimam urbem seruare ab immanitate & sæuitia externarum gentium, quæ opulentißimæ prædæ inhiarẽt, quàm parere imperitis & obstinatis aliquot ciuibus, qui desperata uenia unà secum ciues extrema supplicia perpeti, interireq; patriam, & incendio absumi potius quàm se dedere, & subactos confiteri cupiebant. Nec ob id factum fidei suæ famam læsit apud

æquißimos ciues, à quibus iure optimo auream seruatæ urbis statuam meruisse potius, quàm maligna obtrectatione lacerari, communi bonorum hominum iudicio, & pontificis testimonio uideri potuit. Non uixit inde integrũ bienniũ atroci & diuturno morbo succumbens, Rudolpho filio hærede relicto, quem hodie singulari cum laude bellicosæ familiæ dignitatem tueri uidemus: cum Horatius patruus multis fortibus factis, Salernoq; præsertim expugnato clarus: uerùm Malatesta factiosior & sæuerior Florentinis copijs præpositus, in obsidione Neapolitana Lotrechio Gallorum duci operam nauans, non in acie, sed fortuito glandis ictu sine liberis perierit.

Iouij iunioris.

Tres simul Heroas pictor, tria fulmina belli
Pinxit in hac tabula.
Hospes summißis genibus ter lumine lustra:
Ter uenerare duces.
Gaudeat ut geminis pater inclytus, aspice, natis,
Et pariter gemini
Vt patre lætentur nati, Mauortia pubes.
O celebranda diu
Norica progenies, centum dominata per annos
Te mea Musa canet.
Nam patrem insigni clarum uirtute, maligna
Perculit inuidia,
Credulis heu nimium summisit colla securi,
Præsidis Ausonij.

At

At uos Etrusci, meruit nam sculpier auro,
Carmine perpetuo
Ductorem uestrum Baleonum tollite ad astra,
Ob patriam atq; domos
Hostibus ereptas, seruataq; templa deorum.
Nec minus interea
Egregius toto celebretur Horatius orbe.
Viuite in Elysio
Felices animæ, quorum tenet æthera uirtus
Sydere nobilior.

Sub effigie Selymi Turcarum imperatoris.

SELYMVS Othomannæ familiæ nonus imperator, hoc ore truci ferocibusq; oculis, insitam animo suo uim diramq; sæuitiem ostendebat, quum in sanguinem gentilium suorum & reliquorum qui ad imperiosi genij nutus parum expeditè responderent (hos enim præcipuè oderat) immaniter desæuiret. Hic prorsus ingens, si uel æqui uel iniqui ausus gloria certius expendatur, Mahometem auum crudelitate simul atq; animi magnitudine superasse uideri potest. Stratis namq; Persis in Calderanis campis, ipsoq; Hysmaele Sopho iusta acie deuicto, & regia eius quæ uocatur Taruisiũ, occupata atq; uastata, tantum inclyti nominis promeruit, quantum satis eßet satiandæ ambitiosæ eius gentis regum cupiditati, nisi ad longè maximum glo-

riæ cumulum accessissent duo geminata uictoria Syriæ atq; Aegypti reges armis deuicti atq; interfecti, Campson scilicet infelix senex ab equitatu suo in fuga protritus, & fortissimus Tomumbeius, qui extremum cum uitæ suæ, tum Sulthanico imperio finẽ miserabili supplicio affectus, attulerit, cùm uniuersum propè terrarum orbem rerum à se fulminea celeritate gestarũ, admiratione atq; terrore suspendisset. Verùm magni numinis prouidentia factum fuisse fas est credere, ut illa uis indomita & insuperabilis sese in orientem effunderet, ut Europæ intestinis bellis laboranti, nihil hercle merẽtibus Christianis regibus parceretur. Regnauit annis octo, uixit quadraginta sex: & cùm maius aduersus nos bellum esset suscepturus, canceroso renum ulcere uerè pestilenti apud Chiurlum Thraciæ pagum morte solutus est, Pyrrho Bassæ in cuius sinu atrocem animam exhalabat, Solymanũ filium commendans, seuereq; præcipiens, ut in Christianos tanquam ueros hostes arma uerterentur, neglectis Persis, quorum inanem superbiam satis ipse contudisset. Euenit autem ut eo fatali sibi loco, in quo Baiazetem patrem circumfusa acie adortus opprimere cogitarat, meritas immanis parricidij pœnas daret, sed nequaquam flagitijs pares, utpote quæ omnẽ immanitatis notam excedant; postquã Acomathem & Corcuthũ germanos fratres, & tot fratrum filios regiæ indolis ad unum omnes sustulerit, ut Solymano filio omni æmulatione uacuum Othomannici imperij solium pararet. Quanquam & huic successionis atq; hæredi-

hæreditatis ius ipsum aliquando inuiderit. Ferunt enim, cum ueste ueneno intus atrocißimo delibuta, filium extinguere cogitaße, ut quædã eius uerba immodicè pungẽtia uindicaret: sed eius exitiosæ uestis donum astuta matris misericordia repudiatum, pro Solymano cubiculario datum, ocyßimè perniciem attulisse. Sic ut hoc exemplo immanitate feras anteisse uideatur, monstro quàm homini similior, qui ex animo plusquã Tartarico nemini suorũ pepercerit. Sed non defuere, qui in eo abominabilem carnificinam tanquam ei necessariam, qui sine æmulo metuq; regnare decreuisset, uerbis excusare contenderet, quòd regnaturo omnis diuini atq; humani iuris penitus obliuiscendum censeant. Vsq; adeò enim imperij dira sitis est, ut uel flagitiosißimis artibus apud quosdam regna tueri fas eße uideatur.

Antonij Francisci Rainerij.

Hæc Selymi effigies Scythico quæ pallida uultu
 Mortalibus minatur, & magnis dijs?
Trux illa est, inhiant Lyciæ sub tegmine telæ
 Impexæ atroces undecunq; uiperæ.
Eumenidum decus, & Vulcania lumina, letum
 Spirant, & ora uim, nefas, & impium.
Miscuit incano dira hic Aconita parenti,
 Fratresq; leto extinxit omnes horrido:
Ipse suo (ni uana ferunt) fata ultima nato
 Parauerat, superba quæ sors distulit.
Huic tamen horribiles peperit uictoria laudes;

Et insolenti adaucta sceptra dextera.
Nam quà Sol agili circum rotat ardua curru
Hyrcaniam, trucemq; Persicum sinum,
Quàq; coloratis longè deuexus ab Indis
Deserta Nilus arua lambit Aethiops.
Gens Eoa omnis, uaria armis, dissona linguis
Flexere regi colla barbara effero.
Sulthani euersum imperium, atq; Aegyptia regna
Quum totus undiq; orbis expauesceret.
Nec dubitamus adhuc priscis picta illius ora
Miscere nostris (ah nefas) heroibus.
Othomannorum quin ora perempta potentum
Vrbs hæc superbis illinit coloribus.
Fallimur, & Roma hæc non extulit ora, sed hæc tu
Nobis Ioui diuine spectanda erigis,
Italia imaginibus uafer, hisce ut pectora tentes,
Exurgat ultor si quis inde spiritus,
Nostra illis adimat qui signa, uicesq; rependat,
Replens cruore cuncta, cæsisq; artubus.
Macte hac arte pater, stimulis qui corda nepotum
Ad ueræ auitum gloriæ excitas decus.

Sub effigie M. Antonij Columnæ.

EMINI, uti nos summa cum admiratione uiderimus, rariora spectatioraq; uel cœlestis gratiæ, uel ardentis naturæ dona contigerunt, quàm M. Antonio Columnæ. Hic enim nobilissima Romani sanguinis stirpe progenitus, ante omnia staturæ proceritate, fir

mitate, atq; amplitudine singulorum artuum, decore frontis, & splendido quodam æneæ barbæ nitore, maiestateq; torosi pectoris, ueteres æquabat Heroes, ob idq; præsertim, quod praeclaro insignium uirtutum concursu, multipliciq; optimarum artium eruditione ad eximium decus ornaretur; usq; adeò constanti uel ciuium uel externorum studio adamatus & cultus, ut quum coleretur à singulis, cuncti eum in uniuersum uel diuersæ factionis obseruarent atq; suspicerent, eumq; unum Iulius pontifex tanquam Romanorum procerum lectißimum, collocata ei in matrimonium Lucretia consobrinæ filia, generum sibi asciseceret, cùm graui iudicio Rouereæ familiæ nomen, sicuti antea Felicē filiam Iordano Vrsino collocarat, clarißimis Romani sanguinis stirpibus inserendum existimasset. M. Antonius patre orbatus, quòd is Etrusco bello apud Alfonsum Aragoniũ militans perijsset, Prospero patruo, & Fabritio huius patrueli celeberrimis ducibus adhæsit, ab hisq; certißimis militiæ præceptis imbutus, ita exactã hausit disciplinã, ut Prosperi natura cunctatoris cautum & inuictum robur; præferuidam uerò in expediendis armis Fabritij uim, nobili salubriq; temperamento moderari didicerit; tanto illustris famæ prouentu, ut cũ in Apulia, Latio, Etruria, Galliaq; Cisalpina, uarijs prælijs interfuisset, utroq; patruo deceptis eorũ uirtutibus, honore auctior & maior euasurus crederetur; nisi immitia fata eius paratis honoribus properè nimiũ inuidißent. Is namq; cùm defensa nouißime uirtutis

opere fortiter Verona aduersus immensam uim oppugnantium Gallorum & Venetorũ aliquod se nauatæ operæ præmium nancisci putasset, & à Ceurio Belga Caroli adolescentis nutricio, per moras supinè se contèni fastu Romano succensus, nõ diu pateretur, ad Franciscum Galliæ regẽ è Belgis contendit, à quo, uti is natura rex erat omnis ueræ uirtutis liberalissimus æstimator, præfectura alæ equitum, & consacrati regis ordinis torque honestatus est. Sed ea militia demum infausto omine suscepta, quòd tum Leonis et Cæsaris armis Lotrechius Gallorum dux Mediolano pelleretur, Antonio bellici laboris & uitæ immaturum finem attulit. Nam dum instaurarẽt Galli bellũ, & Mediolano copias admouissent, ut circumuallatæ arcis obsidio solueretur: M. Antonius nondum quinquagesimum ætatis annum attingens, ingentis colubrinæ pila ictus occubuit, eadem etiam pila discerpto, & ad latus cadẽte Camillo Triuultij clarissimi imperatoris filio, quum obequitantes in aggere hostium munitiones inspicerent. Corpus eius Prospero hostium duci à Lotrechio concessum est, ut mœstissimus patruus, fratris filio, tantæ spei, & tum fortè Veneti exercitus imperatori designato iustis exequijs parentaret. Luxere eum atrocissima morte surreptũ socij atq; hostes paribus propè lacrymis, ideoq; uberioribus, quòd masculam prolem, quæ paternæ uirtutis esset hæres, nullam reliquisset.

Augusti

Augusti Cocceiani.

Hac in tabella pictus est Columnius,
Heroas inter iure primas obtinens,
Quos Roma genuit omnium fortißimus,
Quos Roma uidit omnium pulcherrimus;
Virtutis est Verona testis optima
Seruata quondam à ui & furore barbaro,
Et pulcher Athesis mœnia eius perfluens
Atro cruore sæpe tinctus hostium.
Est uafra testis gens Ibera, est horrida
Germana pubes; terga quæ sæpe dedit
Illius armis, ceu fugaces capreæ
Multa premente agrestium manu solent.
Formæ paternæ signa sunt certißima
Præsentis æui filiæ pulcherrimæ,
Iouis Deorum regis atq; Apollinis
Dignæ cubilibus. Deûm hinc credi licet
Illum fuiße, qui dijs simillimus
Virtute, forma, uiribus planè fuit.
Hinc suspicata magna turba cœlitum,
Humana ne quem lædere aut sors aut manus
Nequiret, hunc nec ipsa fata attingere,
Vel morte sera uel cruenta ui queant,
Homoq; ob id uitam deorum degeret,
Subinuida, in Columnium potissimùm
Coniurat, æreaq; tormento æreo
Missa pila; tonante cœlo, ut fulmine
Heroa sternit; Mars dolore lacrumat.

Sub effigie Matthæi Cardinalis Sedunensis.

ATTHAEVS, cui Lango cognomen fuit, & honorem postea purpuræ adeptus est, apud Sedunum urbem fœderatamq; Heluetijs & Rhetis, natale solum habuit, humili quidem patre genitus, sed eo pro captu Alpinæ gentis nihil à literis abhorrēte. Quāobrem ab eo, ut primum adoleuit, in Italiam est missus, eo consilio ut Italicam perdisceret linguam, & Latinis pariter literis operam daret, demumq; (uti euenit) sacris initiaretur. Itaq; Matthæus post prima literarū rudimenta quæ in patria perceperat, Comi sub Theodoro Lucino nobili (uti illa ferebant tēpora) grammatico poetaq;, tantos processus fecit in studijs, ut nihil earum rerum quæ uel audiret, uel legeret, robusti auidiq; ingenij memoriam subterfugeret, utpote qui sæpe ægri præceptoris munia, docendo felici æmulatione obire esset solitus, magnāq; partem Maronis Aeneidos & Heroidum Nasonis, quanquā subagresti uocis sono recitaret, amplecteretur q; supra cunctos authores librum de consolatione Boetij Seuerini, qui liber moralibus multis exemplis refertus, delectos, quotidianis actionum suarum sermonibus flores & exempla cunctis propè casibus opportuna, ita suppeditabat, ut eius eloquētia nō Germani

modò

modò, ſed Itali etiam eruditiores magnopere mirarentur, conciliaretur inde Sedunenſi populo ad promerendum Epiſcopatus ſacerdotium, quem populus ſpectatum moribus per ſuffragia deligere, & Pontifici maximo mitra exornandum offerre conſueſſet. Vbi uerò ſtolatus & infulatus de more in templo ſacras habere conciones cœpit, tantò concurſu omnis generis hominum audiebatur (quòd mores exactè ſobrios caſtosq; præferret, qui ipſam eloquētiæ laudem ſine controuerſia ſuperarent) ut ampliore ſacerdotio dignus haberetur. Nam multus erat, & efficax in componendis controuerſijs quæ inter ciues atq; finitimos intercederent, uſq; adeò recto atq; incorrupto iudicio, ut nemo uel factioſus, eum ultro oblatum arbitrium reijceret. Eo modo collecta authoritate apud ſuos populares, probitatis atq; induſtriæ nomine potens & ualidus, in id incidit tempus quo exortum eſt bellum inter Gallos & Iulium Pōtificem, quum Ludouicus Rex, infauſti dānatiq; nominis cauſam ſuſcepiſſet, excitandi cōcilij, cuius ſanctionibus atq; armis impotenter dignitas Pontificis conuelli poſſe putabatur. Iamq; eò res erat perducta, ut Iulius ex Rhauennate cruento prælio uictus ſpoliatusq; Bononia, & nefarijs undiq; armis circumuentus ab externis gentibus Hiſpanis atq; Britannis, Heluetijsq; præſertim, opem implorare cogeretur. In ea controuerſia Matthæus integræ pietatis ſtudium, egregiamq; operam ſic præſtitit, ut à Iulio ſupplēte Senatum, in honorem Heluetiæ gentis, purpuræ dignitate honeſtaretur.

Nec multo pòst Matthæus multis concionibus apud Heluetios habitis egregiè persuasit, ut pia arma susciperēt aduersus Gallos, qui res diuinas profanis commiscere conarētur. Quod ob id non magnopere difficile fuit, quoniam gens Heluetia paulo antè sese ab amicitia Ludouici regis alienarat, tanquam ingratè spreta & fraudata donatiuis atq; stipendijs, auari aut certè nimis parci Regis acceptam contumeliam uindicare percuperet, eoq; grauius & properantius, quòd pro Heluetijs legionibus auxiliarijs Gallus Germanorum cohortes mercede conducere cœpisset; cuius iniuriæ is fuit exitus, ut Matthæus cū suo astrictus officio, tum purpurei galeri beneficio obligatus, uniuersam gentem aduersus Gallos concitaret, eosq; Ticino pulsos, & ad Alpes & in Galliam fugientes, Cisalpinæ Galliæ imperio expelleret. Nec in ea celebri uictoria, qua haud dubiè Pontifici sua dignitas est restituta, Matthæus aut studium suum erga Pōtificium decus aut odiū in Gallos intermisit. Nam mortuo Iulio, Leonem Decimum pro recipienda Parma atque Placentia bellum mouētem mirificè adiuuit, Gallosq; Duce Lotrechio iterum Mediolano depulit, instauratoq; sæpe bello, quum Leo Pontifex fato esset ereptus, atq; ei suffectus Hadrianus Sextus cuius comitijs interfuerat, nunquam ab authoritate Pōtificij nominis discesserat. Mortuus est Romæ non planè senex primo Hadriani pontificatus anno, uir inter exactæ uirtutis Imperatores, potius quàm inter Senatores numerādus, si corporis ac ingenij robur & rerū strenuè

nuè gestarum cumulum spectes. Maximè uerò ei gloriosum fuit Frãcisci Regis iudicium, quum asseueraret, me audiente, aliquanto plus sibi sumptus atq; periculi Sedunensis facundiæ indomitam uim, quàm tot legionum eius gentis cuspides attulisse.

Placidij Placentini.

En tua purpureus decorat Matthæe Galerus,
Tempora digna sacro triplicis splendore coronæ.
Scilicet exultans telis ferus accola Rheni,
Pondus arenosum rapidis qui flexibus urget
Oceani in gremium, demens, hostibus armis
Imperia, & leges diuûm lacerare profanus.
Irruerat; miseræq; nouus tremor ossa tenebat
Italiæ, ualidis quum te duce castra maniplis
Heluetia aduentant, bisq; acres cuspide Gallos
Fundunt, Pontificemq; armis uictricibus ulta
Tandem nubiferas Alpes transcendere cogunt.

Augusti Cocceiani.

Helueti, gens una Ioui clarißima summo
Et cara Martis pignora.
Inuicti bello populi, certißima Regum
Bellantium spes, ac metus:
Nullóne Heroas uestros celebratis honore?
Nullo ære? nullo marmore?
Certè etiam externos, claræ uirtutis amicæ,
Artes fouebunt Italæ.
Ipse Pater Iouius quàm mira expresserit arte,

Illustrium formas Ducum
Cernitis, & uestri ductoris imagine uera, ut
Dotes & ora effinxerit,
Qui latè Italiam fama compleuerat omnem
Virtutis ergò fulgidæ.
Quare purpureo corpus uelabat amictu,
Sacro coruscus ordine:
Cartabantq; uirum sublimen tollere ad astra
Bellona, Peitho, Sanctitas.

Sub effigie Prosperi Columnæ.

AEPE hac specie prolixè comatum fereq; cincinnatum, & priscæ probitatis os subagreste, sed tamen oculis ingenuum, & quidem militare præferentem, Prosperum Columnam uidimus, atq; item his armatum insignibus. In eo Romanorum procerũ nobilißimo, apprimè grauis & considerati Imperatoris decus enituit, quod procul dubio ad antiquæ Romanæ uirtutis specimen referri posse pleriq; existimarunt. Quandoquidem in eo multa militaris consilij uis, egregiaq; constantis animi probitas, & recti honestiq; appetẽs, moderatus animus conspiceretur. Nemo enim eo tẽperatius uel inter factiosos arma exercuit, nemo humanius à sanguine militum temperauit; nemo deniq; abstinentius innocentium hominum agricolarumq; præsertim fortunas à licẽtia militari cõseruauit. Has propter uirtutes quæ in huius duræ ætatis Ducibus desiderari facilius poterant,

rant, quàm reperiri, non semel praeclara uoce apud Insubres, Cenomanos et Venetos, paganorum defensor, & Italicae gentis pater appellatus est. Fuit Prospero dissimili morum genere, & pari propè gloria militari praeconio celebratus Fabritius patruelis: quo collega diuersas utriusq; uirtutes in mutuum consensum, parandis uictorijs opportunũ, ita miscuisse constat, ut uterq; ab eo tẽperamento, seipso maior et clarior euaderet. Sed Prosper qui diu aduersus Gallos inuicta arma tulerat, improuiso superuentu Gallorũ equitum foedè apud Villafrancam subalpinae gentis oppidum oppressus, captusq́; est. Obegnino atq; Palicia eius expeditionis Ducibus quos antea Neapolitano bello ipsius maximè insigni opera captiuos uidisset. Sed non multo pòst, clementia Francisci regis, quum se dimidia pecunia redemisset, eam cladem acceptam nouo uictoriae prouentu resarciuit, quum Lothrechium & Gallos ex longa contentione Cisalpinae Galliae imperio depulisset. Ab his rebus gestis Sfortiano dominatu Mediolani cõstituto, summos militaris imperij titulos à Carolo Caesare promeruit. Verùm inde leuem ab initio, sed mox euentu letalẽ contraxit morbum, quum iam sexagenario maior, affectae aetatis oblitus illustrium matronarũ amorib. intemperanter indulsisse crederetur. Luxerunt eũ totius Cisalpinae regionis ciuitates, hominũq; ordines, tanquã Patriae parentem, incredibili hercle cum moerore, praesagientes utiq; uerissimis lachrymis imminentem durissimorũ temporũ conditionem, qua cum

ctas ab Hispanis atq; Germanis præsidiarijs acerbitates perpessi, omnino crudelius atq; funestius à socio quã ab ab hostr, cõcasuras ipsorũ fortunas diuinarẽt.

Petri Grauinæ.

Nil obstat Dux magne tuis, nil amplius ausis
Fortunæ obsequium signa sequentis habes.
Vidimus indomiti superata pericula belli
Vidimus hostiles succubuisse manus.
Oppida ui capta, & ualidis traiecta maniplis
Flumina, & oppositos terga dedisse Duces.
Restabant arces tormentaq; bellica, tandem
Cesserunt arces, flumina, saxa, minæ.

M. Antonij Casanouæ.

Tres modò fama Duces circa tria munera belli
Ante alios primum iussit habere locum:
Castra locare fuit Pyrrhi, Fabijq; morari,
Marcelli proprium conseruisse manus:
T Castris, hostemq; mora, & certaminne Prosper
Vicisti, atq; trium quod fuit, unus habes.

Sub effigie Hysmaelis Sophi Persarum Regis.

B hac illustri, & supra mortale decus radiante, imperiosaq; facie apud Persas suos se ipso admirabilior fuit & augustior Sophus Hysmael, qui nostra memoria totum terrarum orbem nominis sui fama compleuit.

uit. Is nanq; magni Vssumcassani regis ex filia nepos Haidare, cui Hardueli cognomen fuit genitus, ac in obscuro nutritus adolescens, specie formosissimi oris cunctos æquales antecessit. Vir integræ ætatis, milites omnes dignitate firmissimi habitus et equitãdi sagittandiq; peritia superauit. Seniores uerò, ut primùm sese ætas inflexit, aptissimarum rerum scientia, & castrensis prudentiæ laude ita excelluit, ut per omnem ætatem quæ ei supra æquum angustior contigit certo numini propior quàm mortali, uti augustissimus coleretur. Erãt enim res eius bello gestæ, cum uictoriarum pondere, tum magnitudine euentuum, & quadam perpetua atq; felici cursus celeritate mirabiles: utpote qui persuasione commutatæ religionis excitatis in eius sectam Orientis gentibus, Iacuppi regis auunculi filios, regni hæreditate depulerit, bisdemq; armis quibus mortem patris uindicabat, & nouæ religionis nomen tuebatur, extinxerit. Nulla siquidem armata manus uim sustinere poterat Sophianorũ, qui à purpureis capitũ integumentis Persica lingua Cuselbassæ uocabantur. His enim non uno in loco in aciem eductis, & passim uictor, per Armeniam, Mediam, Persidem, Parthiam, Mesopotamiam, & Assyriam eius nouæ religionis sectam, eademq; capitũ insignia propagauit. Inde quoq; aucto numero ea insana, & credulæ multitudinis turba, tumultuarijs, ideoq; prægrauibus, quòd sacra dicerentur, armis, in Othomannicos fines peruaserat. Verùm is Sophianorum incursus talem habuit exitum, ut per Baiaze-

tis acerrimos duces, Galatia & Cappadocia mutuis cum cladibus pellerentur. Secundum Baiazetem fato suo functum, Selymus filius Persicum suscepit bellum Hysmaelis offensus gloria: superatoq; Eufrate, ad Artaxatam Calderanis in campis cum Hysmaele conflixit; eoq; acie pulso & retrocedente, Taurisio Regia urbe potitus est. Sed reparantem copias Hysmaelem & iam aduentantem ueritus, continuò in Cappadociam se recepit: magnæ hercle & memorabilis uictoriæ, nisi ea multo Turcarum sanguine constitisset, tropheum erecturus. Exinde Sophus Hyrcanorum iniurijs lacessitus, in eos arma conuertit, diuq; ea plerunq; uictor exercuit, quũ interim Selymus immensa gloriæ cupiditate incensus, ad excidium Sulthanici Imperij arma conuertisset. Cæterùm Hysmael plenus gloria perdomitis et pacatis undiq; finitimis, quartũ & quadragesimũ agens annum, in magna spe longioris uitæ, cõtracto ex asperrima uenatione fatali morbo paucis diebus absumptus est. Edixerat inusitati generis uenationem, qua Regio apparatu syluestrium equorum greges petebantur, in aspera nemorosaq; regione quam Seruanam uocant. Ea est Medorum & Albanorum in finibus non longè à Caspij maris conspectu ad Caucasi montis radices posita. Id regionis spatium, uenatorum ingens multitudo iusti propè instar exercitus, exploratis earum ferarum sedibus & pascuis complectitur: perpetuaq; corona sensim coercendo præcingit; atq; in dies tanquam indagine clausas undiq; territando & iaculãdo pulsas in magnum campum

campum compellit, in quo Rex primus defertur, atq; ita circumuentæ feræ uoluptarium de se spectaculum adeò uiolentis conatibus ad effugium editis, præbent, ut magno periculo, ac nisi procul iniectis laqueis capiantur, multiplicatisq; restibus diuerso uenatorum nixu contineantur. Ea siquidem feritas illorum est, ut nisi defessæ cursu, & siti, inediaq; confectæ & perdomitæ fustibus mansuefieri queant, uixq; per aliquot menses multa periculosaq; domitorũ industria, stragulam & sessorem admittunt, quum dentibus & calcibus libertatẽ defendant. Hi aspectu sunt truces prælongis atq; horrentib. comis rigida ceruice, & arietino capite deformes. nam strigosiores habẽt clunes, sed crura cum toto femorum & suffraginum nexu, adeò ualida, ut bidui cursu minimè fatiscant: nec ungulæ latæ admodum atq; praduræ ferreis soleis indigeant, quandoquidem nec in asperis rupibus, lapidosisq; locis atterantur. Sed domitis graui lupato opus est, & ualido capistro, quod subter crura uentre tenus deductum, uim eleuantium frontes & sessorũ capita pulsantium coerceat. Id itaq; ferorum equorũ genus laboriosum capi, perdomariq; difficile, usu uerò longißimi cursus supra quàm existimari poßit mirificum, ob id unis tantùm dicatum est regibus. Is equus colore cinereo nigris ad poplites internitentib. uirgis Onagros refert. Tradunt autem Persæ (ut ab Armenio Patriarcha qui Hysmaelis familiaris fuit, audiuimus, nisi ea fabulosa superstitionis putetur) horum equorum greges in tutela quorundam agrestium nu-

minum esse cōstitutos, proptereaq; eos nefas esse per sacros lucos, & tesqua dijs manibus Syluanis & Faunis dicata, consectari, capereúe: quando uiolantes sacrum grege & lucos consecratas dijs, sedes repentinus sequatur interitus, ut non impunè accidisse Hysmaeli prædicabant, qui siue defatigatione & labore nimio difficillimæ uenationis cōuulsus, siue fatali percussus iniuria syluestrium numinum, immatura certè morte, & fortasse non immerita perierit: quum prædicentium admonentiumq; seniorum sacerdotū præscita, atq; oracula neglexisset: eo quidem præclarius quòd Sumachiæ Regulū in eandē uenationis uoluptatem accersitum, eadem fatalis ausus causa sustulisset.

Parthenij Parauicini.

Hanc tibi Apellea referentem ex arce colores
Effigiem famæ, laudumq; appendimus, ergo
Persarum decus, ô Heros, quem Gangis ab oris
Extremoq; oriente, ingenti gloria plausu
Littus ad Hesperium, Solisq; cubilia uexit,
Clarum opibus, facie insignem, & præstantibus ausis
Egregium, dum pro sacris cultuq; Deorum
Pollutaq; tui pro relligione Tonantis
Insurgis, piaq; arma moues, totq; oppida uictor
Tot populos & regna tuis tot finibus addis,
Atq; Asiæ magno fundis certamine Regem.
Quin etiam (rarum Ducibus) studiumq; Mineruæ
Excolis, Aonidumq; artes, nil deniq; inausum
Nil intentatum, ingenioúe manuúe relinquis

Macte ô iustitia Princeps, & pacis honore,
Præclare & bello, Ducibusq; æquande Latinis,
Te curuo in Lari fulgentia littore tecta
Pieridum, sacræq; domus quibus altus Apollo
Præsidet, & spretis Cyrrhæ nunc incolit antris,
Accipient: ubi conspicuum in primisq; micantem
Magnanimos inter reges, Martisq; coronam
Suspicient populi, nec auari temporis ultra
Debentem inuidiæ quicquam mirabitur omnis
Posteritas, Iouiusq; tuos celebrabit honores
Qui nunc æternis mandat tua nomina fastis.

Sub effigie Antonij Grimani Veneti principis.

N attollendo premēdoq; Antonio Grimano alternātibus diuersæ sortis impulsibus, Fortuna mirabiles edidit ludos. Nā quatuor annorū puer Marino patre mortuo, sub tutela patri maritimæ negociationi à prima statim adolescētia adscriptus, summos labores summaq; tempestatum pericula alacriter subijt, utpote qui cuncta propè Syriæ, Aegypti, Africæq; Emporia adijt, tanta asperrimarum rerum tolerātia, singulariq; parēdi obsequio, ut satis honestos ex diligenti mercatura quæstus faceret, usq; ad legitimā petendis honoribus ætatem. Reuersus siquidem Venetias per omnes Magistratus in ciuitate decucurrit, sic ut nusquā repulsam ferret propter spectatam fidem

cum summa gerendarum rerum prudentia coniunctam, maiora semper atq; ampliora quàm peteret cõsensu suffragãtium ciuium promeritus. Quum uerò ad splendidißimæ legationis munus uocaretur ad Federicum Cæsarem in Germania agentem, id cum pudore recusauit, quòd pleriq; Senatores eius uiri grauißimarum rerum experientis personam, domi quã foris Reipublicæ utiliorem iudicarent. Impetratũ idcirco est, ut Dominicus filius optimis instructus literis, qui postea Cardinalis fuit, pro patre in eam legationem mitteretur. Exinde suas partes in Republica eximia cum moderatione semper implens, perpetuo tenore gratiosus apud populum, maximeq; probatus apud proceres Senatus fuit: eo præsertim tempore quo ad maris præfecturam euectus est. Nam tum Veneti cum Carolo Gallorum rege bellum susceperant, et Aragonios reges ex fœdere socijs armis defendendos existimabant. Itaq; Grimanus cum ualida classe in Apuliam profectus, complura eius oræ oppida occupata à Gallis, manu cepit, Monopolimq; urbem admotis tormentis fortiter expugnauit: quo terrore Polygnanum, Molam, Brundusium, & Hydruntem in Salentinis, in potestatem Veneti nominis redegit, authorq; extitit & suasor apud Senatum, ut Veneta pecunia Aragonius subleuaretur, isq; oppida tanquã oppignerata Venetis tuenda relinqueret. Quo consilio & fractæ Gallorum res, & aduersariorum quæ erant difficiles, in melius restitutæ sunt. His rebus gestis, fidem spemq; totam apud ciues de sua uirtute cõceptam,

ceptam, cumulatè impleuit; meritoq; factus procurator diui Marci, in id tempus incidit, quo Senatus Venetus commutato studio, & reiecta Sfortiæ amicitia, cum Ludouico Gallorum Rege fœdus percußit, quo Cremona nouæ amicitiæ præmium petebatur. Tanta enim incitatione Senatus in odium exitiumq; Sfortiæ, tantaq; amplificandi Imperij cupiditate descensum erat, ut sanioribus consilijs nullus omnino locus relinqueretur. Reclamabat libero ore Grimanus uti uerus uates, sicuti nos ab ipso successoreq; etiã Gritto accepimus, inuidiã inde grauioraq; pericula ueritus, moderationisq; Senatus primores admonebat, ut infirmum Regulum potius quàm potentißimum externæ gentis Regem accolam mallent. Sed iuniorum suffragia aduersus bene consultos senes, fatali quodam impetu ualuerunt. Veneti enim in uniuersum à Sfortia se transuersis artibus impeditos, quo minus Pisis potirẽtur, ægerrimè ferebant. Itaq; Ludouicus reiectus à Veneto atq; hostis declaratus, deceptusq; item ab Alexandro Pontifice, nec adiutus alacriter à Cæsare, postremam à Baiazete Turcarum Rege opem implorauit. Visa est Barbaro digna occasio inferendi belli. Id enim unum Sfortia postulabat, ut terra mariq; Veneti, ne cum Gallis uires cõiungerent, suarũ rerum periculo distinerẽtur. Itaq; Baiazetes misero & malignè circũuento Sfortiæ opẽ ferẽdam ratus, Schenderbassam Illyrici præfectum, in Venetiam usq; luctuosa incursione prouehere sese iußit, & Deuthem amplißimæ claßis Præfectum, in Græciam misit. Qua in re-

rum periculo Grimanus omniũ ſuffragijs iterum delectus Imperator, exornata pulcherrima claſſe aduerſus hoſtes nauigauit. Sed id nauale bellum cum malignitate Fortunæ exitum tulit, ut quum apud Sporadas inſulas congreſſuris claßibus non dubio euentu ſuperari Turcas poſſe appareret, commutatis uẽtis, nec opportunè parentibus quibuſdam Trierarchis, Grimanus tota ſpe uictoriæ deijceretur, Barbariq; hoſtes incenſis duabus onerarijs, in quibus Andreas Lauredanus, & Albanus Armerius patritij fortes periêre, in Naupacteum ſinum euaderent, dedenteq; ibi arcem Mozenico præfecto, aut auarè aut timidè, Turcæ Naupacto potirentur, Grimano fruſtra ſe à Trierarchis per ſummam malignitatem atq; ignauiam proditum conquerente: nec tamen in eos, quòd eſſent nobilißimi ordinis, Imperij ſeueritatem exercente. Eius fœdæ potius, quàm male geſtæ rei nuncius, Grimanum ſummæ inuidiæ expoſuit, ut comminuta repentè eius gratia, atq; authoritate ſucceſſorem ei Senatus decerneret Melchiorem Triuiſanum ueterem inimicum, qui Grimano compedes inijceret, captumq; ad dicendam cauſam Venetias cõtinuò deuehi iuberet. Quo nuncio Grimanus uti inſons, & egregiè animo conſtans, Senatui omnino parendum exiſtimans, non expectato ſucceſſore compedes ſibi ultrò iniecit, & peculiari myoparone Venetias deuectus eſt, patribus ſeſe compeditum, & iudicij pœnam ſubire paratum oſtendens. Nunquam antea Venetijs frequẽtibus atq; celebrius ullius rei ſpectaculum fuit,

quum

quũ eo habitu senex Imperator, & nihil tale ex æquo meritus, à rerum capitaliũ ministris in carcerem duceretur, & plerisq; manarent lachrymæ ex memoria anteactæ uitæ, fortunæq; atq; eo etiam uberius, quòd filius in ipsa purpura Cardinalis, mœstißimi patris compedum põdera, dum scalas ascenderet, sacratis manibus sustineret. Eum postea duro in carcere diu custoditũ, atq; acerbißimè à Nicolao Michaele accusatore exagitatũ, optimi quiq; ciues indoluerũt, eius uerò iudicij causa non in rogatorum, ut aiũt, Senatorum modò, sed in publico ciuium consilio actitata est, eo euẽtu ut incomparabili gratia, tum sua tum Senatus omnib. propè suffragijs absolueretur; ad minuendam tamen inuidiam, quòd eo bello Venetus nõ Naupactum modò, sed Pylum, Chrissæum, Coronẽ, & ipsam à Baiazete expugnatam Methonem amisisset, in Ossarũ alteram Absyrtidum insulã relegaretur. Sed pertæsus danatæ Insulæ nomẽ, Romam migrauit, ut cũ Senatore filio, maiora præsidia turbatis rebus suis pararet, & Patriæ cõmodis integra fide consulendo propẽsißimè studeret. Vixit in luce populi Romani carus Pontifici, & à cũctis ordinibus crebrò salutatus, quũ luculentißimã uillam sub Quirinali ædificasset. Tãdem Venetijs extincta inuidia, patrũ iudicio reuocatus est, integritatis atq; uirtutis ergò. Hæc enim uerba fuere publici decreti, quòd nusqua præclarã iusti officij pietatẽ ulla in re erga patriæ decus intermisisset. In id decretũ mille trecẽti & sexaginta quinq; patritij in suffragiũ ierũt, nec aduersa supra centũ tulit.

Quo exemplo uideri potuit ueræ uirtutis nomen insolentis Fortunæ fluctibus iactari quidem, sed nunquã mergi atq; opprimi posse; sic ut iam ciuitas uniuersa constanti iudicio ei principem locum (uti euenit) studiosissimè destinaret, summoq; plausu tãquam postliminio redditus complecteretur; eoq; maiore Grimani cum laude, quòd Nicolao accusatori, omnis eius acerbitatis oblitus, capitalem iniuriã remisisset. Secundo loco creatus sancti Marci procurator splendidissimam atq; grauissimam legationem suscepit ad Franciscum Regem, cui summæ claritudinis adiuncti collegæ sunt Dominicus Triuisanus, Georgius Cornelius, & Andreas Grittus, qui senatus nomine ei uictoriam de Heluetijs partam prolixè gratularentur. Exinde magni semper Consiliarij nomen continuato honore usq; ad Lauredani Principis mortem promeruit, cui post longam cãdidatorum contentionẽ successor Princeps creatus est, pridie nonas Iulias, eodẽ anno quo Leo Pontifex uita functus est. Fuit in Grimano habitus corporis gracilis, sed procera statura, uiuidum usq; ad extremam senectam ingenium, atq; oculi uiuaces. Fuit uir fragilitatis eximiæ per omnem ætatem indomitiq; laboris atq; animi ad omnes Fortunæ casus firmissimè compositi. Vixit annos nonaginta, præfuit Reipublicæ tribus. Exornauit Prætorium luculento ædificio, cui nomen eius decreto publico est inscriptum, quod paucissimis contigit.

Ludouici

Ludouici Dominici Placentini.

Principis effigies hæc est reuerenda Grimani,
Quem pater æterno superûm dignatus honore
Intrepidi monumentũ animi superaddidit astris;
Scilicet ante obitum superemaq; funera, sese
Instabilis diuæ spolijs fulgentibus ornans
Inuictus potuit uarios eludere casus.
Hic primùm explorans fato Neptunia Regna
Cæruleis finibus iuueniles credidit annos,
Vt uir postremo spectato Marte triumphos
Ad patrium littus certos ex hoste referret.
Denique naturæ leges ac bella triumphans
Sponte sua uinctumq; manu, se pectore firmo
Præripit ad patres, uinctus ciuilia uicit
Prælia, famamq; æterno iam terminat axe.

Sub effigie Francisci Ferdinandi Piscarij.

VNC *quem spectas elata ceruice galeatum, & decora excepta uultu uulnera intrepidi & summè fortis animi argumẽta præferentem, ille est Ferdinandus Daualus cognomẽto Piscarius, qui ante meritum & acceptum militaris Imperij munus, ex ipsa tãtùm peditatus præfectura maiorũ Ducum bello dux, admirabiliumq; militiæ operum magister atque author incomparabiles uictorias Carolo Cæsari parauit; non obscuro quidem cum pudore ueterũ huius seculi Ducum, quũ iuuenis uix dum integræ ætatis, eos omnes*

expediti consilij grauitate; & quosque manu promptißimos singulorum ordinum præfectos, in obeūdis periculis, præclaro impauidi animi ausu, æquè mirus & felix superare didicisset. Neque propterea fas esse putauerim eius usq; adeò præstantis atq; inuicti uiri immensum decus, breui angustæ tabellæ elogio circūscribi, si uim potius atq; ipsum pondus inclytæ uirtutis, quàm inanes honoris titulos, qui sæpe libidine Regum obueniunt, æstimare uelimus, quādoquidem gloria rerum gestarū latè propagata, modicis rectè scribentium terminis includi nequeat. Quanquam ego præcipuus (dū ille uiueret, & bello plenus laude uersaretur) Piscarij sedulus admirator, peculiari uolumine edito, nomen eius præsenti & uenturæ famæ commendarim; nunc uerò liquidißimè cōstet ex eius uiri recordatione collationeq;, satis multos militiæ Duces eminentibus titulis claros conspici, quum rari appareāt qui parem susceptis honoribus, non absolutæ quidem uirtutis, quæ hodie Imperatorum nemini ferè contigit; sed nec mediocrem, sine alicuius insignis maculæ probro operam præstare uideatur.

Incerti authoris.

Quid sceptra ad tumulū, uincti quid compede Reges?
  Quidue tot inuicta signa relata manu?
Quid galeæ, quid scuta nitent, quid gæsa, quid enses?
  Quid uiret æternis laurus opaca comis?
Num Mars, nū Daualus tumulo iacet? hîc situs hîc est
  Heu Daualus, quin Mars cum Dauolo ipse iacet.

Sub

Sub effigie Ioannis Bentiuoli Bononiensium Tyranni.

Ae tres quæ una ferè in tabula sibi cohærent imagines, trium seculo nostro præpotentium potius quàm illustrium Principum figuras ad ueram similitudinem exprimunt, Ioannem scilicet Bentiuolum, Pandulphum Petruccium, & Petrum Soderinum, oris quidem ductu, cultu togati amictus, & conditione ingenij dispares; sed qui finibus ditionum, & consiliorum sensibus inter se coniunctissimi, eãdem propè dominatus Fortunam tulerint, quum quisque eorum sua in patria pari consilio, sed diuersissimis artibus nominis dignitatem tueri niteretur. Bentiuolus Bononiæ primum locum maiorum suorum, qui nobilitatis erant Principes, uirtute partum, ita adeptus fuerat, ut Tyranno quàm Principi ciuitatis propior haberetur. Huius auum eiusdem nominis seditiosius atq; ferocius suas tuentẽ partes Eugenius Pontifex capite damnatum sustulerat: patrẽ uerò Annibalẽ Canetuli factiosæ familiæ ciues coniuratione facta usque adeò crudeliter & temerè trucidarũt, ut in ipso cædis uestigio admissi facinoris pœnas darent. Ex hoc Annibale Ioannem puerũ Sanctius qui se in Bentiuolam familiã adoptarat, educandũ, magnoq; ciuiũ studio paternæ auitæq; amplitudinis in ciuitatẽ Principem instituendum suscepit, acciditq; ut Sanctius per aliquot annos prudentissimè administratã

Republica, & ciuibus alumno conciliatis, uita excederet, eiq; Genebram uxorem ad futuras nuptias relinqueret. Hæc erat Sfortiani sanguinis Cõstãtio Pisaurẽse Principe genita, uirilis animi mulier, & usq; adeò imperij auida, ut maritum mitem natura potius quàm ulla in re uiolentum, ad cædes damnationesq; æmulãtium ciuium edendas impelleret, & ad clauum totius cõsilij superba & insolẽs sederet, & tum præsertim detecta Maluetiorum cõspiratione in ipsos atrocißimè sæuiendum esse censuisset. Punitis & euersis per hunc modum Maluetijs, integra ciuitatis possessio, summaq; non obscuri dominatus potestas, Bentiuolo ceßit. Creuerat is numerosa liberorum sobole, uarijsq; connubijs opportunas propinquitates parauerat, acceptis nuribus ex splendidißimis Italiæ familijs, & filiabus ditißimo cuique Regulo nuptui datis, sic ut exaggeratus undique, & uerè usq; ad posteritatem confirmatus dominatus esse uideretur. Aedificarat insuper magno sumptu luculentißimæ structuræ turritam domum instar arcis, quæ pulchritudine & laxitate Cosmianam Florẽtiæ, & Feltrianam Vrbini quãquam lateritia superare uidebatur. Ad hæc liberi eius, patris magnificentia atq; opibus inuitati singulas & ipsi minores domos extruxerant, quas ciuiũ copijs in sua horrea, suumq; penum impudenter traductis, replere, & uarijs ornamentis instruere erant soliti. Incidit autem in id tempus Cæsaris Borgiæ immensa cupiditas augendæ potentiæ, suspecta Bentiuolis, quòd is ad urbem usque castra promouisset. Cuius

aduentus

aduentus Marescotti è prima nobilitate ciues, autho
res & rei facti ab Hermete filiorum supra omnes san
guinario iugulati sunt. Ea cædes uniuersam ciuitatē
cōterruit: patrata siquidem fuerat in prætorio apud
Magistratus, nemoq; propinquorū hiscere audebat
quòd tot liberi multoq; famulatu, multisq; sicarijs cir
cumsepti, minaces foro inambularent; nec iam dubia
& atrox tyrannis inuecta cerneretur. Successerat A-
lexandro pontifici Iulius Secundus Bentiuolo ex ue-
tere simultate infensus. Is opulētissimæ ciuitatis, cui i-
pse in minori fortuna præfuisset, conditionem misera
tus, bellum inferre, totq; tyrannos omnino tollere cō
stituit: profectusq; Roma, & auctus Gallorū auxilijs,
ad urbem Bononiam castra promouit. Eo autem suc-
cessu bellum est confectū, ut tyrannis qui castra Gal-
lorum, auersis eo corriuatisq; fluminibus inundarat,
& propè oppresserat, animum despondens, infensiq;
populi tumultum ueritus, ea conditione urbe excedē
ret, ut præsidio Gallico quod pecunia coemerat, tu-
tus cū uxore egrederetur, exulatumq; ad Buxetū Par
mensis agri appidum Pallauicinorum hospitio susce-
ptus abiret. Nec multo pòst Bentiuolus quum in assi-
dua reditus cogitatione uersaretur, Genebram uxo-
rem amisit repētino dolore exanimatam, quòd ei im
prouisus nuncius superuenisset, quo audierat liberos
suos tumultuarijs collectis copijs rediū ad patriā in-
tempestiuè præparantes, Hippolyti cardinalis Atesti-
ni, & Ludouici Mirādulani superuentu, qui Pōtifici
fauerent, fusos in itinere, & fœdè profligatos fuisse,

qua iniuria exacerbatus Iulius, Bentiuolorum clientes, uel tum captos, uel inde conquisitos, damnatosq́; laqueo suspendi iußisset, & tyranni domum uel Bononiæ totiusq́; Italiæ ornamento à conditore destinatam plenus ignobili ob idq́; pudenda iracundia, excindendam furenti populo obiecerit. Nec diu pòst ipse tyrannus senex, desperata Gallorum ope, quũ in eam spem elusus, ueteres thesauros exhausisset, sacris interdictus, & planè miser interijt, quum amplius triginta annos dominatum exercuisset, uixisset annos supra septuaginta, dignus hercle eo patriæ dominatu, nisi ingenium eius impotentes liberi, auaritia, libidine, & crudeli fastu cuncta perturbãtes, ad exitialem insolentiam propulissent.

Antonij Francisci Rainerij.

Bentiuole, illa olim uestra ingens gloria, summis
Nixa opibus, patriæ titulis & fascibus auctis
Vndatum imperio populorum, & prole uirenti,
Marmoreaq́; domo, & regali diuite luxu,
Quòd rapida reuoluta manu, ceu turbine torto
Corruerit, sonitu per inania nubila facto
Ne mirere, animo inuicte & præstantibus ausis,
Elysijs neúe hæc te cura lacessat in aruis.
Scis tu etenim, scis tu subiti quàm plena pericli
Fortunæ alea sit, uolucri uertigine quantum
Heroumq́; hominumq́; trahat, quamq́; ardua pulset
Vel iuga, uel tumidas eadem superintonet undas,
Exactos quum tu Reges, domitosq́, tyrannos

Enumeras, perfracta arma euersosq; triumphos
Troiugenum, & Danaum, et Parthorum, & sceptra
Quiritum.
Te tamen indignantem animo, & fera fata gementē
Hoc solare, humili quòd non tua pondere pressa est
Gloria, sed summi concussa est numinis ira
Roboribus Iouis in terris, & fulmine terno;
Scilicet à magno quaterentur ut ardua Iulo
Primorum capita, & neutri foret aucta potestas,
Quo Latium, & tota plaudit Iulo Ausonis ora,
Barbara sanguineas horrescunt pectora clades,
Famaq; perpureis liquidum secat Itala pennis.

Sub effigie Pandulphi Petruccij Senensium Tyranni.

QVANTVM Bentiuolus ad principis nomen magnificentia operum, & filiorum fastu accesisse uideri potuit, tantū Pandulphus Petruccius apud Senenses è ciuili ordine se extulisse existimatus est: sed qui esset occultior, neq; tamen animo melior, quippe qui nūquam uestem Senensibus consuetam (id erat pallium atri coloris) mutarit, nisi solennibus Ludis, nunquam modesti frugiq; ciuis in cōuictu disciplinam ullo epularum luxu corruperit, ædificarit modicè, et cōmodè quidē potius quā sumptuosè aut elegāter, humanitatis porrò & temperantiæ laude humiliores ciues in tota uita superarit, nec externa connubia ambitiosè, sed paria fortunis atq; nobilitate, ad auertēdam in-

uidiam quæsierit. Quæ omnia ex aduerso in Bentiuo lo usq;adeò modũ excesserant, ut cudendæ etiam monetæ munus impetraret à Cæsare, non obscurè in contumeliam pontificij imperij, sic ut in aureo numismate ipsius tyranni comata effigies cum serrato scuto complectente id Cæsaris Aquila, spectaretur. At Pãdulphus nihil unquam usurpabat quod apud ciues inuidiam cõflaret, ut qui modico comitatu, multoq; dissimulationis artificio gratiam atq; potẽtiam sensim parandam arbitraretur, ingentiq; astu, et occultiore solertia sibi agendũ esse statueret in ciuitate, quæ quadrifariam diuisa insanis factionibus seruiebat: quibus ciuitatis statum commutari conuelliq; posse, ut sæpius antea accidisset, manifestè prospiceret, si diuersa ciuiũ studia negligerentur. Parem enim authoritatem alternantib. partium studijs in Republica obtinebant quatuor honestißimarum familiarũ ordines, quorum summus erat uetustæ nobilitatis, isq; propterea Nobilium uocabatur. Secundus pari prope dignitate popularium. Tertius ex utroq; ordine commistis familijs constitutus, Nonarius appellabatur, quòd is ordo à nouẽ delectis ciuibus, qui æquißimi uiderentur, antea fuisset erectus. Huius ordinis aliquot erant Patritiorum familiæ, inter quas eminebat Petruccia, cuius facilè princeps habebatur ipse Pandulphus, Iacobo maiore fratre qui excesserat è uita sibi locum relinquente. Nonario autẽ ordini succedebat ultimus, qui Reformatorum appellatus est, quòd hi tanquam exactæ prudentiæ ciues, malè consentientis ciuitatis uitia emen-

emēdare formareq́; in melius Rempublicam superiore tempore uoluissent. Cæterùm Pandulphus & ab his aliorumq́; ordinum conspiratione cum Nonarijs urbe pulsus, aliquādiu in exilio sic uixit, ut nihil uirilis consilij efficacisq́; industriæ remittens, nō diu post in patriam uictor rediret: coactis scilicet in unum nō amplius quā trecentis suæ factionis hominib. urbem noctu scalis adortus transcensis illico mœnibus, refractaq́; demū porta, urbe & curia potiretur, & aduersarios urbe expelleret, eo euentu ut qui modo extorres fuerant, eiectis aduersarijs Rempublicam administrarent, & cuncti ciues in omni Senatoria deliberatione Pandulpho obseruatis eius nutibus atq; suffragijs assentirentur: ipseq́; unus in toto suo ordine authoritate atq; opibus potens, plebisq́; etiā studio subnixus emineret. Hanc eius potentiam ægrè ferebat Nicolaus Borghesius inter ciues maximè honoratus, quanquam filiam Pandulpho collocasset. Verùm tanta erat Borghesij ambitio, eaq́; liuidi animi acerbitas ut facilè cognationis obliuisceretur, & generi authoritatem conuellendā arbitraretur, & quòd aliter maturè fieri non posse uideretur, consilium eius quoquo modo tollendi susciperet Sed insolentiā soceri, eiusq́; diram obtrectationē, impotentis generi sæuitia præoccupauit. Borghesius nanq; quum iret in forum, trucidatus est. Huius cæde conterritis ciuibus, summa potet ia Petruccijs, Pādulphoq́; in primis adstructa est. Ab hoc patrato scelere, damnatoq́; apud ciues, Pandulphus offensus infamia, usq; adeò religiosè in poste

rum à sanguine ciuium temperauit, ut quum aliquan to pòst in ipsius cædē Bellantios, authore principeq; numerosæ eius familiæ Leonardo, deprehendisset, quos iure optimo occidere poterat, syncera fide oblata clemētia cōseruaret. Exinde mira calliditate apud Decuriones egit, ut triumuiralis in Repub. Magistratus crearetur: cuius muneris esset Reipub. curam suscipere, prætoriæq; præsertim cohortis, quæ in foro apud curiam stationem habebat, iura stipendiorū tueri. Id uerò facilè impetratū est, resq; ita cessit ut ipse unus è tribus crearetur, duobusq; mox collegis altero magnis muneribus corrupto, altero autem quòd esset ingenij pinguioris facilè contēpto, solus ea magistratus munia obiret, militares animos, indulgendo, uberrimeq; stipendia persoluendo sibi cōciliaret. Noui demum cōsilij rem difficilem, & specie parum æquam, sed omnibus propè ciuium ordinibus utilissimam aggressus perfecit. Abscindere enim opulentiorib. Senensis imperij oppidis certas agrorū partes, atq; eas per familias certis portionibus diuidere et adiudicare cōstituit: quo munere insigniq; beneficio cunctæ uel aduersorum ordinum familiæ sibi astringerentur. Eam legem à Pandulpho suasam latamq;, Decuriones atq; amplior Senatus facilè promulgarunt, frustra reclamantibus oppidanis, qui iniquè eripi sibi sua alimenta querebantur, lætis ex aduerso promiscuè ciuibus, qui ex aliena iniuria extra ordinum inuidiā augeri suas opes uiderēt, cuius decreti munificentia ad unius Pandulphi gratiam atq; potentiam amplificandam
sine

ſine controuerſia rediret. Eo facto Pandulphus opes ſuas confirmauit, et ciuium amicorũ adauxit, & propè totam reliquorum ordinum æmulationem ita extinxit, ut ordo Nonarius ſupra cæteros ſummum authoritatis & gratiæ locũ teneret. Hæc erant optimè prouiſa parataq; aduerſus uim inteſtinã: ſed quæ externa aduerterent arma, ciuitati ualida deerant præſidia, ut tum accidit, quũ Cæſar Borgia ad perturbãdam Italiam natus ad Pientiã uſq; urbem copias promouit, eo animo, ut Pandulphum Senis extruderet, atq; ea urbe, uti erat immodicus, potiretur. Agnouit Pandulphus ambitioſi crudelisq; uiri inſidias, generoſo q́; conſilio effugere eam tempeſtatem, & Senenſes ciues periculo liberare conſtituit: concionatusq; apud ciues nihil ſibi incolumi patria eſſe carius oſtendit, propterea ſe ceſſurum malignitati atq; audaciæ externi ſæuiſsimiq; tyranni, ut maturè demum rediret. Atq; ita interdiu mœrentibus pleriſq;, atq; lugentib. cum honeſto potius quàm ualido comitatu urbe exceſsit, commentaria ciuibus relinquens, quibus ad cõfirmandam tuendamq; patriam ſummæ prudentiæ præcepta præſcripſerat. Huius facti mira celebritate deterſit non modò inuidiam, ſed ampliorem etiã gratiam apud cunctos ordines adeptus eſt. Neq; eum fefellit opinio. Decedente ſiquidem Senẽſi agro Borgia decreto publico ad tutelam patriæ, qui ſponte ſe fecerat exulẽ, rauocatus eſt. Eo Borgia periculoſo aduentu admonitus communiendum ſe nouis amicitijs atq; fœderib. exiſtimauit, in primisq; cõciliandos ſibi Flo

rētinos ratus, prorogari sibi ueteres inducias quæ iā tum planè effluxerāt, postulauit, Petro Soderino qui tum præerat Reipublicæ ea conditione longiores cō-cedente, ut Montis Politiani oppidum de quo ex anti qua cōtrouersia nimis fuerat decertatū, possessumq́; tum à Senēsibus, Florentinis in præmium admissæ so cietatis concederetur, quæ transactio Senenses ciues amariores fecit, & Pandulphi gratiam in uniuersum uehementer imminuit, quòd ut priuatis rebus consule ret, publicis singulare detrimentū detulisset. Nec mul to pòst aduersus eum excitata est eadem Borgiæ ra-bies ex aduentu Gallorum, qui Neapolim armis repe tebant, concitantibusq́; nonnullis, eò res deducta est, ut Pandulphus procellam in se immaniū armorum effundi cernens ad pristinum deserendæ urbis consi-lium rediret. Iamq́; erat in itinere quū exoptatus de morte Alexādri pontificis nuncius ei superuenit: libe ratusq́; periculo ad consueta administrandæ Reipub. munia reuersus est. Pio autem tertio Senēsi in demor tui locum suffecto non magnopere lætatus est, quòd il le esset diuersi ordinis, & tanquā uerè pius in libera patria unū præ cæteris ciuem dominari indignè pa-teretur. Cæterùm immatura Pij mors intra paucißi-mos dies erepti, Pādulphum eo metu ita liberauit, ut sibi gaudio esset Iulius Secūdus Ligur ei suffectus, cu ius gratiam certis officijs atq; muneribus facilè pro-meruit, studijq́; sui eum tulit fructum, ut Alfōnsus eius filius, coempto non dubiè purpuræ honore in Senatū legeretur. Destinabat enim sibi Dominatus successorē Bor-

Borghesium à filijs natu maximũ, cumq́; fraternis sacris opibus fauoreq́; Pontificio confirmandum iudicabat. Sed ea consilia superi multis de causis improbarunt. Nam ipse non multo pòst, angustia pectoris laborans, quum ad Philippeas aquas isset, apud sancti Cyriaci oppidum fato concessit, climacterico ætatis anno. Liberi uerò eius in se ipsos insana arma conuertentes à Leone eo euentu Senis sunt depulsi, ut Borghesius atra uexatus bile miser interiret: Alfonsus uerò Cardinalis temerè inita in Leonis perniciem coniuratione in mole Hadriani, non purpuratorum modò, sed infimorum etiam hominum miserrimus à carnifice strangularetur.

Iouij Iunioris.

Occulti ne iuuere tibi sub pectore sensus
Petrucci, tacitæ ne artes, secretaq́; rerum
Consilia, atq; astus ueteris prudentia solers?
An contecta dolis mendax tibi credita uirtus:
Atq; humeris pullata diu circundata uestis,
Nullaq́; celsa domus, comitum tibi nulla caterua?
Dum tu dissimulans pro libertate tuorum,
Artibus his blandis incautam decipis urbem;
Et patrias leges renouans, soceroq́; perempto
Arripis Imperium, atq; in te iura omnia transfers.
Laude equidem dignum facinus, si numine dextro
Di foueant; aut sors non auersata secundet.
Sed qui te casus, quæ te Fortuna sequatur
Aspice; bis exul nunquam tranquilla uidisti

Tempora turbatæ par mille pericula uitæ.
Adde quòd & nati, quibus impia Regna parasti,
Conuulsi inter se fœdè, pars cæsa securi,
Haud uixere diu regnandi heu dira libido;
Discite mortales contenti uiuere paruo.

Sub effigie Petri Soderini Florentinorum Vexilliferi.

DIVERSISSIMA ratione, honestioreq; titulo Petus Soderinus apud Florētiam Reipublicæ præfuit, prudentiæ & moderationis commendatione ad Vexilliferatum prouectus, qui honos nequaquam uti aliàs bimestris, sed perpetuus esset ad imaginē Romanæ Dictaturæ. Nam sicuti Decuriones supremæ potestatis qui bimēbres erāt, breui spatio magistratus uim inueterata cōsuetudine finiebant, nec suspectæ potestatis esse poterāt: ita uexillifero qui eis præesse soleret, aliquanto angustiora quàm flagitarent grauissimarum rerum consilia, terminandis sententijs spatia obueniebant. Propterea expedire Reipublicæ rebantur, ut unus perpetua authoritate ad clauum sederet, superiorumq; consiliorum atq; actionū gnarus, certum perennis nec intercisæ prudētiæ præsidium, toties mutatis Decurionibus afferret, dignitateq; augustior populo uideretur; in hoc imitati Venetos qui Senatus ducem creant, cuius potestatem admirabili specie amplissimā, sed nihil plus cæteris quàm altero suffragio ualentem, certisq; legibus ideo circumscribūt,

ne ad Tyrannidem aſpirare queat, perſonam tamen Principis ad Veneti Imperij dignitatem decoris inſignibus tueatur. Soderinus hoc honore illuſtris factus in Curiam cum familia uxorem traduxit, ut in omni negotio aßiduus Octouiris ſupremæ poteſtatis adeſſet, ſenſim per hunc modū popularis effectus eſt, nouis hominibus in Senatū accerſitis, quum antea Patritijs in uniuerſum, honoratisq́; ciuibus patuiſſet. Fauit autem ei præſertim ciuiū ordini qui Sauonarolæ dānati crematiq́; in foro, memoriam pertinacißimè colerēt, et Medicei nominis ſtudia ſemper odiſſent, quāquam ipſe omnis expers odij, nequaquā ſe factioſum oſtenderet, & tāquam æquißimus libertatis defenſor in nullam inclinaret partem, eoq́; populari inuecto ſtatu patriam diu trāquillam, opibusq́; florentem futurā arbitraretur, ac optimi inde præſidis & patriæ parentis laudem, quæ nemini poſt Coſmum contigiſſet, multorum iudicio promereri crederetur. Sed non mediocriter offenderat Patritiorū animos ſtudioſorumq́; Mediceæ factionis, à quibus mirifico ſtudio erat ſubleuatus, quòd ingratè oblitus beneficij, ſecus ac antea promiſerat, eos propè in ordinē redegiſſet, nec uigēte popularium factione illos eminētiore ullo honore dignos arbitraretur; quo neglectu ex perpetua popularitate eos ſibi non obſcurè inimicos pararat, quorū poſtea Saluiatis Principibus, ipſoq́; præſertim Iacobo uarijs artificijs & machinationibus ipſius authoritas cōuulſa ſit, & ipſe tādem Dictaturæ honore ſpoliatus, dominatu & patria eiectus in exi-

lium abierit. Sed tum existimatio ei erat incolumis et florẽs, quòd eius auspicijs perdomitæ receptæq; Pisæ fuerãt, post sextumdecimum continuati ferè belli annum, quo haud dubie Florẽtini nunquam remissa spe uictoriæ, nunquam remißis sumptibus atq; laborib. uel sæpius repulsi, Pisanorum constantiam asperrimis diuturni belli periculis efferatam & indomitam superassent. Adiecerat etiam Florentino Imperio Montis Politiani oppidum certa induciarũ pactione ultro à Senẽsibus cõcessam. Curarat quoq; diligẽtißimè rem frumentariam, læto semper atq; exultante populo ad ubertatis & copiæ nomẽ. Verum quũ medias ciuium classes foueret, hisq; aditum ad Rempublicam præberet, angebãtur Patricij, utpote qui offenderentur numero nouorum imperitorumq; sæpe hominum, qui Reipublicæ munia nobilioribus debita insolenter usurparent, curiamq; indigna urbis fece repleuissent; ipsi uerò neglecti, sæpeq; superantibus ignobiliũ suffragijs, reiecti, honorũ repulsas ferrent, frustraq; popularis status inclemẽtiam damnarent. Sed Soderino semper integra mansit authoritas populari studio, & sua insigni uirtute cõfirmata, donec enatũ est bellum quo nullum Italiæ perniciosius fuit, quo eiusdẽ dignitas cõtinenti ueluti ruina in præceps traheretur; initio ad Concilij nomen exorto. Id enim uictor undiq; Ludouicus Gallorum Rex indicẽdum celebrãdumq; susceperat, ut Iulius Pontifex ex publica censura tanquam indignus sacrosancta potestate, gradu pelleretur. Is enim impotentia Gallorum timens arma, atq;

idcirco seruituræ mox Italiæ cauendum existimans, à conspirātium Regum fœdere discesserat. Quāobrem diuinis atq; humanis rebus fœdè perturbatis, Rex Gallus à Soderino magnoperè fauēte Senatuq; Florētino impetrauit, ut urbs Pisæ tāquam celebrādo cōcilio opportuna concederetur. Ea res Patritios excitauit qui cōtradicerent, atq; exclamarent propediem Pisas in potestate Gallorum futuras, qui iam frequentes aduenissent Lotrechio duce; quorū aduentu Pisani ad repetendam libertatem parati, atq; de industria inuitati uiderētur. Ea res non temerè credita eum tulit exitū, ut Cardinales, cæteriq; Sacerdotes qui Pisis conuenerant, cum Lotrechio præsidij præfecto urbe pellerentur, Mediolanūq; profugerent. Eius Concilij Pisis constituendi oborta inuidia, Soderinum non sponte, sed impulsu Cardinalis fratris authorem inuisum ciuibus, atq; odiosum irato Pontifici fecit, usq; adeò ut uir ille natura contumeliæ insolens, & implacabilis, eum Dictatura deijciēdum, Mediceosq; in Patriam reducendos decerneret. Medicei nanq; in eam excubantes occasionem Raimūdum Cardoniū à Rhauennatis prælij detrimēto Hispanicas reparantes copias, adiuuante Pontifice sibi cōiunxerant, expugnatoq; Prato oppido prius quàm Florentiæ præsidia parari possent, à beneuolis propinquis, patritioq; ordine in urbem recepti, superioris Fortunæ Principatu potiti sunt. Soderinus ipse mira insontis animi tranquillitate, quòd nemini nocuisset, & custoditos in Curia tāquā suspectos ciues numero supra uiginti, sup-

plicio affici uetuisset, extra omnem contumeliam detractus solio, & ad Pauli Victorij domũ deductus est, indeq; egressus urbem in Vmbriam, Picenũq; profectus, nõ multo pòst ab Ancona Epidaurum, quod Ragusium uocant, ut tranquillè ibi degeret, traiecit. Medicei uerò ad arbitrium Rempublicam cõstituerunt, nec quenquam ex antiquis inimicis pœna dignũ censuerunt, quartoq; mense recepta patria Ioannes Medices Cardinalis, qui ad Rhauennã captus è Gallorũ manibus effugerat, Põtifex est renunciatus. Is generoso animo Soderinum humanißimis literis euocãdum complectendumq; sibi, & augendum honoribus accersiuit. Ea uerò oris tranquillitate dignitateq; Soderinus Vrbem ingressus Põtificẽ inuisit, ut cunctis esset uenerabilis, adeuntibusq;, & dextrã appetentibus amabilis, & perhumanus. Libenter enim rerum suarum actiones enarrabat, mihiq; præsertim syncerè et disertè tãquam annales perscribenti. Cupiebat siquidem ea cũ integritate laudis posteris tradi, qua Rempublicam Florentiæ per decem annos administrasset, sic ut Romæ non secus ac Florentiæ Vexillifer ab omnibus appellaretur. Repudiauit autem omnes honores quos propensißima uoluntate Leo Pontifex offerret, tanquam eo quod gesserat minores. Vixit in summa tranquillitate mentis, cum grauißimis uirtutibus cõfirmatus, tũ sua conscientia præclarè beatus, quanquam amißi dominatus casum duorum fratrum culpa sibi importatũ, sine ullo doloris fastigio fateretur. Alter enim Cardinalis ambitiosè corruptus, spe cõsequendi

quendi Pōtificatus, Pisas Gallis obtulerant, ratus fore, ut quum neq; in Pontificem neq; in Gallos uehemens studium ostenderet, tanquam medius post neutram partium offensam, Iulio Concilij uoce damnato subrogaretur. Alter nomine Victorius Mantuā legatus missus, ubi fœderati Gallorū hostes conuenerant, quum non multa pecunia cum Cardonio transigere posset, ut Hispani auerterentur, uti natura parcus, atque ineptè frugi, & pecuniæ tenax adduci nō potuit ut pecuniā repræsentaret, atq; ita magno fratris incōmodo fœdere excluderetur. Natus annos sexaginta duos in urbe regnāte Hadriano febre sublatus est. Ei exequias fecerunt iustis collatis honoribus Florentinorum collegia. Propinqui autem eius marmoreò sepulchro aliquanto pòst honestarunt.

Iulij Feroldi.

Effigiem hic hospes Soderini conspice, cuius
Est nomen astro clarius.
Hic est qui Patriæ labentem restituit rem,
Bene consulendo ciuibus.
Idem urbi pacem peperit, populoq; uolente
Princeps fuit Florentiæ.
Ac tunc illa quidem hoc saluo, clauumq; regentè
Vixit beata ciuitas:
At caro capite hoc eiecto, protinus unà
Et concidit Respublica.
Ergo animam illustrem æternum saluere iubetò;
Qua Patriæ stetit salus.

Sub effigie Elisabellæ Aragoniæ.

VNC pallidi oris, & atrati cultus habitum ferebat Elisabella Aragonia Ioanne Galeacio Sforzia coniuge orbata. Hæc enim una inter uiros celeres ideo sedem meretur, quòd contra sexus imbecillitatē asperis in rebus uirilem animum præferens, arsuræ bello Italiæ primas faces intulerit, quo famoso uereq; funesto facinore, cum diuinarum simul ac humanarū rerū perturbatione amissa ferè libertate perijmus, frustra Aragonij, Sforzianiq; nominis memoriā exercētes. Fuit hæc generosi & planè uirilis animi mulier, uti Regia stirpe progenitā decebat, digna prorsus elogio ualde suculento, si in ea animum maximarum calamitatum concursu inusitatæq; mentis fortitudine nunquam superatum, non sine admiratione reputemus. Quandoquidem feralis eius Tragœdiæ initium dederit, quo opulētissima Aragoniæ & Sforzianæ domus imperia conciderunt: Ludouici nanq; Sforziæ circūuenta insidijs, ac indignè spoliata Regni possessione, quum à propinquis opem imploraret, & Galli in Italiam ingruissent, florentis ætatis coniuge Ioanne Galeacio orbata est, eo quidem luctuosius atq; miserius, quòd is ueneficio sublatus crederetur. Exinde quoq; nunquam siccatis lachrymis, Ferdinādum auum non dubio mœrore enectum, Alfonsumq; patrem eiectum Regno, & in Sicilia deformi habitu exulantē, fratrēq; obiter Ferdinādū in limine recepti fortiter Regni immiti

immiti fato ereptos reges cōtinenter luxit, nusquam sibi ad exiguum calamitatis solatiū arridente Fortuna, nisi quum Ludouici Sforziæ hostis sui calamitoso uitæ exitu lætaretur. Quando ille à suis militib. proditus, perductusq; in Gallia, tetro in carcere moriturus, exitiosi ambitus & scelerū pœnas daret. Verùm in hoc luctu ægrè uitales trahētem spiritus nouo ictu Fortuna perculit, quum Federicum regem patruum sæua externorum regum coniuratione regno exutū, & in Gallia singulos miseriæ suæ casus frustra deplorantem fatoq; functum audisset. Tum enim clarißima eius domus ingentis ruinæ mole cōuulsa atq; oppressa, à stirpe penitus interijt, accumulato etiam dolore, quòd sub id tempus Franciscus filius qui in eadem tabula cum matre pictus conspicitur, in uenatione currentis equi lapsu in Heduis exanimatus esse nunciaretur. Hunc enim uel inuita deposcentibus Gallis tradiderat, à quibus cucullati sacerdotis habitu in opulenti sacerdotij cœnobiū idcirco cōiectus fuerat, ne Sforziani regni legitimæ prolis hæres superesset. Nec his tantis funeribus egregiè constans & infractus fœminæ animus ceßit, recepitq; sese in Bariū dotale oppidum, ubi Regij splēdoris disciplinam ita exercuit, ut eius nomen cum gentilitiæ munificentiæ, tum Christianæ benignitatis præclaram laudem, & in Italia, & Prouincijs ferret. Qua illustri fama ductus Sigismundus rex Sarmatarum Bonam eius filiam in matrimonium duxit, eam honoris causa deducente Prospero Columna Romanorum Ducum longè clarißimo. Nō

ptiæ apud Cracouiam ingenti procerum concursu celebratæ sunt, lætis quidem auspicijs, postquàm noua nupta seni iam planè regi Augustum hodie regnãtem pepererit, secundoq; partu edita sit puella auiti nominis, quæ Ioãni postea Pãnoniæ regi nupsit, in spemq; paterni regni hunc edidit Stephanum puerum, qui hodie in Dacia uetere, quæ Transyluania est, dominatur, educante Georgio Varadinensi Episcopo, uiro pace belloq; inter Hungaros facilè principi; ipso scilicet Solymano Turcarum Imperatore eum ex paterna amicitia in clientelam fidemq; receptum egregiè ab omni finitimorum iniuria defendente. Verùm hãc orientem fœlicitatem Elisabella ex perpetuo ferè infortunio degustare non potuit, quũ morbo aquæ intercute obijsset. Eo hercle pietatis nomine patientius atq; tranquillius quòd paulò ante sacrosancta Romana templa ad expiãdum religiosè animum inuisisset, eam Leone Pontifice perbenignè & liberaliter excipiente, matronis etiam Romanis primæ claßis officij causa adeuntibus. Id spectaculum longè omniũ ornatißimum atq; pulcherrimũ fuit, quum circumfusa undiq; iuuentute prodeuntes in nuptiali ueste, ut tũ moris erat, supra aurum & purpuram margaritis & gemmis perpicta, longo pompæ ordine in Vaticanũ pedibus perrexisset. Cæterùm in hac eximia uirtutis fœmina improbæ plebis rumor, non mediocriter pudoris decus perstrinxit, ob id grauior quòd quum florente ætate impenetrabilem pudicitiã prætulisset, in ipso demum ætatis flexu Prosperum Columnam sibi

cul-

cultum & officium aßiduè tribuentem, sæpeq; procacem ad urbaniores iocos admitteret.

Antonij Vulpij.

Hæc quæ spectantum ora tenet suspensa, rapitq;
Sensus atq; animam, & propè spirat picta tabella
Docta animata manu, speciem infelicis Elisæ
Fortunamq; habitumq; refert, animosq; uiriles.
Aspice ut in vultu maiestas Regia auorum
Et patris, & patrui, fratrisq; reluceat, isto
Vultu, iura dabat populis quum sceptra teneret
Coniugis, & nati, Insubriæ & tractaret habenas.
Hoc etiam infensis superis, aduersa suorum
Fata tulit, morientis aui quum lumina claudi
Vidit, & expulsum regno patruumq;, patremq;
Et fratrem ereptum, quum iam cœpisset auitis
Sedibus, & sceptro summa uirtute potiri.
Quid memorem regno spoliatum fraude maritum,
Sublatumq; dolis? aut cari funera nati?
Quis ualet hæc siccis oculis audire? Sed illa
Non lachrymis ursit cineres, non questibus; altum
Sed tulit, infracta & preßit uirtute dolorem.
Cernis ut affectus uiuos animata tabella
Exprimat in vultu? ut summo certamine pugnet
Cum uirtute dolor? sexus cum ingentibus ausis,
Atq; animis? pulsi ut cedent sexusq; dolorq;.
Fortuna insignes aliquot fortasse uetustas
Iactabit Regum matres, & Regibus ortas:
Sed quæ agitata diu per tot discrimina rerum

Per uarios casus, rapidis iactata periclis
Aequo animo infensæ Fortunæ exceperit ictus
Nulla erit, antiqua aut ueniens quàm conferat ætas
Fortunæ, fatis, animo, infelicis Elisæ.

Sub effigie Ludouici Pannoniæ atque Bohemiæ Regis.

HOC obesi oris gestu, & Germanico potius quàm Hungarico cultu conspicuus erat Ludouicus Pānoniæ atque Bohemiæ rex, Sarmatico atque Aquitanico sanguine genitus. Nam Vladislaus pater genere Polonus fuit, cui Candalia Vasconum nobilißima stirpe edita nupserat. Ferunt Ludouicum quum utero matris excluderetur, informem propè, & sine certis oris lineamentis Vrsini foetus speciem prætulisse, creuisse tamen ad iusto maiorem hominis staturā, ita ut patris inertiam & multū aruinæ succum æmulaturus crederetur, nec eius molis artus decenter uiuidus, et illustris spiritus regeret: quanquam à nutritijs diligenter excitaretur, qui cū literarum pariter atq; armorum disciplina exercendum contenderent. Meruit tamen mansueti & obsequentis ingenij bonitate, qua egregiè iustus & pius princeps euasurus uideri poterat, ut Mariæ Cæsaris sorori connubio iungeretur, cōciliante scilicet eas nuptias Maximiliano auo, qui Annam etiam Ludouici sororem corroborandæ cognationis causa Ferdinando ne-

do nepoti collocarat, in eadem celebritate Viēnensis conuentus, in quo tres summi septentrionalis plagæ Reges, Cæsar, Vladislaus, & Sigismuūus insigni multarum gentium spectaculo coiuissent. Cæterùm Ludouicus decēnio ferè post eas nuptias perpetua sterilitate damnatas cum turbulentißimorū Procerum atroci uexatione, & uiuo adhuc patre, & defuncto, quasi precario regnauisset, in id bellum incidit, quo impotentibus Turcarū armis oppressus cecidit. In peruersa siquidem malignitate Procerum suorum iustis destitutus uiribus, desertusq; à propinquis suis finitimis Regibus, Mugacciana acie miserabili casu Regnū cū uita amisit. Carolus nanque Cæsar, & Ferdinandus frater, quibus cordi erāt Italici Imperij opes, eius pericula tāto inuadente hoste neglexerāt. Sigismundū porrò patruū Sarmatiæ Regem facilè tū auerterant Moscouitarum bella, & funestæ Podolijs Scytharum incursiones, quibus urebatur Sarmaticus ager: & Clemēs ipse Pōtifex domestico occupatus bello, uix Germanorū legionem & Vssaronū equitum alam, è sacra pecunia ad Pannoniæ præsidium conduxerat; Hungariq; Procteres auaritiæ atq; rapinis assueti ob litiq; penitus Hunnicæ uirtutis et disciplinæ, peßimis artib. tractātes arma inter se fœdißimè dissentiebāt, nec externa præsidia superbo contemptu & stulta arrogantia admissuri uidebantur. Tanta siquidem animorum uanitate atq; ferocia ad bellum ferebātur, ut uel innumerabiles Turcarū copias facilè despicerēt, & se ipsos ad tuendum gentis decus conseruandāq;

patriæ salutem, si non iniqui prælij facultas daretur, satis fore iactarent. Horum autem Princeps erat Paulus Tomoreus Colocensis Archiepiscopus pietatis instinctu, & uetere præsulũ more, cũ Turcis non iusta quidẽ acie, sed minutis prælijs pugnare solitus. Is Proceres non temerè timentes hostem, ignauiæ increpitans & ad conferẽdas manus militum multitudinem sacris concionibus accendens, eò Ludouicum consilij inopem iuuenem, nec ullum uitæ discrimen ueritum perduxit, ut aduentanti hosti castra obuiam promouenda decerneret. Imperitus enim rerũ adolescens, ingenioq; præsertim imbecillo atq; hebeti, tanquam bellici periculi ignarus, qui nunquã castra uidisset, facilè eò perduci potuit, quo Tomoreus fatalis eo die Hungaris dux impositus educebat: uel cunctis ferè Procerib. pugnæ casum omni arte uitandũ esse cẽsentib. Itaq; Ludouicus, aliena uecordia atque superbiæ miser, et proculdubio exitialis cõsilij mãceps factus, Solymano ad Mugacciũ occurrit, quũ nihil tale ausuros Hungaros Turcæ duces putarent: nec Solymanus ipse adduci posset, ut regem hostẽ tam paucis instructũ copijs in castris esse, & congredi prælio uelle crederet. Vix enim Christiana acies triginta milium peditum, simul & equitum numerum implebat, quum in aduersa ducenta equitum milia spectarentur. Eum itaq; Tomorei audacia Hungarorumq; temeritas exitum tulit, ut cum ingenti corona hostium circundatis & obsessis castris, Rex infelix, & quod miserrimũ fuit, in ipso margine Danubij aquatione prohibitus,

diri-

dirigere aciem, & collatis signis confligere cogeretur. Non tulere diu Hungari primi agminis uim quā-quam admirabili ferocia resistentes, nec inulti cadentes, quando meritas insaniæ suæ pœnas darēt. Cecidit ante alios uecordi impetu pugnās Tomoreus, & unà ferè reliqui Duces & Antistites conciso proculcatoq; toto nostrorum exercitu perierunt. Rex ipse quū in fugam desperatis rebus se proriperet, in paludem incidit præaltæ crepidinis, quam exeundo apprehēdere conatus, equum ardua ceruice erectum in se reflexit, atq; ita resupinatus in ipso equi & armorum oppressus pōdere, in aqua bipalmis gurgitis suffocatus interijt, spectante armigero suo, atq; eum mox arena sepeliente, ne corpore atq; armis regijs potiretur hostis. At Solymanus eum euasisse existimans, generosa uoce pronunciauit, se hostem regem tot cognationib. clarum in gratiam Sigismundi patrui, si reperiretur Pannoniæ regem repositurum, modò Othomannici Imperij decus, & suæ liberalitatis beneficium certo tributo & id quidē exiguo, gratè atq; fideliter agnosceret. Sed cadauer post multos dies, indicante eodem scutifero, repertum eo quo potuit tumultuarij funeris honore tumulatum est, quū Solymanus iam Buda atq; Pannonia uictor decessisset, ad ornandum Hungaricæ uictoriæ trophæum, æneas præstantißimi operis statuas quæ Matthiæ splendidißimi regis fuissent, Byzantium aduehens: quibus Hippodromum erectis basibus exornauit.

Petri Angelij Bargæi.

Te quoq; Sarmatico Lodouice è sanguine natum,
Et nulla clarum uirtute, antiqua tuorum
Relligio immeritè regnis præfecit auitis:
Vt foret unde animos ingentes incola Ponti
Sumeret, & raptis regnaret Turca trophæis,
Nostrorum multa tumefactus cæde parentum.
Scilicet is fueras opibus qui fretus, & alto
Consilio, inuictas uirtute animoq; phalanges
Fundere, & innumeras euertere milite turmas
Exiguo posses, atq; omni arcere furentem
Pannonia, insigni confectum clade Tyrannum.
Nam si corpus eras sine pectore, si tibi nullam
Dij dederant mentem, Rex amentißime qua te
Regibus æquaret fors indignißima magnis:
Vitasses dubij saltem discrimina Martis.
Aut cum præclaras animas per uulnera mille
Vidisti Heroas fundentes pectore ab imo,
Te quoq; præcipitem Turcarum in tela dedisses.
Iure igitur tanta fugientem è cæde tuorum,
Vt turpi ablatus letho, & contectus harenæ
Informi cumulo, lachrymis & honore careres,
Obruit immersum cœnoq; undaq; lacuna.

Finis Quinti Libri

PAVLI

PAVLI IOVII EPISCOPI NVCERINI PRÆfatio in sextum librum Elogiorum suorum ad Cosmum Medic. Florentiæ Ducem.

DECET profectò hũc sextum Elogiorum librum, qui fato functorum Heroum erit vltimus, bene auspicari ab ipsa inuictissimi viri Ioãnis Medicis effigie, quem tu Magnanime Cosme ab ęmula uirtute certissimum agnoscis patrem. Italia verò omnis etiam nunc luget, quòd tum immaturo fato fuerit ereptus, quum in ipso defendendæ communis libertatis glorioso conatu ceciderit. Hic vir seculo nostro tantùm monstratus, quoniam uirtutis modum excessurus crederetur, sicuti grauissimum indomiti vigoris, & perpetuæ constantiæ suæ desiderium nobis reliquit: ita hos Heroes qui fatali accersente hora eũ

ſubſecuti ſunt tãquam bello Dux Italorum omnium longè fortiſsimus, in oſtentationem comparationemq́; rerum geſtarum non iniqua ratione perducit. Hos omnes, quod eſt exactæ prudentiæ tuæ præcellentisq́; iudicij peculiare munus, inter ſe comparabis: & qui cunctas huius ſeculi parum felicis res geſtas immenſi ingenij tui captu comprehendis, recta æſtimatione perpendes, quantùm tibi iniuſti propè oneris glorioſus pater imponat. Nã ſi tibi geneorſa æmulatione ſit enitendum, vt non æques modò familiæ tuæ decora, ſed ea etiam magno interuallo ſuperes: tanto magis cõtendere debes, qui imperij amplitudine atq; opibus patre maior es, atq; felicior, vt nõ fruſtra Dij ſuperi tibi arriſiſſe videantur, ſi amplitudinem tuam certiſsimis (vti probè facis) virtutibus adaugendam cenſes. Vale.

ELO-

ELOGIORVM LIBER SEXTVS.

Sub effigie Ioannis Medices fortissimi Ducis.

VONAM *condigno adoreæ laudis præconio te ornauerim Magnanime* Heros, *armipotentis dextræ, & fulminei spiritus gloria inclyte? Inusitata siquidem atq; admirabilis uirtus tua, omnē uel ingētis facundiæ uim exuperat & excludit, si multa atq; illustria bello edita facinora collatione æqualium* Ducum *expēdantur: quādoquidem illorum fortia facta cum numero, tum uarietate atq; ipso pōdere uictoriarum prorsus antecedāt.* A' *prælato namq; semine ingenita uirtus tanta stirpis luxurie coalescere cœperat, ut altitudine culminis ad sydera ferri uideretur, nisi immitia fata ualde insigni huius seculi infortunio, pro* Italiæ *libertate pugnantē in ipso cursu speratæ uictoriæ prostrauissent.* Paternū *etenim genus directo stēmate superiorem* Laurētium Medicem, *qui* Magni Cosmi *germanus frater fuit respiciebat; quū maternū repeteret ab inuictißimo* Frācisco Sforzia *proauo, qui insigni bellicæ uirtutis felicitate* Mediolanēsis Imperij *principatum posteris eius familiæ peperit.* Huius *erat neptis* Catherina *ex* Galeacio Principe *genita, cui coniurantium ci-*

nium dira malignitas dominatum & uitā inuiderat. Hæc Ioānis mater fuit antea Hieronymo Riario, Xysti Pontificis propinquo splēdidißimè nupta, quæ interfecti coniugis mortem, uirili animo tutata arcem, seuerè uindicauit; numerosamq; ex Riario prolē relinquēs pertæsa cœlibatus, & cōscia suæ fœcunditatis Ioanni Medici Gallicas sequenti partes, tanquam præclara nobilitate, moribusq; lectißimo nupsit, ut hic Ioānes ex Christiano fonte Ludouicus appellatus paternum ferens nomen, primo eoq; supremo eius cōiugij partu ederetur, qui bellicum materni generis uigorem certo Mediceæ magnificētia splendore cumularet. Cæterùm triēnis puer patrem amisit, captáque demum atq; exuta Principatu Borgianis & Gallicis armis Catherina matre, magnis aduersæ Fortunæ fluctibus iactatus est. Sed à matre demum, quæ beneficio Alegriæ Galli ducis, mole Hadriani educta fuerat, Florentiæ educatus est, eo ætatis incremento, ut eius tutelam benignè susciperet Iacobus Saluiatus illustris ciuis, qui postea Ioannis socer fuit. Verū ea indole puer Martij spiritus habitum gerebat, ut prælia, & sæpe cruēta inter æquales sereret; uulnereq; inflicto quod uideri poterat mortiferum, reclamante saucij pueri patre, exilio mulctaretur. Sed exacto demū urbe Soderino, atq; introductis Mediceis in ueterem dominatum, non multo pòst adhæsit Leoni Decimo familiæ principi, & ad Pontificatum euecto. Nec diu pòst Ioannes inter initia Vmbrici belli, imberbis adhuc ita militiæ posuit tyrociniū, ut turmam equitum ex delectis

lectis familiaribus suo ære perornatam, uti nouæ laudis cupidus in aciem produceret, multisq; obiter exercitus periculis, ad eam disciplinæ frugẽ, ad idq; inuicti nominis decus, nunquam ferè intermissa militia perueniret, quo præclara & passim spectata uis eius magno partibus adiumento, & longè maximo hostibus esset terrori. Hinc fit ut ardẽs & uiuida uirtus diffuso latè numine, breui elogio neq; includi, neq; exprimi facilè possit, cũ nullis propè gloriæ finibus terminetur, & iustis annalium monumentis posteritati tradita, certã æternitatis spem cõcipiat & expectet. Quis enim nisi prealto uolumine res eius incredibili fortitudine inuicti semper animi gestas cõprehendet? Quis innumera secundè inita prælia atq; oppida fortiter expugnata, & ereptũ è manibus Venetorum hostium, peculiaris alæ suæ legatum, expresso instaurati prœlij turbine narrauerit? Quis tranatum in conspectu Galli hostis uorticosum Abduam, eoq; ausu territas & in fugam datas Gallorum turmas legẽtibus ostendet? Quis deniq; Rhetôrum agmina in Bergomate agro retro auersa & profligata, & Heluetios demum ad Corsum pagũ, qui strenuos suæ alæ equites crudelius interfecissẽt, multa cæde uindicatos; & Hispanorum audaciã Ticini primùm, et mox sæpius ad Mediolani portas acerrimè repressam atq; mulctatã iusta atq; integra eloquẽtiæ laude extollet? Nemo siquidem eo celerius expedire arma, nemo intentius et uigilãtius hostium motus obseruare, nemo uiolentius hostes inuadere, nemo pertinacius uictoriam captare

didicerat. Erat profectò natus ad Italiā pulsis exteris in libertatem asserendam, si id cordi superis fuisset. Insistens namq; Germanorum legionibus, nec usquam uestigijs abscedens, dum ituros ad delendam urbem Romam perpetuis minutis prælijs demorari conaretur, multisq; hostium secūdum Padi aggeres trucidatis, se in castra reciperet, tormento ab ulteriore Mincij ripa in incertum emisso ipse unus genu ictus, est interfectus; pereūtis hercle Italiæ fato potius quā suo, cùm uiginti septem natus annos iam planè mitigata ardentis animi ferocia, uti sedatiora secutus cōsilia præter egregij bellatoris nomen, etiam ad maturi iam & compositi Imperatoris famam contendere censeretur.

Antonij Francisci Rainerij.

Quæ tulit Eumenidum immane hoc imitabile fulmē?
Vnde inuictorum funera mille ducum.
Hoc cecidit Medicum flos, hoc noua gloria Martis
Quo feriente feræ tot cecidere manus,
Roma gemit crus dum fractum secat ille, siletq;
Ausonia euentu statq; caditq; suo.
Ast obit: Inq; atram reuoluto hoc sydere noctem
Arnus & in nigris Albula fluxit aquis.
Illum etiam num acri minitantem uulnera uultu
Aurato Iouius condidit in tumulo,
Et laudes cecinit, picta & circumtulit ora,
Ora Ioui æternum uiuere digna manu.
Ille autem quòd te in superas ante edidit auras
Dux Cosme, Etrusci luxq; salusq; soli.

Sic

Sic fertur, patriæ pater ut cum prospicit almæ
 Ante obitum, Ausoniæ consuluisse suæ.

Iulij Iouij.

Principis Etrusci genitor fortissimus Heros,
 Qui noua belligeri gloria Martis eras:
Barbara gens uidit quantum pollebat in armis.
 Vis tua, quæ semper terror in hoste fuit.
At te equidem constat percussum fulmine, fato
 Italiæ potius quàm cecidisse tuo.
Attamen es felix Italûm fortissime ductor
 Non quia perpetuos det tibi fama dies.
Sed postquam imperium, tibi quod uirtute parabas
 Magnanimæ proli fata dedere tuæ.

Sub effigie Caroli Borbonij.

VIS nam, qui Carolum Borbonium uiderit, ex hac uerissima effigie non agnoscet, ac item supercilio atq; oculis, inconstantis eius animi leuitatē, atq; perfidiam eum spirare non iudicet? Quis nō obiter diri impijq; hominis sæuitiā non execretur, qui aduersus regem suum patriamq; suam nefaria arma intulerit? & sacrosanctam Vrbem gentium omnium liberale domiciliū profanarit & euerterit? & deniq; scelesta cogitatione renouata, cōuersaq; perfidia in Cæsarem Neapolitanum regnum occupare uoluisse non credat? Licet enim & hoc de contemptore humani atq; diuini iuris nō absurdè suspicari, cùm in limine por-

tentosæ temeritatis suæ perierit; ultore quidem magno Deo, ne abominabili uictoria, & truculētißima tot insontium hominū cæde lætaretur. Gilberto Mompenserio patre genitus erat, qui Gallici exercitus imperator Neapolitano uictus bello, ex dolore rei malè gestæ apud Baias interijt. Reliquerat is præter hunc Carolum filios, Ludouicū scilicet quinto post patris mortem anno ad Capuam pestilenti febre ereptum, et Franciscū Heluetio prælio in cōspectu fratris interfectum. At ipse opulentæ hæreditatis compos, & Comestabilis à rege appellatus, qui honos militaris in Gallia summus habetur; proculdubio procerum omnium lōgè clarißimus euaserat; utpote qui perpetuo tenore uitæ domi & foris splendidus, erga milites liberalis, in hospites uel incōsultè munificus, authoritate, gratia, opibus, reliquos regij sanguinis regulos anteiret. Sed quantū sibi bellicæ laudis Abduana præsertim acie, cùm extraordinarijs Gallicæ nobilitatis equitibus euocatisq; præesset; & apud Mediolanum, cùm eam urbem aduersus terribilē Maximiliani Cæsaris aduentum constantißimè defendisset, non obscurè pepererat, tantundem amisit ad Melenianum Heluetiorum prælio, cùm circumuento & præeunti fratri, opem reformidato periculo ferre noluißet, & ad Valentianum in Belgis serò cum auxilijs aduentans regio agmini obscura in nocte errabundo se coniungere recusasset. Verùm cùm hæc uel aduersus ipsius regis testimoniū dilui & excusari poßent, se demū magna onerauit inuidia, fœdeq; sese & Borboniæ fami-

lia

liæ nomen dedecorauit, inexpiabili facinore edito, cũ à rege deficiẽs in patriam externa Cæsaris arma perfidiosè conuerterit, scilicet ut leuem iniuriam ulcisceretur, quòd Ludouica regis mater ei grauem & improuisam litem intenderet, ereptura haud dubiè aliquot castella, malignitate senatorum in ea causa per iniquè ius dicentiũ, eo autem acrius urgebat atq; incumbebat Ludouica, quòd se spretam à Carolo crederet, cui se ad cõnubium frustra obtulisset, ut ætate ad huc florens uidua, florentißimæ ætatis nobilißimæq; stirpis uiri coniugio potiretur. Hæc contumelia muliebri in animo præaltas iecerat sæui odij radices, nec rex ipse procliuis in obsequia matris, ut litem dirimeret exorari potuerat, quoniam nisi post dijudicatam litem, eius cõtrouersiæ arbitrum fore profiteretur. Quæ cõditio grauißima ideò uisa est Borbonio, quòd nihil sibi ad æquitatem uel iura causæ, uel iudicum studia responsura crederet. si damnatus à properato iudicio ex clementia tantùm regia commodum expectaret. Itaq; indignabũdus coniurauit cum quibusdã illustribus uiris, Cæsariq; implacabili Gallorum hosti adhærere constituit. Sed Franciscus rex incomparabili benignitate iam planè detecta coniuratione, Borbonio ad genua prouoluto ita pepercit, ut se ullis uel certißimis indicijs adduci non posse, ut crederet quẽquam regiæ stirpis perfidiæ scelus concipere posse testaretur. Sed nõ multo pòst Borbonius simulato morbo cũ Regia castra subsequi iuberetur, diuerso itinere & mutato habitu cum paucis in Sequanos persu-

git, atq; ea cōditione Cæsarianis partib. sese addixit,
ut ei Cæsar Leonorā sororem, quæ Emanuelis Lusita
niæ regis uxor fuerat, desponderet, superis proculdu
bio nuptias uetantibus, ne summæ nobilitatis regina
homini perfidiæ labe notato iungeretur. Transiuit de
mum in Italiā, atq; inde cum ualido exercitu in Pro-
uinciam irrupit; conspectaq; & uix tentata Maßilia
repulsus est, cùm nemo reperiretur qui insaniā per-
fidiosi hominis imitari, quàm patrium solum defende
re mallet. Exinde transeunte in Italiam rege cum co
pijs, quas pro salute patriæ coegerat, Ticinensi præ-
lio interfuit, quo rex ipse deleto ab hostibus exercitu
captus est; atq; ita Borbonius nefarij odij uoto poti-
tus & uictor temerè sperauit, Cæsarem Mediolanen
sis imperij dominatum sibi, tanquam sororis dotalem
eiecto Sfortia esse concessurum. Verùm Carolus La-
noius Belga, qui uices Cæsaris gerens, intimi illius cō
silij erat gnarus, decepto Borbonio Regem captiuum
in spem promerēdæ libertatis astutis persuasionibus
inductum, in Hispaniam abduxit. Qua inopinati fa-
cti nouitate Borbonius usq; adeò commotus est, ut sta
tim & ipse in Hispaniā enauigarit, & apud Cæsarē
se qui uictoriæ socius extitisset, ingratè contemptum
quereretur, Lanoiumq; malignitatis & impudentiæ
probro compellatum ad singulare certamen prouo-
caret. Verùm Cæsar ita rixantes diremit, ut quæ La-
noius fecisset, publico commodoq; suo iussu fecisse te-
staretur. Nec diu pòst cū rege de eo dimittendo Cæsar
pecunia transegit; ad confirmādasq; noui fœderis pa

ctiones

ctiones, sororem antea dubijs uerbis Borbonio promissam, regi tum cœlebi cõnubio iunxit, quo nihil amarulentius Borbonio accidere potuit. Ea Cæsaris cũ rege conciliatio suspecta Italicis principibus fuit, quasi coniurassent, & cunctis iugũ imponere cogitarent. Sed eam suspicionem non temerè conceptã rex opportunissimè detexit; persoluto namq; auro, & liberis obsidibus datis, his quas perscripsisset cõditionibus tanquã iniquissimis & impotenter exortis, se minimè staturum professus est, quasi optimo iure liberatus uideri posset, qui aureæ monetæ ducẽtas myriades Cæsarianis custodibus, quũ liberos etiam daret obsides, adnumerasset. Itaq; Itali principes liberæq; ciuitates, seruitutis metu ad arma consternatæ, in Cæsarẽ Cisalpinæ Galliæ imperio Sfortiam excludere conantem, authore Clemente pontifice, eo fidentius arma uerterũt, quòd ipsis affuturũ regem intelligerẽt. Eius uerò belli is exitus fuit, ut frustra obsesso à fœderatis Mediolano, Cæsariani uictores arce potirẽtur, & ex aduerso Laudem Pompeiam & Cremonam ab hostibus fortiter expugnatam amitterent. Cæterùm aucti quatuor Germanorum legionibus Borbonio duce, ingenti cursu superato ad Aretinas alpes Apœnnino ad Vrbem Romam inuadendã conuolarunt, Pontificeq; per inducias decepto imparatoq;, primo appulsu per Vaticanum Vrbem contra Obeliscum, ubi mœnia humilia & uetustate collapsa facilè præbebant aditum, facillimè irruperunt; miserabiliq; cæde edita, summæ uenerationis templum toto orbe maximum & uene

rabile, miserorum ad aras confugientium cruore profanatum est. Id uerò perfidiosè oppreßis & praeuntibus solatio fuit, quòd dux ipse Borbonius, dum ad casam muro coniunctam scalas apponi iuberet, craßiore glande traiectus in limine execrabilis uictoriæ suæ occubuerit, sic ut postea alioqui hominum miserrimi incolæ, summas omnis acerbitatis perpeßi calamitates, tolerantius ferrent, quòd Dijs tutelaribus nostro errore nihil suas aras defendentibus, eorum numina id tormentum in inguen damnati cœlo hostis, direxisse piè crederent.

Io. Baptistæ Gabij.

Dedecus Aruernæ gentis, patriæ improba labes
Transfuga qui leuis & perfidus hostis erat,
Ictu uno stratus temeratæ in limine Romæ
Ne se uictorem cerneret, occubuit.
Debuit haud alias superis persoluere pœnas
Perfidus ante homines, impius ante Deos.

Sub effigie Georgij Fraispergij.

OC ipso armorum pedestrium cultu, atq; hac rubenti, & propè temulenta facie truculẽtus exprimitur Georgius Fraispergius Mindlauo Sueuorum oppido, iuxta Meningam liberam ciuitatem natus, educatusq; militiæ ab ineunte ætate, sub disciplina Maximiliani Cæsaris. Menapiorum & Sicambrorum Phrixiorumq; bellis, multa potius egregiè laudis quàm belli ci qua-

lici quæstus decora domum retulit. Verùm sub Carolo Cæsare multo luculentiora spectatæ uirtutis & fidelis operæ præmia promeruiße uisus est, prælio præsertim ad Bicoccam facto, cū proruētis Heluetiæ phalangis impetū ex fortuito rusticanæ uiæ aggere propugnans, singulari constantia sustinuißet, & Ticinēsi demum acie Germanicas Gallicarum partium cohortes quadam hiantis forcipis indagine circumuentas, ad non dubium summæ uictoriæ prouentum trucidasset. Deletis nanq; Germanorum auxilijs quibus Lōgamantes præfuerat, res extemplò per sclopettarios aptè, prosperéq; gesta est, fuso scilicet, stratoq; hostiū equitatu, profligatis Heluetijs, ac ipso demū Francisco Rege capto. Sed qui tantū sibi nominis uarijs bellis quæsierat, utpote qui iusto prælio quindecies, extraordinaria uerò acie supra uicies dimicaße ferebatur; suprema demū induit arma aduersus Clementē Pontificē, summæ potentiæ, quū fata destinabant felicitatē inauspicato inuidentem. Itaq; ad eam conflati belli famam, Georgius oppignorato etiā patrimonio cū quatuor legionibus, eo diri uoti impetu concitatus in Italiam descendit, ut se Clementem tanquam Cæsaris hostem, laqueo suspensurū truculenta uoce profiteretur; laqueum auratū, quem sinu gestabat crebro depromens & ostentans, quo teterrimo supplicio homo nefarius atq; impius uteretur. Verū diram eius uocem & totū efferatæ mentis conatum Diui diuæq; omnes in irritum per nubes extulerunt; atq; ita senem abdomine turgido grauem, & uasto in

gentium artuum pondere fatiscentem, immissa paralysi syderarunt, ut abominabilis uoti damnatus ex itinere Ferrariam atq; inde in Germaniam lectica referretur; Scilicet ut intra penates Lutherana doctrina imbutus suopte peruerso ingenio à maiorum religione discedens, interiret. Fuit Georgius membrorũ robore usq; adeò ualidus, ut extento tantùm medio dextræ manus digito, ualidißimum quenq; firmo innixũ uestigio facilè dimoueret, prætercurrentem equũ arrepto fræno sisteret, tormentumq; murale solus innitens humero quo uellet propelleret; in itinere faciundo libenter abdicaret equum, ut pedibus gregariorũ militum & iuuenum iustos passus anteiret. E tribus liberis maiorem natu Gasparem militaris disciplinæ haredem reliquit, sed qui septimũ post annũ, eo bello quo Cæsar Narbonensis Prouinciæ Galliam inuasit, morbosa tabe præeuntibus legionibus sit ereptus, cũ Melchior natus secundus, in Vrbe euastata lethargo peryßet. Balthasar uerò ultimus neq; ad frugẽ peruenit, neq; ad propagãdã sobolẽ diu patri superstes fuit.

Antonij Vulpij.

Quis te Georgi magne ductor agminum
Que mittit altrix militum Germania
Vexauit olim furor, atque insania,
Vt Capitolio Deorum sedibus
Ausus sis ignem, & laqueos, & uincula
Collo parare, proh scelus, Pontificis?
Ecce ut repentè stratus occidis leui

Morbo

Morbo, prius quàm mœnibus Quiritium
Castra admoueres: placitum sic est Deis,
Titanas olim qui superbos, & polo
Arma inserentes contuderunt fulmine.
Conatus iste nomini notam tuo
Quanuis inurat; Ducibus claris tamen
Quos prisca iactant secla, uel præsentia
Aequaris ausibus, manu & consilio.

Sub effigie Odetti Fusij Lotrechij.

HIC Odettus Fusius qui Lotrechius ab oppidi nomine in ultima ad Pyrenæos saltus positi, uocatus est, strenui & intrepidi, sed maximè superbi uigoris inter Gallos duces nomẽ tulit: Vtpote quem nulla terrerent pericula, neq; ullæ rerum aut locorum difficultates ab incepto unquam retardarent. Verùm in consilijs capiundis, usq; adeò aliena iudicia contemnebat, cùm plus æquo solus sapere uideri uellet, ut prudentiæ militaris existimationem sola & sæpe fallaci constantia, quæ insanæ peruicaciæ proxima esset, tuendã arbitraretur. Huius autem obstinati moris uitia perpetuæ liberalitatis et iustitiæ laude contegebat, nusquã uenalis aut rapax & extra æquitatis septa semper ita seuerus & inexorabilis, ut in edẽdis damnatorum supplicijs inhumanus & cruẽtus haberetur, quã crudelitatis acerbitate perstricti Insubres ab eo facilè cùm oportuit defecerint,

damnarintq; itidem Thomæ Lescuti sæuitiam, qui Lotrechium fratrem aliquando ad lenitatem paratũ seruidis impulsionib. efferasset. Cæterùm Lotrechius, & hoc Lescuto, atq; item Asparoto germanis fratrib. qui pugnacissimi Duces fuere, in omni Imperij militaris munere implendo potior existimatus est; hisq; uel ætate maior superstes fuit, quũ Lescutus Ticinēsi prælio glande femur traiectus intra nonum uulneris diē perierit; Asparotus uerò in Hispaniæ ad Grũnium acie uictus, contusa clauarum ictib. galea, multoq; inde delapso glaucomate, totum penitus oculorum lumen ita amiserit, ut militiæ usui eße desierit. Hæc uerò in toto militari negotio peculiaris laus Lotrechio cessit, quòd urbiũ expugnator, uti olim Demetrio Macedoniæ Regi obtigit, appellatus est. Nã qui iuxta Gastonē Foisseium inclyti nominis Imperatorē Rhauennate prælio occisum multis uulneribus cruentus prostratusq; Hispani Centurionis, cui cognomen fuit Gurdo, misericordia seruatus fuerat, impigrè etiã Heluetio ad Mediolanũ teste Rege, & demũ ipso nomē Imperij tenente ad Bicoccam, uel nequaquã uictor, intrepidi, sed non ualde memoris & cauti Ducis decus meruit. Brixia demũ recepta atq; Verona expugnata, et aliquanto pòst Bosco, Alexandria & Ticino urbib. manu captis, & quod illi nobilium operum supremum fuit, Melphi urbe in Apulia tormētis expugnata, illam quam diximus laudem paucissimis concessam Ducib. adeptus est; quum postea ab eius uirtute Fortuna discedens, eum surdis au-

ribus

rib. peritorum Ducum suorum consilia respuentem penitus elusisset. Ipse enim ex fatali sua peruicacia circumuallatæ et obsessæ Neapoli intẽperantius hærens, qui armis uinci non poterat, pestilenti morbo eius castra uastante, superatus interijt, cùm de subactis Cæsarianis, perdomitaq; Neapoli insigne trophæum erecturus crederetur, si abscedere incepto, et latè per uicina oppida saluberrimi aeris copias diuidere (uti periti duces gnariq; locorum suadebant) quàm in uestigio funesti consilij perstare maluisset. Id uerò ei in suprema calamitate gloriosum fuit, quòd cùm ei uoti atq; uictoriæ compos hostis Aurantius sepulchri et funeris honorem negauisset, nõ unius tantùm diei decus, sed perpetui honoris statas quotannis exequias à Populo Romano meruerit. In Capitolio siquidem publico miroq; ciuium omnium assensu decretum est, ut quotannis in Laterano templo ad cenotaphium Lotrechij solennibus inferijs parentaretur, tãquam Vrbis liberatori, quandoquidem aduentu suo, & captũ pontificem liberasse, et Barbaros in Vrbana ædificia grassantes Roma detraxiße censeri poßit. Hoc uerò humanæ miseriæ inusitatum exemplum Lotrechius de se præbuit, quòd eius cadauer abominabili diligentia Hispani militis tam auari quàm impij, in cella uinaria multo sabulo contumulatum, diu frustra emptorẽ Gallum qui redimeret expectarit; post uigesimum autem annum iustum & luculentißimũ marmorei sepulchri decus sit consecutũ, uno scilicet Hispanorum nobilißimo Ferdinãdo Corduba qui Magni Cõsalui

nepos fuit, ingenuo pudore indignante, quòd excolēdæ uirtutis, quæ in hoste etiā grata & admirabilis esse cōsueuit, studium penitus exolesceret; atq; ita pretio coemente ossa, ad peculiarem nominis sui laudem non obscura etiam suæ gentis cū inuidia, marmoreo monumēto recondēda, et ritè funeranda decreuerit.

Antonij Francisci Rainerij.

Dicite qui Tusci colitis prope Tybridis undam
Templa Deûm, & magnis thura datis superis,
Dicite, cur Galli manes animamq; superbam
Lugubri celebrant carmina uestra sono?
Hæc meruit rabidam illuuiem qui perpulit, unde
Barbarico excussa est Vrbs labefacta iugo.
Quare ingentē umbram Lotrechi, animāq; potētem
Inserimus claris carmine cælitibus.
Pergite Romulidum proles, neu dicere laudes,
Neu pigeat manes excoluiße pios.
At tu sperne urnam excisa, alto è marmore facta
Summe Ducum, auratisúe addita imaginibus
Sic melius; tua sic se tollis ad æthera uirtus,
Vincat ut aerias culmine Pyramidas.

Sub effigie Vgonis Moncatæ.

VGO Moncata qui primus inuiolatum antea, ab ipsisq; Gothorum temporib. templum Romæ in Vaticano, Petro & Paulo diuis Romanæ urbis tutelaribus dicatum, & à cunctis Christiani nominis gētibus religiosißimè

ligiosißimè cultum profanauit, hãc effigiem ferebat. Ortus est pernobili familia regiæ stirpis citerioris Hispaniæ, iuuenis cum Carolo Octauo Gallorum rege in Italiã uenit, sicuti & pleriq; alij Hispani, qui post receptum ex conditione noui fœderis Perpẽnianum studio militandi Gallica castra sequebantur. Verũ Vgo discedente à Gallorum amicitia Ferdinãdo Hispaniæ rege, Cæsari Borgiæ sese applicuit, duxitq; ordines, quum ille abdicata purpura, repentè Pontificij exercitus Dux extitißet. Cæterùm Vgoni qui astuti & diligentis strenuiq; item Ducis famã tulerat, primæ pugnæ fortuna illusit, cùm in Vmbria à Vitellianis cohortibus Iacobo Rosseto phalãgis magistro, & Paulo Vrsino Ducibus, qui à Borgia defecerãt, ad casam quam uocant Mazzeam, cum Michaletto Corellia suo collega, profligatus fuißet. Exinde Borgia reparatis copijs, atq; insigni dolo dißimulata iniuria, Vrsinos proceres & Vitelloccium necauit, expulitq; nobilißimos Italiæ regulos auita ditione, quibus peragendis rebus Vgo perpetuam manu & consilio operam præstauit. Mortuo autè Alexandro Pontifice et Borgia Gallicis fauente partibus, Vgo & cæteri Hispani duces ad Magnũ Consaluum trãsiuerunt, Vgone facilè Principe. Sed confecto in Italia bello, Borgiaq; in Hispaniã perducto, & ad Mendauiam demũ tumultuaria in pugna à Cãtabris occiso, naualí disciplinæ se addixit, clarusq; aliquot expeditionib. aduersus Punicas gentes susceptis, ita inclaruit, ut opimum Rhodiæ militiæ sacerdotium, quod Euphemiũ uocãt

in Brutijs promeruit; semper auidus nouæ famæ & inquieto ingenio oram Africæ uexabundus percurrens, quod erat honestissimi laboris munus, sed nō semper felicis audaciæ. Nam eas Hispanorum copias, quæ pontifici Leoni, auspicijs Feltrij acre bellū intulerāt, cùm nauibus impositas ad Cæsaream, quæ hodie uocatur Algerium, expugnandam adduxisset, ferè omnes oborta tempestate, & totam penè classem, paratis scilicet ad cædem & prædam Barbaris, fœdè amisit, & aliquantò pòst nocturno prælio à Turcis prædonibus iuxta Sardiniā ad diui Petri scopulos ita magnū accepit detrimentū, ut amißis duabus triremibus, & facie sagittæ ictu sub oculo deformata, uictus discederet. Promeruit exinde Siciliæ præfecturam, atq; inde aucta classe ad Mœnicem insulam traiecit, ut Girapolis urbis Regulū expugnaret, apud quem prædonum omnium tutißimus erat receptus. Sed id bellū eo successu cœptum confectumq; est, ut Vgo repētino Barbarorum superuētu Christiana acie perturbata, summæ cladis & uitæ periculum adierit. Vulneratus nāque ipse humerum infesta incumbentis Mauri lancea uix instaurare ordinareq; aciem poterat, nisi Germanica phalāx uel in prealta arena defixis uestigijs turbulenti prælij procellam sustinuißet. Barbarus tamen nostrorum uim atq; cōstantiam non obscurè timens, his legibus fœdus percußit, ut Cæsari annuū tributū se daturum polliceretur, et legationem in Germaniā usq; ad Cæsarē mitteret. Explicatus eo periculo Moncata, ita demum Siciliæ præfuit, ut ibi multa auaritiæ

& cru-

& crudelitatis monumenta relinqueret, quũ aliquot honesti nominis Siculos, et in his Cameratæ Regulum pro uetere licentia Siculæ gentis seditiosius agentem, securi percußisset. Exortum subinde est bellum atrox inter Franciscum Regẽ & Cæsarem, quo ipse ad Varagium Liguriæ uicum temerè è classe discedens, tumultuaria pugna à Gallis superatus, & captus est; cũ fortè Cæsarianorũ Triremes metu obortæ tempestatis, à scopuloso litore longius receßissent. Quum uerò Franciscus Rex à Cæsare dimitteretur, Vgo & ipse dimissus uenit in Italiã ut nouo bello Dux interesset. Pontifice nãq; & Venetis seruitutis metu ad arma consternatis, quòd Cæsar immodica cupiditate totius Italiæ Imperiũ affectare uideretur, & Frãciscum Sforziã ex authoritate fœderatorũ Mediolani Principem cõstitutum eijcere contenderet; iam planè cœptum & cõflatum erat bellum aduersus Cæsarianos, quo nihil magis detrimentosum nihilq; magis dirum Italiæ incidit. Nam quum Columniæ familiæ Proceres Põpeio Cardinale authore sese Cæsaris partes secuturos profeßi à Pontifice disceßissent, & iuxta Vrbem copias cogeret, specie præsidij Vgo dolosus, nec satis magno militum numero cõfirmatus, Columnijs persuasit, ut inducias à Põtifice postularẽt, ut per eas deceptũ & imparatũ Pontificem inuadendum, atq; opprimẽdum susciperent; Quibus ad nefarium perfidiæ cõsilium nomine Cæsaris impulsis, Vgo nihil moræ sibi attulit, quin cũ suis intra paucißimos dies quas Neapoli compararat copijs, & Columniorum auxi-

F

liis, in Vrbem Laterana porta irrūperet, & per Xystinum pontem in Vaticanū instructa acie cōtendens nihil se cōmouente Populo Romano, & coiectis in fugā Pōtificiæ custodiæ paucis equitibus, Leonina urbe potiretur, statimq́; sacrosancto tēplo sceleſtiſsimè direpto, & Pōtificiis ædibus militū prædæ cōceſsis, Pōtificē qui in arcē molis Hadriani trepidè cōfugerat, destituto militari præsidio, & cōsilii inopē obsideret, cogeretq́; sibi obsides dare, quibus certo bello absistere, & ad amicitiam Cæsaris redire fateretur; ac nisi Vgo inexpiabilem inuidiam Cæsari conflaret, pactionem trāsigere, atq; (hac in re non omnino impius) Vrbe excedere maturaſſet, proculdubio Pōtifex rerū omniū preſſus inopia in poteſtate Pōpeii Colūnæ internecini hoſtis celerrimè perueniſſet, sic ut uetus de Bonifacio Octauo Tragœdia inſtaurari uideretur. Sed Vgo sceleſti facinoris & sacrilegii editi dignam biennio pòſt subiit pœnam, quum supra Salernum nauali prælio cū Aurianis triremibus, quibus Philippus Auria uir impiger præerat, contendiſſet. Ea nāq; cruenta admodum pugna, prōptiſsimi Hiſpanorum supra mille qui paulo antè Vrbem diripuerant, trucidati perierunt, & ipſe Vgo præfectus, amiſſa claſſe, & proſtrato suæ prætoriæ nauis uexillo, quū fruſtra aduerſus tot incidentes glandes scutum prætenderet, eſt interfectus: ita ut magnum Deum tanti sacrilegii præclarum ultorem extitiſſe pii mortales crederent, atq; obiter magnopere mirarentur, cur Fortuna ad tātas opes Vgonem euexiſſet, quando is nuſquā uictor, sed ubiq;

ubiq; uictus præmium ingens, & planè odiosum ex male gestis rebus, peruersa ratione, & malo exemplo retulisse uideretur.

Iani Vitalis.

Disce meo exemplo Mezenti, Rhulle, Procustes,
Quæq; alia immanis monstra Tyrannis habet,
Esse Deum ultorem; qui iam Moncata Triquetræ
Sordidior Verre, publica pestis eram:
Diripui mundi reginam proditor Vrbem,
Sed fuit haud uotis par ea præda meis.
Deniq; qui fueram terrarum maxima clades,
Inueni meritis funera digna meis.
Ictu obij glandis calones inter, & inter
Lixas, in pelago Parthenopæa tuo.
Si laudare licet sese, mea plurima laus est,
Quòd potui inuitus semper habere Deos.

Sub effigie Petri Nauarri.

ETRVS Nauarrus qui admirabilium operũ machinator & artifex excindendis ab imo arcibus, toto orbe famam est consecutus, hoc subagresti cultus atq; oris habitu fuit. Familiariter autem nobis cognitus (ut ipse dicebat) nauali disciplinæ ut in Cantabria moris est, sese aliquandiu dedidit, sed mox fastidito mari in Italiã ductãte Fortuna peruenit, ea spe et uitæ cõditione ut Ioãni Aragonio cardinali à pedib. seruiret, trãsiretq; inde, mollioris aulæ otiũ detestatus, ad Lunẽse

bellum, atq; ibi sub Petro Montano Florẽtinis copijs præfecto aliquot menstrua stipendia triginta Liliatis denarijs fecit, sed qui mox duplici augeretur stipẽdio quum supra gregarij militis captum, pracellẽtis ingenij operam præstaret, in excauandis præsertim cuniculis, per quos immißis tormẽtarij pulueris fomentis, adeò terribiles intus flammas excitare didicisset, ut obstructis spiramentis, uiolentia obluctantis intus flãmæ, non mœnia modò, sed & suppositæ etiã rupes excinderẽtur. Verùm Sergiano oppido à Florentinis in potestatem redacto, iterum maritimæ exercitationis munera complexus, multa litoribus Africæ, Punicis prædonibus, infestus, detrimenta intulit. Cæterùm Gallico bello, uti decebat, ad Neapolim Magno Consaluo cohortis præfectus militauit, eo bellicæ laudis incremento, ut maximè Gallis formidãdus, & Cõsaluo Imperatori apprimè carus ab efficacia inusitatæ uirtutis euaderet. Itaq; multis fortib. factis ad Canusium atq; Tarẽtum editis clarus, expugnata demum apud Neapolim Oui arce, stupendo suo artificio usq; adeò mirus extitit, ut Galli eius portentosæ machinationis metu, reliquis præsidijs facilè excederẽt, quum abripi in sublime propugnacula Megaris Insulæ scopulis imposita, & furentibus flãmis cuncta tremere, hisceréq; & perfringi, cum ruina multorum mortaliũ perspexissent. Tulit præmiũ spectata uirtute dignum iudicio Magni Cõsalui: nam Alueti oppidi, quod est apud Lyrim non longè ab Aquinatibus, Comes specioso titulo appellatus est. Magno autem Consaluo Neapolitani

politani regni præfectura detracto, atq; aduecto in Hispaniam, quum Franciscus Xymenes è sacra pecunia copias coegisset, ut in Mauritaniã traijceret, Nauarrus unus omniũ uirtutis nomine delectus est, qui classi & copijs cum Imperio præesset. Eo bello mira felicitate pulsis atq; perterritis Mauris, et magno portu qui Mazalchibir dicitur & Orano celebris emporij urbe potitus est. Inde cursum extẽdit in Numidiã illatusq; in Olcachithem sinum Bugeã urbem gymnasio nobilem atq; opulentã cepit, atq; eandem felicitate longa Punici litoris spatia præteruectus Tripolim, quæ magna Leptis olim fuit, inter Syrtes, terra mariq; expugnatã, magna Pœnorũ strage edita expugnauit. Quib. rebus feliciter gestis elatus successu in Mœnicem Insulam, quæ hodie Gerbis est, retro flexa classe descendit, ut Girapolim Barbari Reguli sedem expugnaret. Sed copias descẽdentes in terram, & cũ Barbarorũ equitatu qui infestus lacessebat, prælian-tes, uti accidit in maximis Augusti mensis ardoribus, usq; adeò uehementis sitis afflixit, ut neq; ordines seruare, quum puteos quæritarent, neq; repugnando cõsistere possent, sed redire ad classem coactæ sint; tanto tumultu, ut quum longè à uadoso littore naues abessent, nec scaphæ sufficerent, maligna multitudo militũ in littore trucidata sit, inter quos Garzias Toletanus summæ nobilitatis et spei iuuenis qui ad Imperiũ classis ab Hispania mittebatur, interijt. Exinde nusquã ferè Nauarro fortuna arridere uisa est. Nã aliquãto pòst, quum transuectis in Italiam Africanis legio-

nibus improſperè Bononiam tentaſſet, & funeſtiſsimè demum cum Gallis ad Rauennam conflixiſſet, captus duri carceris in Gallia bienniũ eſt perpeſſus. Sed quũ uir fortis atq; inſolens contumeliæ, ex tot & tãtis uirtutis atq; induſtriæ ſuæ meritis, à Ferdinãdo rege nõ redimeretur, abdicatis antiquis muneribus, Franciſci regis militiæ ſeſe addixit, poſtquàm auarè contẽptus à ſuæ gentis rege uideretur. Præſtitit inde fortem operam cùm Heluetio, tum Veneto bello aduerſus Cæſarianos: uerùm non eadem fortuna Liguſtico bello ſeſe implicuit. Nam quum ſeram opem ferens Genuã adueniſſet, expugnata urbe, atq; direpta à Piſcario & Hiſpanis, in eo tumultu captus eſt, ſeruatusq; Neapoli circiter triennium in arce noua, quam ipſe manu ceperat, uſq; ad pacem in Hiſpaniam cum captiuo rege conſtitutam. Nam tum utrinq; captiui omnes dimittebantur. Direpta autem urbe Roma, captoq; pontifice, quum Lotrechius ad liberandum pontificem in Italiam tranſiſſet, expugnatisq; aliquot urbibus Cæſarianos perſecutus ad Neapolim uallata caſtra feciſſet, obſeßis diu hoſtibus is exitus belli fuit, ut tredecim ferè poſt dies, quàm peſtilens morbus Lotrechium Ducem cum multo maxima exercitus ſui parte abſumpſiſſet, eadem tabe enectis ferè cũctis ſingularum nationum ducibus, uix ſigna tantùm dimidiarum cohortium cõſtarent, Nauarrus & Michael Salaſſus (quod ipſis et Lotrechio multum antea faciendum fuit) ſeſe ad Auerſam recipiendi ſerum conſilium ſuſciperent, & Cæſariani pariter erumpentes deſerta caſtra, &

ſemi

semienectis paßim & miserè iacentibus hostibus inde
fensa inuaderent, persecuti demum abeuntes & Na-
uarrum et Salassum comprehenderent. Salassius ipse
à Vasto humaniter susceptus, cõmendatusq; medicis
quòd graue vulnus dextro genu acceperat, triduò
pòst interijt: Nauarrus uerò inter quorundam militũ
contumelias, in antiquum nouæ arcis carcerem cõie-
ctus est, eo uitæ euentu, ut quum Aurantius uictor An
degauensis factionis aliquot Proceres iussu Cæsaris se
curi percußisset, & eadẽ pœna Nauarro bis rebelli,
bisq; capto immineret, eum lethali affectum morbo
custos arcis Hicardus, tãquam Hispano homini et re
bus in Africa aduersus Barbaros gestis inclyto, hoc in
dulgeret, ut parua mora tanquã propinqua iam mor
te, parati carnificis manus elaberetur: quanquam nõ
desint, qui eum extrema instantis fati suspiria trahẽ-
tem, stragulæ uestis operimento suffocatũ existimẽt.

Ferdinandi Balamij Siculi.

Quid uicisse astu potius quàm uiribus hostem,
 Quid sit & aggeribus cingere castra nouis,
Quidúe sub effoßis ima tellure cauernis
 Moliri ut tota mœnia mole ruant,
Ostendit belli Dux inclytus arte Nauarrus
 Ad Lybiæ cladem natus & exitium.
Vidi ego quum Drepani ratibus consterneret æquor,
 Et streperent curuis agmina littoribus.
Multorum clade ut Lybicas appulsus ad oras,
 Protinus euersa est diues opum Tripolis,

Captorum spolijs classes onerantur Iberæ,
Et uehitur longo præda opulenta mari.
Quòd si tanto operi non fata infensa fuissent,
Rege sub Hispano Punica regna forent:
Sed certè hanc laudem seruant tibi numina Cæsar,
Et tua captiuæ gloria gentis erit.
Quæ restant monumenta tui uir magne laboris,
Hæc Iouij, & uatum scripta diserta dabunt.

Sub effigie Maximiliani Sforziæ Mediol. Principis.

IC est ille Maximilianus Sforzia, qui insigni beneficio Iulij pontificis, et Heluetijs, Venetisq; armis paternum in regnum restitutus, neq; ore quicquã Sforzianæ stirpis generosis vultibus respondit, neq; ingenij indole & moribus quicquã dignũ ingenuo principe ad paterni spiritus similitudinem exprimens ad Principatum attulit. In omni nanq; actione sordidi animi et planè uecordis cogitationes absurdo sæpe sermone stolidoq; afferre uidebatur. Ex interuallis enim quædã modò peracris prudentiæ, sed fugacis: modò subtilißimæ suspicionis, & inconstantis sensus, modò labantis memoriæ, & nonnunquam conceptæ & crescentis insaniæ argumenta præbebat: utpote qui interiorem tunicam, & subligacula non permutaret, nec offenderetur odore sordium sponte enascentium, nec pediculorũ aspectu, eos frequentes progignente densißima

ſiſsima atq; impexa coma. Ocreis etiam coriacijs quibus pedes & tibias induebatur, frigidam aquam non nunquam immittebat, ut pedes refrigeraret. A qua rerum fœditate quandoq; diſcedebat, quum hæc molliter reprehendentes ſummi uiri Proſper Columna, Raimundus Cardonius, ipſeq; etiam purpuræ habitu & armorum authoritate uerendus Sedunenſis Cardinalis bene lotũ & terſum eſſe iuberent, & ad elegãtem ueſtis cultum deducerent: quandoquidem in ea correctione uel cubiculariorum monita, uel illuſtriũ fœminarũ iucunda ſuaſiones nihil proficiebant, Medicisq; tantùm curandus ita relinquebatur, ut cuncta remedia uiolenter repudiaret, nec unquam uti imperioſus ſe principẽ eſſe obliuiſceretur. Franciſcũ germanum fratrem ex arcano oderat, obtrectatione dominatus, quum ille ſapientior & potior adminiſtrando imperio haberetur. Per hæc interualla multis artificijs depulſa atra bile, eo tenore geſsit principem, ut quod ueræ conualeſcentiæ indicium erat, grauiores curas Senatorib. demandaret, ipſe autem uenationis & aucupij uoluptate aut iocunda familiaritate illuſtrium fœminarum oblectaretur, & iam non inſanus ad bellica conſilia & munia ſe conuerteret. Ingruentibus ſiquidẽ Gallis ad Nouariam obuiam profectus adeò fortiter & alacriter ſe geſsit, ut inuſitata uirtute deletis hoſtibus inſigni uictoria potiretur, quanquam eoſdem hoſtiũ duces Tramulium & Triuultium atq; eoſdem ſociorum præfectos, qui ſupremam ex perfidia Ludouico patri calamitatẽ attuliſſent, hiſdem in

cãpis uti nomini suo fatales exhorresceret. Per hũc modum fide atq; uirtute Heluetiorũ confirmatus ambigua salutis spe quum pleriq; ueneficis potionib. & fascinatione quadam conuulsam ei mentem crederẽt, Principem gessit usq; ad aduentum Francisci Galliæ regis, qui capto ad radices Alpium Cottiarum Prospero Columna, cum Heluetijs demũ memorabili acie iuxta Mediolanũ conflixit, uictorq; inde Mediolano potitus Maximilianũ in arcem compulsum obsedit, mirisq; machinationum artificijs, quæ Nauarri ingenio parabantur, cõterritum, atq; intestinas suspicantem insidias ad deditionem compulit, ea conditione ut in Galliam honestum traducendæ uitæ premiũ ferret. Non defuit promissis rex ingenio clemens, ac omnia quæ ei obseruato potius quàm custodito tribui poterant, liberaliter cõcessit. Sed ille amissi Principatus memor, & iam mẽtis propè compos, miseriæ suæ & dedecoris gnarus, quum sæpe ad ueterem ingenitæ uesaniæ morbum recideret, post aliquot annos, dũ Franciscus frater qui in eius locum à Leone pontifice fuerat reductus, oppugnaretur à Cæsare, & Clemente pontifice enixè defenderetur, uaga febris morbo oppressus interijt.

Placidij Placentini.

Hostibus expulsis regno præfectus auito,
  Gestabat princeps aurea sceptra manu:
Nec quæ sceptrigerum deceant coluisse, fatentur
  Inculti mores, ingeniumq; rude.

Atta-

Attamen hic fato fretus, fœlicibus armis
Nonnunquam uictor mira Trophæa tulit,
Idq; breui gaudens inuitus regna reliquit,
Hostiliq; miser concidit hospes homo.
Non huic insignes titulos celeberrima uirtus;
Sors dederat ludens, uis inimica rapit.

Sub effigie Philiberti Aurantij Principis.

OC lacteo colore & subtonsa flauente coma, cæruleisq; oculis ciere prælia solitus erat Philibertus Aurantius, ab Arausio uetere Romanorum colonia, cui progenitores imperabant, uocatus. Fuit is Salonia apud Burgundos illustri familia editus, propteréaque Cæsari Carolo apprimè charus, quoniam eius genus non obscura propinquitate contingeret. Erat Philibertus Gallica alacritate belli cupidus, quamobrem tametsi erat tyro & planè iuuenis, non admodum difficile fuit, ut in Italiam sicuti magnoperè cupiebat, à Cæsare mitteretur, exorto tum fortè bello inter Cæsarem atque Pontificem. Verùm spes eius Fortuna elusit: nam ab Hispania soluens in medio nauigationis cursu ab Aurianis triremib. quæ tum regi Gallo operam nauabant, est interceptus, neq; prius à Gallis custodia ulla conditione amitti potuit, quàm beneficio renouati fœderis, quo utrinque captiui, & ante alios Vgo Moncata, & Petrus Na-

uarrus sine pretio dimittebantur. Exinde Borbonio adhæsit, à quo uti erat & strenuus & acer bellator, commendante Cæsare totius equitatus præfecturam promeruit, in idq; munus adeò ardēti feruidoq; ingenio incubuit, ut iuxta Placentiam à pontificijs hostibus tumultuaria in pugna circumuentus, & equo penè detractus amissis cristis ægerrimè sese periculo explicans, elaberetur. Quamobrem ab hostium ducibus sibi iterū pugnaturo comiter peteret, ut pecunia illico se redimi paterentur, si casus incidisset, ut in eorū potestatem deueniret: utpote qui custodiæ iterum includi, & se bello à quo petebat laudē, excludi nollet; & uarijs spectatæ uirtutis operibus atq; periculis famam omnino adipiscēdam arbitraretur. Aduenit nō multo pòst è Germania Georgius Fraispergus cum quatuor legionib. quibus postea Borbonius se ducem præbuit, quum Georgius graui correptus morbo Ferrariā secessit. His copijs sese adiunxere ueteranæ Hispanorum cohortes, cōcedente Antonio Leua, qui in præsidio Mediolani persistebat. Itaq; cum hac mole copiarum in Bononiensem agrū est descensum praeunte equitatu qui obuia quæq; ædificia barbara crudelitate succenderent, nec quisquam ferè ducum qui Pontifici, aut Venetis & Gallis militarent, repertus est, qui obstare ferro & flammis cuncta uastantib. auderet: atq; ita superatis alpibus nemine iter eorum demorante, aut saltuosis Apennini in locis à fronte præpediente, ad Vrbem Romam cōuolarunt, magna sorte Aurantij, qui oppressis passim pōtificiæ ditionis in-

colis

colis ingentem fecit prædam, cadenteq; Borbonio in limine captæ Vrbis, uniuersi exercitus Imperator est appellatus. Lætus itaq; tãto imperio, cui supra quadraginta milia hominum parêrẽt, à quibus urbs Roma improuiso capta immanißimè uastabatur; nihil antiquius habuit quàm perducta undiq; fossa, arcem dispositis præsidijs circumuallare, ut Pontificem & magnam Senatorum partem, qui exterrefacti subita irruptione hostium in arcem confugerant, in potestatem cum pretiosiore eorum gaza redigeret; parumq; interea miserrimi Populi omnibus tormentis excruciati, eiulatu & lachrymis permoueretur, quũ inter se Germani atq; Hispani, hisq; nihil mitiores Itali, auaritia, libidine, crudelitateq; cõtenderent. Cæterùm Aurãtius quũ interdiu obequitãdo circũuallatæ arcis munitiones, & custodias inspiceret, ab emissa sclopetto accuratius glande sinistra in mala paulò infra oculũ graue suscepit uulnus; sic ut eo uulnere postea non planè scilicet obducta cicatrice rubẽte mala deformis euaderet. Adhæserunt Aurantio cuncti ferè è Gallia exules Borbonij authoritatẽ secuti, quos pestilẽtia usq; adeò atrociter mox uexauit, ut ex his notior Lorsiuus ipsiq; maximè familiaris cũ sodalib. interiret, & Germanorũ atq; Hispanorũ corpora pestilẽti lue correpta, omnibus in locis tumularentur. Dedito autem Põtifice, & perpetua statione custodito, priorum Regum animos generosius inceßit pudor, quòd sacrorum Principes ad ludibrium totius terrarũ orbis gentium, usqueadeò indignè atq; nefariè summis

iniurijs mulctaretur; atq; ita Frãcisci Galliæ, & Henrici Britãniæ Regum auspicijs Lotrechius Alpes traiecit, ut Põtificem detractis Vrbe Barbaris carcere liberaret. Qua de causa periculo territus Cæsar, ut impietatis infamiam effugeret, Pontifici ut se auro redimeret conceßit, quo militi ad tuẽdam Neapolim percturo stipendia soluerentur. Itaq; Pontifex persoluta pecunia arce post septimũ mensem elapsus, ad Orbitum Tusci agri urbem se contulit: Aurantius uerò, & Alfonsus Vastius copias Vrbe eduxerũt, ut Lotrechio lõgitudinem Italiæ iustis factis itinerib. emetienti, & in Apuliam contendenti apud Troiam opponerẽtur. Quo in loco Aurãtius & Vastius Lotrechium facta prælij potestate displosisq; tormentis prouocantem refutantes substiterũt, ignobiliq; discessus properantia Neapolim contenderunt, quum oppida cuncta Lotrechio aut expugnãti, aut in deditionem recipienti, Gallica uexilla paßim attollerent. Aurantius compulsus in urbem Neapolim, & planè circumuallatus urbem à militibus sensim direptam ita à Gallo hoste seruauit, ut Lotrechius ducesq; omnes cum multo maxima parte exercitus ingruente pestilentia, & bello, & obsidioni finem imponerent, & Aurãtius non suæ uirtutis, sed insperato Fortunæ commodo lætaretur. Ab hac uictoria Aurantius capite atq; fortunis Angauensis factionis Regulos, qui præproperè rebellaßent, acerbißimè mulctauit, ac inusitata atq; præcipiti liberalitate eorũ bona militib. suis diuisit, usq; adeò prodigè & incõsultè, ut Cæsar id grauiter ferret, cum

Regnum

Regnum non sibi, sed Aurãtio & militibus seruatum diceret. Sequẽti autem anno Aurantius cum omnibus copijs in Etruriam euocatus est à Clemẽte pontifice, qui patriã sibi omnino Cæsarianis armis recuperandam existimabat, postquàm Florẽtini cum Gallis icto fœdere, & transmissis contra Cæsarẽ auxilijs consentirent. Ea autem Florẽtiæ urbis cepta atq; instituta est obsidio, ut pertinacia obsessorum ciuium constantiam hostium adæquarit; urbsq; tantis opibus oppugnata est, ut nec undecimo quidem mense multa perpeßi incommoda; perdomiti, erumpẽdum potius, & prælij uel iniquißimi aleam pro libertate subeundam esse, quàm de deditione agendum decernerẽt, è Pisisq; auxilia accersenda arbitrarẽtur, ut ualidius cùm uirtutis, tum & peruicaciæ suæ supremum ederent conatum. Tum uerò accidit, ut Aurãtius de aduentu auxiliorum edoctus, consilium caperet tam necessarium, quàm ipsi fatale atq; hostibus, scilicet obuiam eundi, atq; in itinere confligendi. Igitur partitus copias cum Ferdinando Gonzaga qui castra tueretur; ipse cum delecta parte exercitus contra hostes cõtendit; hisq; occurrit in Pistoriensium montibus apud oppidũ Gabinianum, non procul ab eo loco in quo Romanos Petreio Duce, Catilinam fudisse, atq; interfecisse incolæ memorant. Florẽtinorum copiæ quibus præerant in fronte Ferruccius ciuis Florentinus, ex mercatore repentè Dux factus, in tergo Paulus Rẽtij Ceritis filius eo cõsilio circiter septẽ milia hominum per alta atq; ardua loca iter habebant, ut uim hostilis equitatus

uitarent, & non magno circuitu quãquam salebroso ad urbem deferrentur. Iam Gabinianum oppidum intrabant, quum apparuere Cæsarianorum signa, quibus conspectis properãtius quàm decebat Ferruccíani in oppidum sese inferre cœperunt; ut loco munito, si hostis urgeret æquius se defenderent. In laxatã itaque & gressum intendentem hostium aciem Aurantius equitatum procurrere iußit; ipseq; pugnandi auidus paululum antè prouectus, dum per arduum atque impeditum tramitẽ in hostem ire properat, glande traiectus primus ferè omnium cadit, quum à parte alia Alexander Vitellius hostes inuasisset. Nemo ferè uel suorum, uel hostium cadentis Aurantij casum animaduertit, sic ut non prius quàm à uagante eius equo qui erat spadix, & phaleris albicanteq; crista conspicuus cecidisse nosceretur, quo spatio Florentinæ copiæ fusæ deletæq; sunt & Ferruccius intra oppidum interfectus, & Paulus captus. Cadauer Aurantij uti erat lacinia atq; armis expoliatus à lugente armigero ita sarcinario iumento impositum est, ut inuolutum uili gausapa, utrinque pendentibus brachijs & cruribus, & capite luctato Pistorium deferretur; & tanquam uictori solennes inferiæ dicerentur; non iam obscurè hominibus Dei magni ultoris uim agnoscentibus, postquàm nefarij belli præcipuos Duces Borbonium, Moncatam & ipsum Aurantium, tribus fulminibus uindicata impietate sustulisset.

Bene-

Benedicti Varchij.

Aspice quàm toruo meditans fera prælia uultu,
Spiret adhuc gestetq; oculis ac pectore Martem
Auratis fulgens Princeps Aurantius armis.
Quem tristi Italiæ fato, genitúmq; ruinis
Tybri tuis, atq; Arne tuis, non optima nostris
Gallia produxit, misit Germania damnis.
At tu (uerùm aliter neuerunt fila sorores)
Auranti Philiberte ingens Salonia proles,
Dum res immodicas, dum regna Oenotria, magnæ
Dum sceptrum Ausoniæ, dum totius orbis habenas
Mente agitas, uoluisq; atros sub corde furores,
Quum propè bis senis iam mensibus oppugnares
Vndiq; desertæ pulcherrima mœnia Floræ,
Dum properas multis cum millibus obuius ire
Ferruccio, prohibere parans ne transeat, ipse
Ipso in principio conflictus protinus omnes
Ante uolans, ictu glandis traiectus ahenæ,
(Quo Catilina loco pœnas dedit impius olim)
Infimus ut miles, primo cadis impete, & illa
Illa tua in tenues spes tecum euanuit auras.

Sub effigie Pompeij Columnæ cardinalis.

MBIGVAM *equidem famosi nominis sui laudē reliquisse uideri potest his ipse Pōpeius Cardinalis, quum miro ingenio diuersissimi muneris partes aptissimè impleret, & in sacra purpura mitratus, & mili-*

tari in sago galeatus, non periti modò, sed affectati etiam sacerdotis ante aras, & in castris prouidētißimi & strenui Ducis officia exequeretur. Nam ad utrūque munus, cùm perāplum excelsi corporis habitum, tum grauis pariter & periocundi oris gestum, & facundiam illustrem, quò oporteret, decentißimè transferebat. Sed factiosa in urbe, aulaq; omnium maledicentißima de se promiscuè famæ materiam ingenijs præbuit, moribus suis impensè laudandis, aut peracerbè lacerādis; ut pote qui modò temperatis atq; illustribus utriusq; disciplinæ consilijs, modò turbulentis actionibus claresceret, quibus Clementem ab se præclaro studio ad Pōtificatum prouectum ita circumuenit & oppreßit, ut Bonifacij Octaui funesta memoria renouata uideretur; unde odium ualde ingēs apud multos, singularem uerò gratiam apud Cæsarem promeruerit. Cæterùm quibus de causis ab amicitia Clementis discesserit, ruituræq; patriæ arma intulerit, diffusè à nobis perscriptum est eo in libro, quo ipsius Pompeij uitam syncera fide ad posteros misimus, admirandam utiq; potius quàm imitandam. Vir enim ingentis animi efficacißimæq; uirtutis & industriæ (modò factionis odium facessat) non ipso tantùm Pompeij nomine, sed Magni item cognomento dignus existimari potuit; nisi infaustus senator, & malus omnino ciuis uastata patria, & Senatui, & Populo Romano appa ruisset. Ad extremum qui exequijs intermortuæ patriæ & capti Pontificis tragœdiæ interfuerat, ciuitatis resurgentis, & restituti Pōtificis simulachrum uidere

dere potuit. Verùm secus ac optabat maturo fato cedens, Clementem biennio anteiuit, quum apud Neapolim Regno administrãdo Præfectus à Cæsare post comestas ficus biferas quas multa niue refrigerarat, in complexu Augustini Nyphi clarissimi philosophi integris sensibus expirasset, anno ætatis quinquagesimotertio, quum Carolus Cæsar comparatis ingentibus copijs Solymano in Pannoniam redeũti ad Viennam occurrisset.

Iouij Iunioris.

Virtutem mirata tuam, tuaq́; inclyta facta
Lætata est tanto Roma superba uiro,
Virtutem illa eadem indoluit, tuaq́; inclyta facta
Ingenio ciuis Roma casura sui.
Sic patriæ carum uirtus te fecerat; orbi
Illa eadem ingratum reddidit, & patriæ.

Sub effigie Aloisij Gritti.

MEMORABILE *profectò exẽplum fortuna edidit in Aloisio Gritto elegãti certè homine, sed supra æquum ambitioso, auidissimoq́; dominatus. Eadem enim illa uti leuis & insolens sæpe conuertitur, ut se humanarum rerum dominam ostendat, & arrogantiam nouorum hominum petulantissimè castiget. Grittus nanq; Barbarico cultu, cùm pictæ, talarisque togæ, et inflexi ad aurem pilei, qui ex pretiosis fibellinarũ pellibus constaret, tum superbo incessu, et ser-*

mone prætumido, Proceres Turcas referebat. Is Andrea Gritto, qui postea Veneti Senatus Princeps extitit, ex Græca concubina Byzantij genitus atq; educatus, se totum in familiaritatē Othomānicæ aulæ Principum, & Turcici sermonis consuetudinem dedidit, tanta ingenij solertia, ut ex mediocri mercatore insignis publicanus euaderet; uno præsertim mirificè fauente Habraymo purpurato, qui eum in uectigalium licitatione subleuabat, & supra competitores Turcas impotenter efferebat, unde Gritto magnæ opes atq; insignis authoritas creuit, quam florētis patris dignitate, splēdoreq; domus & cōuiuijs, multaq; largitione rerum elegantium, in omnes profusus atq; munificus tuebatur. His commercijs Habraymo quærendarum gemmarum cupiditatem iniecerat, quarum flagrantißimo studio Solymanus ipse teneretur. Earum autem delectatione usq; ad insaniam prouecta, Grittus ex frequenti indicatura certißimus erat æstimator & solertißimus etiam mango, cuius artificij secretiorem domi tabernam haberet. Differebat uerò sæpißimè nihil omnino uel ad dignitatem totius ornatus, uel ad exprimendam summi atq; Augusti Regis maiestatem in longè maximo Imperatore speciosius & luculentius haberi, ipsa lectißimarum gemmarum multiplici copia atq; apparatu. Itaq; usque ad insaniam Solymanus, toto terrarū orbe perquisitas, & magno emptas pretio in unū coegit, ut his cuncta instrumenta cubiculi, & equestris cultus, atq; etiā podij parietes exornaret. Cellam enim argēteis atq; aureis laminis cir-

nis cir-

nis circumſeptam erexerat in extremo hortorum ſuo rum angulo, quo utriuſq; Boſphori pelagi ſpacia proſpectar . Sed mirè ad Solymani ſpatiū reſponderunt galea aur.a & ſceptrum, & cryſtallinum operoſo incluſum auro ſpeculum, quæ ingenio Gritti adinuēta & fabrefacta Venetijs, propter gemmarum admirabilium copiam, cælaturæq́; præſtantiam, octuaginta myriadum aureæ monetæ pretium excedebãt. His inuentionibus quæ ad faſtum ſuperbiſsimi regis arriderent, ſummam Grittus gratiam adeptus eſt, ita ut ſpe adipiſcendi honoris inter Baſſas ſenſim ad Mahometis ſectam tranſiturus crederetur. Itaq; ſecutus Solymani caſtra, quum ille oppugnatum Viennam in Noricum uſq; proceſsiſſet, & Ioannem Zapolium Tranſyluaniæ Vayuodam inſigni liberalitate in Pannonia regem conſtituiſſet, Grittus nouo regi adhæſit, præſtitiq́; ei operam militarem aduerſus Germanos, et eos Hungaros qui Ferdinando regi fauerent. Vbi uerò Ioannes & authoritate Solymani, & Turcarū auxilijs in regno cōfirmatus eſt, inceſsit Gritto grauioris ambitus libido, uſq; adeò ingens, ut non obſcurè ad Pannoniæ regnum aſpiraret. Ioannes nanq; quòd paciſci cum Ferdinando, & pace frui percuperet, Solymano ſuſpectus euaſerat, quòd ingratè atq; indignè facere uideretur, qui aliunde fœda pactione firmādas opes ſuas arbitraretur, quàm à uirtute fideq; inuictiſsimi Imperatoris, qui regna dono dare, & ex priuatis homunculis reges efficere conſueſſet. Propterea Grittus legationem ſibi in Pannoniam impetrauit, ut Hunga

ricis inspectis rebus operam daret, ne aliunde Othomannico nomini contumelia pararetur. Hac spe Grittus cum amplissimis Solymani mādatis, magnoq; seruorum, & Turcarum comitatu Byzantio profectus, per Moldauiā ubi Petrus Vayuoda, Solymani incertum hostis an socius imperabat, in Daciam peruenit, quæ hodie Transyluania dicitur. Ibi quum constituto prætorio Prouinciæ conuentum habiturus crederetur, citarenturq; proceres, Americū Cibacchum Varadmensem episcopum, & eundem cum militari præsidio uetere Hungarorum antistitū consuetudine prouinciæ præsidētem, quod tardius ad edictum ueniret, noctu ad Braxouium castra labentem inuadi, & per Ianum Docciam Hungarum interfici iussit, ut sublato summæ potentiæ æmulo, paßim cæteris formidatus ad Budam contenderet. Sed uir æquè ambitiosus & cruentus in uestigio admißi sceleris pœnas dedit. Namq; ad cædem sacrati & nobilißimi uiri uindicandam erexere se Stephanus Maylatus, & Gotardus genere Saxo, ipsi Americo propinquitate atq; amicitia coniuncti. Atq; ita supra quadringenta armatorū milia in unū coegere, adortiq; Grittum ad oppidū Meges, eo euentu obsedere atq; oppugnauere, ut destitutus spe auxiliorū, quòd neq; præfecti Turcæ Nicopolitanus, & Samādrensis, transire Danubium ueriti, non facilem operam laturi forent, & Ioannis Regis præsidia longè abessent, se hostibus dedere cogeretur, atq; eo modo ostentans Solymani diplomata ad prætoriū Gotardi atq; Maylati deductum, iussu eorum exorto

Hunga-

Hungarorum ululatu, tanquam hostia Americi manibus mactaretur: trucidato eius comitatu, & direpta gaza. Duo eius liberi adolescentes: quorum natu maior Antonius ad Agriense sacerdotium erat destinatus, Moldauis traditi sunt, à quibus aliquanto pòst immaniter necantur. Doccia ipse comprehensus, qui author & suasor Americi cædis fuerat, magno ludibrio à sæuiente turba dilaniatus est. Atq; ita qui regnum affectabat, gazam omnem quæ erat pretiosissima uitamq; simul & liberos pũcto temporis amisit.

Fabij Segnij Florentini.

Tegmine Barbarico capitis, cui purpura & aurum
Intextum gemmis radiat splendore corusco,
Insignem cernis iuuenem, & fulgentibus armis,
Byzanti genitum Graia de pellice Grittum.
Ante alios Regum Regi gratißimus omnes
Hic fuerat Solymo, tenebrisq; emersus ab atris
Prodierat superas paulatim in luminis oras:
Sed nimis ardentem rebus tumidumq; secundis,
Dum miserum torquet regnandi dira cupido,
Quæ solet, in præceps deiecit culmine ab alto,
Vertere funeribus claros fortuna triumphos.

Sub effigie Alfonsi Ferrariæ Principis.

N Alfonso Atestino Ferrariæ Principe, ut ex seuero, & peracri oris ductu coniectari licet, & nos uidimus, ingenium egregiè firmum stabileq́; & præcellens, quocunq; extra literas uerteretur, enituit. Abdicarat enim planè uir cuncta iocundæ adulationis & morosæ grauitatis lenocinia, ipsis plerunq; cognata Principibus: quandoquidem singulas cogitationes, et singula propè exercitamenta corporis, ad bellicas rationes reuocaret, et nihil omnino molle aut remissum complecteretur, uel ipsa naturæ consuetudine, uel necessitate tot incumbentium bellorum, quæ omnem inertiam, uel desidiosis excuterent, & uirum, uti oportuit, cùm salutis tum dignitatis suæ memorem excitare, & ad insitam uirtutem factis extendendam incitare posse uiderentur. Itaq; Alfonsus à nobis peculiari uolumine celebratus, uti magnanimum bello ducem, atq; optimum pace principem decuit, subacto corroboratoq́; multis periculis ingenio, firmoq́; semper pectore cuncta aduersæ Fortunæ iacula tam fortiter excepit, quàm feliciter auertit. Triũ nanq; maximorũ Pontificum diuina atq; humana arma, odijq́; perpetui insidias, tãta infracti animi cõstantia superauit, ut gloriosam triplicis triũphi lauream, si de Põtifice hoste triumphare fas foret, meruisse dici poßit. Obijt

Alfonsus climacterico anno propinquus, quũ liberos ad certißimam frugem cõtendere conspiceret; & nato iam sibi nepote in spem longæ succeßionis lætaretur. Hisdem autem diebus concepit febrem quib. nunciata ei mors est Clementis pontificis, ob idq; excesßit è uita se ipso lætior, quòd primis comitorũ dieb. Farnesium Cardinalem, pontificem renunciatũ fuisse didicisset, quasi nihil sibi optatius et melius accidere potuerit, quàm quòd pro implacabili hoste, ueterem amicum, à quo omnia facilè impetranda forent, quæ Atestinæ domus imperium stabilire atq; augere possent, esset habiturus.

Rainerij.

Quàm bene bellipotens Alfonse ex aggere tundis
 Barbara terrificis agmina fulminibus,
Sulphurea quum in nube, atq; igne coruscus aheno
 Ceu superum æthereo quum tonat axe pater,
Obuia prosternis generi monstra horrida nostro;
 Sic eat, ô qui almam diripit Ausoniam.
Quàm bene & æquoreas ineuntes flumina puppes,
 Et Venetûm armatas in tua sceptra manus
Disijcis, atq; alto figis rostra ærea templo
 Martia uirtutis signa secunda tuæ.
Suspensam ut cernant classem, stupeantq; nepotes,
 Vtq; eat Hadriaco celsior Eridanus.
Quin Iuli eludis robur, rictusq; Leonis,
 Atq; inclementes in tua fata dolos.
Macte animo: fœlix nato Hercule, & Hercule patre

Quo cum alta inuicto nunc teris astra pede.

Faerni.

Clementem postquam Medicem, cui tempora nuper
Tiara cingebat triplex,
Extinctum Alfonsus Dux audijt, illicet acri
Correptus ægritudine
Illius mortem est properata morte secutus,
Funusq; iunxit funere.
Præ luctu perijsse, inquis, nimioq; dolore?
Immò id quidem præ gaudio.

Sub effigie Hippolyti Medices Cardinalis.

HOC Hungarico militari cultu Hippolytus Medices Cardinalis quum è Pannonia, ubi Legatus apud Cæsarem fuerat, abeunte Solymano redisset, à Titiano pictore eximio Venetijs se pingi iußit. Hunc Iulianus Leonis pontificis frater Vrbini exul ex nobili uidua susceperat. Infans in ipso uitæ simul & mortis limine, quum eum mater admißi stupri impio pudore necari iußisset, ancilla misericordia seruatus est. Creato Leone pontifice triennis cum nutrice Romam uenit, tanta uerò suauißimi oris indole, sermonisq; festiui lepôre mirabili extitit, ut pontifex eo ad pedes ludente mirum in modum oblectaretur, & ea specie in cœnaculo Vaticano à Raphaele (uti uidemus) exactißimè

ctißimè pingi iuberet. Vbi adoleuit, literis liberaliter est institutus. Ostendebat enim ingenium habile ad omnia perdiscenda imitandaq;. Ei nanque supra ætatis captum ante omnia mira uis inerat poetici spiritus, sic ut Virgilij secundũ Aeneidos librum in Etruscum sermonem lepidißimè uerteret, & proloquia Hippocratis ab arte medica, in usum bellicæ disciplinæ, æmulatione festiuißima transferrentur. Sed non multo pòst à literis ad exactum totius musicæ studium deflexit, peritißimo quoq; artificum & phonascorum sibi ascito, pariq; flagrantis ingenij cupiditate, omnis symphoniacæ modulationis, organis usq; adeò eruditè pertractatis, ut prædulcis citharœdus, lyristes numerosus, fistulator eximius, & incõparabilis tibicen euaderet: œnochordaq; item argutißimis percurreret digitis, quando ærea etiam membraneaq; tympana bellico crepitu militares animos excitantia, diuersißimis cõcentus numeris editis, cùm nostrorum, tum Barbarorum more stupẽda imitatione per pulsaret. Quum in his studijs iuuenili alacritate totus esset, Clemens eum legit in Senatũ, ratus eum ad grauitatem animi componi posse. Ex arcano autem id pontifex petebat, ut Hippolyto sacris initiato, Alexãder eius patruelis iuniore Laurẽtio genitus, Etruriæ principatus solus potiretur, quòd tũ propter ingenij firmitatem, quanquã esset literarũ expers, in sustinendo tuendoq; dominatu potiorem existimaret. Verùm Hippolytus purpuræ honorem ita cõtempsit, ut Clemens eum indignis sacro ordine studijs & uo

luptatibus deditum, grauiter increparet, dedecorantemq́; nihilò secius senatoriæ amplitudinis dignitatē importunæ insaniæ pœnas citò daturū diuinaret. Nā ad theatrales ludos, equestresq́; decursiones, edendaq́; simulachra præliorū sumptuosi et uarietate gaudētis ingenij libidinem detorserat: quanquā præter hæc incredibili magnarū uenationum cupiditate incensus, numerosum insignium canum & nobiliū equorum apparatum grauißima impensa tueretur; tanto etiam uitæ splendore, ut in medijs nemorib. apud fontes, totius aulæ, Romanorumq́; iuuentuti frequentißimè epulum daret. Quæ omnia Clementem è tanta clade Vrbis carcerisq́; miseria nuper emersum, egentēq́; pecunia, & quod augendo mœrori plurimum intererat, natura parcißimū, mirabiliter vulnerabant. Nec diu pòst pontificē lethalis inuasit morbus, & eripuit: cuius morte quanquā in Hippolyto suscepta uitæ studia minimè refrixissent, is tamen in comitijs opportunißimè se collegit, multosq́; secum ex ueterib. amicis perducens Farnesio Cardinali, ut Pontifex renunciaretur præcipuus extitit suffragator: cuius studij eum mox pœnituit, præter spē Anconitana legatione quæ sibi per interregnū promissa fuerat, indignißimè fraudatus. Qua ex re, animo uehementer perturbato, inuidere apertius Fortunæ fratris, atq; eius uitæ insidiari cœpit, deprauantibus eum, atq; impellentibus Florentinis, ueteribus Mediceæ familiæ inimicis, Principe eorum Philippo Strozza. Hos enim exilio pulsos, Hippolytus in amicitiam receperat, & arcanis consi-

lijs

lijs usq;adeò inconsultè adhibebat,ùt fratri, ex subita rio tormētarij pulueris incendio, execrabile exitium machinaretur. Eo siquidē sublato dominatū Florentiæ adipisci se posse per exules,uanissima cogitatione cōfidebat. Sed dij immortales immane abominati facinus certa indicia Alexandro detexerunt. Quæ omnia Alexander per Cæsaris legatum Paulo Pontifici detulit,comprehensusq; est eius scelesti consilij cōscius Octauianus Zēga ex Hippolyti satellitib. Qua perstrictus infamia,& nō uano pauore correptus, quòd suas fortunas,& sacerdotia à Pōtifice cupidissimè peti crederet, in Tyburtē agrum profugit. Nec ita multo pòst cōuerso ingenio,perspectaq; exulum malignitate,cum fratre redire in gratiam, & cōditiones pacis à Cæsare petere constituit,qui tū in Africa bellum gerebat. Sed quum nauigium nauigaturo Neapolim pararetur,ad oppidum nomine Iter Appiæ uiæ impositum,non procul à Fundis subsistens, in mortiferam febrē incidit,paucissimisq; diebus iuuenis longè omnium eruditi ingenij nobilitate,decore uultus,& illustris uitæ splendore florētissimus,ex humanis est ereptus; magna hercle exulum lætitia,magnoq; Pontificis commodo,quum hic eius spolijs nepotes suos ditaret; illi uerò uno auulso alterum tāquam fratris ope destitutū,uti mox euenit,facilè tolli posse diuinarent, & subinde inducta ueneni suspiciōe eius criminis notā Alexādro affigere conarētur; sed ea suspicio prorsus inanis euasit,cum pracipui eius comites Danthes, & Bellingerius,ac Raynaldus, eadem autūnalis cæ-

li maligna intemperie perijssent. Relatum in urbem eius funus, Vrbanæ multitudinis ordinumq; omnium uerissimæ lachrymæ, quod antea surda in urbe nemini contigerat, per triduum decorarant, quum tumultuario apparatu lugentium Afrorum & Aethiopum humeris ædibus suis inferretur. Nam præter hos præstantissima omnis eruditionis exquisitarū artium ingenia, patrono inexhaustæ liberalitatis ante diem erepto orbata destitutaq; de Fortunæ sæuitia conquerebātur. Eius nanq; domus ex omnibus cogniti orbis gentibus uirtute animi aut corporis proceritate conspicuos, liberaliter admittebat; uidereq; erat homines diuersissimo sub cœlo natos, eundem dolorem ex heri morte, eādemq; tristitiam, sed dispari uultu garrituq; dissono, contundendo pectora, sulcādoq; ora unguibus, præferentes. Gaudebat siquidē ille mirum in modum quòd Barbari uiginti amplius linguarū in eius cœnaculis recenserētur. In his fuere Numidæ Regulorum sanguine progeniti, qui equitādi desultandiq; peritia spectātium oculos admiratione cōplerēt. His accedebant Tartari sagittarij incōparabiles, & Aethiopes qui in luctatione et palæstra quosq; ualidissimos anteirent. Ex India porrò natādi, urinandiq; peritos, quibus studijs iuuenili feruore impensè deditus, tāquam magistris ad æmulationem utebatur. Turcas autem tāquam ad expedienda arma promptissimos, in uenationib. ita exercebat, ut interdiu noctuq; corporis custodiæ præcipuos adhiberet; egregio certè exercitationum genere, nisi dignitatis oblitus, per uanita-

nitatem ostentandi militaris ingenij, salutis quoq; aleam stultè periclitari, quàm familiæ atq; ordinis decus tueri maluisset. Non inane autem prodigium imminenti morti suæ præstruxisse uidetur, quum pro argumento insignium suorum, crinitum cometem iuuenili atque amatoria uanitate gestaret, qua specie diro olim fulgore in cœlo ardens C. Iulij Cæsaris necem portendisset.

Antonij Vaccæ.

Floruit Hippolyte, & tecum fato occidit uno,
 Quod reliquum antiquæ laudis & artis erat.
Id tua claudebat totum augustißima quondam,
 Orbis terræ instar quæ domus una fuit;
Nec tibi magno animo quisquā se æquasset & ausis
 Grandibus, aut larga, munificaq; manu;
Nec poterat Fortuna tuis multum addere rebus,
 Quum iuueni iniecit mors uiolenta manum.
Tunc bis te undenis de gentibus ora clientum
 Fleuerunt, cineres condideruntq; tuos.
Tantus eras, tamen inuidiam uitare nequisti,
 Liuoris cæcos nec superare dolos,
Scilicet obuia quæq; sibi domat ardua uirtus,
 Sed domuisse unam non potis inuidiam est.

Sub effigie Francisci Sforziæ Mediol. Principis.

NSIGNI hercle humanarũ rerum exẽplo Franciſcus Sforzia ſecundus, inter maximè ærũnoſos Principes diuq́; alternæ Fortunæ fluctibus iactos cẽſeri poteſt; utpote qui triennis cum patre Regni ſui penatibus eiectus, unum & uigeſimum annum in exilio uitam ſæpe inopem, & inter ſpes & metus ualde ſolicitam tranſegerit, peccata aliena potius quàm ſua ſemper lugens atq; inde pœnas expectans: nec tamen unquam animum deſpondens, quod in eo fatalis propè fortitudinis & infractæ conſtantiæ documẽtum fuit. Poſt exactũ paterno Imperio Maximilianũ fratrem ipſe quinquennio poſt, communibus Leonis Pontificis, & Caroli Cæſaris armis reductus, grauiſsima inſtaurati toties belli à Gallis hoſtibus pericula ſubijt. Sæpe eum pœnituit bella ſuſcepiſſe, quæ ſibi nihil armis exercitato, egentiſsimoq; pecuniæ, ſemper nouas & propè inextricabiles rerum difficultates importarent. Quibus malis qui ab initio ſtudioſiſsimè expetitus fuerat, Inſubribus demum odioſus & grauis, & notis propè omnium dãnatus euaderet; uſq; adeò creſcẽte inuidia propter innumeras, & nunquam deſituras cogendæ pecuniæ acerbitates, ut nonnulli eum tollen-

tollendũ arbitrarẽtur, & inter alios Bonifacius Vicecomes ex familiaribus aulæ insigni eum perfidia equitantem impresso pugione supra humerum ad ceruicem, sed leui ictu uulneraret, elapsusq; tot circũstantium prætorianorum diligẽtiam, pernici uectus equo intactus effugeret. Tria bella tribus prælijs Cæsarianorũ præsertim auspicijs cõfecerat, quũ Lotrechium ad Bicoceam, Gofferium Amirãtem & Heluetios ad Sesithem amnem superasset, & demum Prospero & Piscario Ducibus, Ligures Genua capta subegisset. Quarto autẽ bello quod longè maximum Rex Franciscus ipso ductãte, Galliæ Cisalpinæ intulerat, quum uictus prælio Rex hostis ad Ticinum, captusq; fuisset, ita secũdo euẽtu Sforzia lætatus est, ut totius uictoriæ fructu excluderetur, accusareturq; proditionis à Piscario atq; Antonio Leua, qui Cisalpinæ Galliæ imperium non Sforziæ, sed Cæsari partum uolebant, ita ut Sforziam exitiali calumnia circumuentum in arce obsiderent, & totius ferè ditionis urbibus spoliarent. Non tulere indignitatẽ atq; insolentiam iniuriæ Pontifex Clemens, Venetusq; Senatus, atq; ipsi demũ Galli ex hostibus socij & defensores facti, quòd omnium interesset ad salutis & libertatis tuẽdæ nomen, Sforziã conseruare, nec externis rapacissimis Cæsaris militibus Italiam diripiendam præbere, patiq; ut unus Cæsar tãtis auctus opibus, cæteris ad arbitrium imperaret. Sed Fortuna sua pertinaci libidine Cæsari fauens, omnes qui aduersari infringereq; potẽtiam ausi sunt, ita perculit, ut cum magna clade prosterneret. Verùm

qui armis Sforziam tueri frustra conati sunt, iusto demum consilio, hoc à Cæsare precibus impetrarunt, ut Sforziæ parceretur. Igitur Cæsar in Italiā uenit, Bononiæq; suscepturus insignia Imperatoriæ maiestatis de manu Pōtificis, euocatum eò Sforziam sub fide publica benignè complexus, paterno imperio restituit; atq; eo modo pace facta, aliquanto pòst Cæsar Sforziæ cœlebi, Christierni Daniæ Regis filiā, ex eius matertera genitā, cōnubio iunxit. Quibus nuptijs, quòd confirmari authoritas Sfortiæ uidebatur, ingenti, sed nequaquā diuturno gaudio Insubres lætati sunt, quòd pax inuecta, Prouinciam summis affectam detrimentis, ad pristinum opulentiæ otium deductura crederetur. At superis minimè uisum est Insubrum miseris finem imponere, atq; ita Sforziā, quòd aliter fieri non poterat, nouæ nuptæ delitijs indulgentem, ex leui lippitudinis initio sustulerūt, tum fortè quum Cæsar Tuneto capto ex Africa Neapolim rediens, ad triūphum Romam à Paulo Pontifice uocaretur. Tum enim defuncto Principe Insubres tantis lachrymis elatum luxerunt, ut eo prodigio imminentes calamitates, quibus postea acerbitate Cæsarianorum Præsidum Prouinciæ conturbatæ opes conuulsæq; sunt, prænunciasse uideantur.

Faerni.

Franciscus hic situs secundus Sfortia est
Insubrium Dux, cuius Imperium atq; opes
Nunc asperis nunc prosperis euentibus

Fortu-

Fortuna sorsq́ multiplex exercuit.
Atq; ille nunc ciuilibus, nunc exteris
Petitus armis, Gallicisq́; & Bæticis,
Mediusq́ Reges inter aduersarios,
Suprema ad usq; Fata regnum patrium
Seruauit, & prudentia fretus sua
Armis uim apertam fregit, atq; astu dolos.
Nunc hîc quiescit paruus è tanto Duce
Puluis cinisq́; & nudula umbra mortui.

Sub effigie Basilij Moscouiæ principis.

BTRVSA *penitus ad Boream præter Hercynios saltus, Arctooq́; uertici subiecta Moscorum Regna, intacta olim Romanis legionibus, nec planè Græcis scriptoribus nota, Sigismundus Sarmatarum Rex latißimè nobis aperuit, quum armis cum Basilio eius gentis Principe ad Orsam iusta acie contendisset; qua innumerabilis eius gentis equitatus fœdè profligatus est. Tum enim primo Romæ de uictoria parta supplicationes decretæ sunt, quòd Mosci à Polonis & Lithuanis, modò Rhuteni, modò Moscouitæ uocati tanquam secuti Græcorum opiniones, à Romano Pontifice dissentirēt. Sed Basilius qui adoptari in Regē sicuti ex Demetrio Legato accepimus, ex Principe honestiore scilicet speciosioreq́; titulo cupiebat, pace facta cum Sarmatis, non semel cum Maximiliano Cæ-*

ſare Clementeq; Pontifice per legatos ſuæ gentis, latè nobis Regnorum ſuorũ fines & opes indicauit, quum ea tantùm mercatorum ſermonibus occiduis Europæ populis innotuiſſent, & tum maximè quum Demetrius Legatus ad urbem miſſus, cuncta exactiſſimè, uti Latinæ peritus linguæ retuliſſet; iubente Pontifice, ut memorabilia quæq; deſcriptis Regni finib. & gentium moribus, in peculiarem à nobis commentarium conferrentur. Qui liber non ſemel impreſſus extat, quo excuſari facilè poſſumus, ſi Baſilius breuiore quã decet Elogio perornetur. Is quem diximus Demetrius Legatus qui Regis imaginẽ hoc habitu nobis pictam detulit, percunctantibus referebat, latiſſimos eſſe Regni fines, qui ab Oriente Volgam amnem attingant, Tartarorum Regna à Moſcis dirimentem; ad Aquilonem Suecorum & Liuonum extremis terminis cohæreant, & ad Occidẽtem ad Boriſthenem uſq; protendantur; à Meridie autem Tanaitis & Tauricæ Cherſoneſi ad Mæotidem paludem Tartaris Præcopitis qui ſunt in Europa, proximi ſint. Regio in uniuerſum cãpeſtris eſt, ad ſegetem parũ felix, cera, armentis & pellibus pretioſis ferax. Baſilius equitatu abundat, utpote qui quum opus eſt, ducentorum milium equitum numerum efficere poſſit. Regiam habet Moſca in urbe, quæ à præterlabẽte Moſco amne nomen accipit. Arcem habet in morem prope noſtrum ædificatam, & tormentis permunitam. Paruo ſumptu alit exercitum, quum Regni iuuentus omnis edicto arma capere cogatur, nullo propè adiuta ſtipẽdio. Ipſe per

Legatos

Legatos bella gerit; auarissimè imperitat, nec largitione in quenquam utendum putat, usq; adeò illiberaliter, ut legatos suos à magnis principibus redeuntes cunctis muneribus expoliet, atq; ita accidit, ut bello infelix existimetur: quandoquidem inuicti populares edictis pareãt, neq; fortissimè pugnent: sic ad Orsam uicti pro uictoria magnum luctum toti Moscouiæ retulerunt. Nec ingruentibus in Moscouiam duobus simul Tartarorum regibus, quisquam repertus est dux fortis uel strenuus miles, qui pro salute patriæ propugnaret. Mahometes nanq; Gyræus qui in Taurica regnabat, & Absa qui ad Citracam Volgæ in Hyrcanũ erumpentis emporium imperabat, cum sigulis exercitibus Moscouiam inuaserunt, ferro & flammis cuncta excindẽtes: & id quidem impunè, quum Basilius tantæ moli hostium impar, & consilij inops, usq; adeò trepidè profugisset, ut fœni cumulo cõderetur. eo modo Mahometes & Absa germani fratres iũctis ad Columnam exercitibus, ad urbem Moscam castra fecerunt: haud dubiè urbe atq; arce potituri, nisi Germani tormentorum liberatores, magnam Tartaris cladẽ & trepidationem intulissent, quũ Basilius absens per syngrapham Mahometi se perpetuò tributariũ professus, quibusdã datis muneribus impetrarit, ut à Mosca discederẽt. Itaq; Tartari onusti infinita præda, incendijs euastata regione, infinitam propè captiuorũ multitudinem abduxerunt: sic ut Mosci, & in Taurica Turcis, & apud Citracam diuersis Caspij maris incolis uenundati sint, neque Basilius postea, tametsi

quereretur se à Gyræis fratribus qui bellũ non indixissent, deceptum falsis indicijs atq; oppreßum quicquam memorabile aduersus perfidos hostes geßit. Exinde Basilius Salamoniam uxorem tanquam sterilem repudiauit, & in monasterium detrusit, superinducta Helena nequaquam primarij uiri filia, & secundum Helenam, aliam minimè prioribus nobiliorem ducturus uideri potuit: nisi fama increbuisset, Salamoniam intra sacrata septa filiũ peperisse, qui in principatus hæreditate succederet. Nec multo pòst Basilius bello semper infelix & semper sospes, graui oppressus pituita mortem obijt, his profectò repudijs infamis, & uti impotenter rapax, & nusquam liberalis aut benignus apud suos inglorius: hoc etiam ab turpi Ioannis patris æmulatione probro oneratus, quòd à fœminis abhorrere diceretur, alio scilicet translata libidine, quoniam inueterata consuetudine apud Moscos, more Græcorum, adolescentes amare fas esset. Primores nanq; gentis, & cuncti equestris dignitatis ordines honestorum ciuium liberos in famulatum sibi asciscere, militiæq; erudire consueuerunt.

Iouij Iunioris.

Et si te nullis insignem fama trophæis
  Basili sine laude per orbem,
At semper uictum referat, semperq; subactum
  Horribili in certamine Martis.
Sarmata quum toties te fuderit, atq; Gelonus
  Obruerit tua castra sagittis,

Et tua

Et tua regna ferox pubes populata Scytharum
 Te patria solioq; fugarit;
Non ingrata tamen tibi se debere fatetur
 Haud meriti immemor Itala tellus.
Nanq; tuo nobis ignotos munere Moscos,
 Et Scythici Borealia cœli
Regna aperis, Tanaimq; trucem, penitusq; repostum
 Perpetuis sub nubibus Arcton.
Sed quid Hyperboreos ueterum mendacia iactat
 Riphæo sub cardine montes?
Basili nobis cæcam tu discutis umbram.
 Nos ideo pro munere tanto
Ritè tuam effigiem Lauri ueneramur ad undam;
 Nomenq; immortale sacramus.

Sub effigie Antonij Leuæ.

EMO ex his qui seculo nostro ab Hispania in Italiam uenerint, & post Magnum Consaluum aliquid præclari nominis militiæ sint consecuti, ipso Antonio Leua uel ingenio acutior uel illustribus bello factis præstantior euasit. Huic nanq; Nauarrus miserabili uitæ exitu clarus, facilè cedet. Ingēti hercle uirtute Antonius nusquā ferè uestigijs eius abscedente Fortuna, quod longè maximum in toto militari negocio semper existimatum est, frequentib. prælijs sæpissimè uictor, & si sors iniquior uictoriæ successū eriperet, nunquam uictus uideri potuit. Diuinæ siquidē prouidendo, & grauiter enitendo, hostium consilia præ-

uertere, & quæ iā apud eos parata essent atq; instru-
cta præoccupare, aduersariorum immodicos conatus admirandis dolis eludere, & quum res posceret, uehementi atq; expedita manu infringere atq; retundere didicerat. Quod enim mirū est nullo propè præeūte magistro, nullaq́; prorsus adiutus bellicæ educationis disciplina, & impiger miles et acer præfectus, improuisis & fortibus consilijs, celeritateq́; præsertim, dux fęlix euaserat. Cæterùm Antonius planè adolescēs, et ut ipse nobis narrabat, adhuc imberbis, Sancti Martini patrui alæ equitū præpositus, anno secundo post secularem ea classe uectus in Italiam uenit, qua Emanuel & Valentinus Benauidij fratres, & duo Aluaradi pater & filius transuecti sunt, aduersus Gallos opem ferentes. Ipse genus ducebat è Cātabria, quæ una omnium Hispaniæ prouincia, optimorū terra mariq; militum feracißima existimatur. Sed antea Antonius iusta in acie hostem nō uiderat, quàm egregiè & ad Gioiam aduerso, & ad Terranouam secundo prælio, illic cōstantis, hic uerò maximè ardentis & imperterriti bellatoris laudem est consecutus. Interfuit demum Rhauennæ Cardonij signa secutus, quo funesto prælio non ignominiæ, sed laudi fuit incolumem euasisse. Sic enim Cesennā se recepit, ut plerosq; milites ex itinere cōseruaret; atq; ipse demum instaurata ala eodem Cardonio & Prospero Columnæ ducibus, ad Cisalpinæ Galliæ bellū proficisceretur. Post mortē uerò Iulij pontificis, Leoni, Carolo Cæsari coniuncto, in expellēdis Gallis operā nauauit, usq; adeò diligen-

tem

tem & strenuã, ut iam inter summos duces consilio perspicax, & manu egregiè fortis haberetur. Ab hac fama iam planè clarũ, ea quæ secuta sunt bella clarissimum fecerunt, quũ obsessus Ticini à Francisco Galliæ rege, sese pertinacißimè defendisset; cum excidio quidem nobilißimæ urbis, quum alendo præsidio, neq; fortunæ ciuium, neq; templorum donaria, neq; luculentæ domus excisæ deformatæq; suffecissent. Sed hæc Ticinensium calamitatẽ, inexpiabilemq; inuectæ egestatis dolorem aliqua ex parte minuere uisus est rex ipse tãti nominis ingenti prælio uictus et captus. Verùm ad eam uictoriam ad quã parandam Leua magnum eruptione sua momentum tulit, nequaquã pax allata est, scilicet ut alia orirentur bella, quibus fertilißima Italiæ prouincia militari licentia uastaretur. Nam quum Leua Cæsarianiq; duces Sforziã grauib. calumnijs implicitum apud Cæsarem maiestatis accusassent; & in arce obsedissent, consternati ad arma Italiæ principes in unum seruitutis metu cõsensissent: hostes ex socijs facti, longè omnium luctuosißimũ bellum excitarunt, eo euentu ut Antonius Mediolani obsessus, multis secundis prælijs longè clarißimus ducũ euaderet, existimaretq;, neq; humanis neq; diuinis rebus esse parcendum, modò decus suum & Cæsaris dignitatem tueretur, & stipẽdij loco singulas urbes, singulosq; earum ciues militibus immanißimè diripiendas concederet: ipseq; imperiosus multis undiq; partis uictorijs terribilis atq; opulentus, aduersus tot hostes inuictus aduersa arma sustineret, & Sforzia per

deditionem eiecto, tanti principatus Imperio potiretur. Sed Cæsar ad clementiora consilia cõuersus, post captum pontificem, atq; eum iam euastata Roma carcere liberatũ, Sforziam restituit ea conditione, ut Antonius, tuendæ Italiæ dux copiarum deductis, & in Græciam Hispanis militibus missis, Mediolani relinqueretur. Nemo enim eo potior gerẽdo bello Cæsari uidebatur, & quanquam euastante cunctos artus podagra non aliter quàm sella succollantibus seruis ueheretur, nunquam ducis munia, nunquam ullum militiæ laborem misit aut intermisit, utpote qui lectica in aciem illatus nõ semel cum hoste conflixerit: semel apud Landrianum fuso captoq; sancti Pauli Comite regiæ stirpis Gallorũ & duce, & Caracam ad Lambrum flumen superato Iacobo Medice, qui cũ Heluetijs auxilijs aduenerat. Ea Antonij authoritatis atq; peritiæ opinione adductus Cæsar, ex Africa Tuneto expugnato uictor rediens, ipso præsertim Leua authore, Galliæ bellum intulit. Qua in re nihil Antonio ægritudine affecto, & cũctis distorto articulis pepercit, quin eam secum in Prouinciam adduceret. Ib bellũ propter rei frumentariæ difficultates & cœli inclementiã, secus ac putarat Antonius tractatu durius, atq; exitu asperius fuit: sic ut ille langore animi, & dolore corporis oppressus, ad aquas Sextias in castris fato cedens, cum bellicis laboribus, tum ardenti gloriæ cupiditati suæ finem imponeret, natus annos quinquaginta sex. Funus Mediolani adornatum insigni pompa, celebratumq; est.

Par-

Parthenij Parauicini.

Astus Annibalis, moræ sagacis
Maturæ Fabij, impigrumq; & acre
Marcelli ingenium, celerq; cursus,
Et uelox uia Claudij Neronis:
Hæc si singula singulis pararunt
Aeternum decus, & perenne nomen;
Quanto in me omnia quum simul Gradiuus
Vnum contulerit, mage ipse Lethes
Vndas despiciam, minasq; Fati?
Quid quod mi attulit, & nouos honores
Ac uiuam effigiem meosq; uultus
Musæa Iouius domo dicauit?
Nec non & titulis referta nostris
Conscripsit monumenta docta, & omni
Aere & marmoribus perenniora.
Felicem effigiem, ô meos triumphos
Hoc præcone ter ampliusq; claros
Ecquem iam mihi conferat uetustas?

Antonij Vulpij.

Quum semper uincas, totis licet artubus æger,
Consilio non ui, uincere Leua doces.

Rainerij.

Hic Leua est; Leua Hesperiæ laus maxima terræ,
Quà Bætis tumidas in mare fundit aquas,
Implicitus cunctis morbo artubus, horrida bella
Artibus, & ferro, gessit & explicuit.

Sub effigie Alexandri Medices Florentiæ principis.

AGNO *hercle singulariq; uti apparuit, aut insanè more suo, aut atrociter iocãtis fortunæ prodigio editus est hic quem spectas thoracatum, trãsuersaq; rubra fascia Cæsarianæ factionis studiũ ostentantem Alexander medices, ad Etrusci Imperij fastigium ideo prouectus, ut inde grauiore casu interrupta felicitate præceps daretur. Hunc Laurentius iunior, qui Vmbriæ Principatus titulos affectauit, ex materna ancilla furtiuo congressu susceperat, Alfõnsina auia tenui cultu educarat, quũ filius Laurentius fato ereptus ex uxore Bolonia regiæ stirpis, masculã prolem minimè suscepisset. Quib. de causis uiuente Leone in subsidiũ pereuntis stirpis ita receptus est, ut Clemens demum pontifex Etrusco dominatu dignũ existimaret, quòd Hippolytus patruelis ad tollendã æmulationẽ honori sacræ purpuræ destinaretur. Visus enim erat Alexãder corpore atq; ingenio habili tractãdis armis aptior, quum Hippolytus uiuidæ mentis acumen ostenderet, ad literarũ studia paratissimum. Sed oppresso demum Cæsarianis armis, captoq; Clemente pontifice in eo statim inusitatæ calamitatis turbine Florentini defecerunt, atq; ipsi Alexander & Hippolytus publico decreto Medicea domo exturbati, atq; in exilium acti sunt, ea cõditione ut deserti mox & inopes in subalpino agro ad Taurinum aliquandiu uitã degerent,*

donec

donec conuersa Fortuna pontificis Hippolytus galero ornaretur, & Alexander iam pridem duobus in Præcutinis oppidis donatus à Cæsare, in clientelamq́; receptus gener asciſceretur, & Florentinis demũ longa obſidione perdomitis uetereq; exutis libertate à Cæsare collato Principis titulo præficeretur. Verùm is dominatus Clemẽte iam mortuo breuẽ atq; turpiſſimum exitũ tulit. Nam Alexandrum ſextum iam regnantem annum, & præclara iuſti & cõſtantis Principis argumenta præbentem, ita uoluptates Venereæ ſenſim occuparũt, ut qui inuidioſo Principatus nomine lætabatur, facilem ſibi in necem aditum aperiret, tãta quidem ſocordia, ut poſt inſidias, quas ei Hippolytus nefariè tetenderat, diligentiſſimè uitatas, in alterius propinqui, familiariſſimiq́; ſodalis inuſitatã perfidiam incideret. Is erat Laurẽtius Medices ætate æqualis, ſanguine cõiunctus, nulla laceſſitus iniuria, & magnis affectus beneficijs, menſtruaq́; ſtipẽdij obſtrictus liberalitate, qua maximè eius perfidiæ fama prægrauari potuit. Eum nãq; hic tam improbo quàm perfidioſo promiſſi lenocinij nomine in domum ſuam ſuumq́; cubiculum & lectum facilè perduxit, adamatæ mulieris aduẽtum mẽtitus, ſic ut incautus atq; miſerrimus Princeps à cæteris omnibus accuratè cauere ſolitus, quàm ab ipſo proditore quem maximè diligeret mactaretur. Intempeſta nanq; nocte altè ſtertentem Laurentius gladio per coſtas adacto transfodit, propereq́; ereptum, & accẽptum uulnus acri morſu uindicantem, admouentibus manum duobus ſeruis quos

induxerat, quinque uulneribus confecit, impetrataq; facilè à Præfecto tessera publicis uectus equis Bononiam effugit, patriæ libertatis oblitus, occupante animum salutis cura, ut intactus euaderet. Nam qui liberatæ patriæ laudem appetiuisse uideri uolebat, nihil plus tanto admisso facinore effecisse iudicatus est, quàm ut Principe amicißimo nefariè atq; ignobiliter interempto, Cosmum ex priuato odio capitalem hostem suum, ad Etrusci Imperij potentiam quam ueræ uirtuti Fata promittebant, proueheret, & ipse demum publico Senatus iudicio damnatus, obiterq; Venetijs angusto in calle trucidatus, parricidij pœnas daret.

Antonij Vaccæ.

Post belli clades uarias, & funera sæuis
Motibus Etruscæ ciuilibus edita terræ,
Quum populos placida compostos pace tenerem,
Per scelus agnati me perfida dextra nefandi
Sustulit, & spes ille meas, spes ille meorum
Atq; suas omnes, & publica commoda fregit.
Vsq; adeò pensi, & sancti nihil improba ducit
Inuidia, atq; atro mens dira agitata furore.
Ergo iterum infectum ciuili sanguine ferrum
Mœsta parens assueto malo Florentia uidit,
Et luctu externata Ducem defleuit ademptum,
Aurea compositis meditantem secula rebus.

Sub effigie Francisci Mariæ Feltrij Vrbinatium Principis.

EMO magnorũ Ducum elegãtius et certius in tabula ad uerã imaginẽ expressus est, quàm hic ipse Feltrius qui his suis armis atque coloribus, hisq; triplicis imperij militaris insignibus Titiani summi pictoris manu delineatus conspicitur. Is Ioanne Rouereo patre Senogalliæ domino & urbis Præfecto, qui Iulij secundi Pontificis germanus frater fuit, & Ioanna Federici Vrbinatium Principis filia genitus, adoptari in Feltriam familiã à Guidone Vbaldo auunculo cui Fata prolem denegarunt, & Principatus hæres scribi meruit: sic ut uim atq; expeditum robur paterni generis, & efficacẽ bello prudentiam, optimisq; constitutam legibus bellicosæ Feltriæ domus disciplinam egregio tẽperamento miscuisse credi poßit, ut sese ad præclarißimum militiæ decus efferret. Adolescens nanq; ita tyrocinij arma induit et exuit, ut penè prius quàm miles, Dux summus patrui copijs præficeretur, eo bello quo Ceruia atque Rhauenna, & Ariminum, atq; item Fauentia possessa Venetis, Pontificio imperio sunt restituta. Nec multo pòst conuersis Iulij studijs bellum Gallicũ est exortum per causam indicti Cõcilij, quo Pontificis authoritate funditus conuellendam impotẽs armis Rex Gallus susceperat. Eo bello Feltrius impar uiribus à Triuultio summo Imperatore sic fusus est atq; exutus ca-

stris, ut ipsa Bononia malè tuente Alidosio Cardinale Bentiuolis ueteribus tyrannis traderetur. Non tulit cõtumeliam Feltrius animo generosus, atq; inter deleti exercitus & amissæ urbis dolorem Alidosium ipsum authorem tanti mali oblatum apud Rhauennam trucidauit. Quod facinus in sacratum hominē, quanquam ex eius malignitate non immeritò editum, usq; adeò Põtificem alienauit, ut Feltrius Galli Regis auspicia sequi cogitaret. Verùm in Iulio aliquanto pòst illa exardens ira deferbuit, quum post aduersum Rhauennate prælium Gallis Italia pulsis ingenti uictoria potitus est: nec Feltrio ueniam petenti studiosi suffragatores è Senatu defuerunt, quibus in gratiam Pontificis ita restitutus est, ut Pisauri dominatu indulgentia & liberalitate morientis patrui donaretur. Sed Leone Decimo ad Põtificatum euecto contrà ac rebatur multis de causis sæuum hostem expertus est, quum ille Laurẽtium fratris filium, uel impudenti cum iniuria Vrbinatium Principatu honestandum arbitraretur, quod tamen uel ab ambitiosa importuna fœmina Alfonsina Laurẽtij auidi iuuenis matre, nisi post mortẽ Iuliani Leonis fratris, qui erat multis nominibus Feltriæ domui coniunctus, impetrari potuit. Itaq; Leo profana & sacra arma expediẽs imparatum immisso exercitu cui præerat Rentius Ceres, tota Vmbria atq; Pisauro expulit; nõ secus ac Borgia Cæsar Guidonem Vbaldum eiecerat. Verùm Feltrius non multo pòst coactis in unum ualidißimarum gẽtium auxilijs quæ cõfecto Veneto bello à Gallicis ducibus dimitte-

bantur

bantur, usq; adeò graui impetu quæ amiserat recupe rauit, ut Pontifici & Florentinis magnum terrorem incuteret. Feltrio namq; aderant & studia militum & populorum uoluntates, & ingens animus cunctis militiæ laboribus atq; periculis par, quo Metauro amne pedibus superato, cũ ipse Hispanorum ordines præiret, & propemodum armatus & pedes enataret Pontificius exercitus triplo maior ad primum hostis conspectum reformidata pugna in diuersa se recepit. Exinde Pontificij nusquam ferè uti multis affecti incõmodis Feltrianos sustinuerunt, ac nisi Leo magnis propositis præmijs uenales quosdam Hispanorũ præfectos corrupißet, & Vgo Moncata Cæsaris nomine uniuersos ut Feltriũ desererent induxisset, graue profectò uulnus Leo accipiens, pudendi & parum æqui belli pœnas subijsset. Eo modo proditus atq; desertus Feltrius fortunæ iniquitatem ea animi magnitudine tulit, ut ubiq; Leonis hostes quæreret, exortoq; Gallico bello, ad Lotrechium se conferret; apud quem alienæ uirtutis præcepta fastidientem sic egit, ut ille neq; manu, neq; consilio ipsius Feltrij usus Mediolanensi imperio à Cæsarianis & Pontificijs pelleretur. Cæterùm in ea uictoria Leo mortem obiens inexpectatã Feltrio recuperandi dominatus occasionẽ dedit, propensißimaq; hominum uoluntate in Vmbria tanquã legitimus et exoptatus diu princeps receptus est. Hæc anta bellorum incõmoda eum usq; adeò nauiter erudierunt, ut aucta & confirmata uirtutis opinione, quum ab ipsis Florentinis qui dudum hostes fuerant,

tum demum à Venetis summum militaris imperij decus promeruerit. Veneti autem exercitus factus imperator, uti tempora & prudētißimi senatus mores flagitabāt, ueterem suum pugnacis ingenij ardorem salubri iustæ & cautæ grauitatis temperamento moderatus est, cùm ei robustißimæ externarum gentiū & inuictæ legiones sustinendæ potius cunctādo, quā prælijs lacessendæ uiderētur. Ita enim patres bina Liuiani temeritate cladeq; edocti, Q. Fabio patrē, quàm M. Marcello ducem malebant. Existimabat propterea Feltrius se satis fortem uereq; utilem Reipublicæ operam laturum, si nihil amitteret, & nihil prælij aleæ qua uinci posset, subijceret; ludificaretur hostis impetum munitißima castra metandi ratione, & extraordinarijs prælijs, cōmeatu atq; pecunia indigos perpetuò fatigaret, cū uniuerso prælio ubi opus foret certaturus crederetur. His artibus contrà ac aliqui existimabant, qui temerè externarum gentium uim contundi & superari poße putabant, summo ipsius præconio Italia omnis seruata est, partusq; Sforziæ, paternæ ditionis principatus, inuecta etiam hac qua respiramus tranquilla pace, in qua Feltrius supremis cogitationibus nihil prius expetebat, quàm ut in Turcas consensu Christiani orbis regum iusta atq; insuperabilia arma uerterentur. Sed in hac honestißima cogitatione ereptus est, non fato quidem suo, sed malignitate quorundam, qui ei uenenum misceri iußisse referuntur, uti ex certißimis quæstionis tabulis, & tanti admißi sceleris cōfeßione constat, cū hunc quem

uirtutis

uirtutis merito colimus Guidonem Vbaldum, nō Vmbriæ modò dominatus, sed militaris etiam apud Venetos imperij hæredem reliquisset.

Antonij Francisci Rainerij.

Mars ensem, clauam Alcides, dedit Aegida Pallas,
Et tibi cœlestum tela trisulca pater
Fulmina seu metuende manu, siue excutis ore,
Pars stupet ut celeri conijcis illa manu:
Pars stupet altiloquæ donum immortale Mineruæ,
Vtq; cohortanti defluat ore sophos:
His tu, & roboreæ persunctus munere clauæ,
Vnde tibi æternum ab robore nomen erit,
Monstra domas, acies perrumpis; concutis urbes,
Et latè undanti flumime sternis iter,
Quum patrias sedes, fusis tot millibus ante,
Inuicto & repetis regna superba pede.
Dijs genitæ & genituræ Deos, qui cuncta nouorum
Et ueterum æquiparas fortia facta ducum.

Sub effigie Andreæ Gritti Venetorum principis.

ON rarum modò, sed prorsus admirabile intueri licuit in Andrea Gritto, qui nullo benigniore fortunæ afflatu, sed unis tantùm inuictæ uirtutis auspicijs principatum adeptus est. Nemo siquidē ciuiū æqualium suorū in ipso iuuentæ flore pulchrior, nemo cū uir esset & senator, staturæ proceritate habituq; oris

& membrorum amplitudine celsior atq; formosior fuit, nemo cùm perpetuis ferè bellis legati functus munere periculosa arma tractaret fortior, uigilãtior atq; constantior fuit; sic ut postea mirum non sit cũ uniuerso bello uictor de restituto patriæ imperio, nõ curru quidem laureato, sad opinione ciuiũ & studio gratißimi populi triumpharit, si meritũ decus supremũq; in ciuitate titulũ meruerit. Effectus uerò princeps & suis insignibus exornatus eam oris & personæ dignitatem prætulit, ut omnes facilè faterentur, incomparabilem æqua magnitudine corporis & animi, atq; omniũ bellica, tum ciuili uirtute extra inuidiam eminentißimum ciuem, supremo tanquã debito titulo fuiße honestatum. Cæterùm Grittus qui uniuerso bello uictor extitit, multis aduersis prælijs infensæ fortunæ suæ casus usq; adeò cõstanter tulit, ut rediuiua semper uirtute, seipso maior & clarior appareret. Abduana namq; acie, qua nulla Veneto nomini funestior incidit, quanquam profligato cæsoq; exercitu effugisset, nihil tamen animum despondens maximo Reipublicæ commodo Taruisium cõseruauit; amissumq; fœdè Patauium felici astu summaq; uirtute recuperauit, atq; aduersus innumerabiles Cæsaris copias defendit. Brixiæ autem cũ eam urbẽ Dijs inuitis tueri conaretur, ea capta atq; direpta à Foisseio Gallorum duce in eius potestatem ita deuenit, ut in Galliam ulteriorẽ carcere seruandus mitteretur. Conuerso uerò ciuitatis studio cũ Veneti Gallis propter Hispanorũ & Germanorum offensiones fœdere se coniunxißet,

Noua-

Nouariẽsi prælio dum rediret è Gallia spectator fuit, sicut uix ei elabendi spatium daretur, cùm Heluetijs Sfortiæ operam longè fortißimam nauãtibus, Gallorum exercitus concisus & profligatus fuißet. Vicẽtina porrò acie qua temeritate Liuiani graue uulnus Venetis est inflictum, ita uictoris hostis manus effugit ut Vicentiæ obserata porta in murum funibus extraheretur. Nouißimè apud Mediolanum cùm Piscarius cum Hispanis per suburbana tecta in Gallica & Veneta castra perrupisset, capto iam Theodoro Triuultio, qui Veneti exercitus erat imperator, Grittus paruo equi flexu è manibus hostium euolauit, deducentibus eum per obliquos tramites Græcis equitibus. Verùm qui toties à fortuna malè mulctatus fuerat, supremæ uictoriæ & principatus compos extitit, Grimanoq; succedẽs præfuit Reipublicæ annos undecim octuagenarioq; maior, quum fasellorum scutellam appetisset, obortis torminibus uita exceßit.

Adami Fumani.

Vt uigili doctoq; ratis simul aucta Magistro est
Vndiq; ut aerij uerrant freta cærula uenti,
Nec uentos, ualidasúe timet secura procellas,
Credere sed pelago, ac magnis se fluctibus audet:
Sic duce te urbs prognata mari, sic principe Gritte
Bellorum ut sciret magnos instare tumultus,
Bellorum metuit nullos interrita casus,
Sed Martis dare se magnis cita motibus ausa est.
Vt ratis illa eadem docto si caßa Magistro est,

Vt nulli nuſquam turbent freta cærula uenti
Et uentos ualidaſq; horret male firma procellas
Credere ne pelago, aut ullis ſe fluctibus audet.
Sic Duce te urbs bone Gritte, eadẽ ſic principe caſſa
Bellorum ut uideat nullos inſtare tumultus
Bellorum metuit cunctos exterrita caſus,
Nec dubijs dare ſe Martis cita motibus audet.
Vt gregibus Tauri, turres ut mœnibus altis
Sunt decori, ut pelago naues cingentibus undis,
Sydera uti radijs internitet aurea Phœbe;
Sic tu, ſic Venetûm imperij dum ſceptra gerebas,
Notus eras proceres inter bone Gritte ſuperbos
Corporis eximia ſpecie, uirtute animiſq;
Noſtratum, ô ſalue Heroum ter maxime, tu nunc
Et noſtra ſemper poſthac celebrabere Muſa.

Petri Aluarij Romani.

Magnanimi inuictiq; Andreæ picta tabella
Quam cernis, Gritti continet effigiem.
Hic ſæuam toties fortunam expertus in armis
Fortunam intrepido pectore ſuſtinuit;
Mox pia ſe ad pacis conuertens munia, ſummos
Pacatæ titulos promeruit patriæ,
Conſilioq; graui labefactam reſtituit rem
Et Veneti fines protulit imperij.

Sub effi-

Sub effigie Iacobi Quinti Scotiæ regis.

STVARDAE *familiæ quæ Danicæ erat stirpis usq; à Saladini Syriæ regis temporibus, Scotiæ insertæ, quinque reges, serie nihil intercisa, eodem nomine ad exemplum Aegypti regum solis discreti numeris in Scotia regnauerunt. Constat enim Macolmum, qui rex in Scotia animi uirtute memorabilis fuit, Valterium nobilem pariter atq; impigrum ducem oriundum è Dania, uirtutis causa ad Stuardi dignitatem euexiße, quod in Syria insigni fama aduersus Saracenos Christianis in castris militaßet. Eorum siquidem lingua Regij conuiuij magister Stuardus appellatur, quod nomen postea in familiam transierit, quod profectò mauspicatum quinq; regibus fuit. Nam primũ huius nominis Iacobum Stuardum superbè regnantẽ coniurati familiares in cubiculo trucidarunt: secundum autẽ hostile castellum incautius oppugnantẽ, diffracti anei tormenti frustulũ interemit. Porrò tertius à parricida filio ad Sterlingũ iusta acie superatus atq; interfectus cecidit. quartus uerò huius pater, cũ absente Henrico Angliæ rege, atque in Morinis aduersus Gallos bellum gerẽte, Angliæ fines inuasisset, à Surreio Britannorũ duce ad Floddũ magna clade Scotis obrutis occisus est: superstite hoc Iacobo puero ac in regni spẽ educato. Erat is natus è sorore Henrici regis, quæ cœ*

lebis pertæsa thalami non diu in tutela filij permansit cũ Guliermo Angosio equiti Scotorum formosissimo nupsisset. Cæterùm puer à nutricijs cum summa fide liberaliter educatus uti erat forma insigni, Magdalenam Francisci Galliæ regis filiam in matrimonium duxit. Sed non multo pòst eam nulla suscepta prole amisit, sic ut iustis funeri persolutis, suadente eodem Francisco rege, nuptias faceret cũ Maria Claudij Lotharingiæ principis fratris filia. Hæc erat ex Andegauẽsis regiæ familiæ stirpe orta, quæ ueterũ prouinciæ regum propinquitatem, & Neapolitani regni iura respicit. His nouis nuptijs non diu lætatus est Iacobus cùm suscepta filia usq; adeò leui morbo succubuisset, ut nonnulli ueneno sublatũ arbitrarẽtur; postquam deceptis medicis, qui ualidißimis iuuentæ uiribus polleret, per interualla morbi concidisset; ut uxori acria bella à finitimis Anglis sustinenda relinqueret; appetente filiolam sibi in nurũ Henrico rege, ut ea cognatione Odoardus filius ex Ioanna Sameria susceptus, Angliæ simul & Scotiæ rex efficeretur. Quæ res cùm multis artificijs & machinationibus Anglorum tentaretur, & Dauid Conerus Cardinalis Scotus perfidia Normandi, & Ratunij comitis esset interfectus, atrocissima adduxit bella, quorũ is exitus fuit, ut puella cum matre uidua in Galliam classe transuecta Anglis connubij spem præcideret, & ab Henrico Galliæ rege eius stirpi inserenda seruaretur.

Ludouici Dominici.

Si rex, si iuuenis miserandum funus obiui,

Quid

Quid doleo? minimè, quippe Iacobus eram.
Hæc pater, hæc ataui subierunt fata Iacobi,
Tam dira infelix omina nomen habet.
Vt minus infelix hoc tantum exulto Iacobus,
Hæres nullus erat tunc mihi dum caderem.

Sub effigie Vincentij Capellij Venetæ classis præfecti.

OC splendido thorace, & purpurea trabea conspicuus fuit Vincentius Capellius, cùm apud Actiacum promontorium Ambaclj sinus, coniunctis cum Auria classibus, cum Barbarussa prælio certaturus crederetur. Is ab initio æquè grauis & fortis senator propter maritimarum rerum peritiam, acre & constans grauissimis in rebus iudicium cum singulari uigilantia coniunctũ, facilè promeruit, ut summus classis præfectus crearetur, & tum maximè quum aduersus Barbarussam Othomannicæ classis ducem, abrupta uetere pace, foret dimicandum. Veneti siquidem Carolo Cæsari inauspicato fœdere cõiuncti consociatis classibus contra ueros hostes arma uertenda censuerant, tãta spe uictoriæ, ut Barbaros tota maris possessione se depulsuros crederent; quandoquidem ipse Andreas Auria cum Cæsaris classe primas in committenda pugna partes deposceret, seq; ostensurum profiteretur, quanto ualidiores & ad rem gerendam paratiores Christianæ disciplinæ triremes Barbaricis so

rent, quæ nouo rudiq; remige, & non magnoperè peritis gubernatoribus uterētur, præterquàm quòd numero etiam multo plures eſſent, & in quo uictoriæ certa ſpes ſita uideretur, ingentium etiam nauiũ præſidio confirmatæ, ad quæ ſcilicet prealta nauigia inſtructiſſimaq; tormentis, tanquã ad caſtella ſeſe recipere poſſet, in omnẽ hoſtilis audaciæ uel turbati maris caſum. Erant enim in utraq; claſſe Cæſariana & Veneta triremes roſtratæ centũ triginta quatuor, onerariæ autem naues ſeptuaginta tres, præter tres ingentes Galeones ſtupendo tormentorum apparatu inſtructos. In nauigijs porrò quæ Carcheſia in malis ferrent, & uelis tantùm agerentur, impoſita erant circiter decem milia delectorũ peditũ, Hiſpanici præſertim & Italici generis. His Valerius Vrſinus, illis Ferdinandus Gonzaga præerant. Quibus claſſibus à Corcyra in Ionium eductis, tanta exorta eſt apud noſtros alacritas pugnandi, tantusq; iniectus Barbaris metus, ut Barbaruſſa conſpecta claſſe noſtra Ambracio ſinu incluſus, nequaquam his arctis faucibus quæ ſunt ad Nicopolim, quã Preueſam uocant, egreſſurus crederetur, quod non amplius quàm octuaginta triremes roſtratas, & ſine roſtris quadraginta biremes haberet, nec peritiſſimus ſenex ſuarum conſcius uiriũ paruipendenda maiora nauigia tot inſtructa tormẽtis exiſtimaret. Sed noſtri qui in conſpectũ Nicopolitanæ arcis prodierãt, inexplicatis cõſilijs ita hæſerũt, ut cùm fruſtra elicere hoſtes procurſatione conati eſſent, Ferdinandus Gonzaga exponendum eſſe peditatum

tatum

tatum, & Nicopolim quam paucis antè diebus Grimanus patriarcha fauces ingressus cū pontificijs triremibus expugnare frustra adortus fuerat, omnino aggrediendam atq; expugnandā censeret, & è terrestri demum sinus supercilio barbarorum classem tormentis inuadendam arbitraretur. Ea res apud quosdā probari non poterat, quòd dubium euentum habitura uideri posset, si post expositos milites aliqua sæuior incideret procella, quæ seruandam classem, desertisq; militibus in tutam stationē reducendam ostēderet. Quid enim incōmodius & asperius pediti relicto accidere posset, quàm ut ab equitatu, qui Grimanianos in mare cum cæde propulisset, opprimeretur, simul & à classiarijs Turcis inuaderetur, cū nullo desertus in terra classis subsidio protegi posset. Itaque Auria cùm ad eū Capellius scapha uectus ad puppim proueheretur, peteretq; quid sibi agendum foret, & se promptissimam operam uti iuberet præstiturum polliceretur, ei totius studij & alacritatis gratias egit, et ut suo ordine cōsequeretur admonuit, classemq; ad Leucadis promontorium direxit, ratus aut Barbarussam faucibus egressurum, prælijq; committendi occasionem præbiturum: aut si cessaret, & sinu se contineret, uti metu occupatus, uetere existimatione gloriæ naualis spoliaretur: ipse uerò superata Leucadis Insula, quæ Nerithos olim, hodie sancta Maura dicitur, ad Naupactum descenderet, totumq; sinum à dextra læuaq; ferro & incendijs deuastaret. Sed magno miraculo portentoq;, uentus qui ad cursum erat

secundus ita flare desijt, ut uela nauium dudum plenißimè inflata conciderent, tantaq; oriretur malicia, ut si rostratæ nauigio uti uellent, necessariò onerariæ immobiles essent relinquēdæ. Hac inopinata re, sicuti Auria & Capellius uehementer sunt perturbati, ita Barbarussa occasioni suæ non defuit, classemq; faucibus mira celeritate eduxit: primumq; omnium sinistrum littus apprehendit, obuersis ad terram puppibus, ut si quid durius ab hoste accideret, cùm è littore tum ex nauibus decertaret, tanquam nullam omnino maiorem quàm nauium, seruatis cum remige propugnatoribus iacturā facturus. Verùm cùm nostros nouitate obortæ tranquillitatis præpeditos, consilijq; prorsus inopes, magnarum nauium fluctuantem classem circumire, nec se expedire ad pugnā conspiceret; in eos directa suæ claßis acie inuectus est, cū ipse mediam teneret aciē, & hinc Sinas cognomento Iudæus & illinc Salecus archipiratæ illustres præessent. Tāta autem perturbatione omnium tantoq; tormentorū strepitu res eo die nostris infausto acta est, ut nullo nobili congressu cœpto dißipati in fugā uerterentur, & Barbarus obstupescens nostrorum ignobilem trepidationem cū risu demum conuersas in fugā puppes contemplaretur, ipse duas interciperet triremes, & nauigia nostrorum maiora, circumducta corona triremium diu tormentis uerberaret, atq; interim recentißimo oborti Euri flatu incomparabili fortunæ beneficio è manibus Turcarum nostra claßis eriperetur, quā ingruente nocte minimè persequendā Barbarußa

russa iudicauit, cũ singulari hercle suo, nostris uerò parum felici spectaculo lætaretur, maximeq; rideret, quòd trium prætoriarum lumina ignobili exemplo abiecta esse conspiceret, tanquam ea ab extremo pauore ultrò extincta fuissent. Capellius atq; Auria continenti cursu Corcyram peruenerunt, quum nullus omnino præ pudore locus mutuæ consolationi esset relictus, & eos postridie ad Paxam usq; Insulam hostis esset persecutus. Tum enim non obscurè ad mutuã ignominiam obtrectantes, de inuadendo Dyrrhachio frustra consultatum est, ut infamia quoquo modo sarciretur, communi consilio Castrum nouum in Rizonico sinu expugnarunt, neq; quisquam eorum culpam pudendi euentus nisi perplexè reiecit, uti ab utroq; opportuna historijs nostris percunctatione didicimus. Cæterùm Capellius multis argumentis, uti erat apprimè facundus, nominis sui famam egregiè defendit, agensq; quartum & septuagesimum ætatis annum, integra apud ciues dignitate fato concessit.

Iouij iunioris.

Classem in Leucadij fluctibus æquoris
Instructam Veneto milite uiderat
Lætam uerrrere Pontum
Nimborum pater Aeolus;
Iræ quum ueteris conscius asperæ
Iunonis, miserum in Dardanidum genus,
Leni murmure uentum
Spirantem, Aeolio in specu

Inclusum tenuit, quæ celeri modò
Lapsu uix pelagus contigerat ratis
Auræ flatibus acta,
Extremo inuolitans leui;
Nunc immota iacet per freta languida;
Tum classem implicitam, lapsaq; carbasa
Risit Barbarus hostis
E fluctu Ambracij sinus.
Contra sæua Deûm fata CAPELLIVS
Ibat, præda (nefas) militis impij,
Ni classem inferat Eurus
Seruatam ad patrium mare.

Sub effigie Francisci Borbonij Anchiani Gallorum Ducis.

EMINI huius seculi procerũ, natalibus ac honoribus insigni petulantius ac acerbius illusit fortuna, uti lubrico suo uestigio semper incerta & insolens, quàm Francisco Borbonio cognomine Anchiano. Hunc enim natura maximè decorum fecit, regij sanguinis domus totius Galliæ nobilißimũ edidit: gratia autem regis usq; adeò extulit, ut penè prius dux quàm miles in castris conspectus, imperatorijs insignibus ornaretur, eiq; demum laureã triumphalem ætati eius intemperanter indulgens, & plena doli fortuna tribueret, cũ ad Ceresolam ipsius Dauali Vastij, tanti atq; inuicti nominis

minis ducis profligato exercitu, trucidatisq; Germanorũ legationibus incomparabilem & planè nouam de Cæsarianis copijs uictoriam retulisset, subindeq; obsesso Cariniano iuxta Padum oppido, & ex longa pertinaciq; obsidiòne perdomitis fame Hispanis atq; Germanis uictor extitisset. Sed Anchianus his rebus quæ præclaræ memorabilesq; fuerunt, cũ insigni gloria gestis, cùm ad Franciscum regẽ in Galliam redisset, ut eius uictoriæ gratulationibus apud suos frueretur, impetraretq; præmia militibus suis, qui maximè eo prælio strenuè dimicassent, fortè ex consuetudine gentis alacritateq; aulæ ludicrum institutum est spectaculũ, quo oppugnati defensiq; oppidi simulachrũ edebatur. Ea contentio militaribus armis instructa prouectaq; ardẽtius, ut maior illustribus fœminis uoluptas pararetur, eum habuit exitum, ut ipse Anchianus florentissimæ iuuentutis princeps dum scalam apponit, & per eam audacter subit, temerè prouoluto à defensoribus prægraui cophino ex scala deturbaretur: nec nulto pòst luxata ceruice confractoq; cerebro idem modò felicissimus & puncto temporis miserrimus lugente populo conclamatus expiraret, ita ut quem nuper armatæ Cæsaris phalanges pugnantẽ superare nequierant, miserabili in ludo per iocũ sterneretur. Hoc tam funestæ commiserationis exemplo iuuentus per se feruida, periculiq; omnis facilè contemptrix, ut cautius & tẽperãtius cõtentiosis spectaculis uacaret, admoneri potuit, cùm pleriq; dictum Othomãni Gemis ad memoriam reuocarent. Is enim

cùm Romæ in libera custodia apud Alexandrum pontificẽ seruaretur, cumq́; humanitatis causa Ascanius Sfortia ad equestres ludos deduceret; interrogatus ..n ea nostri moris spectacula in quibus nobiles cataphracti hastis inter se concurrerent, & sæpe excußi ephippijs solo deturbarẽtur, ei placerent? uir grauis responderat, inanem eße gloriolam, penitusq́; fugiendam, quæ tanto uitæ periculo à nostro peteretur. Propterea Turcas suos omnino sibi prudentiores uideri, qui non per uiros nobiles & fortes milites uti nostri huiusmodi spectacula ad uoluptatem populis concessa, sed per seruos, in quibus si casu afflictarentur aut erirent, minima eßet iactura, edere consueuißent.

Rainerij.

Aspice quem regno subnixum regia proles
Flagrantem armorum laudibus extulerat.
Hoc duce magnanimi cecidit uis bellica Vasti
Germani, & toto procubuere solo,
Gallica tum latis se sustulit aurea pennis
Gloria, famæ auidi laudibus Anchiani,
Inuidit Mars, & iuuenem simulachra cientem
Martia, nube caua texit & eripuit.

Sub effi-

Sub effigie Caroli Aureliani Francisci Regis filij.

AROLVS Aurelianus è tribus Francisci Regis liberis postremus hoc prominente naso ingenuisq; oculis, & roseo colore paternæ similitudinis, atque item liberalis splendoris, & bellicæ uirtutis specimen referebat. Huic lustrico die ad Christiani baptismatis fontem Abdenago nomen fuit, imponente id Ioanne Despachio Heluetiæ gẽtis legato, qui ad cõfœderandam sacro eo uinculo priorem amicitiam, compatratus honore fungebatur. Repetebat autẽ id nomen ex Mosaica Historia, quòd trium ibi puerorum ex camino ignis ardentis Deo magno laudes psallentium & euadentium postremus fuisset Abdenago; non admodum insulsa cõparatione Regiorum liberorum, qui pariter Deo magno cordi forent, sicuti illi ab incẽdio magni numinis misericordia seruati fuissent. Sed huic bono alioquin omini religiosè concepto felix euẽtus defuit. Nam sicuti primum nomine Franciscum, uti erat titulo Delphinus, destinatũ Regno iniqua sors Fati, ingruente in Prouinciam hoste Cæsare apud Auinionem sustulerat, ita hunc quoq; ex pestilenti morbo approperata dies atra surripuit; eo grauiore Francisci patris dolore, quòd bello Belgico triũphalis Laureæ decus promeritus, pace demum cõfecta, apud urbem Suessionum certo fœdere sponsalium Cæsari gener ascisceretur, cui Cisalpinæ Galliæ Imperium An-

gusta liberalitate esset cõcessurus, ut ex ea tãdem Mediolanensis dominatus controuersia renato toties bello, exoptatus cunctis Europæ gentibus finis imponeretur; ob id aliquãto grauior et luctuosior Insubrum quàm Galliæ populis Caroli mors fuit, quando hi qui summæ spei iuuenem amiserant, superstite atq; incolumi Henrico Delphino, uel immaturi Fati iniuriam æquius ferrent; illi uerò grauißimis bellorum & tributorum incommodis afflicti, & à Cæsarianis militibus inclementer expilati, tota spe pacis & speratæ tranquillitatis puncto temporis decidissent.

Iulij Iouij.

Te fera mors Carole eripuit florentibus annis,
　Insubriæ Cæsar dum tibi regna parat,
Illa diu extinctum ingemuit, te sospite. nam se
　Crediderat tantis poße carere malis.
Insubriæ & Gallis raperis, maiora sed illi
　Damna tulit, mœstæ mors tua quàm patriæ.

Sub effigie Alfonsi Dauali Vastij.

VONAM honestißimo præcellentis & meritæ laudis præconio te ornauerim Alfonse Dauale, idem mortalium formosißime et fortißime Ducum, qui cunctos seculi nostri triumphales Duces magnitudine animi, & perpetuo immẽsæ liberalitatis splendore superasti? Vnde hoc unum tibi peculiare decus paucis concessum aut usurpatum com-

comparaŕis, scilicet ut post deuictos hostes humanitatis & pietatis iura tueri, totius elegantiæ studia prouehere, subleuare uirtutē, ingenia fouere, & clementiæ laude potiri, nec obiter quenquam uel hostem diu miserum esse pati condisceres. Quòd si naturæ tuæ absolutæ uirtutis amore deflagranti, ut tantum posses, quantum uelles Fortuna tribuisset, iam pleriq; magni Reges infra gloriæ tuæ gradum positi conspicerētur. Hoc facilè nos singularum propè actionum tuarū uel bello uel pace præclari testes, existimare, & cæteris confirmare possumus, ex religiosa historiarum fide, quas freti conscientia integri pudoris, cū uiuis ad oblectationem tum posteris ad exēplum edidimus. Quo fit, ut huius seculi iocundißimum Etrusci carminis uatē nō omnino fabulosum existimari uelim, qui te Dauale Heroem atq; alterū prope Herculem æternis fortasse carminibus fecit, quū ex lepidißima fabula monstrum horribile & truculentum quod immanis auaritiæ nomen ferret, in Europa natum dirisq; dentibus & pestilenti habitu obuia quæq; uastantem decantaret; ad quod opprimendum honestißimi quiq; atque fortißimi inusitatæ palmæ decus quærētes undiq; concurrerint: sed pleriq; eorum usq; adeò feri monstri aspectum reformidantes ita hæserunt, ut in id eminus tātùm iacula contorquerēt, congressuq; pauētes abstinerent, donec superuenere tres inclytæ uirtutis impauidi bellatores Leo scilicet decimus, Maximilianus Cæsar, atq; ipse magnanimus Galliæ Rex Franciscus. Hi nanq; uno tempore immanem belluam adorti, im-

potenter reluctantem prælaltis uulneribus cõsaucia-runt; sic tamen ut ea cruento rictu resurgere posse ui deretur; nisi opportuno superuentu Daualus auratis in armis cõspicuus heros adacto per uitalia uehemen ti mucrone confecisset. Quod hercle insigne spolium de monstro tanquam de subacta auaritiæ rabie fortiter relatum inter tot tua Alfonse maiorumq; tuorum domestica trophæa, quæ deuictis captisq; regibus penates tuos exornant, nobilius & ad famam quoq; perennius erit. Sed Daualum tantis præditum uirtutibus, Fortuna auctæ felicitati, & crescentibus honoribus semper infesta uehementißimè perculit, quum ad Ceresolam ei speratæ uictoriæ decus eripuisset, egregiè ex aduerso uincentibus Gallis; unde illi non toto uertente anno, ex non dubio indignantis animi dolore maturatus sit uitæ exitus; quintum siquidẽ & quadragesimum agens annum in secessu Viglebani oppidi podagra uexatus excesit è uita; nulla alia re prorsus felix, quàm uetere sua gloria, & liberorum summæ spei conspectu, fidelibusq; Insubrum lachrymis, quum intempestiuè bono publico ereptus tumularetur; qui moderatè ac humaniter, quantum sæua tempora tulerant, auspicijs Cæsaris imperasset.

Faerni.

Destituti flete ciues magnum Vasti Principem,
Deplorate raptum uobis præsidem iustißimum,
Luctuosa triste funus prosequentes nænia.
Ille uestræ semper auxit ciuitatis commoda;

Ille

Ille ius & æquitatem conseruauit publicam;
Inq́; sæuis sæpe bellis sospitem urbem præstitit.
Quare mœsti flete ciues magnum Vasti principem,
Deplorate raptum uobis præsidem iustißimum,
Luctuosa triste funus prosequentes nænia.

Parthenij Parauicini.

Siste gradum sacriq́; hospes decora alta sepulchri
Et molem ingentem, spolijsq́; insigne trophæum
Haud mortale opus, & manes uenerare beatos.
Ipse olim celebres Vasti dum solueret umbris
Inferias, meritoq́; ducem decoraret honore
Armipotens, Lybico, Galloq́; ex hoste recepta
Hæc spolia, hanc magnis sacrauit manibus aram.
Tunc etiam perculsa graui Bellona dolore
Turbatasq́; effusa comas Tritonia uirgo
Funebrem ad pompam exequiasq́; ingentis alumni
Conueniunt, & Martis opus dignumq́; laborem
Concelebrant, lustrantq́; rogum donisq́; parentant.
Tum lectos urna cineres iam ritè peractis
Exequijs, pariter suprema uoce salutant.
Inuicti, ô cineres, queis hactenus inclyta uirtus
Ausoniæ enituit, longè uictura superbas
Pyramidas fama, hæc uobis monumenta dicamus:
Aeternamq́; aram, uobis decora omnia belli
Cedimus, & nostros iam nunc largimur honores.
Hinc igitur cæco bellorum urgente tumultu
Ductores responsa petant, huc hoste fugato
Sacra ferant, prædas, atq; arma hostilia figant,

Vestraq́, uotiuis placent sibi numina donis.
Hic pulchræ uirtutis honos, hæc præmia sunto.
Hæc Mauors, comitesq; duæ, pullatus Apollo
Excipit, & mœsta Aonidum cingente corona
Flebilibus repetit numeris: mox numine dextro
Ferrea concordes uoluerunt stamina Parcæ.

Sub effigie Henrici VIII. Angliæ regis.

VLYXIS *socios (ut Poetæ ferunt) Circæis illecebris in feras mutatos quisque facilè credet, qui Hēricum Octauū Angliæ regem nouerit, & tragœdias eius aulæ, uastatiq; Britannici regni incommoda perspexerit uel audierit. Nemo siquidem ætatis nostræ regū aut forma corporis spectatior, aut altitudine eruditi ingenij nobilior, aut opū & uirīū magnitudine ualidior, aut deniq;, quod uirtutis atq; Fortunæ munus est amplißimis uictorijs clarior atque celebrior fuit. In Gallia Gallicum nūquam ferè antea uictū fuderat equitatū, & ualidißimas urbes in Morinis & Neruijs ceperat: Scotos se absente, & in continenti transuectis copijs bellum gerēte, Angliam adoriri ausos per Surreium ducem ad Floddum interfecto eorum rege ad internitionē totius propè nobilitatis profligarat, & cum magna gloria præclaræ pietatis Iuliū pontificem Gallorū oppressum armis euexerat: Clementemq́, item nefario impetu Cæsarianorū militū post euastatam*

euastatam urbem captũ, pijs armis adiuuerat, sic ut inter reges belli & pacis grauissimus disceptator & arbiter haberetur. Sed malo quodam fato inuasit demum tam nobile, tantisq; naturæ atq; Fortunæ bonis cumulatũ & illustre ingenium pestilens Erynnis inferorũ excita sedibus. Insano nanq; amore rex ita percitus est, ut Catharinã uxorem quæ Ferdinandi Hispaniæ regis filia fuit, ipsiusq; Cæsaris erat matertera, repudiaret, ut Bolenia adamata in maritalem thorũ duceretur. Verùm hanc adulterij et incestus reã, mortua iam Catharina, carnificis manu decollari iussit: ac tertio loco lectissimæ pudicissimæq; Semeræ Anglici sanguinis, regius thorus paratus est. Hac uerò ex difficili puerperio enecta, Cleuensem Sicambrorũ reguli sororem quarto loco duxit. Post quã etiam repudiatam quòd ad geniũ intentæ libidinis minimè respondisset, Hauardã Surrei uictoria Scotica inclyti neptẽ duxit, quã postea quibusdam ueteris impudicitiæ criminibus circumuentam, capitali afficit supplicio, ut Pariæ quanquam uiro orbatæ sexto connubio iungeretur. Verùm hæc tanquã leuia regiæ libidini & uoluptati condonari posse credebantur, nisi tot repudijs, uxorumq; cædibus rex infamis à maiorum religione defecisset, Phiserio & Moro summæ uirtutis et sanctitatis proceribus, qui sacrorum antiqua iura ardentissimè tuebãtur, crudelissimè trucidatis: quorum hic erat Epistolarum magister, ille uerò à pontifice in senatum lectus. Nec multũ inde insania sua præceps in inuidiam atq; odium Romani Põtificis, qui prima

atq; legitimæ uxoris repudium seuerè fuerat detestatus, in templa grassari cœpit: donaria uasáq; sacrata, antiquitus altaribus dicata sustulit, & conflauit, cœnobia euertit, sanctissimorumq; martyrum ossa & cineres sepulchris eruta, in Thamesim amnem, aduehenda in Oceanum proiecit. Impotēter quoq; sacrorum effectus princeps, sacerdotiorum redditus & latifundia in fiscum redegit, promulgauitq; leges, quibus cūcta uel diuini uel profani iuris ad arbitrium reuocaret. Nec satis erat multorū opes occupare, nisi inauditam cogendi auri atq; argenti sitim humano cruore restingueret. Sustulerat nāq; nobilissimos equestris ordinis proceres, quum modò auaritia inexplebilis, modò feruidæ libidines, modò ex scelerū iniurijs parta odia perpetuam accusationum & damnationū materiam suppeditarēt. Itaq; paucissimis annis, secus ac antea fuerat, irritata tigride sæuior, efferato lupo rapacior, fœta leæna rabidior, & siti exusto dracone uirasior euasit. Neq; ullum omnino cœleste numen repertum est, quod hæc latè serpentia mala compesceret, aut uindicaret: magno quidem humanorum uotorum ludibrio, uel propterea quòd immanibus eius cōsilijs singuli rerum euentus secundissimè responderēt. Supremo nāq; bello Gallico post Hyberniam Insulā rebellātem, armis perdomitam, Bononia urbe ad Oceanum fortiter expugnata sit potitus, & hūc quem è Samaria susceperat Edoardum filium, regni heredē reliquerit, quem ex indole ingenij specieq; oris regale decus præferentem spectas eadem in tabula iuxta

patrem

patrem scitè pictū. Hunc dij deæq; omnes seruent, si paternæ uirtutis potius quàm sæuitiæ atq; impietatis æmulus esse uelit. Cæterùm Henricus septimū et quinquagesimum agens annū Gangrænæ morbo, qui sinistrū crus atrociter exederat, postridie Cal. Februar. succubuit, puero auunculum Semerū relinquens.

Lælij Carani.

Clara uelut magnum cognouit Roma Neronem,
Asperitas cuius maxima in orbe fuit,
Secula sic regem aspexerunt nostra Britannum,
Qui pietate magis splenduit atq; magis:
Attamen hoc fatear Nero, te superasse Britannum
Crimine, quòd diuos temnere non timuit.

Sub effigie trium inclyti nominis Piratarum Turcarum.

TRIBVS his tabulis ad uerā effigiem repræsentantur duo Mitylenæi fratres Hariadenus & Horuccius, quib. idem Barbarussæ fuit cognomētum, qui magna ui corporis atq; animi ex Lesbo Insula piraticæ operam nauātes, & terra mariq; famam nominis fortiter atq; feliciter extendentes, ad magnas opes, atq; inde ad regale demum fastigium in Mauritania conscenderunt. Cæterùm Horuccius terrestribus potius copijs & nobilioribus ausis inualuit, quàm nauali disciplina, quam penè totam Hariadeno fratri reliquerat, postquam ad Bugeam Numidiæ urbem dum arcē

oppugnaret, tormenti ictu dextram amisisset. Non demisit tamen in ea calamitate animũ, ut qui ferrea manu ad cubitum religata cum Numidis & Mauris regulis continenti bello sese uehementer exercuerit. Verùm eius conatus qui toti propè Mauritaniæ usq; ad Tremisenios & Fessanos reges maximo fuerat terrori hunc tulit exitũ, ut ab Hispanis equitibus, qui Tremisenio regi auxiliares aderãt, equestri fusus prælio interficeretur, nequicquã longißimo cursu fuga per arenosas solitudines extẽta & effuso paßim auro, ut persequentes distineret. Per hunc modum Hariadeno Algerij regnum ceßit. Is quidem par Horuccio fratri cùm animi magnitudine, tum immensa ui corporis, et bellica uirtute, sed fortuna aliquanto superior. Nam Hariadenus nauali innixus disciplinæ, ita paucis annis potens, ascitis sibi prædonum audacißimis, & formidandus euasit, ut undiq; oram Hispaniæ atq; Italiæ Insulasq; ad unum omnes Mediterranei maris impunè popularetur, & demum ex fama rerum gestarum Solymanus uirtutis causa, Othomannicæ eũ claßi præficeret: cuius imperio euectus & confirmatus, Muleassem Tuneti regnantem, & eum fratribus de regno cõtendentẽ, astuta societatis simulatione depulit, seq; regem perdomito armis Tunetano populo impotenter effecit. Sed non diu tanto regno lætatus est: nam Cæsar incomparabili uirtute pietateq; eum ualidißima classe numerosoq; militum & tormentorũ apparatu aggressus, magno Christiani nominis commodo & singulari sui nominis gloria ita expulit, ut multo maxi-

maxima parte claßis spoliatum in fugam conijceret; restituto subinde Muleasse certa pactione exigui tributi, quòd is regendis Africæ populis propter uetustatem imperij & Numidarum amicitiam potior haberetur, & Turcis prædonib. foret infensißimus. Verũ Hariadenus tanta inuicti animi extitit fortitudine inter ea summæ calamitatis detrimenta, ut reliquã classem quæ ad Hipponam subducta, semiq; demersa fuerat, incredibili celeritate educeret, & Cæsarianarum triremium persequentium diligentiam effugeret: nec multo pòst Byzantium proficisceretur. Eum Solymanus usq; adeò sereno uultu excepit, ut cum magnoperè laudaret, cõsolareturq;, quoniam famæ iam pridẽ partæ satisfecisse censeretur, quòd nullus adiutus auxilijs, potẽtissimi Christianorum Imperatoris impetũ sustinuisset, atq; inde cum parte classis incolumis Algerij adhuc rex se recepisset. Non enim classem neq; milites, neq; etiã regna, toties spectatæ eius uirtuti, unquã defutura, extẽploq; eũ, contrà ac pleriq; Turcæ Proceres rebantur, consessu ordineq; purpuratorum dignũ existimauit, oræq; maritimæ præfectũ & Baßã appellauit. Inciderunt demũ grauißima bella, ruptis inducijs inter Cæsarẽ et Frãciscũ Galliæ regẽ: qua de causa Galliã premẽte Cæsare, et Britãnis in societate eius belli in cõtinẽtẽ perductis, missus est Hariadenus cũ ingẽti classe, qui Gallo amico regi opẽ ferret. uerũ ea claßis terrori potius q̃ magno usui Gallis fuit. Nã Hariadenus Nicæa capta, arcẽ expugnare nõ potuit, hyemareq; in Prouincia apud Tolonẽ coactus est, se-

quentiq; anno uastata Etruriæ ora, atq; Insulis Ilua, Igylio, Aenaria, & Lippara immani populatione, afflictis Byzantiũ rediјt: nulla re gloriosior, quã quòd paulo antè ad Actium promontorium Cæsarianæ & Venetæ classis cum ignominia nostra fugientis, puppes conspexerit, & in Rizonico demum sinu Castrũ nouum paulo antè à Cæsarianis captum terra mariq; fortiter adortus ita recepisset, ubi quatuor ferè milia ueteranorum Hispanorum trucidarit. Cæterùm quũ Byzantij tantis rebus gestis apud naualia ædificandis triremibus multus incumberet, octogenarius senex, & multo grauis abdomine, Veneriq; interdum indulgens, in morbum incidit lentioris diarrhœæ, sic ut uitalis calor, crura femoraq; sensim desereret. Sed Iudæo medico tenellæ ætatis pueros locis affectis applicante aliquandiu labentes spiritus uiresq; refouit, donec febris oborta eũ extingueret, sic ut Asanẽ filium quem Algerij regem imposuerat, suæ peculiaris classis, & seruorũ, totiusq; fortunæ suæ indulgente Solymano heredẽ relinqueret. At Sinas hic cognomento Iudæus, qui altero captus oculo, cũ Barbarussa pictus cõspicitur, nequaquã eandem fortunam, quã Mitylenæi fratres experti fuerant, sortitus est, quanquã disciplinæ naualis esset peritissimus solertiq; præditus ingenio, prædonũ prudentissimus haberetur: ipso quidẽ Hariadeno constantior in consilijs, & moribus temperatior. Seruos enim mitius exercebat ad remum benignius alebat, utpote qui ualetudinem eorum benignissimè curaret: neq; enecandos perpetuis flagellis

lis existimaret. Multā porrò sydералis scientiæ, nauigatoriæq; membranæ notitiam hauserat, magnum usum in agnoscendis tempestatibus, de natura cœli, & nubium, naturæq; recessuum, & tempestatum maris perceperat. Quarum rerum opinione adductus Solymanus eū Rubro mari, atq; Indico præfecit. Nam Turcæ paulò antea Solymano Epirota eunucho duce, qui postea inter Bassas electus est, intercludere Lusitanorū nauigationes cogitarant, quæ ex India aromatum merces in Europam aduehereret, magno quidē Memphitici portorij, & Othomānici uectigalis detrimento. Qua de causa Sinas apud Thorum atq; Suetiam intimi sinus Arabici portus, classem ædificabat, ut ea in Indiam proueheretur. Sed senem Smyrnæ natum durior Aegyptij cœli inclementia tentauit & celeriter extinxit, eo exitu, ut se è uita felicem excedere putaret, postquàm id superi concessissent, ut Zabachem filium Tuneti olim captum, postliminio sibi redditum uideret, & eius cōplexu potiretur. Hunc ad eum tanquam ueterem amicum, sodalemq; Hariadenus à Populoniæ Regulo concessum, magni instar muneris, ad mare Rubrum usq; miserat.

Petri Angelij Bargæi.

Ecquis Protogenes, ecquis tam doctus Apelles
Hanc faciem, hæc clara splendentia lumina flamma
Pinxit, & hos uiua uiuos in imagine uultus?
Nam (memini) sic ipse oculos, sic ora ferebas
Inuicte Hadriadene, acri dum milite septus

Vrgeres hostem, & sulcares nauibus æquor,
Vt durum, ut sæuum spirat frons horrida Martem,
Vt cædem minitatur adhuc, ut uiuida uirtus
Quæq; arces, quæq; olim urbes, quæq; ardua muris
Oppida disiecit, quæ Regna opulenta subegit,
Ostentans sese medio in discrimine belli,
Indicat aduersas quantum contemneret iras
Fortunæ, quantis rerum uersaret habenas
Consilijs, si quando auræ impleuere secundæ
Carbasaq; cursusq; tuos, nec pectore magni
Defecere animi, quanquam natalibus ortum
Obscuris, quanquam maiorum exempla sequentem
Nulla: truces ut non sceptro spoliare superbo
Auderes, ipsosq; sua de sede Tyrannos
Eijcere, & uictis Lybiæ ius dicere Regnis.
Te te undæ tremuere omnes, quas ultima Calpe
Aspicit occiduas, uel quæ prospectat Amanus
Littora multifidus: nec non quæcunque procellis
Insulæ Ionio in magno tunduntur & Euris.
Quin etiam ipsa tuas olim Phæacia tellus
Deuastata manus sensit, quo tempore Iberus
Dalmaticos multo tepefecit sanguine campos.
Scilicet innumeræ tum uos toto æquore classes
(Proh pudor, & labes nullis abolenda diebus)
Fugistis fultum nec Dijs, nec uiribus æquis.
Ergo iterum Actiaca Pœbus miseratus ab arce
Ionios Italo perfusos sanguine fluctus,
Corporaq; Aegæis fluitantia uidit in undis.
Nec fuit indignum superis cepisse potenti

Omnia

Omnia tum primum dextræ parêre Tyranni,
Atq; hostem Ausonios ferro populare penates,
Nostrarumq; unum exilio se accingere rerum.
At tu magne Senex ne dira incendia mente
Concipe, néue in nos flammato pectore sæui,
Illustres delere uelis ut funditus urbes,
Argiuorum urbes quondam decora alta tuorum.
Sit uicisse satis, sat sit sumpsisse cruentas
Horribilem dextram uicto de milite pœnas.

Sub effigie Francisci Galliæ Regis.

Oc illustri planeq; Regio generosæ frontis honore, atq; hoc cultu, splendoreq; armorum Franciscus Galliæ Rex primus in aciē prodire, & dura Martis munera obire erat solitus: hunc nemo Galliæ Procerū uel excelsæ staturæ proceritate, uel habilium ad arma artuum firmitate, uel impauidi & semper constantis animi uigore adæquabat; nemo Regum candore animi, clementia, & pietate anteibat; nemo deniq; mortalium præalto uiuidi ingenij lumine, & quod incōparabile in eo uidimus expedita maximeq; tenaci, & rerum & nominū memoria superabat. Summa siquidem in eum naturæ aspirantis dona, superi adeò cumulatè contulerant, ut certo & iocundissimo insignium uirtutum concursu, haud dubiè felix posset existimari, nisi eū tractantem arma Fortuna Cæsaris ex professo tantis belli pacisq;

artibus aduersa, sæpißime fefellisset. Neq; enim hæc uti illi, uirtuti fida comes esse uoluit; scilicet ne obstaret fatis Cæsari Italiæ Imperium despondentibus. In hoc tamen secūdißimo suo cursu eadem Fortuna quæ perenne studium in Cæsarem extenderat, tāquam certo pudore uicta, id Francisco præstitit, ut saltem & libertatem Galliæ sibi cordi esse, tot aduersis bellis, ostenderet, pareretq; subinde pacem restinctis undiq; bellis, ut Franciscus sua inuicti animi magnitudine proculdubio felix moreretur. Quartum siquidem & quinquagesimū natus annum, extinctus est, quum fortè ex nimia iactatione equestri qua ille immodicè uenabundus utebatur, ei enatum esset circa sedem malignum ulcus, & sensim collabentibus uiribus ignobili in uico, cui Rambuleto nomen est, Regum nobilißimus defecisset: eo quidem tranquilliore abruptæ uitæ excessu, quòd Henricum filium qui iam constantißimi bellatoris & prudentißimi Regis præclarum specimen non uno in loco præbuisset, tanti Regni hæredem relinqueret, cum bona etiam spe posteritatis; quando iam ex eo auitæ indolis nepotem amplecteretur.

Ioannis Bellai Cardinalis Parisiensis.

Gratia, forma, decus, probitas, facundia, candor,
 Relligio, Charitum spes, amor Aonidum,
Ingenij atq; animi uis admirabilis, uno
 Cuncta hæc tumulo, Rege iacente, iacent.

For-

Fortunæ est quicquam si defuit; hac age, uince
Errice, & reliquis æquiparato patrem.

Ioannis Baptistæ Posseuini.

Effigiem, Rex magne, tuam, tuáq; inclyta facta
Consecrat excultis scripta uoluminibus
Musarum in templo, patrij prope littora Lari
Aeternæ Iouius conditor historiæ;
Quodq; ex te perijt, fallax pictura reponit,
Quod uiuit, uiuum pagina fida facit;
Vt spectent oculis mirantibus ore nepotes
Quæ decuit terris, & dare iura mari;
Et simul annales rerum memorande tuarum
Francisce, arrectis auribus excipiant,
Vt bello Heluetias uiduaris ciuibus urbes,
Quum tegeret molles prima iuuenta genas,
Vt fortes idem Insubres, & Belgica Regna
Nomine penè ipso debita Regna tibi:
Quà pater Eridanus uiolentis uoluitur undis
Excusso impuleris subdere colla iugo:
Vtq; Vrbem dominam, septemq; receperis arces
Excidio ex magno, seruitioq; graui,
Acceptos tibi Roma Deos, sanctoq; Tonantis
Fungentem in terris munere, grata refert,
Quos tu pugnaci diuersis partibus hosti
Terrorem incutiens obsidione leuas.
Tu latè Imperium profers, tu prælia tentas,
Vt teneant fines otia tuta tuos.
Te non ullæ acies, non terruit Amphitrite

Quum pareret gentes in tua damna nouas.
Impendere ferox à tergo negligis hostes,
Quos beat auriferi lucida Lympha Tagi.
Non coniurato ueniens Germanus ab Istro
Cogit præcipiti te dare terga fuga.
Ergo tot spolijs non uno ex hoste relatis
Auertis patrio Barbara tela solo,
Nec tibi non magnam pepererant otia laudem
Otia Pieridum dulcibus acta modis,
Quas primus patrias ad gentes, effera corda
Parnaßi è summo uertice ducis ouans,
Despectasq; artes, & humi sine honore iacentes
Erigis, ô secli gloria prima tui.
Quare uos Regem tantarum in munere laudum
Carmine uicturo dicite Pegasides,
Vt qui uos claras in luminis extulit oras,
Vestra ope conspicuum tollat ad astra caput.

Sub effigie Ferdinandi Cortesij.

INTER Hispanici nominis insignes uiros, qui enauigato Oceano, adinuentisq; nouis terris & populis, illustrem famam sunt consecuti, omnium (uti reor) clarißimus enituit hic qui aurato cinctus gladio, ornatus aurea torque, & pretiosa indutus pelle conspicitur Ferdinandus Cortesius. Is Columbi Liguris qui primus seculo nostro stupenda nauigatione alterum propè terrarum orbem nobis aperuit, cogitationes prope insanas

nas præalti ingenij, & placita naualis disciplinæ solerter atq; feliciter æmulatus directo ad Occidentem cursu, in uastum sinum recuruantium sese terrarum ad Septētrionem appulsus Mexicana Regna, & gentes ingenio nihil à nostris moribus abhorrentes reperit. Profectus nanq; ab ultimo Insulæ Cubæ promontorio, quod in Occidentem recta protenditur, & Tropico Cancri subest, relictis ad læuam Iucatana & Coluacana Insulis ad aduersam intimi sinus frontem applicuit, iuxta fauces ingentis fluminis quod Panucum uocant. Ibi per interpretes Iucatanæ & Coluacanæ homines, quos anteriore expeditione adiuerat, didicit ea litora esse continentis, quæ molli flexu hinc Vrabanis litoribus annectitur, illinc uerò ad Septentrionem uastiißimo tractu his terris, quas nautæ Baccalauras uocant, se coniungit. In ea litorum plaga alterum se Isthmum reperisse Verazanius Florētinus referebat, qui de ea regione peculiarem commētarium conscripsit, & postea apud Darienem dum curiosius nauigando naturæ abstrusa planeq; deserta scrutaretur, à Canibalibus, spectantibus è classe socijs, comestus est, ita ut non secus quàm in Vrabano Darienis litore, persimilem Isthmum in aduersa hac Septētrionali ora naturam posuisse ideo credendum sit, ut per eos exterior Oceanus deprehendi posset, & fortasse nauigari; sicuti Vasco Nunio euenit, qui primus Isthmum transcendere ausus, pelagū ad Peruraną & Cuscana aurifera Regna pertinentem, adinuenit. Neque enim dubiū uideri debet quin ea æquora ad Arctoas

*partes uergentia eius sint Oceani qui terram uniuer-
sam circũabiens ad Sinarum & Cathainorum Orien
tis oras, & deniq; ad beatas Molucas Insulas obuerta
tur. Cæterùm Cortesius incolas blãdißimis sermoni-
bus, & promißis, atq; item muneribus sedulò permul
cẽs, reperiebat eos sicuti in Iucatana & Coluacana ui
disset, idola lignea, atq; aurea, uarijs ferarum et dra-
conum effigiata formis, tãquam Deos colere, atq; his
placãdis, noxiorum cruore sacrificare, non absimili
superstitione, qua antiquißimos Druydas litare soli-
tos, numinaq; placare Cæsar scribit, sic ut hunc sacri
ficandi morem inhumanitatis atq; sæuitiæ plenum o-
lim allatum ex his terris in Britanniam, atq; inde in
Galliã manasse putemus. In mediterraneis porrò Cor
tesius perampla ditißimaq; Regna Mexicanæ prouin
ciæ extendi ad Occidentem audiebat, quæ hominibus
ingeniosißimis, atq; omnis elegantiæ cum literarum
& Musices, tum mechanicarum quoq; artiũ studio-
sis incolantur; utpote qui in morem prope nostrum
ædificent, & calce, gypso, marmore uario, & sectili
lapide, fictilibusq; abundent; nec pictores desint, qui
cuncta coloribus exornẽt. Inceßit Cortesij animo in-
gens cupido cognoscendi ea Regna, quæ multo auro,
argentoq;, & pretiosis gemmis abundare, sub æqua-
toreq; sita singulari, eaq; saluberrima cœli temperie,
& stupenda soli ubertate gaudere ferebantur. Nec uo
to defuit Fortuna: nam Cortesius astuto ingenio uir,
ubi didicit eadem libidine, qua apud nos Mexicanos
populos inter se de finibus et de potẽtia armis decer-*

tare

tare sese propinquiori Regulo aduersus hostes eius, auxiliarem belliq; socium alacriter obtulit. Habebat enim sclopettariorum & balistariorum hastatorũq; exiguam certè, sed egregiè ualidam armis atq; ausis manum: & super hæc (quæ Barbaris miraculo fuit) galeatorum equitũ turmam. Neq; enim his in regionibus quisquam equum uidit. Itaq; icto fœdere, Barbaris iussu Reguli cuncta onera armorum & cõmeatus humeris subportantibus & curulia minora tormenta trahentibus, cõserta sunt eo euentu multa prælia, ut Barbari hostes territi tormentorum bombis, equorumq; stupenda specie, & multa paßim cæde prostrati: subactos se & planè uictos faterẽtur, & in ius hostis Reguli ultrò deuenirent, & clementißimè reciperentur, ita scilicet consulente Cortesio, ut amplificatis uiribus ascitisq; secum amplioribus auxilijs, aduersus Mutezumam potentißimum inter Mexicanos regem, & in Temistitana urbe Venetæ urbis in modũ undiq; pernauigabili regnantem maturè cõtenderet. Idem fuit animorum habitus & armorum usus apud populos Mutezumæ imperio subiectos. Nam ad equitum conspectum obstupescentes, prosternantesq; se ad tormẽtorum crepitum, consertis demum manibus inulti cadebãt; quod ligneis machæris & præfixis cornu iaculis, sagittisq; harundineis, magna parte corporis nuda, dimicarent: eo quidem iniquius quòd gladiorum, & lancearum latas plagas horrerent, et equites unum integrum Centaurorum specie animal esse existimarent: cœloq; à nostris euocari fulmina, & à dijs

benignè cōcedi aduersus hostes arbitrarentur. His detrimētis atq; miraculis Mutezuma terrefactus, se repentè dedidit, & ad Cortesij authoritatē cunctos imperij sui populos contulit. Sed postquàm se dederat, quòd deditionis pœnitere, excitare rursus ad rebellā dū populares suos, & fugam parare diceretur, ei compedes iniectæ sunt: qua miserabili deformitate nihil impotentius & durius imponi posse Barbari eiulatu & lachrymis id significantes ostenderunt, quòd Rex regum immensæ fortunæ fastigium dudum tenens, seruilem contumeliam subijsset, quā ut uindicarent quidam de populo, & ut regem tanto eximerēt ludibrio in superiorem porticum, ubi Mutezuma uinctus sedebat, lapides conijcere cœperunt, frustra Cortesianis prohibentibus: nā Mutezuma caput ictus, paulo pòst interijt, eiq; demum post multā & cruentam contentionem Cortesius suffragio multorum regulorum suffectus est, eo titulo, ut Cæsaris suppremi imperatoris se uices gerere profiteretur. Exinde ulteriora perquirere, quòd Mexicanæ regiones auro scatere, & gemmis atq; margaritis abundare uarijs percunctationibus: nec longè abesse Oceanum comperisset, nouam expeditionem ad Occidentis oram maritimam suscepit, eo quidem apparatu ut non modò sarcinnarum & tormentorū onera secū ferret, sed duos etiam myoparones certa soluta membrorū cōpage plicatiles, multiplicatis seruis comportari iuberet, ut his tentaret Oceanū, quem non amplius quingentis leucis abesse constabat. Ex itinere cuncti incolæ trahenti tor-

menta

menta atq; equites, expositis cõmeatibus paruerunt, atq; omnib. officijs amicè collatis euntem secuti sunt. Medio ferè itineris spatio conspectus mons est altissimus, & in cacumine niuosus Aetnæ Siculæ modo flã-mas euomens, & ignotos pumices eructans, atq; inde ad Oceanum est peruentus, qui uastis dextri litoris anfractibus frequẽtes Insulas ostendebat, magna ex parte desertas, in quarum uadis multi urinatores deprehensi sunt, legendis conchis & unionib. intenti. Existimabat Cortesius ea æquora quæ essent scopulis præpedita, nec leuibus nauiculis tutò tentari possent, obuerti in orientem, famamq; esse apud incolas, ad extremũ Occidentem reperiri ingentes Insulas omnib. aromatum atq; unionũ diuitijs abundantes: sic ut maximè lætaretur, quòd in occidua parte reperiri posse speraret nouũ Orientem, si maiorib. nauigijs ea maria sulcarentur. Igitur Cortesius latè explorato litore notatisq; nemoribus unde materia ædificandæ classi cædi posset, Temistitan est regressus. Ibi Barbarorum templis ritè expiatis, Deo Christo, & Deiparæ uirgini solennes aras erexit, & Baptisterium cõdidit: nec ei admodũ difficile fuit docilib. ingenijs ueræ religionis cultũ persuasisse, & sacro fonte certatim ad eã cerimoniã accurrentes lustrare, mysteriaq; nostri ritus singulis insinuasse. Indigenæ siquidẽ aduenas non homines, sed heroes esse arbitrari, qui à magno numine in eas terras missi fuissent, à quibus ipsi uerũ Dei cultum & admirabiles artes, quibus perpetuò beati forent benignissimè docerentur. Non esse amplius ipsis

à quoquam finitimo hoste uim et arma extimescendæ postea quam inuictæ gentis præsidio terra mariq; tutißimi cuncta hostilia in posterũ contempturi, & perpetua ciuili pace gauisuri uiderentur: quòd Cortesius non dubio magni numinis nutu humanas actiones ad iusticiæ normam apto quodam seueritatis & clemẽtiæ temperamento reuocaret: maleficiorum reos ad exemplum punire solitus, quũ aliqui deprehensi, more nostro uirgis cædi: alij reiectis in terra brachijs ex troclea suspendi quatiq;, alij insertis in binas trabes cruribus in custodia siti, atq; inedia torqueri iuberentur. Amplißimum enim carcerem ædificarat, qui liberæ gentis grauißima pœna putabatur. His institutis & morib. usq; adeò Mexicani profecerunt, ut quum Cortesius per concionatores interpretes multa de diuinis rebus & de Romani pontificis authoritate, Caroliq; Cæsaris summi principis potentia atq; uirtute dissereret, duo illustres gẽtis Proceres publico decreto instructa legatione ad Cæsarem in Hispaniã, atq; inde ad Clementem Romã utrunq; piè ueneraturi mitterentur. Hos Romæ nos uidimus pari colore & coma, & ingenij alacritate nostris subfuscis ferè persimiles, quos Clemens imagũculas aureas dono afferentes ita remuneratus est, ut conuestitos duplici ueste serica, equestri dignitate honestaret, binisq; bullatis baltheis cum totidem inauratis gladijs & pugionib. atq; item singulis aureis torquib. exornaret, quib. læti munerib. ad suos redierint, & multa, uti postea accepimus, de magnitudine Vrbis moribusq; et ceremo

nijs

nijs nostrarum gentium retulerint. Exinde Cortesius domum Regij prætorij instar Temistitano in foro per eleganti structura & uario marmore sculptisq; lapidibus ornatißimam quam nonnulli Hispanorum Granatensi Alambræ, uel ob id anteponunt, quòd coloratis lapidum zonis admirabili specie distinguatur, cohærentes habeat hortos scaturientib. undiq; per syphones & iocundè salientibus lymphis. Ipsa nanque urbs Temistitan circumfluā habet paludem, per quā longis pontibus continenti iungitur: uberrimosq; dulcis aquæ, quòd salsus sit omnis ex palude humor, habet aquæductus, qui lapideis & turritis ciuium domibus in omnem usum limpidißimas aquas suppeditāt. Posita est hæc urbs medio ferè spatio inter tropici Cācri lineam & æquatorem. Cæterùm Cortesius nō diu tantæ Prouinciæ imperio potiri potuit. Non secus enim ac antea Columbus, inuidia tantarum opum accersitus est in Hispaniam, muneraq; gemmarum & margaritarum supra opinionem pretiosa Cæsari dono dedit, à quo præmium retulit Vallij oppidi donū quod ad eius posteros transiret: successorq; ei summa cum authoritate ad Mexicana regna transmissus est Antonius Mendocius Tendilij filius, qui uti est ingenio generoso optimisq; instructo literis, & honestæ gloriæ auido ulteriora profectò regna atq; exoptatum iter ad Molucas nobis aperiet. Cortesius uerò in Africam secutus Cæsarem Algeriano naufragio insignem pratiosæ supellectilis suæ iacturam fecit, septēnioq; post qui, humilis Medelmi oppidi ciuis, filius

fuerat (id est apud Anam amnem) munere Cæsaris illustris appellatus apud penates suos non planè senex fato concessit, paulo pòst quàm nobis effigiem suam inter præclaras imagines in Musæo nostro collocandam misisset.

Franchini Cosentini.

Alcides latæ multum telluris obiuit:
   Victor & ante alios clarus in orbe fuit.
Clarior Hernandus, nam plus telluris obiuit,
   Plus maris, ignotos uicit & antipodas.

Eiusdem.

Liber ubi Eoos deuicit belliger indos,
   Iussa dedit populis ut sibi thura darent.
Hernandus contrà, poni sibi noluit aras
   Altera ubi est armis India uicta suis;
Est igitur Baccho maior Cortesius: hic se
   Abnuit esse Deum, ui fuit ille Deus.

Sub effigie Sigismundi Poloniæ Regis.

VNC augusti oris speciem quum ætate floreret Sigismundus Sarmatiæ Rex ferebat, inter nostræ ætatis fortunatos Principes adnumeratus, si longæuæ uitæ & firmissimæ ualetudinis cōmoda, cum diuturnitate Imperij, quod semper ei incolume atq; trāquillū stetit, ac illustrium cognationū claritudine computentur. Is enim à Casimiro patre regno accepto, alterum

&

& quadragesimum regnauit annum: octuagesimum autem paucis cõcesso leniore uitæ exitu absoluit: nullis profecto acerbioribus intestinis aut externis bellis tentatus, utpote qui graui instituto securæ domi paci obnixè studuerit, & foris de Barbaris infesta arma temerè inferentibus, insignes uictorias retulerit: quum per legatos summæ peritiæ atq; authoritatis superiorum temporum accepta detrimenta, redditis cladib. expiasset. Nam Tartari ad Socalum cum Polonis cõgreßi Rossolanorum temeritate potius quàm sua uirtute uictores euaserant, & Moldaui ad Ozocouiam Alexandri regis exercitum profligarant. Conuersa itaq; Fortuna ad Sigismundum, Constantinus Ostrogius Ruthenus Tartaros æternos hostes apud Seluchum, atq; iterum ad Visnoueciam memorabili strage edita superauit. Idem quoq; Constantinus pari felicitate ingentem uictoriam de Moscis ad Orsam flumen iuxta Smolenchũ est consecutus. Cæterùm Moldauos Ioannes Tarnouius inclytæ uirtutis dux ita debellauit, ut Petrus ipse Moldauiæ princeps amißis ducum & militum suorum primarijs vulneratus, exutusq; tormentis & castris, uix manus uictoris effugerit. Hæc quanquam præclara multiplicis uictoriæ trophæa Sigismundi gloriam in immensum eueherẽt, id tamen plurimum ad summæ prudentiæ salutemq; regni nomen maximè pertinuit, quòd constantißima fide pertinaciq; studio, pacis & amicitiæ fœdera cum Turcarum Imperatoribus sanctißimè coluerit, quan quã cum Christiani reges specie pietatis & noui de-

coris proposita ut secum consentiret, atq; arma sumeret uehemẽter incitarent. Prouidebat enim rex senex unico innixus filio admodum puero, ideoq; in capiendis grauioribus consilijs nunquam praeproperus & incautus, recasura in ipsum tanquã periculo proximum Othomãnorum arma, quibus nisi maximis et semper paratis copijs resisti posset: nec Polonis sociorum longinqua auxilia ut hosti propinquo ad praedã expositis, expectãda uiderentur. Ex ea quoq; Turcarum amicitia Sigismundus nõ obscurè se praemunitũ atq; defensum aduersus finitimos hostes intelligebat, quando ea esset Othomannorum uetus cõsuetudo, ut socios, & in amicitiam clientelãq; receptos aduersus omnem iniuriam promptißimè defendant. Quorum usq; adeò grauis authoritas apud Tartaros, Moldauos et Moscos ualebat, ut quo minus se commouerẽt, & in Poloniae fines incursiones facerent, imperiosè deterrerẽt: & ipse Sigismundus à Solymano honoris causa amicus & pater appellaretur. Regiae stirpis stẽma nequaquã altè à nobis repetetur, contenti Iagelonis regis memoria, qui duos genuit filios, Ladislaũ Polonici regni successorem, & Pannoniae demũ Hungarorum procerum accitu regem creatum. Hunc uictoria ad Nicopolim tumultuariè parta, cupiditate gloriae elatum et foedera recentis pacis abrũpentem, quum iniquo Fato in Bulgariam penetrasset, Amurathes in Varnensibus campis trucidauit. Huius frater Casimirus regnum suscepit, rex egregiè fortis & de Pruthenis atq; Germanis insigni parta uictoria celebratus

bratus. Hic plures liberos Imperijq; heredes reliquit, utpote qui rara felicitate quatuor Regum pater fuerit. Succeßit enim ei Albertus & mox Alexãder, quũ hic quinq;, ille octo annos regnaßẽt. Quibus demum succeßit Sigiſmũdus, quum Vladislaus quarto loco ei natus frater ad Bohemicum Imperium, atq; inde Mathia defuncto ad Pannonicum transiuiſſet, & Federicus postremus tantæ sobolis frater purpurei galeri et Senatoriæ dignitatis honorã à Romano Pontifice esſet consecutus. Habuit Sigiſmũdus in matrimonio uxores duas Barbaram Stephani Zapolij Transyluaniæ Præfecti filiam, quæ Ioãnis Pannoniæ Regis germana soror fuit, ex qua Hetuigẽ filiam sustulit, Brandeburgensi Regulo, Romani Imperij Electori nuptã: secundo autem loco Sforziani sanguinis uxorem duxit nomine Bonam, quæ ei hunc Augustum hodie regnantem peperit, & Isabellam Ioanni postea Pannoniæ Regi nuptam, ut inde Regia proles Hungarico nomini pararetur. Itaq; Sigiſmundus inter beatos procul dubio referri poteſt, poſtquam auo patreq; Regibus editus, patruum Regẽ, & tres fratres Regio diademate insignes, atq; item fratris filium, & sororis suæ fratrem Regẽ simul & generum uidit. Senio autem cõfectus aduocatis Regni proceribus Augustum filium sibi succeſſorem decreuit, accuratißisq; precibus commendauit. Nec multo pòſt leni tentatus morbo exceßit è uita, eo etiam felicior, si pietatem Christianã respicias, quòd ei ipso die quo Saluator noster Deus Christus Paschali die ab inferis resurrexit, in cœlum emigrare contigerit.

Martini Cromeri Sarmatæ.

Ciuibus externisq; mea est clementia nota,
Consilium, grauitas, relligio, atq; fides:
Pax mihi cara fuit, tamen haud me impunè lacesSit
Theuto, Liuo, Moscus, Turca, Scytha atq; Getes.

Sub effigie Dauidis maximi Abyssinorum Aethiopum Regis.

ETHIOPES *cucullati Sacerdotes, qui post maximum Vaticani templum sedem & delubrum habent, communi cousensu eam sui Regis effigiem uerisSimam affirmant, quam Petrus Aluares Legatus cum cruce aurea ad Clemẽtem Pontificem detulit. Is postea nobis ex commentario AbySsinorum regiones & mores explicauit, quæ omnia à nobis in Historijs suo loco ita diffusè enarrata sunt, ut nihil quod ad dignisSimarum rerum notitiam pertinere poSsit, desiderari queat; qua de re in exprimendo Dauide astrictiore utemur Elogio, ne his fastidio sim, qui Historias nostras perlegerint. Hoc autem de eo Rege totius cogniti orbis longè maximo, dici potest, quòd non modò Christianæ religionis dogmata & cerimonias profiteri, sed his propè iuris ciuilis legibus, & uti nos disciplinæ militaris institutis, tot sua Regna authoritate summæ iustitiæ tueri consuescat, eademq; ei sint iura in profanos, & sacratos sacerdotes, quæ apud Romanum Pontificem uigent. Huic Dauidi proximè defuncto,*

functo,quem uulgo Preteianem uocant,duo insignia cognomenta contigisse Abyßini referunt: scilicet Atanadidinghil, quæ uox uirginium thus exprimit, & Belulgian, quod inæstimabilis pretij gemmam significat. Sedes habet non procul à Nili fontibus inter paludes eius ingentis amnis, qui irrigatione terras omnium solo nascentium ubertate fertilißimas reddit. Vsq;adeò autem eius Regna longè lateq; extenduntur,ut finibus ab occasu Atlanticum Oceanum attingant,introrsus Troglodıtarum damnatis terris inserantur, & ab Oriente ad Arabicum usq; sinum pertendant, ubi Arabicum portum Abyßinos frequentare constat. Dauidi cæterisq; Regibus quum in publicum prodeant,cæruleo tenui serico uelare faciem, & sinistra manu argēteam præferre crucem mos est. Mutare sedes translatis tentorijs,& ualida numerosaq; iuuentute noctu atq; interdiu custodiri solēt; deferuntur lectica interdum aperta succollantibus seruis. In conficiendo autem longiore itinere, mulabus quàm equis uehi malunt. Ipse Dauid omnibus castimoniæ munditijs clarus uxore una contentus fuit; liberos suscepit plures,è quibus natu maximus à Sellano Arabum rege acie interfectus est,cuius acerbæ cædis dolor,quanquam egregiè à fratre uictore,qui improuisam Sellano hosti cladem intulerat, uindicatus uideri posset, Dauidem tamen patrem adhuc stata ætate florentem ad mortem adegisse creditur: sic, ut Claudium hunc qui hodie regnat, secundo natum loco Imperij successorem reliquerit.

Petri Angelij.

Expressam effigiem mira quam conspicis arte
Hospes, & horrentem capitis mirare capillum,
Nigrantesq; genas, nigrantiaq; ora, manusq;
Inspectas, tecumq; alto sub corde uolutas,
Quis sit, & unde genus ducat, quo magnus in orbe
Imperet, illustres nobis ponatur ut inter
Heroas, clari spectandus imagine Regis.
Hic ille est qui iura dabat, legesq; ferebat
Aethiopum populis mediæ sub sydere Libræ.
Tempore quo nostræ superato gurgite uasto
Hesperidum, terras circum, cœlumq; profundum
Percurrere rates, alioq; sub orbe pararunt
Imperium, inuicti tremerent ut Cæsaris arma
Insulæ Oceano in magno, regna inuia uiuis
Credita, & exuri radijs plaga Solis iniqui
Scilicet audaces tum primum Atlasq; Garasq;
Valuaq; & horrifico pulsatus Cynnaba fluctu
Vltra anni Solisq; uiam stupuere carinas
Ire, atq; Herculeis conuulsis æquore metis
Sulcare ignotas temerè uada cæca per undas.
Tum quoq; Pistricesq; feræ, atq; immania Cete,
Monstraq; præteritis non unquam cognita seclis
Horruerunt rapido uolitantes flamine pinus.
Quin ipse è cana prognatas Tethyde nymphas
Pube tenus placido superantes marmore nautæ
Videre, & membris immanibus Aegæona
Sæpe fatigantem terga horrida Balenarum.

Ne-

Neptunumq́; patrem, tumidis qui præsidet undis,
Felicem orarunt reditum, uentosq́; secundos,
Et patrias certè remeassent undiq; ad oras,
Ni gens crudelis sylua insedißet iniqua,
Figere lethiferis hostem consueta sagittis;
Et miseros toto palantes littore nautas.
Ah miseros nautas, tam sæuæ opprobria mensæ,
Funderet, & raptos lentum torreret ad ignem,
Diraq́; dissectis satiaret uiscera membris,
Atq; atro ingluuiem miserorum sanguine fœdam,
Pasceret, ac tepidos laniaret dentibus artus.
Tum uerò si quis Smyrnæi carmina uatis
Legerat, & diuam Circem, sæuosq́; Cyclopas,
Et Lestrigoniæ portenta incognita terræ
Riserat, ignaro miracula prodita uulgo;
Ambiguæ didicit magno in discrimine uitæ,
Docto aurem, certamq́; fidem præbere poetæ.
At non hunc tamen insigni diademate clarum
Quem spectas, diri dirum genuere parentes:
Non regio hunc mater magnorũ horrẽda Gigantum
Difficilemq́; aditu, Regem, alloquioq́; superbum
Protulit hospitibus dias in luminis auras;
At culti Aethiopes gens Fortunata Canopi,
Quæ sæpe Oceanum, sæpe Oceanitidas omnes
Numina magna maris, tum Pana Iouemq́; supremum
Excipit hospitio, ac mensæ dignatur honore,
Indigenam uenerantur uti Regemq́; patremq́;,
Scilicet his Nili fontes, quos uiuida tellus
Imbibit, & magnis fœcundat meßibus agros,

Suppeditant lymphas, dulces cœnantibus haustus,
Quas illi aßiduè multo cum nectare potant.
Horum, nulla fames & amor uesanus habendi
Morbo infelici, tristiq; cupidine mentes
Sollicitat, longa iamdudum in pace quietas.
At nos infausti proles scelerata Promethei
Insanas ut opes miseri cumulemus, & altos
Thesauros imis argenti auriq; metalla
Visceribus terræ effoßis scrutamur, & ipsum
Vertimus heu sæui cognata in corpore ferrum
Et consanguineo fœdamus sanguine dextras.
Iam iam igitur cuncti placidas uno agmine terras
Desertis aliquando Asiæ Europæq; ruinis
Victuri longumq; æuum, & diuturna beati
Ocia ducturi, tanto sub Rege petamus.

Sub effigie Muleassis Tunetani Regis.

ERAMPLVM in Africa regnum, cæterisq; ab honore uetustatis, augustius tenuisse constat hunc Muleassem, quem celeberrima Cæsaris uictoria nobis clarum, & immitis eius Fortuna miserabilē fecit. Repetebat ipse, uetustißimā Tunetani Regni originem ab his Pœnorum Regibus, qui ante sexcentos annos ab aduentu Arabum totius Africæ regiones, maritimaq; præsertim Regna multitudine sua, quæ inuicta armis extiterat, occupantes Mahometis sectam usq; ad Oceanum, & Atlantica Regna protulerunt, unde postea

ea Almansor immensæ uirtutis atq; potentiæ Rex cui Emiramolino cognomen fuit, à Mauroco clarißima ulterioris Mauritaniæ urbe ingenti ausu in Hispaniã traiecerit, & post deuictos multis prælijs utriusq; Hispaniæ Reges, in Bætica Granatæ Regnum condiderit. Hic Muleasses magna ui corporis fuit, excellentisq; industriæ in omni exercitatione equestris disciplinæ, sed ingenio rapaci, suspicioso, & in omnem libidinem effusè prono, fœdoq;, & quod immanius fuit erga suum sanguinem perfidiosißimè cruento. Nam Mahometis patris mortem accelerasse fraude Lẽtigesiæ matris, & quosdam è fratribus iugulasse; alios crudelem in modum oculorum luminibus priuasse ferũt, & quod supra nefarij criminis consilia, cùm sibi, tum populo Tunetano exitiale fuisse cõstat, Turcas prædones in Africam accersiuit, portumq; eis atq; urbem conceßit, ea cõditione ut eorum prædæ quinta parte potiretur. Rex erat plena quidẽ præsentis & opimi quæstus, sed maximè inuidiosa, sed cõmunibus humani generis hostibus Tuneti tutißimus eßet receptus. Per hunc modum quum piratæ Africæ litoribus insiti, multa cùm Siciliæ atq; Italiæ, tũ Sardiniæ & Corsicæ, omnibusq; Hispaniæ oris, detrimẽta intulissent, classemq; Hispaniensem intercepissent, sese cum Hariadeno Barbarussa consociarunt, qui Solymani ingenti classe subnixus, instructo insigni dolo Tunetum occupare cogitauit, & fauẽtibus quibusdam Pœnorum occupauit, eiectoq; Muleasse sese Tuneti Regem constituit. Tum uerò Cæsar suscepta Muleaßis causa

aduersus Barbarussam bellum suscepit, tãto apparatu, ut expugnata Guleta quæ erat ad stagni fauces imposita munitio, ipsoq; demũ Barbarussa acie fuso Tuneto potiretur, atq; hostem fugientem magna parte classis exueret. Eo modo Cæsaris beneficio reductus Muleasses septẽ regnauit annos, nihil de antiquis moribus remittẽs, uel auaritiæ uel crudelitatis, usq; ad id tẽpus quo Barbarussa à Solymano cũ classe ad præsidium Galliæ Regis mittebatur. Huius tanquam ueteris & formidandi hostis classem ueritus Muleasses, eo consilio ex Africa Neapolim uenit, ut terrestri itinere apud Genuã Cæsarem adiret, quòd maiora præsidia ab eo impetrãda uiderẽtur. Sed Cæsare Sicãbrici belli cõsilijs occupato, Neapoli subsistere iussus, amittendi regni periculũ quod ab hoste Turca Hariadenoq; timuerat, à perfidiosissimo Amida filio inexpectatum subijt. Amida siquidem cunctis uitijs patrem imitatus, edita fama quòd Muleasses apud Christianos abdicato prius Mahometis cultu impiè deficiens, nõ multo pòst morbo perijsset, Regnũ tanquam Rege patre orbatũ occupauit: quo nuncio perculsus Muleasses, filij perfidiam omnino armis uindicandam, repetẽdumq; Regnum existimãs, tumultuarias Neapoli copias conscripsit, Lofredioq; Neapolitano Duce in Africã traiecit, & ad Guletam appulsus, uel detestante Touarre Hispano Guletani præsidij præfecto, præproperus nimisq; raptus Regni desiderio, & ulciscendi filij cupiditate, sublatis signis secundum stagni litus, Tunetum re perrexit, eo euentu ut erũpentibus ex insidijs Amidanis

midanis militibus, nullo propè negocio eius copiæ ex
tyronibus confectæ, profligatæ ab equitatu omnes cũ
Lofredio duce delerentur, ipse vulnere accepto cape-
retur: cui Amida filius nihilo patre melior, oculos i-
gnito scalpro expungi iußit. Eũ tamen tanta calami-
tas tulit euentum, ut Amida aliquanto pòst à patruo
regni poßeßione pellereaur: quo casu Muleassès no-
ui regis eiusdem germani fratris pietate, carcere edu
ctus ad Guletam Hispanorum beneficio peruenerit.
Nec multum inde discedens Muleasses Neapolim ite-
rum traiecit, magnoq; miraculo miser Romã uenit.
Ibi tũ nobis ex eius humanitate perdiscere licuit quæ
ad historiæ nostræ fidem pertinebant. Sed qui in disci
plinis philosophiaq; ex dogmate Auerrois non me-
diocriter eruditus, uel in tanta miseria pulsus, orba-
tusq; oculis, Regium fastum prætulit, ut deductus ad
Pontificem non aliter adduci posset quàm ut genu tã-
tum exosculato eum ueneraretur. Transiuit demum
ad Cæsarem in Germaniam, accusauitq; Touarrẽ fur
ti, quòd depositám apud eum regiam gazam dissutis
culeis inhumaniter decumasset. Sed multa refellente
Touarre, atq; magnificè causam dicente, ita dimissus
est Muleasses, ut Siciliæ præfecto alendus mitteretur,
usq; ad id tempus quo Andreas Auria & Ioannes Ve-
ga Siciliæ prorex, Garziasq; Toletanus Neapolitanæ
claßis præfectus expugnandæ urbis Africæ negocium
susceperũt. Dũ ea urbs (olim Leptis parua, hodie Ma
homedia à barbaris uocata) terra mariq; à nostris
quateretur, adessetq; Muleasses auditor strepitus, po

tius quàm pugnæ spectator, antequam expugnaretur morbo interijt: ut aiebat, nihil à syderalis artis prædictione deceptus, quæ suo fato, & in Africa moriturum, sed nō exulem prædixerant. Deductum est eius funus frequentißimo Pœnorū omnis generis comitatu, ad Carouanam sacrosanctam apud Barbaros urbem, in qua inclytos reges et generosos Numidarum regulos tumulari mos est.

Iouij iunioris.

Linque tuas rupes, & inhospita saxa Celeno
  Infandis Strophadum fixa diu scopulis;
Currite uos aliæ Harpyiæ, furialia monstra
  Non Calais, Zetes non agitator erit.
Huc agite: antiqui renouetur fabula Phinei,
  Atq; iterum intactas polluite ore dapes.
Non erat Oedipodes, qui fœda ob crimina lucem
  Ipse sibi infensis unguibus eripuit,
Pœnorum ille fuit cunctis notißima labes,
  Maurorum ille fuit pestis & opprobrium;
Nec duro exilio factus miser, atq; superbus
  Pontificis sanctis oscula dat pedibus.
Eruit huic lumen natus, uel numinis ira
  Illius ut fratres, & pater ultus eat.
Tu tamen his gaudes scriptis rex Barbare, quòd te
  Posse diu credis uiuere in historia:
Scribitur hæc alijs, ne tam impia facta sequantur,
  Vtq; author scelerum in Tartara solus agas.

Sub

Sub effigie Pyrrhi Stipiciani.

AC uerè militari fronte, atq; his ferocibus oculis, & inauratis armis, cōstantis pugnacissimiq; animi uim præferebat Pyrrhus Stipicianus è Baleona familia, sed Columniæ domui per clientelam insertus, quū sub M. Antonio atq; Pompeio adoleuisset. Is nuper subitaneo ereptus morbo discessit è uita, ut nouissimum inter imagines locū teneret, usq; adeò importunè ut ei summus inter secundæ classis duces, militiæ decus eriperetur. Erat enim ex multo usu militiæ, opinione uirtutis eò prouectus, ut se dignum militiæ honorem quo uirtus enitescere posset, maturè consecuturum speraret. Recentis siquidem obsidionalis coronæ decus retulerat ad Carinianum ab Anchiano circumallatus & obsessus: tanta utrinq; pertinacia, ut ille uictor omnes spes proferendi Imperij abijceret, modò obsesso oppido potiretur, & ex aduerso Pyrrhus, uel consumptis omnibus alimentis priusquam se dederet, extremæ inopiæ discrimen subeundū esse arbitraretur. Verùm lurida mors ex fame in proximo spectata, utrinq; pertinaciæ finē imposuit. Desperatis nanq; auxilijs, quas necessitas exprimebat conditiones ab hoste ita accepit: ut polliceretur Germanorum atq; Hispanorum cohortes, quibus præerāt Felix Archius, & Sanmichael Hispanus intra quartum mensem nullam Cæsari operam nauaturas, atq; ipse continuò ad Franciscū regem in Gal-

liam proficisceretur. Hoc optima fide præstitit Pyrrhus, quanquam Hispani occupato Brixello, pactionis fidem minimè seruassent. Rex generoso animo clementiæ laudem captare solitus, Pyrrhum humaniter excepit, et uti erat uel in hoste præclarus uirtutis æstimator, ei apud se militare uolenti liberaliora obtulit stipendia: sed is Romani pudoris plenus de salute libertateq; gratias agens cuncta alia renuit, benigneq; dimissus, ad Cæsarem contendit, qui tum in Belgis Sandesirium oppidum expugnabat. Ab eo Pyrrhus uirtutis nomine Mortaria oppido quæ est inter Ticinum, atq; Nouariam donatus est: quanquã ei grauiter Vastius succensuisset, quòd perpetuis eius obtestationib. & precibus adductus ad Ceresolam cum Gallis confligere maturasset, ut extrema (sicuti aiebat) fame perdomito, & tot fortißimarum gentium cohortibus uix præ inedia effigies hominum sustinentibus opem ferret, cuius infaustæ pugnæ casum postea minus necessarium cõpertum est, postquàm uel desperatis auxilijs per quadraginta amplius dies maiora etiam auctioraq; obsidionis incommoda pertulisset, scilicet ut effi cta grauioris periculi neceßitate, ipsius Imperatoris diligentiam magis & magis excitandam putarit, graui cum discrimine uniuersi belli. Verùm hæc Pyrrhus ita diluebat, ut aliquantum frumenti ab se cuncta perscrutante abstrusa in scrobe nouißimè repertum diceret, quo se insperato subsidio milites aliquandiu inediam tolerasse faterentur. At Vastius eius rei excusationem dißimulãter excipiens, quod pro sua pristina uirtu-

uirtute, neq; sibi neq; uoto Cæsaris satisfecisset, ad Cæsarem in Germaniam profectus est, ut ille de tota ratione atq; euentu aduersæ pugnæ certius doceretur. Eo autem animi habitu in Italiã redijt, ut eius prælij detrimento Cæsarem non obscurè offensum crederet, cõceptoq; inde inexpiabili dolore, & morbo, uir alioqui magnanimus uitam desereret, et Pyrrhus Cæsaris munere lætaretur. Cæterùm Pyrrhus qui insignem bello operam præstare cupiebat, quum honores militiæ apud Cæsarem præoccupatos esse conspiceret, ad Venetos Italicæ libertatis iura tuentes se cõuertit, apud quos magna esset minorum ducum penuria, multis scilicet aut exauthoratis, aut fato sublatis: inter quos Valerius Vrsinus præpropera morte ereptus, ut erat omni dignus laude, ingens sui desiderium illis reliquisset. Sed Pyrrhus dum miro patrum consensu militiæ adscriberetur, uel multo uirium robore ualidus tridui morbum sustinere non potuit.

Iouij Iunioris.

Hunc cinerem, & magni saxum uenerabile busti,
Et nimis ereptum properè è uitalibus auris
Heroa insignem lachrymis decorate supremis,
Ingentemq; animam mœsta ter uoce uocate
Heu proceres, quib. ardor inest, & gloria Martis.
Quis melius fera bella colat? uenerandaq; iura
Militiæ? tu frange comas, & percute pectus
Ipsa tuum Bellona manu, ualidisq; lacertis
Ensesq;, & galeas, & forti hastilia ferro

Disijce deturbans, immitiq́; obrue ponto
Quicquid in Aeolijs excußit Lemnius oris.
Ille per Elysium, perq́; umbriferas conualles
Terrenam exutus molem, nostriq́; laboris
Securus, ueteres Phrygas inter, & inter Achiuos,
Romulidumq́; duces, Romani sanginis ipse
Nunc acres exercet equos, nunc agmina uictor
(Paßim pugnaci sternens quæq; obuia dextra)
Proterit, atq; hostes cogit dare terga sequenti.
Sed quid in Elysio prodest uictoria campo
Ausoniæ? quæ mœsta diu sarcire ruinas
Hoc duce sperabat. Cimbros non illa furentes,
Aut sæuum duris Gallum extimuisset in armis
Obsidio, & rerum tristis penuria testes,
Ille animum inuictũ nunquam in discrimine summo
Deiecit, dum se crudeli traderet hosti.
An se iactabit Casilini gloria tantum?
Extremamq́; famem perpeßa Petilia quondam?
Nunc gemat Ausonia (& certè hæc est ira deorum)
Vos Manes gaudete pij, sanctumq́; per altos
Fortunatorum saltus, sedesq́; beatas
Ferte Ducem, celsumq́; humeris imponite uestris,
Et tantam magno uirtutem extollite cantu.

Finis sexti libri.

PAVLI IOVII EPI-SCOPI NVCERINI PRÆ-fatio in septimum librum Elogiorum suorum ad Cosmum Medic. Florentiæ Ducem.

On miraberis candidissime Princeps, si cõplures qui suis seculis insigni bellicæ laudis præconio floruerunt, hoc volumine pretermissi videbũtur. Nã ex professo eos tantùm quorũ veras imagines nancisci potuimus, appositis Elogijs exornandos arbitrabamur, ut in libro iã pridem à nobis edito (de viris literarum elegantiũ doctrina inclytis studiosè seruatũ est. Quamobrem iam mihi licet iure optimo veniam deprecari, quãdoquidem in hac tot imaginum supellectile cõparanda, per triginta amplius annos perpetua curiositate incẽsus, neq; diligentiæ neq; sumptui vnquam pepercerim. Arbitrabar enim in hoc flexu ætatis & pręcipiti senecta, nullum om-

nino,abdicatis iam cæteris voluptatibus,vel honeſtius,vel ſplendidius ſtudiũ fore(ſacrato præſertim viro) quã iocundam,& negocio liteq; vacuã maximeq; tranquillam vitam inſtituẽti, paraſſe viris elegantibus apud Muſęũ noſtrum peramœnæ delectationis voluptatem ac vtiliſſimum animorum oblectamentum, his præſtantiſſimis veræ virtutis exemplis, quib. hæc vita ſępe anxia,& atri plena turbinis beatè cõpoſita procul à moleſtijs, & perturbationibus abduceretur. Cæterùm viuorum quoq; Ducum,& regnantium adhuc regum imagines ibidem ſpectãtur, quibus ideo pleniora elogia ſuppoſuiſſe puduit,quòd(vt poetæ aiunt) vltimus vitę dies indicet de omnibus, nec quiſquam mortalium planè felix ante obitum dici queat.Præduri quoq;,& odioſi ſit muneris viuentiũ mores publicæ cenſuræ ſubieciſſe,tanquã aliquãto certiore maleuolẽtiæ, quàm pręmij vel laudis ſpe.Quandoquidem apud multos hac tempeſtate parcè laudaſſe, quàm maledixiſſe tantun-

dem

dem ſit. In hos ſcopulos aliquãdo nos incidimus, quum hiſtorias vel egregio fidelis ingenij temperamento perſcriptas, ederemus. Verùm hæc eodem robore conſtãtis animi ſemper feremus, quo grauiſsimi operis negociũ aggreſſi, eam tantùm ab ingenuo labore laudem tanquã ſecuriorem & pleniorem à poſteris potius, quàm à viuis, nõ obſcuro cum liuore aliena ſæpe legentibus expectandam eſſe cẽſebamus. Cæterùm hic liber, qui viuorũ Elogia continebit illuſtri & aſtricto nominis tui Encomio claudetur, & optimo quidẽ iure, quam domi tuæ natus ſit, vbi conceſſo nobili ocio elegantiora ſtudia tuis auſpicijs refloreſcunt. Vale.

ELOGIORVM LIBER SEPTIMVS.

Sub effigie Caroli v. Imp.

SALVE ter maxime Carole Quinte Auguste, à praclaro præcellētium uirtutum concursu atq; præsidio inuictißimi Imperatoris cognomē merite; quum apud cunctas propè gentium omnium nationes splendidißima ingentium uictoriarum trophæa statueris, usq; adeò felici euentu, ut tuam uim non modò Barbari Africæ, sed ipsi quoq; Antipodes, quos uictoria tua nuper aperuit, intelligant & admirentur; Quandoquidem incōparabili inusitatæ uirtutis tuæ documento indomitæ antea Romanis, ulterioris Germaniæ gētes, bello superatæ, subactæq; Maiestati gloriòsi nominis tui pareāt, & tua signa uel ex longinquo etiam trepidißimè uenerētur. Quo fit, ut qui uotis ritè cōceptis, pro salute gloriaq; tua superis supplicāt, à te hoc unū, quod est uerè summum ad dignitatem tuæ amplitudinis expostulent, ut postquam uti maximè pius non obscura religione tangeris, de paranda communi concordia generosè decernas, scilicet ut publicis piorum Principum armis egregiè auctus & cōfirmatus, Solymani insolentißimi hostis ferociam contundas. Neq; enim omnino erit difficile inermem aciem grauibus armis protecto agmi-

agmine perfringere, eius hostis quem uictrices aquilas reformidantem, & planè uertentem terga, nuper ad Viennam conspexeris.

Iouij Iunioris.

Deuictas Turcarum acies, Libyemq́; subactam
Milite Cæsareo uictrix, quum uiderit Arctos:
Vndantesq́; procul Pœnorum sanguine campos,
Proluit horrenti, quos Bagrada concitus unda;
Quumq́; minor genibus latis Germania terris;
Atq; tuas totus sub leges iuerit orbis,
Vndiq; te canimus uates ter maxime Cæsar;
Præsentesq́; tibi meritos largimur honores,
Hîc te monstrari populis gens Itala mauult,
Quàm tua si Parij sublimis mole colossi
Effigies medijs latè caput inserat astris.
Nam lapides, atq; æra cadunt, quibus imber & ignes
Officiunt, longiq; uorax iniuria secli.
At te olim CAESAR cœlestia tecta tenentem:
Complentemq́; tuo felici nomine terras,
Et tum etiam Libyæ populis, Turcæq; timendum
Ante alios longè mirabitur alta uetustas

Sub effigie Ferdinandi Regis Romanorum.

T tu quoq; Ferdinande imperator designate, Regijs multis uirtutibus Cæsari germano fratri par, sed Fortuna inferior bonitati liberalis ingenij tui magis ac magis innitere, ut hanc rerum dominam tibi cõci-

lies, atq; inde sicuti præclarè optimus Regũ omnium, amplissimus etiam fias. Neq; enim sat est clementem, pium, liberaleq; fuisse, nisi bona sors æquissimis consilijs tuis arrideat. Sors quidem quæ omnia uersat, & uti lubet cæca libidine dare cuncta, & eripere cõsueuit. Adijsti quippe Pãnonici Regni hæreditatẽ, quam legitimo iure cupiebas, quòd id Regnum Rege orbatũ uetustis & nouis fœderũ legibus Austriaci sanguinis stirpem respiceret. Sed ius omne quod præclarè tuũ est, immanis Barbarus sic interrupit, ut nouũ hominem quorundam Hunganorum Procerum importuna assentatione, è Præfectura Trãsyluaniæ prouectum, beneficiarij iuris nomine Pannoniæ Regno imponeret, & à te demum felicibus armis profligatum, in contumeliã Germanicæ authoritatis reducẽdum, tuendumq; susciperet: quod uideri poterat ex dignitate Othomannici nominis confirmare clientem, & Christiana simul arma toties à maioribus suis uicta contẽnere. Huic nãq; seculo fatale fuit, ut nostrorum Regum animi ueræ pietatis obliuiscerẽtur, exitialiq; insania inter se peruicacibus armis dissiderẽt, scilicet ut Barbaris ueris hostibus sterneretur uia, qua illi nemine iustis uiribus obsistente in uiscera nostra penetrarẽt. Itaq; uirtuti tuæ tuisq; tantùm opibus innixo non inane modò, sed funestum semper fuit, cum rabida immẽsarumq; uirium præualida bellua colluctari, eritq; semper & miserũ nobis & luctuosum, nisi Cæsar frater tanquam alter inuictus Hercules, opem ferat. In dextra nanq; eius tam forti quàm felici præclarè sita

rè sita est spes omnis parandæ incomparabilis, glo-
riosæq; uictoriæ, si æquam pacem pijs regibus reli-
gionis amore dandam censeat; hisq; in societatem a-
scitis eorum copijs atq; opibus uti uelit: sicuti Maxi-
milianus auus tuus, summæ uirtutis & pietatis im-
perator ad propulsandum tollendumq; publicæ salu-
tis periculum, opus esse sapientissimè decernebat.

Iouij iunioris.

Te quoq; nubiferas, qua Larius alluit Alpes,
Tot claris inter regum ducumq; tabellas
Littore Lunato Musæa Palatia seruant
Spectandum populis rex augustissime regum.
O uerè egregium cunctis decus addite terris,
Quàm bene Pannonij cura est tibi tradita regni,
Scilicet; ut duce te, nostris quandoq; superbum
Finibus arceri speremus posse tyrannum;
Qui uelut immissus syluis arentibus ignis
Quum furit, insano Borea spirante per agros,
Corripit è medio crepitantibus omnia flammis.
At tibi nec uirtus, spectataq; dextera bello
Defuerit, tandemq; tuis, sic auguror, ausis
Conuerso felix studio fortuna fauebit.

Sub effigie Henrici Galliæ regis.

DIVI Diuæq; omnes te sospitent magna-
nime Henrice, & paternæ uirtutis æmu-
lum faxint, modò illius totum iniquæ
sortis omen auertant. Ex alijs namque

fortunam disces quam non longè semper ab inuicta uirtute tua absuturam experieris. Quādoquidē quæ optimo consilio prouideri queant, & regnis tuis præsidio atq; ornamēto sint, initio statim principatus statuenda censueris. Primum enim omniū ærario, cuius opibus cūcta belli & pacis munia cōstant, ita cauisti, ut quæstorū impudētes prædas sustuleris, et totius prope uenatorij sumptus luxuriē moderata lege correxeris, ita ut agricolis in ipsa regis uoluptate minimè sit lugendum; & quod integri tui pudoris est, apud aulam licentiæ muliebris intemperiem castigaris, tanta uerecundiæ cura, ut matronæ omnes perillustri reginæ exemplo (hæc enim lectißimis pudicitiæ moribus gaudet) suum perspicuæ famæ decus respiciant, & solis nobilioris elegantiæ munditijs extra suspectas dubij pudoris illecebras pudici nominis laudem tueantur. Iustitiam porrò tanta seueritate colendam instituis, ut nihil apud iudicum collegia promercale, nihil apud equitum ordines corruptum, & nihil denique in causa religionis deprauatum, uel piaculo suspectum, uel ulla ex parte supinè neglectum esse patiare. Nec mirum est, si hos mores in te iuuene ueneramur atq; suspicimus, postquam (quod est grauißimi & saluberrimi iudicij tui munus) toti summæ arcani consilij præfeceris Carolum Lotharingiæ Cardinalem, singularis innocentiæ, pietatis atq; prudentiæ hominem, à te propter fidem industriamq́; mirificam in minore fortuna delectum. Quod uerò instauratæ florentisq; militiæ interest ipsum Annæum

Memoran-

Memorantium è uilla sua Centellia uel fœmineis delationibus ac artificijs preßus importuno Reipublicæ tempore tacuerat, in aulam euocaueris, quod nemo ea sobrij constantisq; iudicij grauitate, aut perpetuo armorum usu, castrensiũq; rerum noticia, tuẽdæ Galliæ & proferendo imperio dux potior atq; præstantior exoptari poßit. Itaq; macte tua iam bis cùm in Alpibus, tum in Belgis spectata uirtute pernobilis Rex, perge ut cœpisti, & uirtutem & pietatem cole, ut fortuna pudore uicta fortibus ausis tuis arrideat.

Benedicti Varchij.

Quid regem uerè regem, lateq; potentem
Præstantem bello regem, studijsq; Mineruæ
Insignem addeceat, si scire Henrice laboras:
Henrice Francorum decus, ac noua gloria gentis,
Non alius quisquam citius, meliusue potest te
Patre docere tuo, magnum bene consule patrem
Patrem imitare tuum, quo nullus tempore in omni
Omnibus in rebus maior fuit aut erit unquam:
Ex illo uirtutem omnem, uerumq; laborem,
Fortunam ex alijs tantùm didicisse memento.

Sub effigie Christierni Daciæ regis.

VIS neget te Christierne mortalium immanißime nequaquam ex merito nefariæ crudelitatis dantem pœnas, nõ quidem à fortuna, quæ sæpe iocari nequè diu cõsistere solet, uerùm ab ipso magno numine cer

tißimo ſemper ultore ſcelerum tandiu carceris calamitate fuiſſe mulctatum? Non enim humano partu in hanc editus lucē; ſed à monſtruoſa terrificaq; bellua, uti tuus ſæpe fert glacialis Oceanus natus & educatus inter Balenas & Orcas exiſtimari potes. Hanc ſiquidē ſtirpem fateris inſidioſis uipereisq; oculis, efferafronte, portentoſisq; dentibus, & horrida barba humano cruore delibuta, qualem Anthropophagi Canibales apud Indiam noui reperti orbis ferre dicuntur. Non eius utiq; Chriſtierni regis ſanguine progenitus eſſe potes, qui uti erat egregiè pius, religionis cauſa aliquando pedibus Romam ierit, ut ſacroſancta altaria pietatis plenus inuiſeret, & pontificē ſacrorum principem uenera etur, muneraq; ueneratio nis eximiæ in patriā referret, quibus tu ſceleſtißimus nepos potirere. Deſciuiſti ſiquidem impiè atq; arroganter, non quidē à Romano pontifice, quòd fortaßè fieri poſſet; ſed à Chriſto ſuperisq; Diuis, ut te innocentißimorum ſacerdotum ſanguine cruentares. ſacrorum aras euerteres, templorū donaria diriperes, & deniq; uti immanis parricida, humani generis odium parares: ſcilicet ut totius Daciæ, Gothiæ, atq; Noruegiæ populi, monſtrum ſibi regnare non homi nem indignantes, publica conſpiratione rebellarent, teq; eiecto Chriſtianum re & nomine regem pro im pio ſibi deligerent, à quo perpetuis uinctus cathenis, tanquā indomita bellua, clatrata in cauea ſeruarere. Dignus profectò omnibus tormentis atque ſupplicijs, & nece turpißima, niſi honos qui Cæſari tibi ex

materterа

matertera coniuncto, plurimus debetur, & Christier-næ filiæ tuæ insignis pietas, quæ matri quàm tibi similior euasit, infelicibus Sfortiano & Lotharingio connubijs clara, te adhuc atroces retinentem spiritus, & tetro carcere pœnas dantem seruauissent.

Placidij Placentini.

Terrificam hanc effigiem, hunc horribilem tyrannū;
Dedecus hoc & Daniæ, dentibus ijs trifauci
Ad Stygios qui reboat persimilem feroci,
Sanguinis hoc deniq; sacri cupidum sepulchrum,
Iis tabulis (credo equidem) non meminisse fas est:
Ni monumentum ueluti perfidiæ efferatur.
Ingenium scilicet hic exuerat benignum,
Et uelut antiqua manus iam uoluit Gigantum,
Dum nequit alto officere hic cœlicolum tonanti;
Insequitur, sæuit, & almos necat (heu) ministros:
Templaq́; sacris uacuat tum spolijs profanus.
Et nisi qui fulmina torquet, populos subactos
Ensibus ac corde fero cogeret in tyrannum,
Spiritus huic terribilis iam solium locasset.

Sub effigie Solymani Turcarum imperatoris.

OLYMANO *ex re feliciter prouisa, cui euentus responderit, nomen obuenisse elegantiores Turcæ asserunt, secus ac patri contigisse cōstat, qui à contrario sensu Selymus hoc*

est mansuetus & lenis authorque pacis sit uocatus, quo nemo Othomannorum principum ingenio ferocior & ad sæuitiam pronior, & denique bellicosior fuerit. Nam si memoria repetamus utriusq; res gestas quas in historijs narrauimus, plus certè cruoris effusum fuiße fatebimur per octo annos, quibus Selymus imperauit, quàm his triginta quibus Solymanus imperio potitus est. Hoc uerò nomen Salomonem Mosaicis annalibus regem, sapientiæ gloria inclytum, immutatis syllabis refert. Sed Solymani, si comparare iuuat res gestæ, paternæ famæ nomen æquasse censeri possunt, si numeros & pondera uictoriarum æqua lance expendamus. Recepta namque Syria, interfecto Gazelle qui rebellarat, & Belgradum Pannoniæ propugnaculum cum ignominia Christiani nominis fortiter expugnatum, Rhodus manu capta, trucidatus in acie rex Hungarus, Buda urbs regia bis occupata, Austrianus exercitus ad Ezechium fœda in fuga cæsus atque deletus, Rocandulphi ingentes copiæ ad Budam expugnatis castris superatæ, contemptusque demum atque repulsus ad Pestum Germanorum exercitus, & expugnatum in oculis Strigonium & Alba regalis eo uictoriæ cursu in potestatem redacta, & paulò ante Hispani in Dalmatia ad Castrumnouum strenuè expugnati cæsique, & quod fœdius accidere nobis non potuit, nostræ claßes quæ insuperabiles uiderentur, ad Leucadem in fugam coniectæ, Solymanum profectò neque patri ausu imparem, neque prorsus inertem aut gloriæ minus auidum

dum testabuntur. Quòd si eius uictorias ad Orientem partas computemus, Assyriæ & Mesopotamiæ regna cum Babylonia, clarissima Orientis urbe & magni Memphi proculdubio æquanda, Othomanni co adiecta imperio, captæ Aegypto opponi & comparari poßunt, & quod ad gloriam attinet, euastati maioris Armeniæ, Mediæ, Persidisq; fines usq; ad sinum Persicum, captumque bis Taruisium Persarum regia, omnibus ornamentis spoliatum, nónne Tamasum Hismaelis filium refugientem ad montes, neque consistere, neque acie congredi ausum, se planè uictum confiteri coegerunt? Superi igitur Solymano eam mentem tribuant, ut perpetuo bello uexandum Orientem, appetendamq; Indiam censeat, postquam nos tot acceptarum cladium minimè pudet, nec ex communi concordia de sacro bello cogitamus, dummodò hostis auersi beneficio pace frui liceat, quum huius Solymani uires eleuare, nostras iactanter efferre, eius mores ineptè carpere contendimus. At ipse Turcis eius certè erit (uti illi fatentur) supra cæteros Othomannorum principes, qui per ducentos regnarint annos, iustitiæ, sobrietatis & continentiæ laude clarißimus, quum nulla impietatis atque sæuitiæ, sed multa religionis atque clementiæ monumenta Musthaphæ filio iam planè uiro & nobis formidando æmulanda proponat.

Iani Vitalis.

Ocia quem nunquam tentarunt mollia, quem non
Delitijs fregit desidiosa Venus:
Regnatorem Asiæ Solymanum en aspice, quisquis
Scyllæam ignoras terribilem ingluuiem.
Aegyptum ille inhians, inhians Indosq; Getasq;
Pannoniæq; arces, indomitamq; Rhodum,
Vi magna aggressus rapuit, te uindice Cæsar
Euasit rabiem sola Vienna suam.
Et nunc immitis fœta truculentior ursa,
In latebris fingit funera nostra suis.
Interea dum nos uigilantes stertimus, ille
Insomnis nobis integra regna uorat.

Sub effigie Andreæ Aureæ classis præfecti.

DIV te sospitent cœlestia numina fortunate senex, assertæ in libertatem patriæ suprema gloria inclyte, perpetue & inuicte prædonum hostis, & multis mari partis uictorijs celebrate. Dij superi inquam seruent, & in hoc uiuidæ senectæ robore sistant. Ad præsidium namq; oræ maritimæ Deorum inmortalium beneficio natus existimaris, qui unicus cœli nubiumq; spectator naualis disciplinæ arcana huic seculo propalasti; ut doceres quibus artibus & irati maris contumeliam, & sæuientis Aeoli minas contemnere possent, qui hybernis etiam tempestatibus

se forti-

se fortiter committere audeant. Hoc tibi supremi laboris superest, ut pro tua uetere uirtute, uigilantia, pietate, patriam quam abolitis ueterum tyranorum nominibus uerè liberam opibusq; florentem fecisti; parta ciuium concordia, diu serues, incolumemq; & bene fortunatam faxis.

Iani Vitalis.

Quem spectas barba horrentem, sæuumq; tridente
Imperium pelagi magna ditione tenentem,
Aurius est; non ille modò Libyæq; Asiæq;
Piratarum horror, & formidabile nomen:
Hic terræ decus Ausoniæ, & noua gloria Martis.
Hic patriam longo concussam turbine belli
Firmauit pace, & ciuiles sustulit iras.
Illum grata suum, Ligurum Respublica ciuem
Et pietate grauem, & meritis ingentibus, inter
Delectos proceres quos ille ab origine prima
Excoluit celebrem æterno sacrauit honore,
Et Iouius tabulam uirtutis dedicat ergò.

Sub effigie Tammasi Sophi Persarum regis.

MAGNO Hismaeli quatuor filij fuerunt: Tammas, Helcas, Becram & Somirza; sed hic Tammas communi iure gentium, quòd esset natu maximus, regnum excepit: uerùm non eadem felicitate qua pater, quanquam iisdem propè artibus id regeret, aut

proferre aut tueri potuit. Intempestiua namq; fratrũ æmulatione uexatus, & à Parthia Hircanorum lacessitus armis, Othomannica arma non diu tulit, cùm Solymanus intellecta occasione è Comagene in Mesopotamiam effusis ingentibus copijs totam eam regionem, quam hodie Diarbecham Barbari appellãt, quatuor claris urbibus & singulari copiarũ omniũ fertilitate nobilem occupasset. In ea enim sunt urbes Byrtha apud Euphratẽ, & secundũ eã introrsus Cara Amida, & Moredinum & Orpha quæ Edessa fuit & quæ est ad Tauri radices Bithelis. Exinde Solymanus Syriæ, Iudææ & Aegypti Satraparum auctus copijs, Assyriæ regnum inuasit, & Babyloniam Alexandri magni & reginæ Semiramis memoria claram immensa cupiditate ex tam facili uictoria adijt, & in deditionem accepit, ut inde expeditus atq; terribilis ad Táruisium æquata Selymi patris celeritate contenderet. Tum uerò Tammas quòd uiribus esset inferior, ad montana asperáq; loca se subducens, & subitis incursionibus uenturi & prælio certaturi famam præbens, ita Solymanum spe pugnæ frustatus est, ut decedentẽ, & pabuli pressum inopia, ijsdem uestigijs insequeretur; adeptusq; eius nouißimum agmen ad Bithelim urbem Tauro suppositam cùm Turcæ propter effusas niues multis afflictarentur incommodis, eorum castra per Delimentem impigrum ducẽ noctu adoriretur, & maximè cruenta cæde semisopitos obrueret. Ea clade Solymanus qui Cara Amidæ substiterat, dolore perculsus Byzantiũ redijt usq; adeò sibi iratus

iratus, ut sperati triumphi publicæq; lætitiæ apparatum omnem reijceret, ulturusq; contumeliam iuraret non prius se cœpto bello finem impositurum, quàm Hismaelis progeniem (uti Selymus pater, & auus Baiazetes statuissent) funditus excideret. Hæc siquidem odia cùm ipsa nouæ religionis dissensio, tum antiqua simultas à proauo Mahomete cum Vssumcassane cõcepta in immensum extẽderant. Ferebatur quoq; Tãmam, quod maximè Mahometanis erat odiosum, per mutuas legationes concitare Carolum Cæsarẽ ut Turcis in Oriente occupatis, Pannoniæ & Græciæ, terra mariq; inuadendæ occasionem arriperet. Tammas quoq; aliud subijt incommodũ; nam ab eo Helcas germanus frater ad Solymanũ Byzantij agentem transfugit, cuius hortatu renouatum est bellum, quo Helcas ut perfidiæ, aut stulti consilij pœnas daret, quum se bello ducem profiteretur, non lõgè à Belzera, quæ est emporiũ Persici sinus, interceptus est; eo successu ut Tammas adhuc respiret, & accersitis in auxilium ab Indico Oceano Lusitanis aliquot sclopettarijs locorum opportunitate se defendat. Ipse roseo uultu & alacribus oculis dignam imperio faciem præfert, & inter Persas quod maximè decorum est, equitandi & sagittandi peritissimus habetur.

Lælij Garani.

Regali Tammas Persarum sanguine cretus
Hic est, quem Roseo pinxit natura colore
Quem Venus Ambrosiæ conspersit odoribus, arma

Quem Mars belli potens simul & Tritonia uirgo
Munere bellorum, sæuis instruxit & armis:
Qui quamuis odio fratrum uexatus acerbo,
Hircanisq; armis, clari haud benefacta parentis
Aequarit, tamen audaces expellere Turcas
Est ausus, quorum tepefecit sanguine terras.
Hic ubi iam niueo Tauri splendore coruscos
Frigoreq; algentes nocturna strage fugauit,
Rettulit & magno claros ex hoste triumphos.
Immanis summo perculsus Turca dolore
Prostratas acies cum cernit milite Persa
Sic proprias repetit sedes & corde querelas
Sæpius effundit miseras, & percitus ira
Testatur diuos se unquam nil linquere inausum
Inuisos donec Persas euerterit orbe.
At inuicte noua Tammas uirtute superbum
In patrios iterum fines irrumpere Turcam
Si qua parte uides, armis uictricibus arce,
Sterne, fugaq;, proculq; doma; nam uictor honores
Et famam claro felix æquabis olympo.

Sub effigie Thomæ Hauardi Norfoltij ducis.

IC est ille bello inclytus & supra omnes mortales supremo hoc infortunio miser Thomas Hauardus Surreij filius ab Anglis de nomine eius imperio sub ditæ prouinciæ Norfoltius appellatus. Is Surreio patri operã in prima acie nauans, quum Scoti ad Flod-

dum

dum occiso rege delerētur, singularem eius uictoriæ laudem tulit; rebellantem Hyberniam eo traijciens armis perdomuit atq; pacauit, Henrico regi bis Galliæ bellum inferenti traijcientiq; in continentem bellica laude uirtuteq; animi ducum clarißimus magno usui fuit. Postremò eum industriæ, perpetuiq; officij sui fructum tulit, ut post damnatum casumq; securi Edemundum fratrē, eiusq; filiam pari supplicio mulctatam, quòd regi tot cædib. efferato infaustè nupsisset, turris Londiniæ carceri includeretur; seruaretur tamen unius à rege, ut in carcere regem non omnino ingratum erga se, qui adhuc tyranni beneficio uiueret, fateretur.

Lælij Carani.

Horrida Norforti dum tractas arma tremende
  Diceris esse Deo bellipotente satus.
Nam tua dextra graues armis quum perderet hostes,
  Obstupuere homines, obstupuere Dei.
Sed mage mirantur te hominesq; Deiq; tyrannum,
  Quum uirtute uident sic cecidisse tua.

Eiusdem.

Lictoris rabiem Marius compescit inermis,
  Illi dum ferro colla ferire parat.
Pectora Norforti perterres dira tyrannis
  Se fœdare tuo namq; cruore pauet.

Sub effigie Ferdinandi Toletani Albæ principis.

NITERE *magnanime Albane, & qui militiæ usq; adeò lætis initijs effloruisti perpetuo uirtutis atq; uictoriæ cursu ad summum gloriæ fastigium contēde, qui antiqua Toletanæ familiæ decora cumulatè renouas, &* Hi*spaniæ ueterem belli gloriam aßeris, benignitateq; splendidißimi ingenij cunctos proceres æquas, & quosq; duces consilio, uigilantia & ingentibus ausis antecellis. Agnoscimus siquidem, quid generoso illo tuo & insatiabili laudis spiritu petas & speres, & quid deniq; certißimis summarū uirtutū præsidijs circumseptus strenuè euadendo cōsequi possis. Insita namq; tibi est, & à prealtis maiorum tuorum seminibus ingenita, ueræ laudis ueriq; decoris immensa cupiditas. Nā te* Federici *aui* B*ætico & Cantabrico bello clarißimi trophæa excitant, te Garziæ patris* L*ybicis arenis insepulti manes urgent; te Cæsar ipse, cui maximè tu conspicuus, inter splendidißimos proceres fidei uirtutisq; nomine delectus perpetuò adsistis comes, uehementer accēdit, ut nihil nisi arduū, nisi excelsum, & optimæ laudis spe plenum spectes, unde summa petatur gloria.* Hanc *enim ipse unā petit, in qua tamē pietas emineat, & amplificatæ religionis fama constet; tanto quidē studio, ut te secū rapiat, benigneq; tecum suū decus communices.* Et *hoc hercle multo modestius & liberalius, quādoquidem*

quotam

quotam suæ laudis partem tibi concesserit, cũ triumphalem laurũ de profligato ad Albim, captoq; Saxonum principe repudiaret, ut totum id decus à te forti ausu feliciq; dextra partum, præclaro iure tibi deberi fateretur. Confecisti itaq; tua ingẽti uirtute difficillimũ atq; durißimum bellũ, quod auspicijs inuicti Cæsaris gerebas, optima quidem spe & singulari perseuerantia, quãdo semper antecursor, semper hosti proximus, semper ex tua peculiari disciplina munitißimis uallatus castris, ita progrederere, ut maturè obuenientis uictoriæ fructum propè solus delibares, atq; inde totum perciperes. His tuis ad incomparabilem laudem præclarè gestis, sicuti antea in Pannonia, Africa, Gallia te effecturum promiseras, aui atq; patris felices animæ iampridem ex meritis in cœlum receptæ ita gaudent & exultant, ut te etiam atq; etiã obnixè cohortentur ad concitãdum Cæsarem suopte ingenio de sacri belli gloria cupidißimè cogitantem. Nihil enim ei uel ad usum rerum præsentium aptius, uel ad gloriam laudatius, uel ad spem æternitatis omnino beatius accidere potest, quàm ut in ueros hostes uniuersa Christiani nominis arma, unius præsertim inuicti pijq; & bene fortunati imperatoris auspicijs conuertantur.

Andreæ Angulij.

Dum cogis Fernande Scythas dare terga Viennæ,
Astra suo lambit uertice Danubius;
Et quà lentus aquas agit Afris Bagrada arenis
Miratus dextræ est celsa trophæa tuæ;

Ter rapidus tremuit Rhodanus, ter Gallia Magni
Cæsaris est armis quum quatefacta ferox:
Illius amissa Lybicis quoq; Sæuus in undis
Classe, tui robur pectoris obstupuit;
Tandem Albis bello uictus te sistit Olympo
Dum duce te, Carolo perfida colla dedit.
Ergo aqua uel tellus, nulla est uel plena triumphis
Pars etiam cœli clare te Tolede tuis,

Sub effigie Muleamethis, cognomento Scyriffi, magni regis Mauritaniæ.

AC talari linteaq; toga induitur Scyriffus, & oblongo linteolo simplicibus spiris ita caput inuoluit, ut eius extrema pars instar ingentis caudæ à dextra aure per humeros et crura ad talos usq; diffundatur. Hoc habitu sacerdotes Aegyptios olim usos fuisse constat, sic ut facilè rear sacrificuli cultũ inde acceptum, quẽ nostri sacra facientes superinduunt, & Camisum uocant. Muleamethes siquidem ob id Scyriffus uocatur, quòd sacratæ sit stirpis, & Mahometis pseudoprophetæ sanguine progenitus. Ea uox enim Arabicè uirum sanctimonia pollentem, & sacris mysterijs deditum exprimit. Quomodo autem hic magno huius seculi prodigio (cũ esset pædagogus) ad tot amplißima regna peruenerit, breuius quàm potero explicauerim, ut hinc quoque astrologicæ diuinationi non inanem famam adstruamus

mus

mus & iam sit planè perspicuum totam humanæ sortis fortunam sua auspicia è cœlo deducere. Scyriffi pater Zidamethes habitauit in Dara, quod est regnũ non procul à Staffileta regione, quæ tota palmifera est, & magno incolarum emolumento dactylorum copiam uenalem præbet, qui fructus esui gratus, à finitimis ulterioribusq; populis expetitur. Huius mercimonij aliarumq; rerum opulentus erat mercator Zidamethes, & prudentiæ opinione maximè insignis: sed in primis syderalis scientiæ peritißimus, utpote qui multa prænunciaret & diuinaret, profiteriq; auderet, uel multis irridentibus, duos se habere liberos qui proculdubio ad Regale fastigium essent euasuri. Hi erãt Mahometes & hic Scyriffus nomine Amethes, qui Arabicis eruditi literis ludum aperuerant, pueròsq; docebant, pari concursu quæstuq; apud finitimas gẽtes doctrinæ fama celebrati. Hos pater admonuit ut noscendis externarum gentium moribus longinquam peregrinationem susciperent, religionisq; causa Mahometis prophetæ templum & sepulchrum ad Mecham & Talnabim (quæ sunt in Arabia) uenerabundi adirent: quòd opinio religionis mortalibus ingenita, homines ei deditos augustiores, & apud imperitos admirandos efficiat. Suscepere itaq; iter, & Memphim inuisêre, transiuere mare Rubrum, deflexereq; Hierosolymas usq; Byzantium, atq; inde reuersi in Africam, apud Tunetum aliquandiu constitere, cœptiq; sunt haberi in ueneratione apud Punicas gentes, quòd essent ex progenie Maho-

metis, inuisissentq; sacrosancta tēpla & monumenta ueterum Hebræorum, atq; alba ueste uterētur. Mahometani siquidem eos qui religioso uoto conditoris sectæ suæ Mahometis sepulchrum inuiserint, sacrosanctos appellare soliti sunt, & eos à cultu candidæ uestis agnoscūt. Ab eo tēpore ingentes amicitias cum Arabibus Regulis contraxerunt, & uti erāt ex paternis diuitijs maximè opulenti ad tractāda arma transiuerunt, ut fatis suis uiam aperirent. Adhæsere itaq; uagis Arabibus qui in Africa à Nilo usque ad Oceanum Atlanticum incertis sedibus uagantur, imperántque tributa Regibus, & detrectantes uenalem amicitiam, armis inuadunt, qui ut tum accidit, magnis uiribus Buccentuffum Maurocchi Regem oppugnabant. Maurocchum longè clarißima ulterioris Mauritaniæ urbs quæ Romanis temporibus ut cōiectari licet, Bogudis Regis fuit, distat ab Atlante triginta millibus passuum, ea camporum specie, & aquarum ubertate, qua Mediolanum florere discedereq; ab Alpibus uidemus. Sed Buccentuffus qui ab Almansore potentißimo Rege aliquot antè seculis occupatæ Hispaniæ gloria inclyto, genus ducebat, non prius expugnari potuit, quàm Fessanus Tingitanæ et Cæsariensis Mauritaniæ Rex, in societatem Arabum traheretur, industria præsertim duorū fratrum, quorum authoritas apud Fessanum plurimùm ualebat. Eo itaq; euentu Arabes Maurocchо potiti sunt, ut Mahometes alter fratrum maior natu Rex efficeretur, quum Buccentuffus ei se desperatis rebus certa

conditione

conditione dedidiſſet. Sed hunc poſtea Mahometes periurus & ſæuus in granaria ſcrobe immaniter necauit. Amethes autem Scyriffus trans Atlantem progreſſus, opulentiſſimæ regionis Regnum, quod Suſium uocant, frumento, olea, uitéque & metallis abundans, & Tarodentam clariſſimam urbem, quæ Arabum ſtipendiaria fuerat, occupauit. Ea regio iubatos coronatóſque Leones gignit, generoſos quidem & homini parcentes, niſi ex pecore minoribúſque feris ad alimentum præda deſit. Ab Atlante qui eſt nemoroſus & altiſſimus, & hodie mons Clarus appellatur, perpetui montes oriuntur, non ſecus ac ab Alpibus noſtris Apenninus, longo tractu & multis flexibus in Orientem ſic exporrecti, ut mediam Africam proſcindant, & ab arenis diſterminent. Eæ nanque arenarum ſolitudines ad ulteriores Aethiopes pertinent. Cæterum Scyriffus non contentus ampliſſimo regno, Feſſani Regis & Arabum fretus auxilijs Maurocchi Regnum Mahometi fratri inuidit, & abſtulit; ea tamen conditione, ut in Dara & Staffilite eum regnare pateretur, quæ regna paulo antè communibus uiribus occupaſſent.
Ex Mauroccho demum Scyriffus inſatiabili cupiditate ad Feſſanum regnum oculos adiecit, innixúſque ſuis dolis & felicibus armis regem Muleamethem debellauit & eiecit, quum illum fatigatum multis diuturni belli detrimentis Feſſanus populus, ut Fortunæ cederet, hortare-

tur, ne ruentis patriæ casum, & ciuium suorum interitum conspiceret. Ea uerò magnitudine animi Scyriffus undiq; probitatis atq; iustitiæ ac humanitatis gloriam captare solitus, in uictoria usus est, ut diceret neminem se apud Mauroccbũ regnare passurum præterquam Muleamethem iocatus in communi nomine, atq; ita uictum & dudum hostem Maurocchi Regem fecit, illũq; eo cum liberis ac uxoribus & Regia Gaza migrare iußit; magno quidem cum dolore Muleamethis, cui nobilißima atq; amplißima Mauritaniæ ciuitas, & patria erat relinquẽda. Vrbem Fessam interluit Sala amnis, qui hodie Rhazalma uocatur, & in Oceanum iuxta urbem Azamor nauigabilis defertur. Eam septuaginta quinque milibus domorum infinitoq; populo frequentem esse omnes asserunt, trecentæq; & sexaginta frumentariæ molæ in amne uisuntur, actæ machinis, quas profluentis aquæ impetus rotat & euoluit. Infinitæ sunt in urbe rerum fabrilium tabernæ, & plura mercimonij pretiosi conditoria, certis septis publicè custodita, atq; item Gymnasia duo, quibus iuuẽtus discendis disciplinis & literis publico sumptu alitur & docetur. Fessani hospitales domos habent, peregrinis suscipiendis, atq; xenodochia in quibus afflicti morbis benignè curantur. Populus in uniuersum suffusci coloris est; sed fœminæ cultus elegantia, multaq; lasciuia morum perpetua ferè umbra fuscedinem auertunt, & quotidianis choreis indulgent. Hac in urbe Scyriffus solium constituit, subnixusq; suis uiribus Tremezenium Re-

gem

gem Cæſaris clientem eiecit, bellum cum Luſitanis continenter gerit(hi in ora Mauritaniæ extra & intra Gaditanum fretum oppida tenent: Acillam quam Arzillam uocant & Septam, quæ Plinio Septem fratrum à totidem immmentibus collibus, urbs fuit) eo quidem ſucceſſu ut Azamore oppido ſit potitus, & Gheum oppidum in promontorio ſitum, quod ſumma uirtute, ſed infelici exitu aliquandiu à Luſitano præfecto fuerat defenſum, expugnarit. Ea uerò in pugna qua poſtremò Feſſatus rex eſt debellatus, Muleboazon qui Feſſano aderat auxiliaris, Veleſio urbe qua ferè eſt contra Gades poſita, exutus eſt: ſic ut exul et ex vulnere dextro oculo captus in Hiſpaniam refugerit, atq; inde auxilia poſtulatum in Germaniã uſque ad Cæſarem pertenderit, famam de Scyriffi uiribus ingentem relinquens & admonens principes noſtros ut maturè caueant, ne is Granatæ affectans regna, alicunde traijciendi in Hiſpaniam occaſionem & facultatem arripiat. Habuiſſe enim eum in acie octuaginta milia equitum, & peditum baliſtariorum ſclopettariorumq; uiginti milia, moreq́; noſtro egregiè fabrefacta ænea tormenta maioris minoriſq; generis conuecta equis & curribus ad octingenta, acceſſuramq; profectò ei infinitam Arabum & Maurorum multitudinem, ſi traijcere meditetur, & religionis cauſa bellum paret. Sed planè ſenem octogenarium quanquã uiridi ualidũ ſenecta, & aſſiduè camelino lacte utentem, aut ſua proculdubio abſument fata, aut ſuperi ab Hiſpania euertent, aut ueris arma

tisq; militibus ubiq; terrarum egregiè uincere assuetis, trucidandum uel uinciendum obijcient.

Andreæ Angulij.

Miraris mitra hunc cinctum septemplici, & alba
Indutum stola Regem habitu Libyco;
Quid si illum nosses, atq; illius inclyta facta,
Facta inquam audisses, digna duce Annibale?
Hic uelut æthereum fulgur, ui Martis aperta,
Regna propinqua suo subdidit imperio:
Maßilum huic gentes, Getuli, & maximus Atlas,
Et Mauritani colla dedere duces:
Adde quòd arma etiam Bætis meditatur ad urbes,
Hispano spreto milite, & Oceano,
Dum parat hæc magna, illi sors, uirtusq́; parauit
Nunc Iouij calamum principis Historiæ.

Sub effigie Ferdinandi Gonzagæ.

HOC in te Ferdinande Gonzaga ducum præstantißime bellicæ uirtutis eximiũ decus refulget, quòd armato præsenteq; Cæsare summæ uirtutis & fortunæ Imperatore cũcta castrensis disciplinæ munia obis, quum in agmine, in castris, & in acie uti collega Cæsaris iura summæ potestatis exerceas, unde geminata laus effulget, cùm meriti tui scilicet, tum iudicij Cæsaris, qui tãtus ipse Imperator te unum supra cæteros, ducem longè optimum censet. Esse quidem egregium Ducem, ut reor, magnum

magnum est: sed opinione hominnum existimari censeriq; eius maximè iudicio, qui cuncta ratione gubernet, longè maximum uideri potest. Agnoscit quippe Cæsar humanarum rerum peritißimus, qui robore animi totas ardentis belli difficultates sustineas & superes, qui mentis prouidentia locorum & temporum gnarus consilia explices, deniq; qua ui lacertosi pectoris & animi in armatas hostium acies deferare. Præclara siquidem testificatione digna histori js eximiæ uirtutis & industriæ exempla in Apulia, Africa, Mauritania, Galliæ & Belgio reliquisti, quũ ex præfectura Siciliæ quantum tibi curæ fuerit Siculorum aratorumq; præsertim immunitates et commoda tueri, quantumq; seditiosorum militum licentia immanis tibi odio fuerit, ostenderis, dum maleficos planeq; deficientes à Cæsaris authoritate seuerißimis supplicijs punires, unde tibi Cæsar improborum militum hostis acerrimus aliquando gratias egerit, muneraq; rependerit, scilicet ut te Galliæ Cisalpinæ præficeret, cuius procurationem ita instituisti, ut nemini timenda belli incommoda, & nemini à quoquam contra æquitatem iniuria sit expectanda, & te unum maximè acrem aduersus hostes armatum defensorem, authorem tranquillitatis, & magnificentiæ studio præclara priuatim & publicè urbi ornamenta parantem Insubres uenerentur.

Iulij Iouij.

Macte animo egregio decus insuperabile gentis
Gonzagæ, quem tanta rapit super æthera belli
Gloria, quæ stabit claris æterna trophæis
Ausonios inter proceres, & Martis alumnos
Sic splendore nites, quantum omni sydere maior
Sol micat irradians, totum qui illuminat orbem.
Belgica gens, Libyæq; urbes, Rhodanusq; superbus
Arnus, & ingens Danubius, Tyberisq; fatentur
Quantum consilio Fernandus poßit & armis
Aeternos cui bellipotens conceßit honores
Militiæ, ut Carolo dignus, dignusq; Philippo
Insubriæ regeret iusto moderamine gentes.
Ergo tibi partes inuicto Marte triumphos
Suscipe magnanime Heroum, te celsa fugatis
Hostibus assequitur celeri uictoria passu.
Viue igitur felix, uolitans tua nam inclyta uirtus
Clara per ora uirûm, celsum conscendet Olympum.

Sub effigie Ioannis Tarnouij Comitis Poloni.

OTIS tuis religiosè susceptis usque quaq; aspirēt cœlestia numina magnanime Tarnoui, qui hac in tabula triumphali lauro, & uictricibus armis cōspicuus spectaris, & Martio vultu illustre Sarmaticæ uirtutis decus effers, qui toties de Barbaris bello uictor & triumphator uberiores etiam uictorias te patriæ relaturum pollicearis: quibus latè summotis pulsisq;

sisq́; hostibus Lithuani, Roxolani, Podolij, Polonico imperio coniunctæ gentes secura atq; lætißima pace perfruantur. Nihil enim nisi magnum ingenti animo cõcipis, nihil nisi gloriosum, salutare, et tibi patriæq́; decorum & illustre complecteris, ut clarißimis factis insitum generosæ uirtutis nomen & famam latißimè extendas. Eo nanq; studio in adolescentia ingenium optimis literis excoluisti, iuuentam durißimis belli laboribus dicasti, ut uir demũ factus, totum penè terrarum orbem, noscendis tot gentium moribus nobilißima peregrinatione circuendum susciperes, adita primò Asia Syriaq́, religionis causa, & conspecto mari Rubro, peruagatus etiã Africæ ciuitates usq; ad Atlãticum Oceanũ, ubi aduersus Barbaros Lusitaniæ regi operam nauans, & fortis militis et periti ducis laudem decoraq; spectatæ uirtutis ornamenta consecutus es. Ab hac peregrinatione noticiaq; multiplici rerum bellicarum auctus, in patriam rediisti, quũ Leonem Romanum pontificem, & Carolum Cæsarem esses ueneratus, tanto hominum fauore, ut Sigismũdo regi commendarere, & ab eo uniuersis regijs copijs præficereris, eamq́; patriæ præstares operam aßiduis Barbarorum incursioribus laboranti, qualem afflicti ciues tui ab optimo ciue fortunatoq́; Imperatore deposcebant. Siquidem Moldauos Geticam gentem Petro eorum Regulo duce ad Obortinum ita profligasti, ut hostes alioqui terrifici, & multitudine superantes Principe vulnerato, primarijsq́; gentis interfectis turpem in fugam conijcerentur: tu castris eorum &

tormentis potireris, atq; inde triumphali curru Cracouiam inueherere; tanto Moldauis terrore iniecto, ut Petrus renouare bellum ausus; quum te aduersum se iterum delectum Imperatorem audiret, omisso bello ad non iniquas parandæ pacis conditiones sit conuersus; sed huic Moldauicæ uictoriæ Historijs nostris abundè celebratæ, alteram amplioris proculdubio gloriæ de Moscis ad Starodubum debellatis addidisti. Sæpius Tartaros Scythas fœdißimum atq; improuisum hostium genus non uno in loco illata cæde repreßisti: singulari autem prudentia orientes in Regno seditiones compreßisti, usqueadeò latè propagata fama nominis, ut inuadente Pannoniam Solymano, Germani atq; Hungari Bohemiq; te unū sibi tanquam inuictæ uirtutis gerendo bello Ducem expeterent. Verùm quòd non esset tutum præstare eam operam, tantum honorem probè repudiasti, ne id ægrè ferret Sigismundus Rex tuus Solymano uetere amicitia coniunctus; quum tamen ille paratus foret, & te ipsum, & uniuersi Regni copias Reipublicæ concedere, si reliquorum Christiani nominis Regum arma sacro suscepto bello in unum iungerentur, quod tu summa cura concupiscere existimaris, & dij faxint ut huius pij nobilisq; uoti compos fias. Nihil enim est magis decorum & expetēdum uiro forti generosoq;, quàm pro patria dignitateq; Christiani nominis, reformidato omni uitæ periculo cum Turcis Europæ Regna affectantibus decertare.

Iulij

Iulij Iouij.

Salue ô Sarmaticæ gentis fortißime ductor,
Iustitia atq; armis quis se tibi conferat unquam?
Quum tua dat sonitu bellorum buccina signum,
Poscis equos, atq; arma gerens in prælia, turmas
Sternis, & armatos exultans deijcis hostes,
Moldauiæ dominum campo congressus aperto
Fundis, Sauromatis cladem excidiumq; minantem.
Te superis Astrea plagis transcribit, & ipsa
Iam tibi perpetuos diuûm conceßit honores,
Sarmata magnanime agnoscat ue ntura uetustas
Nullum posse tibi similem monstrarier orbi:
At tu, uiuus adhuc, multis dominaberis annis.

Alexandri Suchteni Germani.

Diues opus tellus, clarisq; potentior armis
Dat mihi natales Sarmatis ora lares.
Sicut imaginibus titulisq; superbus auorum,
Sic uirtute mea magnus in orbe feror.
Vallachus imparibus quum nos inuaserat armis,
Auspicijs cæsus Dux fuit ipse meis.
Vistula Moldaui clypeosq;, arcusq;, rotasq;
In mare Theutonicum barbara signa tulit.
Facta quòd illius non sis tum præda furori,
Tarnouio debes terra Polona tuo.

Sub effigie Cosmi Medicis Florentiæ Principis.

DII vota tua cumulatè impleant magnanime Cosme, postquam nihil præter ipsum absolutæ uirtutis specimē respiciunt. Tales nanq; tibi mores natura tribuit, nusquam hercle nouerca, uti fas est uidere, sed semper arridens & benigna mater, ut gloriam ex benefactis clarißimisq; uirtutibus obuenientem contemnas potius quàm affectes. Apud te siquidem pudor atq; iustitia uiget, et uirtuti optimisq; artibus domi tuæ certißimus est receptus. Literas colis, ingenia foues, magnificentiæ studium pulcherrimis operibus extendis. Rempublicam porrò ita gubernas, ut nobilitatē in honore habere, populum alere, & patriam tranquillitate atq; opib. florentißimam reddere contendas. Quid uerò admirabile clemētiæ tuæ munus est, exules facilè reducis, parcis rebellibus scilicet ut plures domi sint, qui tibi plurimum debeant, & nomen tuum sincero maximè studio uenerentur. Id enim salutare ciues agnoscūt, Etrusci omnes certū publicis rebus præsidium fatentur, & tota iam Italia, atque ulteriores gentes felicis tui & rectè constituti Principatus decus concelebrat. Perge igitur optime Princeps, ut te supergressum humanas laudes, & beata tua prole gaudentem quū longa senecta uitæ finem attulerit, ingentem animam conspicua in sede cœlites exceptam cōstituant,

&

& posteritas omnis, cuncta ingenij atq; Fortunæ tuæ monumenta, æternis laudibus persequatur.

Iouij Iunioris.

Qualis Hyperboreo lætus Gradiuus in orbe
Fumantes quum soluit equos, sudantiaq; ora
Strymonis in ripa uictricibus abluit undis;
Iam furor & rabies armorum, iræq;, minæq;
Belligero cecidere Deo, tranquillus inerrans
Ore rubor, placido signat sua lumina uultu;
Ille sedet lustrans oculis & mente benigna
Armiferam Thracen, defensumq; hostibus Hebrum
Prospicit, & Geticæ secura mapalia terræ,
Tum Veneris blandum pertendant gaudia pectus.
Talis magnanimi diuino lumine COSMI
Ante alias longè radians effulget imago,
Ingentesq; gerens humeros, augustaq; membra
Effigies ullum nunquam peritura per æuum
Vertice nudato celsum caput exerit armis;
Sydereosq; oculos, regalia lumina uibrans
Pacatam sese populis spectantibus offert.
Ceu cum deposito magnarum pondere rerum
Olli tranquillam demulcent gaudia mentem,
Ingenti cum iam ciciderunt monstra ruina
Qua se deuicto mons Murlius erigit hoste;
Quum iam læta suo felix Duce Flora quiescit,
Atq; Etrusca salus tanto sub Principe tuta est.

Rainerij.

Te duce, mortales quæ dedignata scelestos
Extulerat niueos aurea ad astra pedes,
Aurea nunc Astrea redit, Venus ante recessit
Sacrilega, Etruscæ Cosme decus patriæ.
Per quem parta quies, & pax & copia rerum est,
Et Sophiæ, Aonidumq; artibus ortus honos.
In falcem, duce te, galea conflantur & enses,
Nec lethale sonant classica, nec litui.
Marte satus, Ianum claudis, quis claudere Ianum
Mauortis prolem te potuisse putet?

FINIS SEPTIMI ET VLTIMI LIBRI.

ELENCHVS VIRORVM ILLVSTRIVM IN re militari, quorum Elogia in hoc opere deſcribuntur.

A

Ferdi-

Nicolaus

FINIS.

INDEX POETARVM NOSTRAE AETATIS ILLVSTRIUM, quorum Epigrammata in singula Elogia, hoc in Opere variè dispersa continentur.

POETARVM.

INDEX

Pauli

POETARVM.

Pauli Iouij iunioris.

Placidij Placentini.

Petri Grauinæ.

INDEX.

FINIS.

